This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

+ *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.

+ *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.

+ *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.

+ *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via `http://books.google.com`

ANDOVER-HARVARD LIBRARY
AH 4U1Q 2
Harvard Depository
Brittle Book

TWAALFTAL

LEERREDENEN

DOOR

J. P. Hasebroek

Digitized by Google

889
H346tW
1883

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

W. Vanbrock.

Uitgave van C. Schook.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

TWAALFTAL

LEERREDENEN,

DOOR

J. P. HASEBROEK.

Tweede Druk.

UITGEGEVEN TE GORINCHEM, BIJ
C. SCHOOK.
1883.

Digitized by Google

Stoom-Snelpersdrukkerij — VAN MEURS & STUFKENS — Rotterdam.

Digitized by Google

1346tw
1883

Aan mijn lieve Zuster

JOHANNA ELISABETH.

Geliefde Zuster!

Terwijl ik de pen opvat om dezen openlijken brief aan u te schrijven, is daarbij mijn eerste indruk een gevoel van ingenomenheid en blijdschap, dat onze namen, die vroeger bij de intrede van ons letterkundig leven zoo menigmaal naast en met elkander onder de oogen van het lezend Publiek kwamen, nu, vóór onzen aanstaanden uitgang uit de wereld der boeken en der menschen, nog eens op een soortgelijke wijze met elkander verbonden op deze bladzijde bijeen verschijnen. Dat dit nu alzoo geschiedt, hiervoor bestaat eene eigenaardige aanleiding.

Toen de herdruk van den preekbundel, die u hierbij ter hand komt, nagenoeg ten einde liep, vroeg ik mij af, of er niet iemand ware, aan wien ik dezen verjongden eersteling van mijn kanselwerk zou kunnen toewijden. En zie! toen

Digitized by Google

kwam mij terstond als van zelf uw beeld voor den geest. Nu, dat laat zich dan ook gemakkelijk verklaren: er is reden genoeg voor! Al ware het maar alleen in de plaats, waar eens die bundel het eerst het licht zag.

Ik denk hier onwillekeurig aan een man, wiens naam u even bekend en geliefd is als mij, aan ADOLPHE MONOD. Toen deze koning der kanselredenaars onzer eeuw zijne vroeger uitgegeven leerredenen, met andere vermeerderd, op nieuw voor de pers gereed maakte en ordende, welke was de regel, dien hij daarbij volgde? Hij verdeelde zijn preeken naar de steden, waar hij ze achtereenvolgens had uitgesproken: Lyon, Montauban, Parijs, en plaatste den naam dier steden voor op het titelblad. Indien ik in mijne geringheid dat doorluchtig voorbeeld volgen wilde en een stadsnaam voor dezen bundel had te plaatsen, dan zou hij den naam van Breda aan het hoofd moeten dragen. Immers te Breda werden al deze redenen uitgesproken, gelijk ze, althans meerendeels, opzettelijk voor de Gemeente aldaar werden opgesteld; te Breda werden zij door mijn vriend den uitgever BROESE, en op zijn aanzoek en aandrang ter perse gelegd; en nog

Digitized by Google

nu, als ik ze doorblader, sta ik onwillekeurig telkens in mijn geest weêr op den Bredaschen preekstoel, en zie allerlei Bredasche gestalten voor het oog mijner verbeelding heengaan. Mag ik een voorbeeld aan een ander gebied ontleenen? JOSEPH DE MAISTRE heeft een zijner werken over staatkunde en godsdienst „Petersburgsche Avondstonden" gedoopt; ik zou althans met geen minder reden en geen minder recht dezen bundel „Bredasche preeken" kunnen noemen.

Waar dus deze bladen mij met mijne gedachten onwillekeurig naar het reeds genoemde oord terugplaatsen, wat wonder, dat mij daarbij als van zelf uw beeld, lieve BETSY! voor de oogen verrees? Immers gij waart daar bij en met mij: gij vervuldet bij uwen toen nog ongehuwden Broeder de plaats van de hulpe tegenover hem, die hem toen nog altijd ontbrak: en gij deedt dat met een zorgvuldigheid, een liefde en trouw, die ik nooit hoog genoeg heb kunnen schatten en prijzen. Ik heb u daar duizendmaal in stilte voor gedankt: ik deed het soms ook in het openbaar, bijvoorbeeld waar ik in een mijner rijmen u toezong:

Digitized by Google

Gij zijt mijn zuster. 'k Hoorde een stem
Zij riep uit 't zoet Heiloo mij henen
Naar 't lief Breda: ik kende Hem,
Den Meester, dien zijn dienaar 't oor moest leenen.
Ik ging; gij liet mij niet alleen;
En zie, schoon we ook met bittre tranen scheidden
Van 't plekje, even waard aan beiden
Door duizend, duizend lieflijkheên,
Wat ook ons hart te Heiloo liet,
Het heil van onzen Heiland niet! (1)

Ik wil dien dank hier nog eens openlijk herhalen, door u dezen bundel op te dragen. En ik doe dit te eerder en te liever, omdat dit mij een eigenaardige en welkome gelegenheid geeft om mij nog eens met u in den tijd te verplaatsen, waaraan hij ons herinnert en dien hij ons voor onze verbeelding als oproept.

Liefelijk beeld, dat daarbij voor mijn geest verrijst!

Niet, dat het verblijf te Breda mij Heiloo kon doen vergeten. Ik verbeeld mij: nimmer verdringt de latere standplaats

(1) Windekelken, bl. 200.

Digitized by Google

eens leeraars, hoe aangenaam en gewenscht zij overigens zijn moge, het beeld der eerste Gemeente uit zijn hart! Een eerste liefde gaat boven allen, en wordt maar eens gevoeld en gevoed! En dat dubbel, als het voorwerp van die liefde eens herders voor zijne eerste weide, kudde en schaapskooi een zoo uitgelezen plek is, als het mij toegevallen en om zoovele redenen, ook buiten de daar gesmaakte herderlijke genoegens, altijd onvergetelijk Heiloo!

Maar toch, had ik gemeend, van die eerste door God mij aangewezen grazige weiden en wateren der ruste mij eindelijk te moeten losmaken en scheiden, moeielijk had ik ergens kunnen aanlanden, waar ik den aanvankelijken weemoed over die scheiding beter had kunnen te boven komen, dan in het bekoorlijke en lieve Breda; Breda, dat, bij de gulheid en goedrondheid, den Noordbrabantschen landaard, en niet het minst in de streken der Prinselijke Baronie eigen, daarenboven in den kring mijner roeping mij met al het vertrouwen, al de overgave en toewijding eener herderlievende Gemeente ontving: een zoo warm onthaal,

Digitized by Google

dat daarvan de naglans nog nu mijn hart goed doet, koestert en verkwikt!

Nu het was dan ook een schoone tijd, waarin wij beiden te zamen dezen onzen intocht in Breda deden! Het was de bloeitijd van die gezegende opwekking uit de eerste helft onzer eeuw, die door ADOLPHE MONOD met de Hervorming eenigermate gelijk, ja, in sommige opzichten nog boven haar gesteld werd. Die lente deed ook te Breda den hof des Heeren groenen, tieren en geuren, knop, bloesem en vrucht dragen. Het was vreemd: men wist niet, vanwaar het kwam, hoe het kwam, waardoor en door wien het kwam, maar het was er! het nieuwe leven was er! Er was een opening des harten, als de opening der aarde in de schoone dagen van April, waarin ik deze regelen schrijf, wanneer de vroeger bevrozen en harde bodem, nu zacht en week geworden, niet alleen het daarin gestrooide zaad gereedelijk ontvangt en gastvrij herbergt, maar het ook straks weer welig uit de diepte ontkiemen, opschieten en bloeien doet. Er was honger naar het woord, er was begeerte om het te hooren, er was gewilligheid om

Digitized by Google

het aan te nemen, er was bereidheid om het te gehoorzamen en in beoefening te brengen, en zoo doende, gelijk men het zoo schoon genoemd heeft, het leven tot een praktikale verklaring van den heiligen tekst des Goddelijken Woords te maken; er was eindelijk behoefte om het leven, dat men zelf ontvangen had, door anderen te zien en te doen deelen, en dit gelukte vaak, omdat niets krachtiger werkt, dan de aanschouwing van een geestelijken en hemelschen vrede en blijdschap, die den uitroep in het hart en op de lippen brengt: gij zijt gelukkiger dan ik! ware ik als gij!... Ach, wanneer ik aan dien tijd gedenke en hem met de dagen van het heden vergelijk, dan zou ik kunnen gaan weenen, gelijk onder de Israëlieten de ouderen van dagen, bij de herinnering aan SALOMO'S tempel tegenover de grondlegging van het tweede heiligdom, door de ballingen uit Babel gebouwd...

In die dagen nu werden de leerredenen, die dit twaalftal vormen, uit hoofd en hart geboren. Zij droegen althans eenigermate het gelaat van een kind huns tijds: zij streefden er ten minste naar om, zij het dan een geringe en

Digitized by Google

zwakke getuige van die schoone beweging der geesten en des levens in de Kerke Gods te zijn. Zij stelden zich voor, aan de eene zijde, om de oude en beproefde Apostolische en Evangelische Waarheid in hare volheid en kracht opnieuw te verkondigen, gelijk het Reveil haar als zoodanig wederom meer algemeen te maken en tot eere te brengen zocht, maar ook aan den anderen kant, om die waarheid te kleeden in een met den nieuweren tijd eenigszins meer overeenkomenden en passenden vorm, ten einde aldus ook de ooren, met name van een nieuw en jonger geslacht, voor haren inhoud te openen en de hoorders zoo mogelijk te winnen.

Het mag gezegd worden, dat het doel, hetwelk volgens deze voorstelling met die uitgave beoogd werd, tamelijk wél werd bereikt. De nieuwe bundel werd niet ongunstig ontvangen, en door niet weinigen blijkbaar met eenige vrucht gebruikt, waarvoor ik Hem, die ook door Galileesche tongen de eeuwige waarheden zegenend en ten zegen kan doen verkondigen, mijnen ootmoedigen dank breng. Zelfs bleek het dat, na de uitputting der ruime oplage, de navraag naar dezen bundel nog altijd levendig genoeg bleef

Digitized by Google

om tot een herdruk er van te doen besluiten, waartoe ik den geachten uitgever op zijn verzoek gaarne mijne medewerking toezegde.

En nu, na dit toelichtend verhaal, vergun mij thans u een proeve van dien herdruk hierbij aan te bieden. Die bundel drage uw lieven naam aan het hoofd; hij doe dit als een gedachtenis aan de schoone en zoete dagen, door ons zamen te Breda doorleefd; als een dankoffer voor het goede daar genoten; als een getuige van de blijvende liefde en voortdurende geestelijke samenstemming, die ons nog steeds, even als in die gelukkige dagen vereenigt en verbindt. Wel is sedert veel veranderd. De plaats, toenmaals door u aan mijne zijde ingenomen, moest gij opgeven en overgeven aan de geliefde gade, wier hoogste lof het is dat zij mij u vergoedde, terwijl ze mij tevens werd, wat alleen de hem door God bestemde en geschonken wederhelft voor den man haars harten wezen kan. Wij zelven waren toen betrekkelijk jong: we werden nu oud: het portret van mij, bij dezen bundel gevoegd, vertoont een gansch ander gelaat dan dat, hetwelk het potlood van den begaafden EHNLE in die dagen ten dienste

Digitized by Google

van een letterkundig en aesthetisch tijdschrift ten papiere bracht: menigeen, die mij in het eene ziet, zou mij in het andere niet herkennen! Breda ligt nu mede verre achter ons, — maar toch, de herinneringen van Breda, evenals die van Heiloo, leven en bloeien en geuren nog altijd in ons hart, en van de snoeren, van jongs af in het ouderlijk huis gevlochten, maar door de samenwoning in de beide genoemde liefelijke kringen steeds nauwer en nauwer toegehaald en bevestigd, gevoelen wij: de liefde vergaat nimmermeer!

En zoo ga dan nu, met dezen uw naam aan het hoofd, deze Bredasche preekbundel nog eens weer zijnen weg door de hoofden en harten van allen, tot wie hij komt en die voor hem de deur ontsluiten willen. Wat zal op dien weg zijn wedervaren zijn?

Wie zal het zeggen?

Van 1846 tot 1883 — het werd terecht in het Prospectus herinnerd — is een gewichtig tijdvak. Maar toch, hoeveel in dien tijd anders werd, de goddelijke waarheid niet, die den inhoud der volgende bladen uitmaakt. De Opwekking dier dagen, die toen in haren dageraad was, is sedert

Digitized by Google

door den dag en avond gevolgd en neigt nu naar de kim, evenals het leven harer vrienden en getuigen, die toen zelven jong waren, maar nu oud geworden zijn: doch hare werking doet zich nog steeds gevoelen en geeft aan de getuigenissen, die zij indertijd uitlokte of ingaf, als zoodanig een eigen beteekenis, karakter en waardij.

Wel is het kennelijk genoeg, dat over het algemeen kanselwerk niet tot de meest gezochte lectuur onzer dagen, ook zelfs van vrienden van God en Godsdienst, behoort; maar er zijn toch behoeften, die nooit ophouden te bestaan en op haren tijd telkens weer om voldoening vragen. Er zijn er, die naast het openbare heiligdom de Huiskerk in eere houden, wetende dat voor hem, die ooren heeft om te hooren, God ook daar tot de ziele spreken en haar te verstaan wil geven, wat tot haren vrede en zaligheid dient. Mogen dezulken, waar zij dezen bundel in handen nemen, mede ervaren, dat God zijnen zegen, dat hij den dauw der besproeiing met zijnen Geest niet alleen op de volle akkers, maar ook op het eenzame plantje in de woestijn geeft,

Digitized by Google

dat in stilte bloeit en groeit, en geduldig, maar verlangend, op dien zegen van boven wacht!

Ziedaar de bede, die ik nu ten slotte bij den uittocht van dezen bundel hem op zijne wandeling medegeve. Ik weet, dat gij daarmede instemt. De Heer vervulle die bede, zooveel het in zijn oogen goed is. Hij vervulle alle mijne beden met name ook voor u, en schenke u en mij, bij het ter kimme neigen van ons leven, een avondrood, mag het zijn even schoon en helder als het morgenrood is geweest! Beide, avond- en morgenrood, dankten en danken wij aan het licht van ééne zelfde zon, en die zon — anders dan die van ons leven — gaat nooit onder!

Geloof mij met inniger toegenegenheid, dan ik ooit bij machte ben onder woorden te brengen, onveranderd en onveranderlijk,

Uw liefhebbenden Broeder,
J. P. HASEBROEK.

Amsterdam,
16 April 1883.

Digitized by Google

INHOUD.

I.	ONGELOOF, KLEINGELOOF, GELOOF.....	Blz.	1
II.	JEZUS VOOR BARABBAS VERWORPEN.....	„	23
III.	HET LIED VAN DEN WIJNGAARD.....	„	43
IV.	DE LAATSTE URE.....	„	66
V.	DE GROOTE FEESTDAG.....	„	90
VI.	DE WERELD VÓÓR DE KOMST VAN CHRISTUS	„	117
VII.	DE BELOFTE EN GAVE VAN DEN HEILIGEN GEEST	„	142
VIII.	HET OPSCHRIFT BOVEN HET KRUIS.....	„	168
IX.	GELOOF, HOOP, LIEFDE.....	„	194
X.	HET HOOGEPRIESTERLIJK GEBED.....	„	218
XI.	DE RECHTVAARDIGING DOOR HET GELOOF....	„	247
XII.	DE TREURENDEN ZALIGGESPROKEN.....	„	279

Digitized by Google

Digitized by Google

ONGELOOF, KLEINGELOOF, GELOOF.

JOHANNES XI: 26b.

GELOOFT GIJ DAT?

„Gelooft gij?" Zietdaar wel de belangrijkste en meest aangelegene vraag, die de eene mensch den anderen doen kan. Wat met betrekking tot den welstand des lichaams de vraag is, die wij zoo dikwijls hooren: „Is het wel met u?" is met betrekking tot de welvaart der ziel de vraag: „Hoe staat het met uw geloof?" Zoo kan het u dan niet vreemd of ontijdig voorkomen, dat ik, heden voor u opgetreden om tot u een woord van leering en stichting te spreken, u met die vraag tegemoet kom: „Gelooft gij?" JEZUS deed die vraag, met het oog op eene bepaalde geloofswaarheid, aan MARTHA: „Gelooft gij DAT?" Ik wil heden die vraag meer in het algemeen aan u allen doen.

Ik zal mij daartoe in geene afgetrokkene bespiegelingen begeven. Dan moest het heerlijk verhaal van LAZARUS opwekking uit de dooden niet voor mij liggen.

Mijn doel is de geschiedenis zelve tot u te laten spreken. Daarin toch zien wij het groote voorwerp des Christelijken geloofs, JEZUS CHRISTUS, in het licht der hoogste heerlijkheid en macht, zoowel als der aanbiddelijkste liefde ge-

Digitized by Google

plaatst. Maar daarin zien wij tevens allerlei gedaanten zich rondom hem bewegen, waarin de stralen van dat licht op de meest verschillende wijzen breken; zoowel van dezulken, bij wie het geloof geheel ontbreekt, als van hen, in wie het zich, schoon in verschillenden trap en mate vertoont. Komt, zetten wij er ons dan toe om die onderscheidene gestalten in oogenschouw te nemen. De vrucht, van welke beschouwing, bidde ik, reeds onder de tegenwoordige prediking, zich ondervindelijk aan ons hart moge openbaren!

LAZARUS was gestorven. De getrouwe vriend des Heeren, de man dien JEZUS liefhad, de broeder van MARIA en MARTHA — die twee uitverkorenen onder de vriendinnen des Heeren — hij was gestorven. Te vergeefs zonden de bezorgde zusters, zoodra zijne krankheid een ongunstigen keer nam, een bode naar den Meester om hem daarvan kennis te geven: „Heer, dien gij lief hebt is krank": hij was gestorven. Het gevaar steeg: de Heer liet niets van zich hooren. De dood naderde: de Heer bleef weg. De dood kwam: de Heer kwam niet. Dat was een bange proeftijd voor u, liefhebbende zusters! Zeker verwachttet gij ieder oogenblik: Straks zal hij komen! Zeker dacht gij bij ieder gerucht: Daar is hij! Zeker bleeft gij tot het uiterste toe hopen: Nog is het tijd! IJdele hoop! LAZARUS stierf. Het was te laat. Of was er ook toen misschien nog een vonk van hoop in uwe zielen? Zoo hij nu nog maar kwam! Lag niet het dochterke van JAÏRUS reeds op het doodbed, toen de Heer haar weder in het leven terugriep? De Heer bleef weg. Troosteloos zaagt gij het aan, hoe het geliefde lijk in zijn laatste kleed gewikkeld werd, en naamt daarvan voor altijd afscheid. Of zou misschien de Heer....? Reeds lag de jongeling van Naïn op de baar om naar het graf te worden uitgedragen, toen JEZUS hem opwekte en

Digitized by Google

hem aan zijne moeder wedergaf. Ook dit oogenblik ging voorbij. Het lijk werd naar de grafspelonk gebracht: de sluitsteen richtte een onoverkomelijken scheidsmuur tusschen den doode en de levenden op: het was gedaan. En al wat de zusters overbleef was elkander bij herhaling toe te snikken: Zoo de Heer hier geweest was, onze broeder zou niet gestorven zijn!

Zoo de Heer hier geweest was! Waar was de Heer dan? Verre van daar, in Idumea, met de twaalven. Wist hij dan niet wat te Bethanië omging? Ja, hij wist het: want hij had de tijding van LAZARUS' ziekte ontvangen. Het was met opzet, dat hij wegbleef. „Als hij dan gehoord had," schrijft JOHANNES, „dat LAZARUS krank was, bleef hij nog twee dagen in de plaats waar hij was." Nog twee dagen! Gedurende al dien tijd had hij de droefheid van het geliefde huisgezin onophoudelijk voor den geest. Hij zag zijn vriend den laatsten bangen strijd strijden: hij hoorde de weeklachten zijner vriendinnen: hij was getuige van den rouw, waarin het gansche gezin gedompeld werd — en hij bleef waar hij was! Maar nauwelijks is LAZARUS gestorven, of hij verandert van gedrag. „Komt," heet het tot zijne discipelen, „laat ons naar Judea gaan." „Rabbi," is het antwoord, „de Joden hebben u nog pas zoeken te steenigen, en wilt gij nu wederom derwaarts gaan?" Maar even weinig als hij er zich vroeger van liet afbrengen om te blijven, was hij nu te weerhouden van te gaan. Weest gerust, zoo spreekt hij den discipelen moed in, nog is mijn levensdag niet ten einde: nog schijnt het licht voor mij. En om aan alle verdere tegenspraak een einde te maken, voegt hij er bij: „weet dan: onze vriend LAZARUS is gestorven, ik ga heen om hem op te wekken." Nog schijnen de discipelen te aarzelen, en welkom is hem daarom de trouwhartige, schoon onberaden uitroep van THOMAS, waardoor de anderen worden bewogen hem te volgen: „Laat ons ook gaan, opdat wij met hem sterven!"

Digitized by Google

Welk eene vreemde, onverklaarbare handelwijze! Onverklaarbaar voor de beide zusters. Onverklaarbaar voor de twaalven. Dààr vraagt men: Waarom komt de Heer niet? Hièr: Waarom gaat hij? Dààr klaagt men: Indien hij niet komt, sterft zijn vriend. Hièr: indien hij gaat, komt hij zelf om. Dààr jammert men: Zoo hij hier geweest was, onze broeder zou niet gestorven zijn. Hièr roept men als in vertwijfeling uit: Laat ons ook gaan, opdat wij met hem sterven! Hièr twijfel, dààr twijfel.....

En in het midden JEZUS! De kalme, beraden, in zichzelf besloten JEZUS. Hij weet wat hem te doen staat, en laat zich daarvan noch door de beden zijner vrienden, noch door de klachten zijner vrienden afbrengen. Ja, zijn hart leed bij de gedachte aan de droefheid, die het hart zijner vriendinnen verscheurde, zoowel als bij de voorstelling van het lijden zijns vriends: dat getuigen de tranen, straks bij het graf van den laatste gestort. Gaarne ware hij den jongeren te wille geweest, en had hun de vrees voor zijn dierbaar leven gespaard: dat getuigde de ontroering, waarmede hij hun later de aanstaande scheiding voorzegde. Maar één ding stond nog hooger bij hem, dan de onrust zijner vrienden, dan de wensch zijner vriendinnen: het doel zijner zending, de heerlijkheid van God. Deze laatste moest eerst door dat wachten en toeven, en daarna door dat overijld vertrek naar Judea worden opgeluisterd en verhoogd. Ja, JEZUS zou LAZARUS aan de zijnen wedergeven. Dat zou de triomf van zijne en Gods liefde zijn. Maar hij zou het eerst doen, als het aangevangen sloopingswerk des doods de laatste hoop op zulk een uitkomst had vernietigd. Dat zou de triomf van zijn en Gods alvermogen wezen. Daarom verklaarde hij aan den bode, die hem de tijding van LAZARUS ziekte bracht, zijn blijven: „Deze krankheid is niet tot den dood, maar tot heerlijkheid van God, opdat de zoon van God daardoor verheerlijkt worde." Daarom

Digitized by Google

verklaarde hij aan de discipelen zijn gaan, toen zij meenden dat de tijd daartoe voorbij was: „Ik ben blijde om uwentwil, dat ik daar niet geweest ben, opdat gij gelooven moogt." Welk een goddelijke rust te midden van het onrustig heen en weder loopen der menschen! Welk eene kinderlijke gehoorzaamheid aan den Vader te midden van de wenschen en begeerten van zijn eigen menschelijk gevoel! Wèl bleek het ook hier: Mijne spijze is, dat ik doe den wil des Vaders en zijn werk volbrenge!

Zoo waren vier dagen na den dood van LAZARUS verloopen, toen JEZUS te Bethanië kwam.

Reeds hadden de zusters alle hoop op zijne komst opgegeven en behielpen zich zoo goed mogelijk met den kranken troost, die hun door deelnemende betrekkingen werd aangeboden. Hoe vreemd hoorde dus MARTHA op, toen zij op eenmaal vernam: De Heer is gekomen. Op hetzelfde oogenblik is zij bij hem. En daar, toegevende aan de eerste inspraak haars harten, herhaalt zij bij hem dat woord van beklag, dat in den laatsten tijd zoo dikwijls op hare lippen was: „Heer, waart gij hier geweest, zoo ware mijn broeder niet gestorven." „Maar," zoo laat zij er terstond in éénen adem op volgen: „Maar ook nu weet ik, dat alles wat gij van God begeeren zult, God het u geven zal."

Nooit werd stouter wensch ruimer vervuld. Zij verkrijgt terstond wat zij vraagt. „Welnu, MARTHA, uw broeder zal opstaan!"

Haar broeder opstaan! die gedachte overstelpt haar. Aan zulk eene hoop durft zij zich niet toegeven. Zulk een belofte durft zij zich niet toeëigenen. Voor het minst heeft dat woord nadere verklaring noodig. Zij slaat dus op JEZUS een vragenden blik, terwijl zij zegt: „Dat weet ik, hij zal opstaan — in de opstanding ten laatsten dage!"

Er lag in deze beperkende en verkleinende opvatting van JEZUS belofte een heimelijk wantrouwen, een verborgen

Digitized by Google

ongeloof, alsof de vervulling daarvan zijn macht te boven ging. Daarvan wilde JEZUS MARTHA genezen. Hij stelde zich dus voor haar in de houding der allerverhevenste, der goddelijke majesteit, en sprak: „Ik ben de opstanding en het leven. Die in mij gelooft zal leven, al ware hij ook gestorven, en die leeft en in mij gelooft, zal niet sterven in eeuwigheid." Het is als zeide JEZUS: MARTHA, twijfelt gij aan MIJ? Ik ben de oorsprong van het ware leven, hier en hiernamaals, dat ik aan allen die in mij gelooven kan mededeelen. Voor hem die in mij gelooft is het dus onverschillig, of hij leeft dan of hij gestorven is. Want schoon hij gestorven zij, hij leeft: of zoo hij nog tot de levenden behoort, hij kan niet sterven. Alles hangt dus daarvan af, of men door het geloof deel en gemeenschap heeft aan Mij, die zelf het leven en de opstanding ben! Gelooft gij dat?

„Ja," antwoordt MARTHA, door dat woord in de heiligste geestdrift ontstoken: „Ja, Heere, ik heb geloofd dat gij zijt de Christus, de zoon van God, die in de wereld komen zou." Voor U zijn alle dingen mogelijk. Gij zijt de Vorst des levens!

„Waar is uwe zuster? Ga, en zeg haar dat ik hier ben!" zal JEZUS haar daarop geboden hebben; want dit gezegd hebbende," lezen wij, „ging zij heen en riep MARIA, hare zuster," heimelijk zeggende: „De Meester is daar, en hij roept u."

„De Meester is daar!" welk een woord voor MARIA! Het doet haar ijlings opstaan en met al de drift van een liefhebbend hart naar de plaats snellen, haar door MARTHA aangeduid, zoodat de aanwezige Joden tot elkander zeggen: „zij gaat naar het graf om te weenen." Neen, niet naar het graf, naar JEZUS ging zij, om haar vol hart in zijn boezem uit te storten. Met loshangende vlechten en schreiend aangezicht verscheen zij voor hem, en viel snikkende aan zijne voeten met den uitroep: „Heer, zoo gij hier geweest

Digitized by Google

waart, mijn broeder zou niet gestorven zijn." Dit is alles, wat de droefheid haar toelaat uit te brengen. Zoo hartbrekend was het gezicht der treurende vrouw, dat al de aanwezigen er mede bewogen waren en weenden. Ook JEZUS, diep getroffen, zoowel door den aanblik der bedroefde, als door de tranen van deelneming, die in aller oogen blonken, vroeg met getroffen stem: „Waar hebt gij hem gelegd?" En toen men hem geantwoord had: „Kom en zie!" kon ook hij zijne aandoeningen niet langer bedwingen. Tranen, menschelijke tranen vloeiden langs zijn gelaat: hij weende.

JEZUS weende!

„Ziet, hoe lief hij hem had!" Zoo verklaarden sommige der omstanders deze droefheid, die zij alleen aan rouw over den dood van LAZARUS toeschreven. Anderen gingen nog verder en vroegen met een gemengd gevoel van spijt en wrevel: „Kon hij, die de oogen des blinden geopend heeft, niet gemaakt hebben, dat deze niet gestorven ware?"

Maar JEZUS hoorde naar hen niet. Hij trad naar het graf, terwijl eene nieuwe ontroering zich van hem meester maakte. Daar gekomen zijnde wenkte hij met de hand, en zeide: „Neemt den steen weg."

„Heer, hij riekt reeds, want hij heeft reeds vier dagen aldaar gelegen." Zoo valt MARTHA hem in de rede. „Waartoe dat graf nog te openen? Het is toch alles te laat. De ontbinding is reeds begonnen. De reuk van het bederf komt ons reeds te gemoet. Ach, laat hem blijven! Waartoe zijn rust nutteloos gestoord?"

„Ik heb u immers gezegd," aldus voert de Heer haar op veelbeteekenenden toon te gemoet, „dat gij, indien gij gelooft, de heerlijkheid van God zien zult?" Zwijg, wacht en hoop!

En nu opent zich een tooneel, bij welks beschrijving ieder behalve JOHANNES de pen uit de handen valt. De

Digitized by Google

steen is intusschen weggenomen: bij het licht van den zonnestraal, die daarmede in de geopende grot valt, ziet men den doode in de nis liggen, met de grafdoeken omwonden, zonder beweging, zonder gevoel, koud en stijf als de steen waarop hij rust: te gelijk dringt een sterke lucht van bederf uit de grot, die den omstanders tegenwaait. Een diepe stilte heerscht rondom het graf. Alles beeft van voorgevoel en verwachting. Alles is één oog, één oor. Alles hangt aan JEZUS. En hij? Hij breekt na een oogenblik van plechtige stilte het zwijgen af. „Vader," spreekt hij, met de oogen naar den helderen hemel gericht, „Vader, ik dank u dat gij mij gehoord hebt! Doch ik wist, dat gij mij altijd hoort; maar om der scharen wil heb ik dit gezegd, opdat zij zouden gelooven dat gij mij gezonden hebt." Van den hemel zinkt JEZUS oog neder in het grafhol. LAZARUS! KOM UIT! roept hij met groote stem. En ziet — de doode hoort! Daar verrijst hij! Daar zit hij overeinde! Daar komt hij uit! Daar staat hij! gelijk hij in het graf lag, omzwachteld en omwonden, met de banden des doods om de leden, maar met den blos des levens op het gelaat en met de vonk der levensvreugde in de tintelende oogen. Welk een verrassing! Welk een ontzetting van eerbied en bewondering! Men kan niet tot zich zelven komen. JEZUS is de eenige, die zich zelven bezit, en met de goddelijke rust, die hem gedurende dit geheele tooneel kenteekent, als ware er niets ongewoons geschied, als hadde hij eenvoudig een slapende wakker gemaakt, gebiedt: „Ontbindt hem, en laat hem gaan!" En LAZARUS werd ontbonden, en hij ging: wie vraagt waarheen?

Hier laten we met JOHANNES het gordijn vallen voor het schouwspel, dat zich nu opent. Wie zou de vervoering van den opgewekte, de verrassing der zusters, de verwondering en verbazing der omstanders, om niet te spreken

Digitized by Google

van het goddelijk gevoel van JEZUS, kunnen schetsen? God geve, dat wij van dit alles meer bij ervaring kennen en gevoelen mogen, als JEZUS in den dag der dagen ook ons uit onze graven opwekken en ons aan elkander wedergeven zal!

Zoo heb ik het heilig geschiedverhaal met u beschouwd. Ik deed dat met het bepaalde doel om na te gaan, hoe verschillend het standpunt is, waarop de daarin voorkomende personen, met betrekking tot JEZUS, als voorwerp des geloofs verschijnen. Immers zie ik in de Joden het ongeloof, in MARTHA het kleingeloof, in MARIA het geloof als in een spiegel voorgesteld. Schenkt mij bij de uiteenzetting van deze drie onderscheidene karakters, bepaaldelijk uit dit oogpunt, uwe vernieuwde aandacht en belangstelling.

En dan wijze ik in de eerste plaats op de Joden, die van de opwekking van LAZARUS getuigen waren, en waarvan sommigen zeiden: „Kon hij, die de oogen des blinden geopend heeft, niet maken, dat ook deze niet gestorven ware?"

Gij herkent de taal des ongeloofs. Gij ziet het immers: zij verwachten van JEZUS volstrekt niets. LAZARUS is gestorven. Dus is alles afgedaan. Gestorven is gestorven — ook voor JEZUS. Zij wederspreken hem in het aangezicht als hij zegt: „Ik ben de opstanding en het leven!" Het is waar, zij kunnen het niet ontkennen: JEZUS heeft wel eens teekenen verricht. Hij heeft nog onlangs de oogen des blinden geopend. Wat nu eenvoudiger dan de gevolgtrekking: Die het groote vermocht, zou hij ook het grootere niet vermogen? Die de oogen des blinden voor het daglicht geopend heeft, zou hij de oogen des gestorvenen niet weder voor het levenslicht kunnen doen opengaan?

Digitized by Google

Maar neen! Zoo redeneert het ongeloof niet. Het zoekt overal voedsel voor zijn verblinding. Wat het vroeger geloofd heeft toen het zag, wordt een reden te meer van ongeloof zoodra het niet meer ziet. Het geloof duurt niet langer, dan het teeken. Ja, niet tevreden van zulke twijfelingen bij zich zelven te voelen opkomen en te koesteren, zoekt het ook die bij anderen te verwekken en daardoor het geloof van anderen aan het wankelen te brengen of te verzwakken: „Kon hij, die de oogen des blinden geopend heeft, niet maken, dat ook deze niet gestorven ware?"

Zietdaar het ongeloof! Het ongeloof van die dagen! Het beeld, het gelijkend beeld van het ongeloof van onze, van alle tijden.

Nog komt alles daarop neêr: Kon hij, die bij zijn leven zoo veel teekenen gedaan heeft, mij ook niet op gelijke wijze overtuigen? Het is waar, dat het mij niet geheel aan bewijzen voor de goddelijke waardigheid van JEZUS en de waarheid des Christendoms ontbreekt. Ik zie zijn naam door de geheele wereld beleden: ik vind duizenden, die in zijn kruis als hun eenigen troost in leven en sterven roemen: ik zie, dat de invloed van zijne leer zegenrijk op alle openbare en bijzondere betrekkingen der menschheid werkt: ik heb gezien, dat sommigen door den invloed van zijn Evangelie van een losbandig en goddeloos leven tot een zedig en ingetogen bestaan zijn bekeerd: maar — dat alles voldoet niet om mij te overtuigen. Daartoe moeten nog grootere teekenen geschieden. God zelf moet uit den hemel tot mij spreken. Engelen moeten mij bezweren, dat de Bijbel het waarachtig woord van God is. Dooden moeten wederkeeren uit de graven om mij te gezeggen. „Kon hij, die de oogen des blinden geopend heeft, niet maken dat ook deze niet gestorven zij?" Ziet, zoo eischt men nog heden ten dage teekenen van den hemel, alsof er eenmaal

Digitized by Google

geene teekenen genoeg gegeven waren. En gelooft hun niet, Mijne Hoorders! die zoo spreken. Zoo waarachtig hunne ziele leeft, zij bedriegen u, indien niet tevens zich zelven. Al ware het dat de hooge God aan hun wil en eisch voldeed; al ware het dat hij den hemel scheurde om daaruit nog eens den ontblooten arm zijner mogendheid uit te strekken; al ware het, dat zich hier het tooneel uit LAZARUS hof herhaalde; al ware het dat de grond dáár voor uwe en hunne voeten openbarstte en daaruit een doode opkwam om te getuigen, dat JEZUS van Nazareth de opstanding en het leven is; zij zouden zich niet laten gezeggen. Twijfelt gij nog? Ziet het aan die verstokten bij LAZARUS graf. Zij verkrijgen hun wensch, ja meer dan dit. „Hij, die de oogen des blinden geopend heeft, MAAKT dat de gestorvene weder levend worde." Zij worden getuigen van het wonder. Zij zien den doode in het graf liggen. Zij rieken den reuk des verderfs, die van hem uitgaat. Zij hooren de stem van JEZUS. Zij zijn er getuigen van, hoe LAZARUS levend uitkomt. En wat is nu daarvan het gevolg? Vallen zij nu aan de voeten van JEZUS met de belijdenis: „Heer, gij zijt de opstanding en het leven! Gij zijt de CHRISTUS, de Zoon des levenden Gods!" Juist het tegendeel. Zij gaan naar de Farizeën en brengen bij hen het gebeurde aan. Met welk gevolg? Dat daarop in den Raad het besluit genomen wordt: „Het is nut dat één mensch sterve voor het volk."

Verwondert u dat? Mij in geenen deele. Want ik wist reeds vooraf, waaruit hun ongeloof voortkwam. Dat was niet, omdat JEZUS niet genoeg teekenen deed. Zij bekennen het immers zelven: Deze mensch doet vele teekenen. Maar dat was, omdat de mensch zelf hun niet aanstond. Omdat hij zich niet naar hen voegen wilde en met hen samenspannen om het volk te bedriegen; omdat hij hun het huichelend mom van het aangezicht rukte en hen in al

Digitized by Google

hnnne naaktheid voor het volk ten toon stelde; omdat hij in plaats van een luien sleurgodsdienst eene levende en werkzame godsvrucht eischte; omdat hij hunne zetels deed waggelen, die op dwaling en bijgeloof gebouwd waren; dáárom, en dáárom alleen mocht hij de Messias niet zijn. Dáárom moest hij een zoon van Beëlzebub wezen, en zijne wondermacht uit de hel ontleenen. Toehoorders! wacht u van den zuurdeesem dezer geveinsden. Uit den grond mijner diepste overtuiging zeg ik het: ongeloof, althans duurzaam en hardnekkig ongeloof is niet anders, dan vermomde ondeugd. Men kan niet gelooven, omdat men niet wil. En men wil niet gelooven, omdat men niet doen wil wat tot het geloof geëischt wordt. Wilt gij het uit den mond van JEZUS zelven hooren? Aldus spreekt hij: „Zoo iemand wil des Vaders wil doen, die zal van deze leer bekennen of zij uit God is." Geliefden, zijt gewaarschuwd. Dat woord: „Geloof moet gegeven worden, men kan niet gelooven als men wil," is in dien zin, waarin het dikwijls gebruikt wordt, als een bedeksel der traagheid en des onwils bij gevoelde overtuiging des verstands of des harten, eene godslasterlijke onwaarheid. Het is als zeide men: „Gezondheid is eene gave: men kan haar zich-zelven niet geven." Neen, dat kan men niet. Maar men kan toch, waar zij eenmaal verloren is, middelen aannemen om haar te verkrijgen. Het geloof is de gezondheid der ziel. Het worde toegestemd, dat men van nature zonder geloof, en dus krank is. Maar dan zijn toch tevens de middelen aangewezen, waardoor die krankheid kan worden weggenomen. Die middelen zijn: nauwgezette onthouding van alles schadelijks aan de ééne, vlijtig gebruik der verordende geneesmiddelen aan de andere zijde. Onthouding van de zonde, de wereld, en in het algemeen van alles wat de werkingen van den Heiligen Geest ter verwekking des geloofs in ons hinderen kan. Gebruik van alle

Digitized by Google

genademiddelen: de lezing van het Woord: de openbare prediking: de omgang met de geloovige vrienden des Heeren, en boven alles de verborgen omgang met God! O, waar men met een Romeinschen CORNELIUS bij God het getuigenis heeft, dat men God vreest met geheel zijn huis, aalmoezen doende en gedurig biddende, daar staat, even als bij CORNELIUS, met den prediker des Evangelies, ook de onzichtbare prediker, de Heilige Geest, voor de deur des harten om het nog ontbrekend geloof te schenken. Daarom, een ieder voor zich zelven zie toe! Hij, die de dooden uit het graf wederbracht, zal eens de oogen des moedwillig-blinden openen. Als bij het openspringen van alle graven zijn stof verrijzen zal op de stem, waarnaar zijn ziel nooit heeft willen hooren. Als hij voor den stoel der beslissing zal hooren herhalen, wat wij hem (nog nù!) van den stoel der leering en vermaning toeroepen: „Die in den Zoon gelooft, heeft het eeuwige leven. Maar die den Zoon ongehoorzaam is, zal het leven niet zien, maar de toorn van God blijft op hem!"

Doch wenden wij het oog van deze ongelukkigen af, om het naar aangenamer voorwerpen te wenden.

Dan valt het het eerst op MARTHA.

MARTHA. Zij is u en mij een oude bekende. Haar beeld, in het Evangelie met enkele meestertrekken geteekend, staat zeker u allen voor den geest. Met recht heeft men haar den „PETRUS" van haar geslacht genoemd. Levendig, vurig, opbruisend als de zoon van JONA, was zij op het andere oogenblik ook wederom even zwak, kleinmoedig en ternedergeslagen als hij. Nu sterk als een rots, dan broos als een riet, dat door den wind ginds en weder bewogen wordt. Zulke harten, als zij eenmaal tot het geloof gebracht zijn, behouden ook in het leven des geloofs hun eigenaardig karakter: de plant des ge-

Digitized by Google

loofs kan er wel in kiemen en wassen, maar zij blijft nochtans doorgaans aan den afwisselenden invloed van zonneschijn en onweder blootgesteld, althans tot dat de kracht der genade haar geheel gestevigd en bevestigd heeft. De geloovigen, die uit dit geslacht voortkomen, zijn dezulken, die men doorgaans kleingeloovigen noemt.

Ook MARTHA was zulk eene kleingeloovige. Haar hart was onophoudelijk tusschen geloof en ongeloof verdeeld. Zag zij op JEZUS, dan geloofde zij. Zag zij op het graf, dan was haar geloof verdwenen. Stelt u hare ontmoeting met JEZUS nog eens voor den geest. Nauwelijks heeft zij gehoord, dat JEZUS gekomen is, of zij vlucht tot hem. Het eerste woord, dat van hare lippen vloeit, is eene klacht: maar zij heeft hem slechts aan te zien, en ziet! straks schiet de kiem van haar geloof onder den majestueusen aanblik des Heeren als een wonderboom omhoog. „Nu weet ik, dat al wat gij van God begeeren zult, hij u dat geven zal. — Uw broeder zal opstaan!" Die belofte, zoo groot, zoo onverwacht, zoo onbeperkt, schijnt nu weder te groot. „Ja, hij zal opstaan, ten laatsten dage." Daar is haar geloof weder aan het zinken. JEZUS reikt der zinkende de hand, heft haar omhoog en stelt haar op de rots van zijn almacht en liefde: „Ik ben de opstanding en het leven. Gelooft gij dat?" „Ja;" zegt zij, en is wederom de geloovige van voorheen, „ik geloof, dat gij de CHRISTUS zijt." Maar nauwelijks is het graf geopend, nauwelijks waait daaruit de lucht des bederfs haar tegemoet, of deze is op het punt om het vuur van haar geloof weder geheel uit te blusschen: Heer, hij riekt reeds. Weet gij wel dat hij reeds vier dagen in het graf gelegen heeft?" En JEZUS moet de rookende vlaswiek weder aanblazen met de belofte: „Heb ik u niet gezegd, indien gij gelooft, dat gij de heerlijkheid van God zien zult?" Zoo blijft zij tot het einde toe, bij beurten, gelooven en wankelen, wankelen en gelooven, tot dat alle

Digitized by Google

twijfel onmogelijk geworden is, en JEZUS hare kleingeloovigheid door de daad heeft beschaamd!

Zietdaar het beeld van den kleingeloovige: een beeld, waarin zeker menigeen zich zelven herkent.

Men heeft JEZUS als het Ééne Noodige leeren kennen: men heeft voor hem huis en hart geopend: men is gelukkig hem te mogen dienen: men heeft hem lief, gelijk men van hem geliefd wordt. Men stelt dan nu ook vertrouwen op zijne liefde; want wat zou liefde zonder vertrouwen zijn? Wanneer men dus in nood of bezwaar komt, is de eerste toevlucht tot hem: en het gebed, tot hem opgezonden, is de bode, die tot hem gaat om hem te zeggen: „Heer, dien gij lief hebt, is krank." De ziel, aan welke gij zoo dikwijls uwe liefde verheerlijkt hebt, is in nood en behoeft uwe hulp. Maar de Heer blijft uit: het gebed wordt niet terstond verhoord: de nood wordt niet opgeheven. Nu begint men te twijfelen. Het is waar, hij heeft ons, eenmaal voor altijd, in zijn Woord laten weten: „Deze krankheid, die beproeving, dat lijden, dat gemis, is niet ten doode, maar tot heerlijkheid van God." De verzoeking u toegezonden heeft een heerlijk doel, en zal met eene zalige uitkomst bekroond worden. Maar in de bedwelming der droefheid heeft men aan die algemeene, onbepaalde gelofte niet genoeg. Men wil bepaaldelijk weten wanneer, van waar, en hoe de redding komen zal. Zoo wankelt men tusschen geloof en ongeloof heen en weder. Zoo heerschen beurtelings dag en nacht in de ziel. Openbaart zich de Heer aan ons; vertegenwoordigt zich de gedachtenis van vroegere wonderbare uitreddingen voor onzen geest; wordt onder de lezing van het Woord der belofte ons hart gevoelig aangedaan; ondervinden wij bij en na het gebed groote verruiming in de ziel, — dan gelooven wij; dan breekt ons geloof door alle donkerheid heen; dan is het: „Gij zijt de Christus! Gij zijt de zoon van God! Gij zijt de opstanding en het leven!

Digitized by Google

God zal mij door u alles schenken, wat gij voor mij begeert." Maar — houdt zich de Heer uit liefde verre van ons; rijzen moedbenemende bedenkingen op in onzen geest; worden onze harten niet terstond verlevendigd onder de lezing van Gods Woord; kunnen wij niet bidden gelijk het behoort, — dan wankelen wij als MARTHA! Dan is het: „Gij hadt hier moeten zijn, dan ware mijn broeder niet gestorven. Hij zal opstaan, maar eerst ten laatsten dage. Hij heeft reeds vier dagen in het graf gelegen." Ja, dan zou men met MARTHA tegen den Heer zelven willen staande houden, dat het te laat is, dat hij niet meer redden kan.

Is het niet alzoo, mijn broeder? Is het niet alzoo, mijn zuster? En toch, laat het ons elkander bekennen, Het is alzoo niet goed. Zoo keeren wij de orde des heils ten eenen male om. Dat is toch het eigenaardige des geloofs, dat men niet op zich zelven, maar op JEZUS ziet. Gij handelt juist omgekeerd. Gij ziet niet op JEZUS, en alleen op u zelven. Omdat uw vertrouwen zwakker is, moet JEZUS minder getrouw zijn. Gij durft u zulk eene belofte niet toeeigenen! Gij durft zoo iets groots niet verwachten! Gij zijt zulk eene onderscheiding niet waardig! Gij, gij, en altoos gij! En wat ik u antwoord, is dit: Wat is er aan gelegen? JEZUS vraagt niet: wat gij zijt, of gij kunt, of gij verwacht, of gij verdient: hij zegt alleen: „IK! IK ben de opstanding en het leven! Gelooft gij dat?" — Gelooft gij dat, gelooft gij het met toepassing op u zelven, treurenden, bedroefden, beproefden, bekommerden onder ons? Dan hebt gij verder naar niets te vragen. Gij gelooft: dat is genoeg: gij zult de heerlijkheid van God zien!

Neen, ik zal u niet hard vallen, kleinen van geloof in ons midden! De Heer heeft mij verboden, boven alles verboden, kleinen tot ergernis, tot droefheid te zijn. Ik weet, dat de Heer ook u als de zijnen lief heeft. Er staat geschreven, dat JEZUS MARTHA, zoowel als MARIA en LAZARUS lief

Digitized by Google

had. Gode zij dank! Onze Heer is wel één met dien uitverkoren Knecht bij Jesaja, van welken geschreven staat, dat hij het gekrookte riet niet breken en de rookende vlaswiek niet uitblusschen zou. Ook de kleingeloovigen zijn op den weg naar den hemel, ofschoon zij dien weg met wankelende en bevende voeten bewandelen. Ach, wat is alle kleingeloovigheid, dan een gedurig gebed om een grooter geloof: Ik geloof, Heer, kom mijne ongeloovigheid ter hulp! Ik zal dus den kleingeloovige niet bedroeven door hem uit de hoogte te bestraffen. Maar ik moet hem toch in liefde zeggen: Gij zijt de oorzaak van uw eigen leed. Gij maakt het u zelven nutteloos en noodeloos zoo moeielijk en zwaar. Gij reist uwen weg in donkerheid en met droefheid, terwijl gij dien met blijdschap reizen kondt. Gij zijt als een reiziger, die met een bevende fakkel in de hand in den nacht daarhenen gaat, terwijl boven zijn hoofd de vaste starren helder aan het firmament staan. Daarom laat mij u die fakkel uit de hand nemen, en u op die starren wijzen. Maar neen! Vaster en standvastiger dan de vaste starren aan den hemel is Hij, die op de starren wandelt; Hij, die het licht des heilbegeerigen geloofs is! 't Hoofd omhoog dan, MARTHAAS onder ons, het oog naar boven! het oog van het graf op JEZUS! Van u zelven op hem! Van uw gebed, van uw bevinding, op zijn belofte, op zijn woord! Zoo zal te zijner tijd het licht in de duisternis opgaan! En een zalige beschaming zal u het hoofd in den boezem doen verbergen, als de Heer na het stillen van den storm u vragen zal: „Gij, kleingeloovige, waarom hebt gij gewankeld?"

Liefelijk was ons die blik op MARTHA. En toch wacht ons een nog aangenamer aanblik: het is de aanblik van MARIA. Ook zij is ons van vroeger bekend. Gelukkig voor mij. Want wie zal het wagen haar uitvoerig te schilderen? Men heeft iets gedaan met te zeggen: zij was de „JOHANNES"

Digitized by Google

van haar geslacht. Evenals JOHANNES aan den boezem des Heeren lag en uit zijn hart het leven der heiligste liefde dronk, zoo zat zij aan de voeten van JEZUS geboeid en voedde zich met zijn woord als hare spijze. En toch, schoon met den stillen en zachten geest van JOHANNES vervuld, had zij nogtans te gelijk den arendsblik van den boezemdiscipel, die door den Nazarener-mantel heen tot het goddelijkste in JEZUS doordrong. Eenmaal zelfs was zij het oog van JOHANNES vóóruit: toen zij JEZUS begrafenis vierde, eer iemand iets van zijn dood vermoedde: toen de vrouwelijke, in dit opzicht bijna onbedrieglijke blik, door de kracht des geloofs gescherpt, in JEZUS voorkomen nog meer dan in zijne woorden eene toekomst las, die de jongeren onmogelijk waanden! Zij was dus een geheel ander wezen dan MARTHA. Stil, kalm, in zich zelve ingetrokken, maar sterk, onbeweeglijk en vast. De hulk van MARTHA dreef op de baren ginds en weder, de hare lag aan het anker van Gods Woord onbeweeglijk vast. Het is uit dit geslacht, dat zij uitgaan, die bij uitnemendheid de namen van geloovigen verdienen. MARIA was eene geloovige.

Ziet haar in hare ontmoeting met JEZUS. Het is waar, dat zij weinig spreekt. Maar dat is geheel in haar karakter. Meermalen was het JEZUS, die het woord voor haar opnemen, en hare eigene gedachten vertolken moest. „MARIA heeft het goede deel uitverkoren. Zij heeft dit gedaan tot mijne begrafenis." Zoo ook nu: JEZUS leest in haar ziel. Dit is haar genoeg. Het enkele woord, dat zij spreekt, is eene bijna werktuiglijke herhaling van het woord, dat in de laatste dagen meermalen in den mond der beide zusters geweest was. En toch, ook in dit korte woord drukt zich haar Mariaas-geest uit. Immers in het oorspronkelijke is er tusschen hare woorden en die van MARTHA een klein, maar wezenlijk verschil. MARTHA spreekt meer in het onbepaalde: „waart gij hier geweest, dan ZOU mijn broeder niet gestorven

Digitized by Google

zijn!" MARIA meer bepaald: „Dan was hij niet gestorven, ja, dan had hij niet KUNNEN sterven." En als gij u nu daarbij MARIA voorstelt, van wie uitdrukkelijk gemeld wordt dat zij aan de voeten van JEZUS viel als om te bidden: als gij u die biddende oogen vertegenwoordigt, vol verwachting en hoop op JEZUS geslagen.... dan hebt gij dat stilzwijgen van MARIA verstaan, dat nog krachtiger spreekt, dan de geloofsroem van MARTHA zelf: dan hebt gij dat stille gebed gehoord, waarop als het eenige mogelijke antwoord de vraag van JEZUS volgen moest: „Waar hebt gij hem gelegd?"

Ja, MARIA was ook hier, even als overal elders, MARIA: dat is het beeld des stillen, maar vasten geloofs. Dat woord van JEZUS door den bode tot haar gebracht: De krankheid is niet ten doode, maar tot heerlijkheid van God, opdat gij gelooven moogt: dat woord, dat langs MARTHA voorbij was gegaan en haar nog bij het graf door JEZUS herinnerd moest worden, was door haar opgevangen en als een verzegelde brief in haar hart weggelegd. Nauwelijks hoort zij: „De Meester is daar!" of zij is aan zijne voeten. Dat is genoeg. Zij behoeft niet meer te zeggen. Zij behoeft hem dat woord niet voor te houden, dat ook haar ootmoed haar niet zou hebben toegelaten. Zij zegt eenvoudig: „Gij hebt mij geroepen: hier ben ik." En JEZUS, hij antwoordt even eenvoudig: „Hier ben ik! Waar hebt gij hem gelegd?"

Heerlijk Mariaas-geloof! Zalig wie u bezitten mag! Zalig gij onder mijne hoorders, die u zelven in dit beeld herkent. Gij zijt boven de twijfelingen der MARTHAAS verheven. Gij houdt u vast aan des Heeren Woord. Hij heeft gezegd: „er staat geschreven": dat is u genoeg. En al schijnen nu hemel en aarde en afgrond hem tegen te spreken, gij twijfelt niet: „hij heeft gezegd!" Heeft hij gezegd: „De krankheid is niet ten doode;" dan zal zij ons

Digitized by Google

niet ten doode zijn, al was LAZARUS duizend maal gestorven. Heeft hij gezegd: „Bidt, en gij zult ontvangen," dan zult gij ook ontvangen, al blijft de verhooring nog zoo lang uit. Heeft hij gezegd: „Ik ben gekomen om zalig te maken wat verloren was;" dan zal hij u ook zalig maken, al waart gij nog zulk een groot zondaar. Heeft hij gezegd: „Niemand zal mijne schapen uit mijne hand rukken," dan zult gij ook niet verloren gaan, al wierdt gij ook nog zoo aangevochten, ja, al ging de satan om u rond als een brieschende leeuw, zoekende om u te verslinden.

Niet dat gij daarom hoogmoedig op u-zelven steunt of u vermetel boven anderen verheft, gelijkt de wereld lastert. Integendeel, het geloof is nederiger, dan het ongeloof. MARIA is ootmoediger, dan MARTHA. Want terwijl zij, de ootmoedige bij uitnemendheid, nog dieper dan MARTHA hare geestelijke armoede en de Goddelijke grootheid van JEZUS toont te gevoelen, heeft zij evenwel geen moed genoeg om wegens dit schijnbaar bezwaar het wezenlijk en waarachtig woord des Heeren in twijfel te trekken, dat de Heer haar lief heeft. Mij dunkt, die boodschap: „Heer, dien gij lief hebt, is krank!" moet zij den bode in den mond hebben gelegd. Dat is haar geest. Niet: die u lief heeft. Maar: dien GIJ lief hebt. Dat was de pleitgrond van haar gebed. Dat is de pleitgrond van alle gebeden, de grond van alle geloof! — MARTHAAS onder ons! benijdt gij uwe zusters? Wenscht gij MARIAAS te worden? Kleingeloovigen! wenscht gij een grooter geloof te bezitten? Volgt het voorbeeld van MARIA. Zet u aan de voeten van JEZUS. Prent u zijn woord diep in het hart. Legt hem in tijden van nood dat woord voor de voeten. Hij zal u hooren, zoo waarachtig gij den liefdenaam des Eenigen aan het voorhoofd draagt! — En gij, gelukkigen, aan wie het gegeven is, zoo vast te gelooven: verheerlijkt God in de kracht van uw geloof. Erkent dankbaar: het is zijne kracht, in u volbracht. Houdt ook gij

Digitized by Google

niet op uw geloof te oefenen, gedachtig dat onze strijd op aarde een strijd des geloofs is. En bovenal, naarmate gij meer de waarde van een standvastig geloof hebt leeren kennen, bidt des te vuriger van dag tot dag: „Heere, vermeerder mij het geloof!"

Geliefden! Men kan een klein geloof bezitten. Men kan een geloovige zijn. In beide gevallen verkrijgt men het einde des geloofs, de zaligheid der zielen. Maar men mag niet zonder geloof wezen. De ongeloovige zal de zaligheid niet beërven. Daarom na den kleingeloovigen te hebben toegeroepen: jaagt naar geloof! en den geloovigen: streeft er naar om steeds gelooviger te worden! keer ik nog eens tot hen terug, voor wie ik God gebeden heb dat mijne rede in de eerste plaats gezegend mocht zijn. Ach, ik heb drie soorten opgenoemd. En toch vrees ik, of de eerste soort in ons midden niet licht zoo talrijk wezen zal als de beide andere te zamen. Daarom legge ik nog eens met gevouwen handen u de vraag voor, waarmede ik begon: Geliefden, wie gij zijn moogt, „gelooft gij?" PAULUS noemt ergens het Evangelie een reuke, een reuke des levens ten leven voor degenen die behouden worden, een reuke des doods ten doode voor degenen die verloren gaan. Hoe toepasselijk is dat woord op het Evangelie van deze ure! Ook uit LAZARUS graf is een reuke uitgegaan! Is het een reuke des levens? Is het een reuke des doods? O! het is toch niet bij toeval, dat gij hierheen werdt geleid om dat Evangelie te hooren, evenmin als het bij toeval was, dat de ongeloovigen bij JEZUS graf verschenen. En nu, wat hebt gij bij dat graf gevoeld? Een siddering van dankbaarheid en vreugde bij het gezicht van JEZUS verlossende macht en liefde? Dat is de geur der opstanding, de voorsmaak der zaligheid. Een siddering van ontzetting en angst bij het gezicht van JEZUS dood- en grafverwinnende majesteit en gezag? Dat is de reuk des doods,

Digitized by Google

de voorbode der verwerping. Of hebt gij in het geheel niets gevoeld? Zijt gij koud en koel gebleven als de steen, waarop LAZARUS ligt? Helaas! dat is het ergste van allen. Dat is het teeken van den allervolkomensten dood, van de allernoodlottigste verharding. Maar wat spreek ik van dood in uw bijzijn, Heer, die de opstanding en het leven zijt? Gij kunt immers zelfs dooden levend maken? O laat dan uw levenwekkende stem door dit gebouw klinken, waarin zooveel dooden zijn. Roep ze uit, roep ze uit hunne graven uit, die onze stem niet vermag wakker te maken. Laat ons niet van hier gaan, zonder uwe genade — zij het slechts aan eene enkele ziel te hebben verheerlijkt. En gij, Vader, verheerlijk uwen Zoon, opdat uw Zoon U verheerlijke!

AMEN.

Digitized by Google

JEZUS VOOR BARABBAS VERWORPEN.

JOHANNES XVIII: 40b.

NIET DEZEN, MAAR BARABBAS.

Het is mijn voornemen niet, den voorgelezen tekst heden in het verband der geschiedenis met u te beschouwen. Immers heb ik zulks reeds bij eene vroegere gelegenheid gedaan. Ik onderstel derhalve de aanleiding tot dezen uitroep des Joodschen volks, waarmede het de loslating van BARABBAS boven die van JEZUS begeert, als bekend. Ik bepaal mij thans bij de uitkomst zelve: JEZUS voor BARABBAS verworpen. Ik zie daarin namelijk de daad der Messiasverwerping aanvankelijk voltooid. Het is waar, dat die verwerping door onderscheidene, daartoe behoorende gebeurtenissen is voorafgegaan en voorbereid, zoowel als opgevolgd en ten uitvoer gelegd. Maar het beslissend keerpunt, het eigenlijk oogenblik der verwerping is hièr. Het kwam mij dus niet onbelangrijk voor, op die verwerping zelve opzettelijk het oog te vestigen. Gij kent de groote en noodlottige gevolgen, welke zij bepaaldelijk voor het Joodsche volk heeft gehad; gevolgen, zoo groot en noodlottig, dat er geweest zijn, die daaraan geërgerd zijn geworden, bewerende dat de zwaarte der straf de grootheid

Digitized by Google

der schuld vele malen overtreft. Maar zij die aldus spreken toonen daardoor, de daad der Messiasverwerping door de Joden even weinig in hare toedracht en aard, als in hare diepe beteekenis en strekking te kennen. Er is in die daad, wat haar waarlijk tot het billijk en rechtmatig voorwerp van een voorbeeldeloos oordeel Gods, zoowel als van eene noodwendige veroordeeling van onze zijde maakt. Daarvan zullen wij overtuigd worden, wanneer wij die daad van naderbij beschouwen, en haar plaatsen in het licht, waarin niet alleen het Joodsche volk als zoodanig, maar ook de geheele menschheid, door haar vertegenwoordigd, met betrekking tot haar verschijnt. Wat deze opgave nog duisters hebben moge, zal zich, hoop ik, in den loop mijner rede genoegzaam ophelderen. Vergunt mij thans alleen, dat ik van uwe aandacht eene verdubbelde inspanning verge, die evenzeer door het gewicht van het onderwerp, als door den aard der behandeling gevorderd wordt. Moge de verwachte inwilliging van die bede voor u hare vrucht niet missen, maar het voorwerp onzer beschouwing: JEZUS voor BARABBAS verworpen, u aan het einde van mijne rede aldus voor oogen staan, dat uw hart daardoor niet alleen tot afkeuring van de keuze der Joden, maar ook tot een tegengestelde keuze voor u zelven geneigd en bewogen worde! Dat geve God!

Niet dezen, maar BARABBAS. Wanneer ik beweer, dat met dezen uitroep van het Joodsche volk de eigenlijke daad der Messiasverwerping aanvankelijk werd voltooid, dan beweer ik zulks niet op eigen, maar op Goddelijk gezag. Het is de Heilige Schrift zelve, op wier getuigenis deze bewering steunt. Hoort slechts de toespraak van PETRUS, staande in den tempel, in den voorhof van SALOMO, na de verrichting van het eerste apostelwonder ten gevolge van de uitstorting van den Heiligen Geest, tot het volk gericht:

Digitized by Google

„De God van ABRAHAM en ISAK en JAKOB, de God onzer vaderen, heeft zijn kind JEZUS verheerlijkt, welken gij overgeleverd hebt, en hebt hem verloochend voor het aangezicht van PILATUS, als hij oordeelde, dat men hem zou loslaten. Maar gij hebt den Heilige en Rechtvaardige verloochend, en hebt begeerd, dat u een man, die een doodslager was, zou geschonken worden, en den Vorst des levens hebt gij gedood!"

Hoort gij het, Geliefden? Hier hebt gij de uitspraak van God zelven door den mond van zijnen getuige. Dat het Joodsche volk bij de voorgestelde vrije keuze tusschen JEZUS en BARABBAS vrijwillig BARABBAS boven JEZUS gekozen heeft, dat is zijne eigenlijke misdaad bij God: dat is die overlevering van Gods heilig kind, dat is die verloochening van den Heilige en Rechtvaardige, dat is die doodslag aan den Vorst des levens begaan, waardoor het oordeel over Israël gekomen is: dat is die gruwel, door het Joodsche volk sedert achttien eeuwen zoo duur, zoo onuitsprekelijk duur geboet, en waarvan het noodlottig teeken hun nog heden als op het voorhoofd kleeft. Niet dezen, maar BARABBAS. Dat de Hoogepriester naar MELCHIZEDEKS ordening door den Hoogepriester uit het huis van AÄRON (KAJAFAS) in zijne Priesterlijke waardigheid werd miskend; dat de Koning der Joden, door God gezalfd over Sion, door den Koning der Joden, door de gunst van keizer TIBERIUS, (HERODES) in zijn koninklijk ambt werd gehoond en bespot; dat zou op zichzelf den ondergang des volks nog niet hebben beslist. Maar dat de Heilige en Rechtvaardige, aan wiens onschuld zelfs in de ure der duisternis hemel en aarde getuigenis gaven, voor eenen doodslager werd verworpen door het volk, tot hetwelk hij gezonden was, door de zijnen tot wie hij kwam, — dat maakte de schuld des volks vol. Niet dezen, maar BARABBAS. Dat was het zegel, door het volk aan het vonnis zijner priesters, aan de uitspraak van zijnen koning gehecht; dat was een weêrklank uit den boezem des volks op

Digitized by Google

den bloedkreet uit den Raad: „Hij is des doods schuldig!" dat was eene openlijke verscheuring van den lastbrief van JEZUS als gezant van God, wat zeg ik? eene openlijke vertreding van JEZUS als Gods zoon: dat was, door de verwerping van hem voor BARABBAS, den zoon des verderfs, eene onwillekeurige aankleving aan de uitspraak der Joodsche oversten: Hij, die zich Gods zoon noemt, is een zoon van Beëlzebub. Welk eene uitspraak alzoo: Niet dezen, maar BARABBAS! Wél is hier de plaats om uit te roepen met den Profeet: „Ontzet u hierover, gij hemelen, en zijt verschrikt!"

Of overdrijf ik misschien? Is de misdaad, in deze verwerping van den Eenige begaan, niet zoo groot, niet zoo afschuwelijk, niet zoo zonder alle voorbeeld in de geschiedenis der menschheid, als ik haar wil doen voorkomen? Dat gave God! Ofschoon.... neen! zelfs deze bede verstout ik mij niet. Want wat zou ik alsdan antwoorden aan hem, die mij vroeg: Wie is die God, wiens toorn achttien eeuwen lang over eene enkele misdaad, die niet zonder gelijke is, blijft rooken? Neen, het moet zoo zijn: die enkele misdaad is eene éénige: éénig in de jaarboeken der menschheid, éénig in de rolle der openbaring. Het is eene misdaad, die alle misdaden te zamen in zich vereenigt en te boven gaat. Het is eene misdaad, waardig dat op hen, die haar pleegden, kome al het onschuldig bloed, dat vergoten is op aarde, van het bloed des rechtvaardigen ABELS af tot op het bloed van ZACHARIA, den zoon van BARACHIA, die gedood is tusschen den tempel en het altaar!....

Maar wat is er dan in die misdaad, dat haar tot zulk eene éénige misdaad maakt?

Het is moeielijk, op deze vraag te antwoorden; en indien ik haar ook niet volkomen beantwoorden kon, zou ik toch niet gerekend willen worden, mij in mijne uitspraak omtrent de grootheid der misdaad te hebben bedrogen.

Digitized by Google

Ach, wij zondaars zijn slechte schatters, waar het er op aan komt de hoegrootheid der zonden te schatten: wie zou van voren hebben vermoed, dat de zonde van ADAM in het paradijs zoo groot was, als zij van achteren gebleken is in het oog van God te wezen? Hij alleen heeft de onfeilbare weegschaal in de hand: en als hij in het Woord zijner openbaring, of in de oordeelen zijner Voorzienigheid over eene zonde gericht heeft, betaamt het ons de hand op den mond te leggen en te zeggen: „Gij zijt rein in uw richten. Wie kent de sterkte uws toorns?"

Maar ik wil nochtans beproeven, of ik iets in het midden kan brengen, dat u tot juister schatting van de misdaad der Joden in de verwerping van JEZUS kan opleiden.

Ik zie in die misdaad:

Vooreerst. Eene moedwillige zedelijke verblinding.

De Rechter van hemel en aarde heeft in onze harten eene wet geschreven, die uitspraak doet over goed en kwaad. Er is eene stem in ons, die beschuldigt of ontschuldigt, naarmate wij recht of onrecht zien geschieden. Die stem op den mond te slaan is een manslag, niet alleen aan onze betrekking als schepselen tot den Schepper, maar ook aan onze eigene waarde als zedelijke wezens, als menschen. En die vertrapping onzer menschheid is te schandelijker, naarmate de stem des inwendigen Rechters zich luider hooren doet. Zoo is dan ieder onrechtvaardig vonnis, met meerder of minder heldere bewustheid over eenen onschuldige geveld, een dubbele doodslag; een doodslag niet alleen aan het lichaam van den onschuldige, die veroordeeld wordt, maar tevens aan de ziel van den schuldige, die veroordeelt. Maar wat dan te oordeelen van eenen doodslag, niet aan eenen onschuldige, maar aan eenen Heilige en Rechtvaardige begaan? Helaas, er zijn in den loop der eeuwen vele onschuldigen, door de hand des onrechts, om-

Digitized by Google

gekomen: maar eene onschuld als die van JEZUS — zij bestond nooit! Wat zeg ik? Meer dan een onschuldige; gelijk PETRUS spreekt, een Heilige, een Rechtvaardige, vlekkeloos heilig, onkreukbaar rechtvaardig, heilig en rechtvaardig als God zelf was hier! En ziet, daarvoor, dat het licht van die heiligheid en rechtvaardigheid toch vooral duidelijk en helder zou uitkomen, heeft God gezorgd. Immers stelt hij daarnaast een ander voorwerp, tegen welks donkerheid dat licht te heerlijker moet uitschitteren. Hij stelt JEZUS naast BARABBAS. Den schoonste der menschenkinderen naast het uitvaagsel der menschheid. Den heiligste onder de heiligen naast den slechtste onder de slechten. Den afgescheidene van de zondaren naast den grootsten en voornaamsten der zondaars. O er moest geen God in den hemel, en al wat wij van eene stemme Gods in het hart gezegd hebben moest een hersenschim zijn, indien zich bij dat gezicht bij de Joden geen onwillekeurige stem voor de onschuld in hun binnenste verheven had: Niet BARABBAS, maar dezen! Maar zij hooren naar die stem niet, zij smoren haar met geweld, zij schreeuwen: BARABBAS! terwijl hunne gewetens: JEZUS! weêrkaatsen. Dat is eene zedelijke verblinding, welke van eene zedelijke verharding getuigt; dat is een moedwillig uitgraven van het oog der ziel; dat is een liever hebben van de duisternis boven het licht; zoo heeft ook JEZUS het genoemd: „Zij hebben de duisternis liever gehad dan het licht; want hunne werken waren boos."

Ik zie in de misdaad der Joden:

Ten tweede. Een onverschoonlijk ongeloof.

Ongeloof kan in sommige gevallen eenigermate worden verschoond. Men vindt eerlijke twijfelaars, die ons meer mededoogen, dan verontwaardiging inboezemen, en op wie wij vertrouwen dat ook de Vader der lichten met verschoonende en terechtbrengende erbarming nederziet. Maar er is ook een onverschoonlijk ongeloof. Het is dat ongeloof,

Digitized by Google

dat niet alleen geen licht vindt, maar het ook niet vinden wil, ja, het reeds ontvangen licht moedwillig uitblusscht. Verschoonlijk was het ongeloof van THOMAS, toen hij zeide: „Indien ik niet zie het teeken der nagelen, ik zal geenszins gelooven: maar onverschoonlijk zou het geweest zijn, indien THOMAS na het woord van den opgewekten JEZUS: „zie mijne handen, en zijt geloovig!" ongeloovig gebleven ware. Zulk een ongeloof was het ongeloof der Joden, die JEZUS verwierpen: zij hadden de handen des Heeren gezien! Zij hadden de handen des Heeren gezien, indien al niet met de teekenen des doods in de levende leden, dan toch met dezelfde kracht gewapend, die THOMAS voor JEZUS als voor den Vorst des levens, zijn Heer en zijn God, aanbiddend deed nedervallen. Zij hadden de handen des Heeren gezien, als de opgeheven rechterhand der kracht Gods, teekenen doende aan levenden en dooden onder den volke, der blinden oogen openende, der dooven ooren ontsluitende, der stommen tong losmakende, der dooden banden slakende, de duivelen in banden slaande. Dat hadden zij gezien; dat was eene prediking, de onwedersprekelijkste die bestaat, eene prediking in feiten, voor het oog, voor het oor, voor de zinnen: een prediking, die zich zien, hooren, voelen en tasten liet. Die prediking had dan ook duizenden overtuigd. Zij had de stemmen doen opgaan: „Een groot Profeet is onder ons opgestaan! God heeft zijn volk bezocht! Hij is degene die komen zou!" Zij had nog vóór weinige dagen, na de opwekking van LAZARUS, eene menigte van hen JEZUS, onder een schaterend Hosanna, in zegepraal naar Jeruzalem doen geleiden. Maar nu, die prediking te wederstaan; te doen of men dit alles niet gezien, niet gehoord, niet gevoeld en getast heeft; en wanneer straks de man, die dit alles heeft verricht, zich stilzwijgend op de getuigen zijner wondermacht beroept, den mond niet open te doen, wat zeg ik? den mond te openen om boven

Digitized by Google

hem, den Profeet die komen zou; boven hem, den zone DAVIDS; boven hem, den koning der Joden; boven hem, den „Gezegende, die komt in den naam des Heeren;" boven hem, den Vorst des levens, die dooden levend heeft gemaakt, — een doodslager te kiezen: dat nadert de grenzen van de eenige zonde, die niet vergeven wordt, de zonde tegen den Heiligen Geest, van welke zelfs JEZUS niet bidden kan: „Vader, vergeef het hun, want zij weten niet wat zij doen." En voor zooveel die grens niet overschreden wordt, blijft het nochtans een onverschoonlijk ongeloof, waarop het woord van JEZUS maar al te toepasselijk is: „Gij WILT tot mij niet komen, opdat gij het eeuwige leven hebben moogt."

Eindelijk zie ik in de misdaad der Messias-verwerping:

Ten derde. Eene ontzettende openbaring van vijandschap tegen God.

Meent niet, dat ik te veel zegge. Of wie is hij, die daar verworpen wordt? Is het alleen een afgezant des Allerhoogsten, die zeggen kon: „de Heere heeft mij gezonden." Neen, het is de eigen Zoon van God, die zeggen kon: „Ik en de Vader zijn één. Die mij gezien heeft, heeft den Vader gezien." Het is het afschijnsel van Gods heerlijkheid, het uitgedrukte beeld zijner zelfstandigheid, God geopenbaard in het vleesch, de volheid Gods wonende in den mensche JEZUS lichamelijk. Zoo geldt dan hier in den allersterksten nadruk het woord van JEZUS: „Wie mij verwerpt, verwerpt Hem die mij gezonden heeft."

Zoo hebben dan de Joden niet slechts JEZUS, maar in JEZUS God verworpen: zij hebben God verworpen, zoover het schepsel den Schepper verwerpen kan. Zij hebben met hun verstand God als God niet gekend: zij hebben met hun hart God als God niet geëerd en gevreesd: zij hebben met hun wil zich aan God als God niet onderworpen: zij hebben met hunne daden God als God in het aangezicht wederstaan. Men

Digitized by Google

heeft wel eens beweerd, dat, als de volmaaktheid in zichtbare gedaante op aarde verscheen, zij alle menschen tot vrienden zou hebben. Maar o! hoe jammerlijk is die schoone dichterdroom door het lot van JEZUS te schande gemaakt en bespot! In JEZUS is waarlijk de eeuwige volmaaktheid zichtbaar aan de menschen verschenen: maar welk lot heeft haar van de menschen getroffen? Zij hebben haar gedood! Hoe is dat mogelijk? Ach, ik beklaag u, indien gij dat nog vraagt. Het is het duidelijkst bewijs, dat gij nog met gesloten oogen voor de diepte van 's menschen ellende staat: dat gij de Schrift, dat gij u zelven niet kent. Hebt gij dan niet gehoord, wat er vóór zes duizend jaren heeft plaats gehad? Toen heeft een van God afvallige en tegen God oproerige geest den mensch in zijnen stamvader verzocht, en tot gemeenschap aan zijne zonde, ongehoorzaamheid aan God, opstand tegen God vervoerd. Toen heeft de mensch in zijnen stamvader het verbond met zijnen God verbroken, Gode zijne gehoorzaamheid en dienst opgezegd, met den geest des afvals een verbond tegen God gemaakt. Toen heeft God den mensch overgegeven in de verblinding zijns harten, en toegelaten dat hij zich van hem afscheidde en zijn vijand werd. En alzoo is ontstaan dat ongoddelijk beginsel, dat elken mensch van nature aankleeft: een beginsel, dat zich wel niet altijd, of zelfs niet doorgaans in daden van openlijke vijandschap openbaart, maar dat nochtans den ondersten grondslag en den diepsten wortel van het natuurlijke en onbekeerde hart uitmaakt: eene vijandschap, die niet eerder wordt afgelegd, vóór dat in het bloed van JEZUS de verzoening met God getroffen en bezegeld is!.... Hoe zegt de Schrift? „VIJANDEN ZIJNDE, zijn wij met God verzoend door den dood zijns Zoons."

En zietdaar ons aan het punt gekomen, waar onze aanklacht van het gedrag der Joden omtrent JEZUS in eene algemeene beschuldiging tegen de geheele menschheid overgaat.

Digitized by Google

Wacht u toch wel van te meenen, dat dat feit van de verwerping van JEZUS voor BARABBAS; het moge als het hoogste punt in de geschiedenis van den afval der menschen uitsteken; wacht u van te meenen, dat het daar alleen, op zichzelf en buiten verband met andere soortgelijke feiten, in de geschiedenis der menschheid staan zou. De vraag van PILATUS: „Wien van beide begeert gij, JEZUS of BARABBAS?" is in den loop der eeuwen van Gods wege ontelbare malen herhaald. Zij klonk reeds in het paradijs: „Wien van beide begeert gij, den boom des levens, of den boom der kennisse des goeds en des kwaads?" Zij klonk aan de Jordaan uit den mond van MOZES: „Ziet, ik heb u heden voorgesteld het leven en het goede, en den dood en het kwade. Ik neem heden tegen ulieden tot getuigen den hemel en de aarde: het leven en den dood heb ik u voorgesteld, den zegen en den vloek." Zij klonk te Sichem uit den mond van JOZUA: „Kiest u heden, wien gij dienen zult, den Heere, den God Israëls, of de goden, die uwe vaders hebben gediend." Zij werd gehoord op den berg Karmel uit den mond van ELIA: „Hoe lang hinkt gij op twee gedachten? Zoo de Heere God is, volgt hem na, en zoo het Baäl is, volgt hem na." Zij werd gehoord op den berg van Galilea uit den mond van Gods Zoon: „Niemand kan twee heeren dienen; want of hij zal den eenen haten en den anderen liefhebben; of hij zal den eenen aanhangen en den anderen verachten: gij kunt God niet dienen en den Mammon." Zij heeft geklonken over den stroom der eeuwen, die sedert verloopen zijn, in elke stem, die het Evangelie van den Berg, het Evangelie van Golgotha heeft herhaald: zij heeft duizend en duizendmaal geklonken in het heiligdom, waarin wij nu samen zijn. Maar helaas! ook het antwoord op die stem heeft maar al te dikwijls geklonken als op Golgotha: „Niet dezen, maar BARABBAS! Niet den boom des levens, maar den boom der kennisse des goeds en des kwaads! Niet den zegen van Je-

Digitized by Google

hova, maar zijn vloek! Niet den Heere, den God Israëls, maar de goden, die onze vaders hebben gediend! Niet Jehova, maar Baäl! Niet God, maar den Mammon! Niet CHRISTUS, maar Belial!" Of waar somtijds een ander antwoord gehoord werd, waar het was: Wij zullen den Heere dienen, want hij is onze God! Jehova is God! Al wat de Heere gesproken heeft, zullen wij doen! wat bewees het, dan dat zij die aldus spraken, zelven niet wisten wat in hun was: niet wisten dat die belofte, door hen gedaan, even spoedig door hen zou worden verbroken; niet wisten dat het niet baat: Heere! Heere! te zeggen, zoolang het afkeerig hart niet genezen en tot den God des hemels is bekeerd? — Leest de oorkonden der Openbaring, en ziet, wat zij bevatten. In twee woorden is het gezegd: de geschiedenis van den afval des menschen van God, de geschiedenis van de werkzaamheid Gods om dien afval te genezen. En ach, Geliefden, die geschiedenis van de menschheid in het groot is tevens de geschiedenis van iedereen mensch in het klein!

Zoo is dan de verwerping van JEZUS door het Joodsche volk geen nieuw verschijnsel in de geschiedenis der menschheid: neen, het is slechts de hoogste openbaring van een beginsel, dat te allen tijde in den boezem der menschheid heeft bestaan; maar dat zich nooit zoo duidelijk heeft geopenbaard, omdat het zich nooit zoo duidelijk openbaren KON. De gelijkenis van de ontrouwe huurders kan hier ter vergelijking dienen. Tot nu toe hadden de huurders hunne vijandschap tegen den heer des wijngaards nog niet in hare volle kracht kunnen betoonen, omdat hij hun slechts zijne dienstknechten had toegezonden; maar toen nu de heer zijnen zoon zond, en zij ook dezen buiten den wijngaard wierpen, toen bleek het, welke de eigenlijke gezindheid der huurders omtrent den heer des wijngaards was: vijandschap, niet tegen de dienstknechten alleen, niet tegen

Digitized by Google

den zoon alleen, maar tegen den heer zelven. God heeft die gelijkenis tot eene geschiedenis doen worden. God heeft gewild, dat eenmaal de ongoddelijke zin der menschheid zich ten volle openbaren zou. Gelijk het JEZUS eigen is, door gelijkenissen te leeren, zoo pleegt God door geschiedenissen te onderwijzen. De Bijbel is het boek der feiten. De val des menschen is een feit: de verlossing des menschen is een feit: ook de volkomene herstelling des menschen zal een feit zijn. Zoo wilde God ook de diepte van den afval der menschelijke natuur in een feit aan het licht brengen. Daartoe zond God, onder meer andere heilige bedoelingen, zijn Zoon op aarde. Deze moest God bij de menschheid vertegenwoordigen. En nu moesten aan de menschheid de handen worden vrijgelaten. Ziet toe, o hemelen, en aanschouw, o aarde, van welken geest de menschheid is! Anders was God gewoon den opstand des menschen tegen hem te beteugelen en te bedwingen; en indien niet, deze aarde ware reeds lang ten tweeden male in een zondenpoel veranderd, die een tweeden zondvloed zou hebben noodig gemaakt; maar nu liet God aan dien opstand voor een tijd den teugel ruim. Het was als zeide hij in hoog verheven zin: „Welaan, o mensch! gij zijt vrij. Ik weerhoud u niet langer. Toon nu wie gij zijt. Doe tegen mij, wat in uw hart is. Hier is mijn Zoon. Doe aan hem wat gij wilt!" En toen.... ach, Broeders! welk een schouwspel! KAJAFAS — HERODES — PILATUS — de Heidenen — de Joden — ja zelfs de discipelen — PETRUS — JUDAS — allen de handen ineenslaande om den Heilige en Rechtvaardige te verloochenen! als ware het één eenige stem uit één eenigen mond: „Ik ken den mensch niet! Weg met dezen! Aan het kruis met hem! Niet dezen, maar BARABBAS!" O menschheid, menschheid! hoe afschuwelijk vertoont gij u in den spiegel van het lijden van Gods Zoon! Ik gruw van u, ik, die zelf een mensch ben!.... Maar zóó, zóó moest gij u

Digitized by Google

vertoonen, opdat gij u zelve in dien spiegel aanschouwen zoudt; opdat gij het eenmaal weten zoudt, wat gij in u-zelve buiten God zijt; opdat gij voor u-zelve niet alleen terugbeven, maar ook op de hoede zijn zoudt, opdat gij gevoelen zoudt, wat gij aan Gods genade verschuldigd zijt, indien zijn hand u belet te doen wat in uw hart is; opdat gij zoudt leeren uitroepen: Ik ellendig mensch!

Ik ellendig mensch! Ja, Geliefden, het is die uitroep, dien het gebeurde met JEZUS en BARABBAS in den mond van elken en een iegelijken mensch legt. Want — ik zeg het in den diepen weemoed mijner ziele, maar tevens op grond mijner innigste overtuiging, — wij zijn niet zoo vreemd aan hetgene aldaar geschiedt, als wij ons gaarne zouden diets maken: wij spelen mede onze rollen op dat tooneel van smart, en over de rol, die wij er spelen, kunnen wij ons nooit genoeg schamen. Verstaat mij wél, Geliefden. Ik zeg niet, dat wij mede handdadig zijn geweest aan het feit van de verwerping van JEZUS voor BARABBAS door de Joden; zulk eene bewering zou zich zelve wederspreken. Maar ik zeg, dat wij nochtans aan die daad gemeenschap hebben, voor zoo veel zij is voortgekomen uit den boezem van een geslacht, waarvan wij leden zijn. Het is gemakkelijk, uit de hoogte den staf te breken over de rampzaligen, aan wie God heeft toegelaten alles aan JEZUS te doen, wat zij hebben gewild: maar het is niet zoo gemakkelijk, onze verwantschap met hen te loochenen. Zij zijn menschen van gelijke gedaante en beweging als wij, vleesch van ons vleesch en been van ons been: de gezindheden en gevoelens, die hen hebben geleid; de driften en hartstochten, die hen hebben bestuurd; de boosheden en goddeloosheden die zij hebben bedreven; met één woord: de zonde, door hen begaan; van dat alles liggen de zaden in ons, en er leeft geen mensch, die zeggen kan: ik zou in hunne plaats anders hebben gehandeld. Een apostel heeft

Digitized by Google

mij geleerd, dat het mogelijk is, nog heden den Zoon van God te kruisigen. Wat zegt dit anders, dan dat het mogelijk is, deel te hebben aan de zonde van hen, die JEZUS hebben gekruist? En hoe is dat mogelijk? Omdat het mogelijk is, wat zeg ik? omdat het zeker is, dat in ons — in ons allen hetzelfde beginsel schuilt, dat zich in de kruisiging van JEZUS in zijne volste ontwikkeling heeft geopenbaard: het beginsel van vijandschap tegen God. Steekt de hand in den boezem, Geliefden! kent gij niets van datgene, dat door de Schrift vriendschap der wereld — dat is, in den ruimsten zin, van alles wat tot de tegenwoordige dingen op zich zelve en buiten verband met de eeuwige dingen behoort — genoemd wordt? Zoo ja, weet gij niet, roep ik u met den apostel toe, dat de vriendschap der wereld eene vijandschap Gods is? Helaas! zietdaar over ons allen het vonnis uitgesproken. En wie dwaas genoeg, die er zich van beroepen zal? Wie die niet erkennen moet: Ja, er is in mij waarlijk iets, dat er toe neigt om de wereld, of hetgene in de wereld is boven God te stellen. En al zijn er ook betere oogenblikken, waarin ik uitroep: „Wien heb ik nevens u in den hemel? Nevens u lust mij niets op aarde!" er zijn toch ook oogenblikken, waarin ik zeggen moet: „Wijk van mij, want aan de kennis uwer wegen heb ik geenen lust." Dat is uw: „Niet dezen, maar BARABBAS!" Dat is uw: „Niet CHRISTUS, maar BELIAL! Niet den zegen, maar den vloek! Niet het leven, maar den dood! Niet den hemel, maar de hel!" En indien God u aan dat woord hield, en indien God aan dit beginsel den vrijen loop liet, en indien God dat zaad liet opschieten en rijpen en vrucht dragen — dan zult gij den Zone Gods wederom kruisigen door uwe zonden, dan zult gij God zelven naar de kroon staan, en uwe plaatse in de woningen der wanhoop zal zijn bij hen, die geroepen hebben: Niet dezen, maar BARABBAS!

Digitized by Google

Ja Geliefden! het is schrikkelijk, maar waarachtig: iedere zonde, ook de kleinste, is een beginsel van verwerping van den Zoon Gods, en, in hem, van God zelven: is een beginsel van opstand tegen God, dat tot volle rijpheid komende, God voor den satan verwerpt, den satan boven God verkiest. Ik bidde u, dit woord wel te wegen. Het is een uitgezochte list van den vijand en verleider onzer zielen, den eigenlijken aard der zonde voor ons te verbergen. „Even als men," heeft een godgeleerde gezegd, „de ziekten niet kleiner moet achten dan zij in de daad zijn, moet men ook geen te klein denkbeeld hebben van de zonde. De zonden zijn niet maar enkel te achten als lichte zwakheden, maar als verschrikkelijke wederspannigheden van de ziel en het lichaam tegen Gods geboden" (1). Maar dat woord: wederspannigheid is slechts een woord, en het kruis van Golgotha is een feit. Daarom is het goed in een feit te zien, wat dat woord in zich bevat. Welaan, Geliefden! Vestigt dan op dat feit de oogen. Stelt het u wèl voor: iedere zonde, ook de geringste, is een eerste stap op den weg, aan welks einde het kruis van Golgotha verrijst: een treden in den raad van hen, die JEZUS hebben gekruist: eene handbieding tot den doodslag van Gods Zoon. Iedere zonde, ook de geringste, is een weêrklank van de stem des doods, die op Gabbatha gehoord werd: niet dezen, maar BARABBAS. O zonde! zonde! hoe schrikkelijk komt gij mij in dat licht voor! Menschenmoordster van den beginne! maar wat meer zegt: moordenares van Gods Zoon! En — wee mij, ik ben een zondig mensch! Mijne zonde is te groot, dan dat zij vergeven worde!

Neen, niet te groot! hoe groot ook, niet te groot! En waarom niet te groot? Omdat er een middel ter zondenvergeving is gevonden, even groot, ja nog grooter dan de

(1) MELANCHTON.

Digitized by Google

zonde, die vergeven worden moet. Waar de zonde meerder geworden is, daar is de genade veel meer overvloedig geweest!

O aanbiddelijk bestel, waardig dat daarvoor Gods engelen zich aanbiddend nederbuigen. God laat toe, dat de vijandschap der menschen zich aan hem en zijn Zoon openbare en betoone — en die openbaring en betooning van onze vijandschap tegen hem is te gelijk eene openbaring van zijne liefde jegens ons. In die betooning en openbaring van die vijandschap vindt zijne liefde juist het middel om die vijandschap te overwinnen. En gelijk hier alles even ongewoon, vreemd en goddelijk is, gelijk hier wonden balsem, en striemen genezing zijn, zoo wordt het kruis van CHRISTUS, door de vijanden Gods opgericht, de slagboom, waar die vijandschap eindigt. Ja, van het oogenblik af, dat de roepstem gehoord is: Niet dezen, maar BARABBAS! wordt het: Niet BARABBAS, maar dezen!

Maar dat ik deze raadselspraak verlate, en het in eenvoudige Bijbeltaal zegge: „Wij waren van nature kinderen des toorns, maar God, die rijk is in barmhartigheid, door zijne groote liefde, waarmede hij ons liefgehad heeft, ook toen wij dood waren door de misdaden, heeft ons levend gemaakt met CHRISTUS: uit genade zijt gij zalig geworden!" welk een tegenstelling! Wij kinderen des toorns, maar God rijk in barmhartigheid: wij begraven in zonden en misdaden, maar God ons liefhebbende met eene groote liefde: wij dood zijnde, maar God ons levend makende; en waardoor? Door de genade! Genade, dat is liefde met liefde verdubbeld. Dat is liefde voor hen, die niets dan vijandschap hebben verdiend. Dat is, in eenen hoogen goddelijken zin des woords, liefde tot vijanden. Welk een tegenstelling! De menschen zijn vijanden Gods, en bejegenen hem als vijanden. Onmachtig hem van zijn troon te rukken, wreken zij deze onmacht op zijn Evenbeeld, zijn Geliefde, zijn Zoon. In dien Zoon — gelijk de Schrift het uitdrukt — door

Digitized by Google

steken zij hem, den Vader (1). En terwijl zij hem doorsteken, ontsteekt hij over hen, — in liefde. Terwijl zij roepen: Niet dezen, maar BARABBAS! geeft hij „dezen" — zijn Zoon — voor hen over, en roept — maar in een anderen zin — „Niet dezen, maar BARABBAS! Niet den Zoon, die altijd bij mij is, — maar den verloren zoon, die van mij is weggegaan." — Ja, het bloed zijns Zoons, dat zij vergieten, wordt het teeken en pand van het verbond der liefde, dat God door deze overgave met de wereld sluit! Hier kan ik alleen verstommen, en zelfs een Engel Gods kan niet meer. Gelukkig hij, die hier nog verstommen kan. Gelukkig hij, die hier in zijn hart aandoeningen voelt oprijzen, waarvoor hij te vergeefs naar woorden zoekt. Gelukkig hij, die met PAULUS alleen zeggen kan: „Gode zij dank voor zijne onuitsprekelijke gave!"

Hier sta ik weder voor uw aangezicht als een prediker van die liefde, die eenmaal BARABBAS boven JEZUS, die op Gabbatha den zondaar boven den Heilige, den doodslager boven den Vorst des levens, mij ellendigen mensch boven JEZUS koos, en die aldaar dat wonder van genade openbaarde, dat ons uit duizend woorden der Schrift tegenklinkt: „Dien, die geene zonde gekend heeft, heeft God zonde voor ons gemaakt, opdat wij zouden worden rechtvaardigheid Gods in Hem. Hij heeft geleden, rechtvaardig voor onrechtvaardigen. De straf, die ons den vrede aanbrengt, was op hem. Hij is een vloek geworden voor ons. Één is voor ons allen gestorven." Die liefde verkondig ik aan u allen, mijne medezondaars! Gij moogt van nature vijanden Gods geweest zijn, of nog zijn, God heeft u lief gehad, wel niet om, maar toch ondanks uwe zonden. O steenen harten! Dat ik u breken kon met dat woord:

(1) ZACHARIA XII: 10. JOH. XIX: 37.

Digitized by Google

God heeft u lief gehad. Niet: hij zal u lief hebben, indien gij hem lief hebt: maar hij heeft u lief gehad, eer gij hem lief hebben kondt. Hij heeft u lief gehad, wetende dat gij hem uit u zelven niet lief hebben zoudt: hij heeft u lief gehad — is dat bewijs genoeg? achttienhonderd jaren geleden, toen hij zijn Zoon overgaf om u deze liefde te betoonen; ja — voor zoo veel de raad der liefde reeds van den beginne bestond — hij heeft u lief gehad vóór de grondlegging der wereld; vóór de grondlegging der wereld heeft hij u aangezien in zijnen Zoon, en het aanbod der liefde voorbereid, dat hij u thans doet. En voor al die liefde vraagt hij u geen ander loon dan — liefde! En opdat die liefde in u zou geboren worden, geloof aan zijne liefde, geloof dat hij u lief heeft gehad. Opent uw hart voor de erkentenis, voor de aanneming van die liefde, en hij is voldaan. Opent uw hart voor die liefde, en — het is volbracht, het werk uwer zaligheid is volbracht. De liefde Gods, uitgestort in uw hart, wordt uw zaligheid!

Ach, hoe is het nog mogelijk, dat gij, dat ik, dat iemand aan deze liefde wederstaat? Hoe dat mogelijk is? Ik heb het u reeds gezegd: het is omdat er in het binnenste van ons een wortel van verborgen vijandschap tegen God schuilt, die aan die liefde in den weg staat. Als de adem des winters de ingewanden der aarde van binnen verhardt en verstaalt, baat het niet, of de zon er van buiten op schijnt. Dat schijnsel moge de oppervlakte voor een oogenblik vermurwen en verzachten, de innerlijke verharding blijft. Zoo is het hier: er is een kille en verkillende adem, die waait over het binnenste onzer harten en hen voor den invloed der goddelijke liefde sluit. Het is de liefde, schoon dikwijls onbewust bij ons aanwezig, tot de wereld, die een vijandin van God is genaamd. Liefde tot de zienlijke en zinnelijke wereld, die ons hart ongevoelig maakt voor de wereld die boven is, voor den onzienlijken

Digitized by Google

en heiligen God. De liefde der wereld dus kan naast de liefde Gods niet bestaan; de eene sluit de andere uit gelijk de winter den zomer, de duisternis het licht, de nacht den dag. En daarom verwerp ik heden alle andere wapenen van overreding, om mij uitsluitend tegen die liefde der wereld te richten.

Hier wil ik mij in uwe leerschool begeven, PONTIUS PILATUS! Hier wil ik uw voorbeeld volgen — geve God met beteren uitslag, dan u gebeuren mocht.

Ja, Geliefden! even als PONTIUS PILATUS stel ik hier voor uw aangezicht twee onderscheidene personen: aan mijn rechterhand: JEZUS CHRISTUS; aan mijn linkerhand: de Wereld, die als middel en werktuig van den vorst en overste der wereld, het geheele menschdom verleidt. En alzoo roep ik u op tot eene keuze: wien van beide verkiest gij: JEZUS, of de Wereld en hare begeerlijkheid? O ik weet het, er is een verleider, die, even als de Joodsche oversten op Gabbatha, thans omgaat onder u, om u de Wereld te doen kiezen en JEZUS te doen verwerpen, of althans om u te doen stilzwijgen zonder eene bepaalde keuze te doen. Het is de vader der leugen, die een menschenmoorder is van den beginne. Maar al ware zijn slangenstem nog verleidelijker, in de mogendheden mijns Gods zal ik mijn zwakke stem tegen hem verheffen. Ik zal u niet voorstellen, hoe veel JEZUS in waarachtige schoonheid en beminnelijkheid het schijnschoon en schijngenot der Wereld overtreft, niet minder, dan JEZUS voor PILATUS BARABBAS den doodslager overtrof. Ik zal u niet voorstellen, hoe ras de Wereld en hare begeerlijkheid voorbijgaat, terwijl hij, die door de liefde van CHRISTUS den wil van God doet, in eeuwigheid blijft. Maar ik zal u slechts ééne vraag doen: Wat heeft JEZUS voor u gedaan? En wat deed de wereld voor u? Is de Wereld voor u gekruist? Heeft de Wereld zich zelve voor u vernietigd, en zich voor

Digitized by Google

u overgegeven? Heeft de Wereld u lief gehad van den beginne? Heeft de Wereld uw naam geschreven in het boek des levens? Heeft de Wereld den hemel voor u geopend? Kan de Wereld met al hare schatten u vrijkoopen? Kan de Wereld met al hare dienaars u verlossen? Kan de Wereld met alle hare begeerlijkheden eens uw sterfbed zacht maken? Maar wat vraag ik? De Wereld, wat zou zij kunnen? Ja, zij kan iets, maar dat is schrikkelijk: zij kan u dat alles wat JEZUS voor u verwierf doen verliezen, zonder u daarvoor iets anders in de plaats te geven, dan weeninge der oogen en knarsinge der tanden over dit onherstelbaar verlies in de verblijven, waar geen plaatse des berouws meer gevonden wordt. En nu — kiest! Niet Dezen, maar de Wereld? Of: niet de Wereld, maar Dezen?

Gij hebt het antwoord gehoord, Alwetende! Bevestig de goede keuze! En geef, dat zij onberouwelijk zij!

AMEN.

Digitized by Google

HET LIED VAN DEN WIJNGAARD.

(*Gepredikt na het Pinksterfeest.*)

Zoo staan wij wederom aan het einde van het Christelijk feestjaar, dat met den gedenkdag van JEZUS geboorte begint, en onlangs met de gedachtenisviering van de uitstorting des Heiligen Geestes eindigde. Een heilige feestcirkel, waarvan Gods genade in CHRISTUS het standvastig middelpunt uitmaakt, terwijl de omtrek den geheelen raad des heils tot behoudenis eener verlorene wereld omvat. O hoe zalig moest het ons dan niet zijn, om opnieuw in dien cirkel te worden rondgeleid, en alzoo de voetstappen van Gods liefde op den weg der verlossing van het begin tot het einde na te wandelen. Daar stonden wij weder bij de wieg van het Kindeke, dat, uit den hemel nedergedaald, ons het welbehagen zijns Vaders op aarde medebracht, terwijl het zich aan ons liet aankondigen als EMMANUEL, GOD MET ONS. Daar drukten wij wederom het bloedig voetspoor van den Man van smarte op het pad des lijdens, en aanschouwden in zijne striemen onze genezing, in zijne wonden het rantsoen onzer zielen. Daar knielden wij bij Golgothaas kruis, en vingen van de lippen des Stervenden het eeuwig geldend woord der verzoening en genade op: Het is volbracht. Daar gingen wij ter bedevaart naar JOZEFS hof, en juichten bij

Digitized by Google

het ledige graf: de Heer is opgestaan. Hij die dood geweest is leeft, en is levend in alle eeuwigheid. En hij heeft de sleutelen der helle en des doods! Daar beklommen wij den Olijfberg, en zagen Hem henenvaren, die daar spreekt: In het huis mijns Vaders zijn vele woningen. Ik ga heen om u plaatse te bereiden. Daar vertegenwoordigden wij ons eindelijk in de Jeruzalemsche tempelzaal, en werden getuigen van de nederdaling van den Trooster, die kwam om bij ons de plaats van den Opgevarene te vervullen, en bij ons te blijven tot in eeuwigheid! — Hiermede werd de heilige kring gesloten, binnen welken het ons weder zoo goed was te verkeeren, zoodat wij meermalen gedrongen werden uit te roepen: Het is goed, dat wij hier zijn. Ja, heden, aan het punt gekomen, waar het uiteinde van de gouden lijn zich weder naar den aanvang ombuigt, en de wedergeboorte des menschen uit God de hand reikt aan de geboorte van den Zone Gods uit den mensch, heden stort zich ons vol en overvloeiend hart in dank en lof uit voor Hem, uit wien, door wien en tot wien alle deze dingen zijn, en gaat uit ons binnenste de lofzang tot hem op: „Gezegend zij de God en Vader van onzen Heere JEZUS CHRISTUS, die ons verordend heeft tot aanneming tot kinderen door JEZUS CHRISTUS, in welken wij hebben de verlossing door zijn bloed, in welken wij ook, nadat wij geloofd hebben, zijn verzegeld geworden met den Heiligen Geest der belofte, die het onderpand is van onze erfenis, tot de verkregene verlossing, tot prijs zijner heerlijkheid. Amen!"

Wel mogen wij met ons gansche hart daarop dankzeggend Amen zeggen. Want inderdaad, zijn ze groot, de zegeningen, waarmede God ons weder in CHRISTUS gezegend heeft, hoe groot zal dan wederkeerig niet de dankbaarheid der gezegenden zijn! Zekerlijk hebben dan ook kerst- en paasch- en pinksterfeest, zeker hebben lijdensgedachtenis en goeden-Vrijdagsviering en hemelvaartsvreugde onze liefde

Digitized by Google

voor God, ons geloof in CHRISTUS, onze gemeenschap aan den Heiligen Geest weder vernieuwd, verhoogd en versterkt? Zekerlijk staan wij nu als geheel andere menschen voor God, dan toen wij dien feestkring intraden?.... Maar wat is u, Geliefden? Het is u alsof ik u onder die vragen het hoofd op den boezem zie buigen, als zag ik den lofzang van vroeger in uw hart verstommen. Is het waarlijk alzoo? Welnu, schaamt u dier schaamte niet! Zij staat u schoon, — hoe aandoenlijk het dan ook zijn moge, dat deze alleen de houding is, die ons Gode aangenaam, ja dragelijk maken kan, — zij staat u schoon in het oog van Hem, wiens meest gevallige offerande een gebroken geest is, en die wonen wil bij de kleinen en nederigen van harte. Wat meer is, ik wil dit gevoel van schaamte bij u zoeken te onderhouden, te versterken en te besturen. Of het u en mij misschien nog tot iets beters, tot verbetering, tot bekeering brengen mocht. Met dat oogmerk roep ik u heden, uit den naam en als uit den mond van God toe het woord, hetwelk gij leest:

JESAJA V : 4b.

WAT IS ER MEER TE DOEN AAN MIJNEN WIJNGAARD, HETWELK IK AAN HEM NIET GEDAAN HEB?

De Godspraak van JESAJA, waartoe onze tekst behoort, behelst eene gelijkenis, waarin de ondankbaarheid en boosheid van het Israëlitische volk wordt voorgesteld onder het zinnebeeld van eenen wijngaard, die voor al de zorg, daaraan besteed, met giftig onkruid beloont. Zulk eene gelijkenis was dubbel gepast voor een volk als Israël, welks vaderland rijk was aan heuvelen, waarop de wijnstok welig tierde. Zij vereenigde dus voor de hoorders van JESAJA het voordeel van uitwendige aanschouwelijkheid met dat van innerlijke waar-

Digitized by Google

heid en kracht. Vandaar dat in het algemeen bij de Heilige Schrijvers niets gewoner is, dan het volk van Israël met beelden, aan den wijnbouw ontleend, te zien voorgesteld en afgemaald. Desniettegenstaande valt het niet te ontkennen, dat de voor ons liggende gelijkenis, in menig opzicht, zoowel wat den inhoud, als vooral wat den vorm betreft, onder deze soort van gelijkenissen eene eigenaardige en onderscheidende plaats beslaat.

Eerst is het de Profeet, die spreekt en verhalender wijze zegt, wat er gebeurd is: „Nu zal ik mijnen beminde een lied mijns liefsten zingen van zijnen wijngaard," of gelijk het in eene nieuwere vertaling (1) luidt: „Kom, laat mij een lied van mijnen geliefde zingen, een lied van den wijngaard mijns vriends."

Zekerlijk steekt deze gemeenzame toon zonderling af tegen een andere uitdrukking in het 6de vers, waar wij dien vriend nader leeren kennen als den God van hemel en aarde, als den Heere der heirscharen die zeggen kan: „Ik zal de wolken gebieden, dat zij geenen regen regenen." Maar men bedenke daarbij, dat men een Oosterschen dichter voor zich heeft, die bij het maken eener vergelijking alleen op de algemeene overeenkomst tusschen het beeld en de afgebeelde zaak pleegt te letten, terwijl hij met de bijzondere deelen der vergelijking ongelijk vrijer te werk gaat, dan de keurigheid van onzen Westerschen smaak toelaat. En zekerlijk zal ook het meest gekuischte oordeel niet ontkennen, dat men aan deze stoutheid des dichters eene heerlijke wending te danken heeft, die de gelijkenis te treffender maakt. Want wat kan er verrassender worden uitgedacht, dan dat men, aan het hoofd eener gestrenge boetrede, door God zelven den volke voorgehouden, dien liefelijken zangerigen aanhef leest:

---

(1) Van der palm.

Digitized by Google

„Kom, laat mij een lied van mijnen geliefde zingen, een lied van den wijngaard mijns vriends."

Mijn beminde, zoo gaat nu de zanger voort, mijn beminde, mijn vriend, heeft eenen wijngaard, eenen wijnberg met vele wijnstokken beplant, aangelegd op eenen vetten, vruchtbaren heuvel. — Heuvels of rotsen zijn de beste kweekplaatsen voor den wijnbouw, omdat aldaar de terugkaatsing der zonnestralen het rijpen der druiven bevordert. Tot dat einde wordt er op zulke rotsachtige plaatsen een laag van vette, vruchtbare aarde gebracht, die door rondom geplaatste staketsels bij wind en storm voor verstuiving, bij regen voor wegvloeiing bewaard wordt. Daarom lezen wij verder: Hij heeft dien omtuind, met zoodanige heggen omgeven, en van steenen, van steengruis en onkruid, gezuiverd, en beplant met edele, in het oorspronkelijke staat eigenlijk Soreks, wijnstokken, omdat deze streek geacht werd de edelste en kostbaarste druivensoort voort te brengen, welkè men uit dien hoofde van daar naar andere streken van Kanaän overbracht. En hij heeft in het midden deszelven een toren gebouwd; waarbij men te denken heeft aan een landhuis tot woning van den eigenaar of pachter van den wijnberg bestemd; en ook een wijnpersbak daarin uitgehouwen om het druivensap in uit te persen en te laten gisten. Hiermede was de aanleg van den wijnberg voltooid. Was het wonder, dat de heer des wijngaards nu ook goede hope van zijnen wijngaard koesterde? Zekerlijk niet: te recht verwachtte hij, dat hij goede druiven zou voortbrengen: maar ziet! de wijngaard heeft die verwachting bedrogen, en in plaats van goede en gezonde vruchten heeft hij, onze vertaling noemt het, stinkende druiven voortgebracht. Nog heden bestaat er in het Oosten zeker soort van gifplant, die dikwijls in de wijnbergen aangetroffen, en door de Arabieren wolfsdruif genaamd wordt, omdat haar vrucht aan deze

Digitized by Google

dieren veel kwaad doet. Aan een dergelijk giftig onkruid schijnt men hier te moeten denken. Dit onkruid had in den wijnberg de overhand bekomen en de goede vrucht geheel verstikt: van daar, dat hij in plaats van den gehoopten wijnoogst niets dan eene groote menigte gif beziën had voortgebracht.

Hier eindigt het verhaal. Opzettelijke verklaring zal het wel niet behoeven. Ieder bevroedt terstond den zin en het doel der gelijkenis. Kennelijk worden daarin de leidingen van God met Israël beschreven. Wat de zorgvuldigste landman doen kon, om van zijn grond vele en edele vruchten te kunnen verwachten, dat had God voor Israël gedaan.

Met een onverwachte, doch recht treffende wending, vangt nu op eens de heer des wijngaards zelf aan te spreken. „Nu dan, gij mannen van Jeruzalem, en gij mannen van Juda! oordeelt toch, zijt rechters, tusschen mij en mijnen wijngaard!

Aan dien greep — vergunt mij het woord — herkent gij den stijl van JESAJA. In geen ander boek vindt men zulk een rijkdom van dichterlijke verbeelding, met zulk een overrompelende zeggingskracht vereenigd. Welk een tafereel! Daar staan de inwoners van Jeruzalem en de mannen van Juda (de leden van het Rijk der twee stammen), misschien wel in de nabijheid of op den grond zelven van eenen wijnberg, gelijk er in den omtrek van Jeruzalem vele waren, rondom den Profeet vergaderd. Zij staan daar waarschijnlijk, gelijk wij uit den inhoud der Godspraak kunnen opmaken, in eene weinig godvruchtige gezindheid en stemming, maar al te gereed om, gelijk het bij EZECHIËL luidt, den Profeet te hooren als een lied der minne, als een die schoon van stem is en wél speelt. En waarlijk, hij klonk bijna als een minnelied, als een zang uit het Lied der liederen van den koninklijken liefdezanger,

Digitized by Google

de aanhef van den Profeet, zingende van den wijngaard zijns geliefden. Maar terwijl hij dus alle ooren en harten aan zijne lippen geboeid heeft, ziet! daar valt op eens, als een donderslag uit eene heldere lucht, uit zijnen mond dat woord op hen neder, dat hen oproept om als scheidsrechters tusschen den wijngaard en den heer des wijngaards op te treden. Immers nu blijkt hun op eenmaal de bedoeling van den Profeet: zij herkennen in den spiegel der gelijkenis zichzelven: hun geweten verwijt hun: Gij zijt die man! — Zoo staan zij daar voor zichzelven en voor God veroordeeld als schuldig. Maar nu, welk een eisch aan die schuldigen, om nu zelven als rechters uitspraak te doen; als rechters in eene zaak, die zij maar al te wel weten dat hunne eigene is; als rechters tegenover Hem, dien zij als hunnen Rechter kennen en vreezen. Want werkelijk is het God, die als ware hij de beklaagde partij, welke zich verdedigen moet, hun de vrage voorlegt: Wat is er meer te doen aan mijnen wijngaard, dat ik daaraan niet gedaan heb?

Inderdaad, welk antwoord was daarop te geven, dan hetgeen door een beschaamd stilzwijgen werd uitgedrukt, en de erkentenis bevatte, dat zij Gods zorg en liefde met snooden ondank hadden beloond?

Ja, zij moeten het erkennen: God had hun bovenmate welgedaan. Wel was het een vette heuvel, waarop hij hen als zijnen wijngaard had aangelegd. Het was een gezegend land, dat land van bergen en dalen, van melk en honing, van olie en most, waarheen JEHOVA hen uit het diensthuis, uit Egypte had uitgeleid. Gelijk MOZES reeds voor acht eeuwen zong: „God vond JAKOB in een land der woestijn, in een huilende wildernis. Maar hij deed hem rijden op de hoogten der aarde, dat hij ate de inkomsten des velds; en hij deed hem honing zuigen uit de steenrots, en olie uit de kei der rots; boter van

Digitized by Google

koeien en melk van klein vee, met het vette der lammeren en der rammen die in Basan weiden, en der bokken, met het vette der nieren van tarwe; en het druivenbloed, reinen wijn, hebt gij gedronken," spreekt de Profeet (1).

Maar dat was niet alles geweest. God had aan Israël niet alleen den vetten heuvel, het gezegend Kanaän, tot erfdeel geschonken; hij had rondom hem ook een omtuining gemaakt, hij had hem in het bezit daarvan bevestigd en voorspoedig gemaakt, zoodat zij, die als een onaanzienlijke slavenhoop uit Egypte waren uitgegaan, welhaast met de grootste en machtigste volken van het Oosten hadden kunnen wedijveren. Hooren wij het getuigenis van een anderen nationalen Dichter: „God bracht Israël als een wijnstok uit Egypte over, verdreef de Heidenen en plantte hem: hij bereidde de plaatse voor hem, en deed zijne wortelen inwortelen, zoodat hij het land vervulde. De bergen werden met zijn schaduw bedekt, en zijne ranken waren als cederboomen Gods. Hij schoot zijne ranken uit tot aan de zee, en zijne scheuten tot aan de riviere (2)." Ja, daarbij had zich de zorg van JEHOVA voor zijne geliefde planting niet bepaald. Zou Israël zulk een gezegend volk zijn als God het maken wilde, dan moest het niet alleen in uitwendigen voorspoed alle andere natiën overtreffen, maar vooral in geestelijke welvaart, in kennis en godsvrucht boven haar uitblinken. Welnu, ook daarin had JEHOVA voorzien. Was hij niet zelf uit den hemel der hemelen op Sinaï nedergedaald? Had hij daar niet zijne wet aan MOZES bekend gemaakt? Had hij niet zijne rechten en getuigenissen aan Israël gegeven? Zoo had hij Israël uit de diepte der volslagenste onkunde en der grofste zinnelijkheid tot den rang van de meest verlichte, ja de éénig waarlijk-verlichte natie der oudheid

(1) DEUTER. XXXII : 10, 13, 14.
(2) Ps. LXXX : 9—12.

Digitized by Google

opgevoerd. Zoo had hij zijn wijngaard van steenen en onkruid gezuiverd, en zijn volk door zijne kennisse zooverre boven de overige volkeren verheven, als Soreks wijngewas boven de overige wijnstokken uitmunt.

Hij had nog meer gedaan. Hij had in den wijngaard een toren gebouwd, zijn eigen hutte en woning onder Israël gesticht: daar had hij zijne heerlijkheid aanschouwelijk geopenbaard: daar had hij den stoel en troon zijner genade boven het deksel der verzoening opgericht: daar had hij onder Israëls lofzangen gewoond: daar had hij het volk jaarlijks tot de blijde feesten vergaderd, waarbij de zuiverste Godsvereering met de vroolijkste feestviering hand aan hand ging, en waar in den beker der dankzegging de most des wijngaards tintelde! Nog meer. Niet te vreden van hen door zijne gewone dienaars te leeren en te leiden, had hij nog telkens buitengewone gezanten in zijnen wijngaard gezonden om daarin te arbeiden, en door de verkondiging van zijnen wil en de openbaring van zijne macht het volk nog nader aan hem te verbinden. En opdat er niets ontbreken mocht, had hij niet opgehouden met zijne dienaren mede te getuigen van den hemel. Daarom had hij op den eenen tijd de wolken geboden niet te regenen over Israël, opdat het afgekeerde volk zijn aangezicht weder zoeken mocht. Daarom had hij bij andere gelegenheden den vollen hoorn zijns overvloeds over zijn volk uitgestort, opdat het door dankbaarheid en erkentenis tot hem mocht worden getrokken, en aan hem en aan zijn dienst verknocht. Daarom had hij voor Israël gezorgd en gewaakt, alsof hij, de God van hemel en aarde, geen andere plek had om over te waken en voor te zorgen dan dien kleinen wijngaard in Israël; als ware hij alleen de God der schepping; om den hof zijner verlustiging te meer te kunnen bevoorrechten en weldoen. En dat die zorg nog voortduurde, daarvan strekte JESAJA zelf ten bewijze, die nog heden tot hen kwam, om voor hen het lied van zijnen wijngaard

Digitized by Google

te zingen en hen te waarschuwen voor ondankbaarheid jegens hunnen Weldoener, die hem beletten zou hun verder zoo genadig te zijn, als hij tot dus verre geweest was en immer begeerde te wezen! Oordeelt dan nu, gij inwoners van Jerusalem en gij mannen van Juda! Brengt zoo gij kunt, bij zijnen gezant en vertegenwoordiger, uwe beschuldigingen tegen JEHOVA in. Hij, die anders niet antwoordt van zijne daden, geeft u nu zelf recht hem tot verantwoording jegens u te roepen. Spreekt dan, spreekt vrij uit: „Wat is er meer te doen aan zijnen wijngaard, dat de Heer daaraan niet gedaan heeft?"

Wat dunkt u, M. H.! Meent gij, dat er zich wel een enkele stem bij den Profeet tegen God zal hebben verheven? Mij dunkt, ik zie het, hoe het geheele volk bij die vraag het hoofd beschaamd op den boezem laat zinken, en het oog ter aarde slaat, terwijl een zacht gemurmel van zelfbeschuldiging de vergadering doorloopt. Zoo gaat dan ook de Profeet zonder langer oponthoud verder en vaart voort te vragen: „Waarom dan, daar ik druiven verwachtte, heeft mijn wijngaard gifbeziën voortgebracht?" Reeds MOZES had van hunne vaderen gezegd: „hunne wijndruiven zijn vergiftige wijndruiven: zij hebben bittere beziën: hun wijn is vurig drakenvenijn en een wreed adderenvergif." En gelijk dit vonnis sedert door geen der latere Godsgezanten herroepen of verzacht was, was het woord der veroordeeling ook op JESAJA'S lippen: „God verwachtte goede druiven: gifbeziën hebt gij voortgebracht!"

Zoo was dan het pleit beslist. Aan JEHOVA was gerechtigheid toegewezen. Israël was in staat van beschuldiging gesteld. Er ontbrak slechts, dat het vonnis wierd uitgesproken. Dit geschiedt. „Nu dan;" zoo luidt het uit den mond van den heer des wijngaards; „ik zal u bekend maken, wat ik mijnen wijngaard doen zal. Ik zal zijn tuin wegnemen, opdat hij zij tot afweiding: zijn muur zal

Digitized by Google

ik verscheuren, opdat hij zij tot vertreding. En ik zal hem tot woestheid maken; hij zal niet besnoeid, noch omgehakt worden, maar doornen en distelen zullen daarin opgaan, en ik zal de wolken gebieden, dat zij geenen regen daarop regenen.

Welk een gestrenge uitspraak! welk een ontzettend vonnis! O ongelukkig Israël, dat door uwe schuld u zulk een oordeel bereiddet! Wij treuren over uwe verblinding!... Wij weenen over uw lot!...

Broeders! Weenen wij niet over Israël! Weenen wij liever over ons zelven! Want zoo dit aan Israël geschiedt, wat, wat zal aan ons geschieden?

Hoort eene andere gelijkenis!

„Er was een heer des huizes, die een wijngaard plantte en zettede een tuin daarom, en groef een wijnpersbak daarin; en bouwde een toren, en verhuurde dien den landlieden, en reisde buiten 's lands. Toen nu de tijd der vruchten genaakte, zond hij zijne dienstknechten tot de landlieden om zijne vruchten te ontvangen. En de landlieden, nemende zijne dienstknechten, hebben den eenen geslagen, en den anderen gedood, en den derden gesteenigd. Wederom zond hij andere dienstknechten, meer in getal dan de eerste, en zij deden hun desgelijks. En ten laatste zond hij tot hen zijnen zoon, zeggende: zij zullen mijnen zoon ontzien! Maar de landlieden, den zoon ziende, zeiden onder elkander: Deze is de erfgenaam: komt, laat ons hem dooden, en zijne erfenis aan ons behouden. En hem nemende, wierpen zij hem uit buiten den wijngaard, en doodden hem. Wanneer dan de heer des wijngaards komen zal, wat zal hij dien landlieden doen?" Zij zeiden tot hem: Hij zal den kwaden een kwaden dood aandoen, en zal den wijngaard aan

Digitized by Google

andere landlieden verhuren, die hem de vruchten op hare tijden zullen geven" (1).

Hebt gij het gehoord, Geliefden? Zoo hebt gij de veroordeeling van Israël gehoord. Maar zoo hebt gij tevens gehoord, dat Israël heeft opgehouden de boven allen geliefde wijngaard des Heeren te zijn; of, gelijk het hier met eenige verandering in de beeldspraak wordt uitgedrukt, heeft opgehouden de bezitter van den wijngaard des Heeren te wezen; met één woord: dat de liefde en gunst van den heer des wijngaards thans op anderen is overgegaan. Doch, wat ons vooral aangaat, zoo hebt gij gehoord: welke verplichting dien ten gevolge op de nieuwe bezitters van des Heeren wijngaard rust.

Het vonnis van JEHOVA werd aan Israël vervuld: Babel verwoestte den wijngaard, door JEHOVA geplant, en zeventig jaren lang regenden de wolken niet, kwam er geen verademing of verkoeling, over Jeruzalem en Juda. Maar de Heer was ook toen nog des erbarmens niet moede. Ook uit het diensthuis van Babel voerde hij zijn bondsvolk weder uit, gelijk hij het vroeger uit Egypte had uitgeleid. Hij schonk hun den tuin van Kanaän weder: in de Makkabeeuwsche tijden herrees Israël tot vroegeren bloei: ook aan hunne geestelijke opvoeding besteedde hij nieuwe zorg en vlijt: wederom zond hij arbeider op arbeider, gezant op gezant, Profeet op Profeet in den wijngaard, om daaraan te doen al wat er aan te doen was. Ja, om de kroon op zijne barmhartigheid te zetten, zond hij hun eindelijk zijnen Zoon! O hoe verre stond alles, wat hij tot dusverre aan zijn wijngaard gedaan had beneden 't geen hij nu door zijnen Zoon aan hen deed! Daar verrees hij over Israël, die Opgang uit de hoogte, als het licht der wereld, en koesterde het volk Gods met

(1) MATTH. XXI: 33—41.

Digitized by Google

onbenevelde stralen der zuiverste en zaligste kennis. Daar ging hij onder hen om, die Nederige en Zachtmoedige van geest, als een zachte lentewind, die geen gekrookt halmpje breekt, geen rookende vlaswiek uitbluscht, maar onder zijne vleugelen overal frischheid, bloei en wasdom met zich voert. Daar stond hij in hun midden, die Oorsprong en Vorst des levens, als de ware wijnstok, uit wien allen, die in hem waren, als zoo vele ranken het sap en voedsel van een hooger leven hebben konden. Ach, waarom moest Israël ook hem, den Zoon, verwerpen? Waarom moest het den beker zijner gruwelen, met het bloed der Profeten gevuld, met het bloed van zijn eigen Messias overvol maken en doen overvloeien? Waarom moest het ook den zoon des landheers dooden? — Waarom? O diepte der genade en der ontfermingen Gods! Opdat zijne misdaad ons behoud, zijne verwerping onze aanneming, zijn dood ons leven zijn zou. Heb ik noodig meer te zeggen? Neen! hier rijst u allen van-zelf het geheele lijdenstafereel voor den geest. Gij ziet in uwe verbeelding den Zoon van Gods liefde in de handen der ontrouwe landlieden vervallen. Het somber Gethsemane staat u voor oogen, waar de Geliefde des Vaders den beker drinkt, door de gifbeziën van 's Heeren wijngaard, door de zonden van het volk Gods, met bitterheid gevuld. Gij ziet hem henensleuren van den eenen vervolger naar den anderen; en eindelijk, daar daagt voor u het afschuwwekkend Golgotha, waar Gods heilig kind met bloed uit zijne eigene aderen den dorren wijngaard besproeit en vruchtbaar maakt, gelijk hij-zelf gesproken had: „Dit is het bloed des Nieuwen Verbonds, hetwelk vergoten wordt tot vergeving der zonden...." Groote God! wij beven van ontroering bij de gedachte aan alles, wat gij aan uwen wijngaard gedaan hebt!

Uwen wijngaard! Zulks was van heden af Israël niet

Digitized by Google

meer. Het voorrecht om Gods meest geliefd en begunstigd volk te zijn was aan het nageslacht van JAKOB ontnomen. De wijngaard was aan andere landlieden verhuurd. De Heidenen namen de plaats der Joden in, en werden, onder den naam van Christenen naar den CHRISTUS der Joden, in het verbond der genade en belofte opgenomen en ingelijfd. Doch was de wijngaard van bezitters veranderd, Gods gunst en trouwe omtrent den wijngaard zelven veranderde niet. Hij bleef hem als den hof zijner verlustiging beschouwen en zegenen. Dat getuigde de Heilige Geest, op den Pinksterdag uitgestort, waardoor God, naar zijne belofte, water goot op den dorstige en stroomen op het drooge. Dat getuigde de snelle uitbreiding van het Evangelie dat, als een mosterdzaad in de aarde geworpen, welhaast tot een boom werd, waarin de vogelen des hemels nestelden. Dat getuigde de val van het ongeloovig Jeruzalem, waaruit als een feniks uit zijne asch het nieuw Jeruzalem des Evangelies, het koninkrijk der hemelen, te schooner en te heerlijker verrees. Dat getuigde de duurzame instandhouding van zijne planting, en zulks ondanks al de stormen en orkanen, die er rondom en over en doorheen woeien. Ja, dat getuigen al de achttien eeuwen die verloopen zijn, sedert de Heer den wijngaard aan de nieuwe landlieden schonk, en die gezamenlijk zulk een grootsch tafereel van des Heeren wonderbare leidingen over het volk zijner erve aanbieden. Die achttien eeuwen, zij staan daar als eene wolke van getuigen, die uit éénen mond uitroepen: „Neen, Heer, er is niets te doen aan uwen wijngaard, dat gij daaraan niet gedaan hebt!"

Het is waar, de tijd kwam, dat des Heeren wijngaard, schoon nog altijd groot en wijd in omtrek, inwendig dor en onvruchtbaar geworden, in een staat van kwijning verviel, die zijn naderende verwoesting scheen te voorspellen. De tijd kwam, dat het licht van den kandelaar week en

Digitized by Google

het Woord Gods, aan de gemeente ontnomen, zich niet meer als eene kracht ter zaligheid in vruchten van geloof en bekeering kon openbaren. De tijd kwam, dat de weinige getrouwe dienaars, even als eenmaal ELIA in het afvallig Israël, bijna wanhoopte aan het bestaan der zevenduizend, der kleine uitverkorene schare, die door alle tijden heen op aarde moet overblijven, om het zout der aarde en de bewaarster van het pand der waarheid te zijn. De tijd kwam, dat JEHOVA de hand van zijnen wijngaard scheen te hebben afgetrokken. Maar neen! Zulks was ook slechts schijn. Straks keert JEHOVA tot zijn erfdeel weder: zijn machtige adem doorwaait de dorre woestijn: zijn krachtige hand werpt de steenachtige en met onkruid gevulde gronden om: zijn koesterend vuur doorstroomt den kouden en verkilden schoot des aardrijks: getrouwe arbeiders, met kracht uit de hoogte aangedaan, werpen het zaad des Woords weder met volle handen in de geopende harten uit: God gebiedt de wolken, dat zij regen regenen.... en de gezegende Hervorming is daar! Straks draagt de vernieuwde aarde weder vruchten des levens! — En van toen af, spreekt, wat is er aan des Heeren wijngaard te doen, dat hij daaraan niet gedaan heeft? Ik kan niet alles opnoemen. Maar indien, om een enkel voorbeeld bij te brengen, alleen de steenen van dit tempelgebouw spreken konden: indien zij konden getuigen hoe, in den loop der tijden, de genade en liefde van God zich, gelijk alom, alzoo ook hier aan zijnen wijngaard heeft verheerlijkt: hoe velen zijner dienaren hier tot zijne gemeente zijn gekomen, om van haar vruchten der gerechtigheid te ontvangen: hoe velen hier zijn nedergeknield, waarop hij den Geest der genade en der gebeden heeft uitgestort: hoe velen hier hun koude borst door pinkstervuur hebben voelen ontgloeien, door leven uit den hemel hun dood hart hebben voelen levend maken: ja, hoe velen onder de graven rusten, die hij door den arbeid zijner liefde tot

Digitized by Google

spruiten van zijn hemelsch paradijs heeft opgekweekt, — hoe zouden zelfs deze steenen getuigen: Neen! Er was niets te doen aan Gods wijngaard, dat hij daaraan niet gedaan heeft!

Maar waarom deze levenlooze steenen ondervraagd, terwijl er hier zoo vele levende stemmen zijn om te spreken? Waarom tot anderen gegaan, terwijl wij van ons zelven kunnen getuigen? Welaan dan, Christenen! laat ons zelven rechters zijn! Richten wij tusschen den Heer en zijn wijngaard! Wát is er aan ons te doen, dat de Heer aan ons niet doet?

Bezit en geniet gij niet alle genademiddelen, door God verordend om zielen tot het geloof te bewegen en voor den hemel te vormen? Hebt gij niet uwe leeraars, gezanten van CHRISTUS wege, die waken voor uwe zielen, als die rekenschap geven zullen? Hebt gij niet uwe onderlinge bijeenkomsten op elken eersten dag der week, waarop de stem der vermaning tot u komt, die u toeroept: „Ontwaakt, gij die slaapt, en staat op uit de dooden!" waarop de vriend en opziener uwer zielen, om u uit den doodelijken sluimer te wekken, voor u het lied van den wijngaard zingt? Hebt gij niet uwen Bijbel, waarin God van den hemel tot u spreekt, en die u strekt tot een lampe voor uwen voet en een licht op uw pad? Hebt gij niet uwe doopbediening, waardoor niet alleen uwe kinderen den Heere worden opgedragen en geheiligd, maar waarbij ook u herinnerd wordt: „Indien gij niet geboren wordt uit water en Geest, gij kunt het koningrijk van God niet ingaan?" Hebt gij niet uwe avondmaalsviering, waarbij gij gemeenschap oefent aan het lichaam en bloed van CHRISTUS, en die u verkondigt: „CHRISTUS is de ware wijnstok: blijft in hem: zonder hem kunt gij niets doen." Hebt gij niet uwe Christelijke feesten, uw Kerst-, Paasch- en Pinksterfeest, die voor uw geest en hart de genadewonderen uwes Gods vernieuwen, en u

Digitized by Google

tot deelgenootschap aan den maaltijd van de bruiloft des Lams noodigen? Hebt gij niet in en buiten de Gemeente zoo vele stemmen en leidingen Gods, die u tot waakzaamheid en achtneming, zoo wel op u-zelven als op de kudde des Heeren, waartoe gij en uwe kinderen behoort, roepen? Ja, moeten onder den zegen des Heeren, niet zelfs de stormen, die de kerk schudden, de tegenstand en bestrijding, die wij ondervinden, medewerken ten goede van hen, die de verschijning des Heeren liefhebben? En strekt onze Gemeente daarvan niet tot een levenden en onwraakbaren getuige? Zoo vraag ik het u dan met vrijmoedigheid, onder deze zelfde gewelven en binnen deze zelfde muren, waar de meeste dier zegeningen ons worden toegebracht: „wat is er te doen aan des Heeren wijngaard, dat hij daaraan niet doet?"

En hoe veel dieper nog zal die vraag in ons harte dringen, wanneer wij haar nog enger beperken: wanneer wij haar hoofd voor hoofd aan ons-zelven richten, gelijk wij immers, ieder van ons, zelve eene afzonderlijke plante in des Heeren wijngaard zijn. Welnu dan, onze ziele! Wat is er aan u te doen, dat de Heer niet aan u gedaan heeft? Nu spreek ik niet meer voor allen, nu spreke een ieder voor zich-zelven! O hoeveel stemmen van dankzegging gaan nu uit de diepte des harten tot God omhoog! O welke liefelijke liederen zingt nu de God- en CHRISTUS-lievende ziel van den wijngaard haars Beminden. Loof den Heer mijne ziele, en al wat binnen in mij is in zijnen heiligen naam! De Heer is mijn herder; mij heeft niets ontbroken. Zou ik niet tot u roepen: Heer! Mijn Vader! Gij zijt de leidsman mijner jeugd! Van jongs af aan hebt gij mij gedragen, geholpen, gezegend, verschoond. Een vader gaaft gij mij, die mij het gebed leerde verstaan: Onze Vader, die in de hemelen zijt. Een moeder schonkt gij mij, die mij de belofte deed begrijpen: „Kan ook een

Digitized by Google

vrouw haren zuigeling vergeten, dat zij zich niet ontferme over het kind hares boezems? Maar al kon zij vergeten, Ik, de Heer vergeet u niet." Waar vader of moeder mij verlieten, daar naamt gij mij aan. Van kindsbeen af leiddet gij mij tot Hem, die sprak: „Laat de kinderkens tot mij komen." Aan zijne voeten gezeten, leerde ik de geheimen des hemels, waarvan mijn hart aan het hart mijns vaders de uiterste einden reeds geraden had, dieper inzien, grondiger kennen, en gevoelde ik met onuitsprekelijke blijdschap de zalige kracht van het woord: God is liefde! — God is liefde! Maar dat verkondigde mij niet alleen de blijde boodschap der genade: dat verkondigde mij mijn geheele leven, hetwelk zelf een altijddurende blijde boodschap der genade aan mijne ziele was. Ja, Gij hebt mij geleid door uwen raad: en die raad was een raad van vrede en liefde, van behoudenis en zaligheid, ook voor mij. Gij hebt niet opgehouden tot mij te spreken, en daartoe alle stemmen binnen en buiten mij met de stem van uw Woord vereenigd en gepaard. Gij hebt tot mij gesproken door de stem van de werken uwer hand, door de stem uwer daden in het lot der volkeren en der wereld, door de stem van uw getuigenis in de binnenkameren des harten, door de stem van uwe oordeelen in het gerechtshof des gewetens, bovenal door de stem uwer leidingen en wegen met mij. Maakte de voorspoed mij weelderig, gij hebt mij gekastijd: maakte de tegenspoed mij moedeloos en verlegen, gij hebt mij opgericht: zocht ik mijn schat op aarde, gij hebt mij den afgod ontnomen: dronk ik den beker der verboden lusten, gij hebt mij de bitterheid van zijn droesem op den bodem doen proeven. Nooit en nergens buiten u hebt gij mij rust gegund, opdat ik haar alleen bij u zoeken zou. En toen ik haar eenmaal bij u gezocht en gevonden had, toen het woord des vredes over het bewogen meer mijner ziele geklonken had en daarin alle stormen had tot zwijgen gebracht:

Digitized by Google

Wees welgemoed, o ziel! Uwe zonden zijn vergeven! toen ik aan uwe voeten gevallen, met mijn hoofd op de voetbank van den genadetroon, waar ik mijne vrijspraak ontvangen had, mij met tranen en geloften verbond om voortaan alleen voor u en uw zaligen liefdedienst te leven, hoe hebben zich vooral van toen af uwe zegeningen over mij vermenigvuldigd! Hoe goedertieren waart gij van toen af over de ranke van uwen wijnstok! Liefelijk licht van het aangezicht des Heeren! Zachte dauw van des Heeren de ziel doorvloeiende genade! Beminnelijke zorgen van des Heeren de ranke van alle onreinheid zuiverende hand! Heilige vrucht van des Heeren, door CHRISTUS als den wijnstok, zich aan ons mededeelend leven, gemeenschap en gunst! Wie kan u beschrijven? Wie uitdrukken wat het zegt, een ranke aan den wijnstok te zijn, waarvan de Vader zelf de planter en de landman is! O hier, zoo ergens, moeten tranen, in het verborgene geweend, den Heere zeggen, wat de mond, die te vergeefs naar woorden zoekt, niet zeggen kan: „Neen, Heer! er is niets te doen aan uwen wijngaard, er is niets te doen aan mijne ziele, dat gij daaraan niet gedaan hebt!"

Geliefden! wij hebben begonnen te richten tusschen den Heer en zijnen wijngaard. Wij hebben ééne der partijen gehoord: en de stem, die over haar vonnis zou wijzen, is gesmoord geworden door de tranen der dankbaarheid en vervoering. Thans roept ons de eisch der gerechtigheid het blad om te keeren, en op onze beurt Gode te antwoorden!

Maar van waar dat wij niet dan aarzelend daartoe komen? Wat wederhoudt ons, onze handelwijze omtrent God open te leggen, gelijk wij de handelwijze van God omtrent ons hebben gedaan? Is het niet omdat ons het woord des Heeren beschaamt: „Hij zal den wijngaard aan andere landlieden verhuren, die hem de vruchten op hare tijden

Digitized by Google

zullen geven." En die andere huurders..... is het mogelijk? zijn dat wij? En de vruchten, die wij Gode, voor den arbeid zijner liefde aan onze zielen, zouden betalen, zijn dat de vruchten van onze gerechtigheid? En dat rampzalig Israël, dat daar als een verworpene onder ons omdoolt, is dat om ons, om Gods verwachting van onze gerechtigheid verworpen? Buigt uwe hoofden, Geliefden! gelijk ik het mijne buige! Want in der waarheid! wat is er noodig, dan een oppervlakkigen blik rondom ons te slaan, om met verwondering te vragen: En is dit nu, is dit de wijngaard des Heeren? Is dit nu de lievelingsplanting, met het zweet zijner dienaren besproeid, met het bloed zijns Zoons besprengd, met den dauw zijns Geestes bevochtigd? Welk een gezicht! Ach, hoeveel dorheid en onvruchtbaarheid aan alle kanten! Hoe weinige scheuten, die hun aanleg niet verloochend hebben, tegen zoo vele bastaardloten! hoe weinig vruchtdragende ranken tegen zoo vele, die tot niets deugen dan om in den oven geworpen te worden! Ik durf niet tellen... niet gissen... ja, ik durf met zulk een oog de schare hier vóór mij nauwelijks aanzien!

Maar waartoe ook geteld of gegist, of op anderen gezien? Een ieder beproeve zich zelven! Een ieder richte tusschen God en zijn eigen geweten!

Welaan! straks was het de stof van ons aller roem: God heeft aan ons gedaan, wat aan ons te doen was. O ik bidde u: blijft nu daarbij niet stilstaan! Nu nog een tweede vrage: Wat hebben wij op onze beurt voor God gedaan? Welke is de vrucht van den liefde-arbeid Gods, sedert zoo veel tijds aan ons te koste gelegd en besteed? Welke vruchten hebben de dienaars van God van u voor hunnen Heer en Zender ontvangen? Waartoe hebben u de verschillende leeringen en leidingen van God gediend? Bepalen wij ons onderzoek alleen tot den jongsten feestkring. Christelijke Kerstfeestvierder! Roept gij nu door

Digitized by Google

den Geest der aanneming tot kinderen Gods in den geloove tot God: Abba Vader! Christelijke Paaschfeestvierder! Zijt gij nu uit den dood, den dood der ziele, den dood der onkunde, des ongeloofs en der ondeugd overgegaan in het leven, dat CHRISTUS, uit de dooden opgewekt, mededeelt aan allen die in hem gelooven naar zijn woord: Ik leef en gij zult leven? Christ[illegible]

de uitvoering van dit reeds vrij oude
nt nu het ontwerp-kieswet, en natuur-
niet onbesproken konde laten, omdat,
den aangenomen, daaruit zou volgen,
ij behandelde onderwerp ook voor ons
e van actualiteit bezit. De eerste blad-
rom gewijd aan een ontwikkeling van
aarom ik geloof dat bedoeld ontwerp
orden aangenomen, een geloof dat —
gaarne — lang niet algemeen gedeeld
aarvoor toch goede gronden kunnen
oerd. Ik heb die gronden trachten te
onderzocht hoe vermoedelijk door een
de liberale partij zou worden geoor-
e van die argumenten heb ik stellig
maar mij even stellig verklaard te-
beslissende motieven noemde. Hoe
ettende, in de bedoelde uiteenzetting
ijnerzijds van het aanhangig ontwerp
inden, is mij niet duidelijk."

B. eigenlijk niet gunstig over
kieswet denkt, mag vermoed
hij er in zijn schrijven aan *Het*
voegt:

zal ik niet verzuimen, om als ik aan
ijn betoog tot het ontwerp-kieswet
op dat betoog steunend oordeel
atwerp klaar en duidelijk uit te spre-
ook, dat ik zoodoende het brevet
, mij nu door uwe redactie zoo on-
nd, weder zal moeten afstaan."

rkent prof. *B.* echter, dat, daar
t Vaderland, maar ook som-
bladen hem verkeerd begrepen
chuld van dat misverstand, ten
, ook bij hem zal liggen. Hij
zijn de helft van de schuld

[illegible] kelijke voorwaarde van blijvende verbetering" is moet men den minister *Tak* dankbaar zijn dat hij flinkweg het eerste gedaan heeft."

Wie, zegt mr. *v. G.*, van de noodzakelijkheid van een kiesrecht op zeer ruimen grondslag diep doordrongen is, zal, om het aantal kiezers dat het geven kan, het voorstel-*Tak* gaarne aanvaarden, omdat zulk eene uitbreiding, in verband met het verleden en het heden, zijne stoutste verwachtingen overtreft en ook wel het meeste is wat onder de Grondwet van 1887 verkregen zou kunnen worden.

* * *

Men ziet dus, al kan mr. *v. G.* de theoretische grondslagen, waarop de minister de kiesbevoegdheid laat rusten, volstrekt niet goedkeuren, hij eischt niet, dat hierin verandering worde gebracht. Hij heeft vrede met het „doorhakken van den Gordiaanschen knoop" en wil blijkbaar dat de Staten-Generaal over deze bezwaren zullen heenstappen, omdat de Grondwet ons nu eenmaal ten dezen voor een onoplosbaar probleem gesteld heeft en omdat in elk geval het voorstel-*Tak* zulk eene groote uitbreiding aan de kiesbevoegdheid zal geven. Over dit standpunt van mr. *v. G.* heeft in een der laatste nummers van het *Handelsblad* een inzender zijne verontwaardiging te kennen gegeven. Volgens dien inzender komt dat neer op een ter zijde schuiven van de Grondwet. Eer men dat doet, zegt zij, moet men beproeven of niet betere positieve kenteekenen van welstand te vinden zijn. Of evenwel het denkbeeld, dat de inzender aangeeft, om ieder, die een spaarbankboekje heeft, geschikt te verklaren, de moeielijkheid zou oplossen, mag betwijfeld

Digitized by Google

zullen geven." En die andere huurders ..... is het mogelijk? zijn dat wij? En de vruchten, die wij Gode, voor den arbeid zijner liefde aan onze zielen, zouden be-talen, zijn dat de vruchten

[redacted]

kelijke voorwaarde van blijvende verbetering" moet men den minister *Tak* dankbaar zijn dat flinkweg het eerste gedaan heeft."

Wie, zegt mr. *v. G.*, van de noodzakelijkheid van een kiesrecht op zeer ruimen grondslag diep doordrongen is, zal, om het aantal kiezers dat het geven kan, het voorstel-*Tak* gaarne aanvaarden, omdat zulk eene uitbreiding, in verband met het verleden en heden, zijne stoutste verwachtingen overtreft en ook wel het meeste is wat onder de Grondwet van 1887 verkregen zou kunnen worden.

* * *

Men ziet dus, al kan mr. *v. G.* de theoretische grondslagen, waarop de minister de kiesbevoegdheid laat rusten, volstrekt niet goedkeuren, hij eischt niet, dat hierin verandering worde gebracht. Hij heeft vrede met het „doorhakken van den Gordiaanschen knoop" en wil blijkbaar dat de Staten-Generaal over deze bezwaren zullen heenstappen, omdat de Grondwet ons nu eenmaal ten dezen voor een onoplosbaar probleem gesteld heeft en omdat in elk geval het voorstel-*Tak* zulk eene groote uitbreiding aan de kiesbevoegdheid zal geven. Over dit standpunt van mr. *v. G.* heeft in een der laatste nummers van het *Handelsblad* een inzender zijne verontwaardiging te kennen gegeven. Volgens dien inzender komt dat neer op een ter zijde schuiven van de Grondwet. Eer men dat doet, zegt zij, moet men beproeven of niet betere positieve kenteekenen van welstand te vinden zijn. Of evenwel het denkbeeld, dat de inzender aangeeft, om ieder, die een spaarbankboekje heeft, geschikt te verklaren, de moeielijkheid zou oplossen, mag betwijfeld

het de uitvoering van dit reeds vrij oude ijnt nu het ontwerp-kieswet, en natuurlijk niet onbesproken konde laten, omdat, orden aangenomen, daaruit zou volgen, mij behandelde onderwerp ook voor ons te van actualiteit bezit. De eerste bladrom gewijd aan een ontwikkeling van aarom ik geloof dat bedoeld ontwerp orden aangenomen, een geloof dat — aarna — lang niet algemeen gedeeld aarvoor tooch goede gronden kunnen erd. Ik heb die gronden trachten te nderzocht hoe vermoedelijk door een e liberale partij zou worden geoorvan die argumenten heb ik stellig naar mij even stellig verklaard tedes lissende motieven noemde. Hoe tende, in de bedoelde uiteenzetting ijnerzijds van het aanhangig ontwerp inden " is mij niet duidelijk."

B. eigenlijk niet gunstig over de kieswet denkt, mag vermoed ar hij er in zijn schrijven aan *Het* oljvoegt:

" zal ik niet verzuimen, om als ik aan mijn betoog tot het ontwerp-kieswet ijn op dat betoog steunend oordeel ontwerp klaar en duidelijk uit te spreik ook, dat ik zoodoende het brevet on, mij nu door uwe redactie zoo onkend, weder zal moeten afstaan."

erkent prof. *B.* echter, dat, daar *Vaderland*, maar ook sombladen hem verkeerd begrepen ver schuld van dat misverstand, ten " ook bij hem zal liggen. Hij s zijn de helft van de schuld e

den Geest der aanneming tot kinderen Gods in den geloove tot God: Abba Vader! Christelijke Paaschfeestvierder! Zijt gij nu uit den dood, den dood der ziele, den dood der onkunde, des ongeloofs en der ondeugd overgegaan in het leven, dat CHRISTUS, uit de dooden opgewekt, mededeelt aan allen die in hem gelooven naar zijn woord: Ik leef en gij zult leven? Christelijke Pinksterfeestvierder! Hebt gij nu op uw gebed om verlossing en zaligheid den Geest der verzegeling, den Geest der heiligmaking en der liefde ontvangen? Gedachtenisvierder van JEZUS lijden: Volgt gij nu het exempel, dat de Heer u heeft nagelaten, door gewillige onderwerping van uwen wil aan den wille Gods? Gedachtenisvierder van JEZUS dood: verkondigt gij nu dag aan dag in uw dankbaar bestaan den dood des Heeren? Gedachtenisvierder van 's Heeren hemelvaart! Bedenkt gij nu niet meer de dingen die op aarde, zoekt gij alleen de dingen, die boven zijn, waar CHRISTUS is zittende aan de rechterhand Gods? Christen! zijt gij nu met lichaam en ziel, in leven en sterven, in tijd en in eeuwigheid, niet uws-zelven, maar JEZUS CHRISTUS eigen?..... Buigt het hoofd, Geliefden! buigt het hoofd, gelijk ik het mijne buige!

Maar neen, Geliefden! heft liever het hoofd omhoog! heft het omhoog met kinderlijke vrijmoedigheid en vertrouwen, en zegt op de vraag des hemelschen vaders: Wat heb ik niet gedaan aan u, dat aan u te doen was? — „Vader, ik heb gezondigd en ben onwaardig uw kind genoemd te worden!" — Is dit woord in waarheid in uw hart; is het de tolk van een waarlijk kinderlijke gezindheid omtrent den door u beleedigden, maar door u thans weder met boete en berouw opgezochten Vader, in den naam van God kondig ik het u aan: Gelijk een vader zich ontfermt over de kinderen, ontfermt zich de Heer over allen die hem vreezen. — Wat zullen wij doen, mannen broeders? Bekeert u: en een iegelijk van u keere weder tot zijnen

Digitized by Google

God door JEZUS CHRISTUS, biddende om de vergeving der zonden. Al hebben wij tot dusverre als dorre stekken Gods wijngaard ontsierd en onteerd, God is een God, die op harde rotsen Soreks wijnstokken kweeken, en steenen harten tot vruchtbare akkers van vruchten der gerechtigheid herscheppen kan. Nog hebben wij een plaats in den kweekhof des grooten Landmans: nog zijn wij niet buiten den wijngaard geworpen: nog deelen wij in de liefdezorgen van onzen Vriend, den heer des wijngaards: nog wil hij alles doen, wat er aan ons ter zaligheid te doen is. Wederstaan wij dan zijne genadewerkingen niet! Waar God aanvankelijk, misschien wel onder deze prediking, de harten geopend heeft, waar hij door den invloed van zijnen Geest het willen en het werken geeft, vatten wij aldaar, in vertrouwen op zijne mogendheid en hulp, het groote werk onzer behoudenis aan, en werken wij onze zaligheid met vreezen en beven. Maken wij daartoe ijverig gebruik van de zoo overvloedig geschonken heilmiddelen, die wij reeds te lang hebben verwaarloosd, eer zij in zoo vele getuigen tegen ons veranderen; en zien wij toe, dat de beschaamdheid, die heden ons aangezicht bedekte, eenmaal niet in een gevoel van wroeging en vertwijfeling overga, wanneer, in plaats van het lied des vermanenden Vriends, de donderstem des beschuldigenden Rechters ons zal toeklinken: „Wat was er te doen aan mijnen wijngaard, dat ik daaraan niet gedaan heb?"

Ware er nog meer aandrang noodig, ik zou u nog kunnen wijzen op de uitspraak van eenen anderen Ziener, die ons in een zinnebeeldig tafereel het eindelijk lot van den onvruchtbaren wijngaard in het rijk des Heeren schetst: hoe namelijk JOHANNES, in de gezichten der Openbaring, den eenen Engel den anderen, met een scherpe sikkel gewapend, hoorde bevelen: „Zend uw scherpe sikkel, en snijd af de druiftakken van den wijngaard der aarde; want de druiven zijn rijp!" Waarop hij den Engel de druiven

Digitized by Google

zag afsnijden, en werpen in den grooten wijnpersbak des toorns Gods, en de perskuip treden..... Maar neen! Reeds zijt gij door zachter aandoeningen van dankbaarheid en liefde gewonnen, en wilt (geve het God!) het uwe toebrengen, opdat deze Gemeente meer en meer worde wat eenmaal zijn wijngaard voor hem was en immer wezen moest: een hof des Heeren, een plantsoen zijner verlustiging, een kweekplaats voor het paradijs Gods in den hemel!

Geliefden! Hoort eene laatste gelijkenis.

„Een zeker man had eenen vijgeboom geplant in zijnen wijngaard; en hij kwam en zocht vrucht er op, en vond haar niet. En hij zeide tot den wijngaardenier: Zie, ik kom nu drie jaren, zoekende vrucht op dezen vijgeboom, en vind haar niet: houw hem uit; waartoe beslaat hij ook onnuttelijk de aarde? En hij antwoordende zeide tot hem: Heere, laat hem ook nog dit jaar, tot dat ik om hem gegraven en mest gelegd zal hebben: en indien hij vrucht zal voortbrengen, laat hem staan: maar indien niet, zoo zult gij hem namaals uithouwen" (1).

Heere! laat ons nog dit jaar!

AMEN.

(1) Luk. XIII: 6–9.

Digitized by Google

DE LAATSTE URE.

I JOHANNES II: 18a.

KINDERKENS! HET IS DE LAATSTE URE.

Er is eene ure aanstaande, Geliefden; de laatste in de rij der oogenblikken, maar, gelijk men te recht gezegd heeft, de eerste in de gedachten des verstandigen; eene ure, waarom alle andere uren werden geboren; eene ure, door den hemel met verlangen te gemoet gezien, door de aarde met gemengde gevoelens van hoop en vrees ingewacht, door de hel met angstigen schrik verbeid; eene ure, waarin de hemelen met gedruisch zullen voorbijgaan, de elementen brandende zullen vergaan, de aarde en de werken, die daarin zijn, zullen verbranden; eene ure, waarin het stof, dat aan onze voeten slaapt, en waartoe wij eerlang zullen worden vergaderd, wederom levend worden en zich vereenigen zal met de laatsten, die levend zullen zijn overgebleven, om gezamenlijk te worden geoordeeld naar hetgene in de boeken geschreven is, opdat een iegelijk wegdrage hetgeen in het lichaam geschied is, hetzij goed, hetzij kwaad; eene ure die, als de groote middernachtsure tusschen tijd en eeuwigheid, een einde zal maken aan den dag des tijds,

Digitized by Google

in welken wij nu leven en een begin aan den dag, na welken geen tijd meer zijn zal.

Dat die ure komen zal, staat vast: want JEZUS, de Amen, de getrouwe en waarachtige getuige, die niet liegen kan, heeft het gezegd. Hemel en aarde zullen voorbijgaan, maar zijne woorden zullen geenszins voorbijgaan.

Maar zoo zeker het is, dat die ure komen, eenmaal komen moet, zoo onzeker is het, wanneer zij komen zal: want JEZUS heeft het voor ons verborgen, en wie zal ontdekken, wat hij verborgen heeft? „Maar van dien dag", heeft hij gezegd, „en die ure weet niemand. Het komt u niet toe, te weten de tijden en gelegenheden, die de Vader in zijne eigene macht gesteld heeft."

Dit evenwel weten wij, dat die ure komen zal, als men haar allerminst verwacht. JEZUS vergelijkt zijne komst in die ure bij de komst van een dief in den nacht, die den slapende overvalt. Hij verzekert uitdrukkelijk, dat het alsdan der wereld gaan zal als in de dagen van NOACH en de dagen van LOT, waarin men at en dronk, kocht en verkocht, huwde en ten huwelijk gegeven werd, zonder iets kwaads te vermoeden, totdat de ontzaglijke ure kwam en verdierf ze allen!

Zoo staat het dan vast. Er is eene laatste ure op handen. De komst van die laatste ure is zoo zeker, als de tijd van hare verschijning onzeker is. — En zietdaar dan ook, in welken zin JEZUS tot zijne apostelen van deze ure gesproken heeft, en zij op hunne beurt tot ons gesproken hebben. Van daar in den mond van JEZUS het woord: „Ik kom, ik kom haastiglijk." Van daar de uitspraak bij PAULUS: „De dag nadert." Bij JAKOBUS: „De Rechter staat voor de deur." Bij PETRUS: „Het einde aller dingen is nabij. Bij JOHANNES eindelijk: „Kinderkens! het is de laatste ure."

Niet, alsof de apostelen daarom deze ure, als onmiddel-

Digitized by Google

lijk op handen zijnde, en in hunne dagen moetende komen hebben verwacht. Het is waar, aldus heeft men hunne uitdrukkingen wel eens verklaard. Maar men heeft daarmede onrecht gedaan aan den verheven geest, waardoor de apostelen hebben gesproken. Die geest is de Geest van Hem, die was, die is, die komen zal: de Geest des Eeuwigen, voor wien duizend jaren zijn als één dag en één dag als duizend jaren. Sprekende door dien Geest, heeft JEZUS het geheele tijdvak, van zijne komst in de wereld af tot aan zijne wederkomst ten jongsten dage toe, meermalen voorgesteld, als ware het een enkele dag, eene eenige ure. En wel mocht het zoo zijn. Want met de komst van JEZUS in de wereld begon de nieuwe dag, welks einde het einde aller dingen zal aanbrengen; begon de ure, die, als aanbrengende den laatsten trap van ontwikkeling in de geschiedenis der menschheid op aarde, van stonden aan met recht de laatste ure heeten mocht. In het kruis van JEZUS, op Golgotha geplant, stond nu eenmaal de scheidspaal daar, van waar de afloop aller dingen begint: daarmede was het begin der voleindiging gekomen. Van nu af waren alle gebeurtenissen der wereld voorboden en voorbereidsels van het groote einde, waarheen zij spoedden. Ja, elk oordeel des Heeren over zijne vijanden, beginnende van Jeruzalem; elk teeken van gunst en bescherming aan zijne vrienden, beginnende van Pella; elk Heidenvolk, hetwelk als zoodanig van de aarde verdween; elk nieuw volk, dat zich naar CHRISTUS noemde; wat zeg ik? elke dag, die aanbrak; elke omwenteling, die de aarde om hare as volbracht, kondigde aan: de Heere komt. Elke ure had als het ware eene stem, die riep: Het is de laatste ure.

Zietdaar, met welk recht dan ook JOHANNES de apostel in zijnen Brief dat woord aan de Klein-Aziatische Christenen toeriep. Als een vader zijne kinderen, had hij hen vermaand: „Kinderkens! hebt de wereld niet lief noch hetgeen in de

Digitized by Google

wereld is. Zoo iemand de wereld lief heeft, de liefde des Vaders is niet in hem. En de wereld gaat voorbij en hare begeerlijkheid; maar die den wil van God doet, blijft in eeuwigheid!" En nu: om den zijnen al het gewicht van die voorbijgaande wereld op het hart te drukken, en hen te wapenen tegen de lichtzinnigheid, welke dien last afwerpt met de taal der valsche gerustheid: Ik weet dat de wereld voorbijgaan zal — bij het oordeel der opstanding in de laatste ure! roept hij hun toe:

Kinderkens! Het is de laatste ure!

Zoo sprekende richt hij zich voornamelijk tegen de valsche leeraars van die — (helaas! van alle) tijden, die zich op niets meer beijverden, dan om de Christenen van de zoo heilzame vreeze voor die ontzaglijke ure te bevrijden. De Christenheid van die dagen toch beschouwde des Heeren komst als meer onmiddellijk nabij. En dit zal niet verwonderen, als wij ons slechts de tijden vertegenwoordigen, die zij beleefde: tijden van eene geheele verandering en omwenteling van de uitwendige, zoowel als de zedelijke gedaante der wereld. Stelt het u slechts voor: de volheid des tijds gekomen: de Zoon van God verschenen in het vleesch: de eeuwige verzoening der wereld met God volbracht: het Evangelie aan Joden en Heidenen verkondigd: JEZUS ten oordeel komende over het ongeloovig Israël: Jeruzalem in vlammen: de tempel in puin: Jakob, Gods oude volk, als balling omzwervende over de aarde: de Heidenen in zijne plaats aangenomen: de God en Vader van JEZUS CHRISTUS in de hoofdsteden der afgoderij en des ongeloofs, Babylon, Efezus, Athene, Rome verkondigd, geloofd en beleden: de strijd tusschen CAESAR en CHRISTUS ontstoken: te Rome, in het nieuwe Babylon, de gruwel der goddeloosheid ten toppunt geklommen: het bloed van JEZUS' getuigen vergoten als water: de zielen der gedooden roepende onder den altaar: hoe lange? de beker der wrake

Digitized by Google

Gods tot den rand gevuld: met één woord: geheel de aarde als door een zedelijken aardschok bewogen, die de fondamenten der wereld deed daveren en beven; was het wonder, dat de Christenen van die dagen de voorspelde komst des Heeren als nu welhaast aanstaande verwachtten, en aan den hemel de teekenen zijner nabijzijnde komst meenden te lezen? En God alleen weet, hoe nuttig en noodig die verwachting en dat uitzicht geweest zij voor die menschen, die voor het getuigenis des Evangelies tot bijna bovenmenschelijke offers werden geroepen. Verbeeldt u slechts: achter hen: vader en moeder verlaten, huis en have prijs verklaard of ontvlucht, ploeg en ossen geroofd of verbrand; kinderen van het graf hunner vaderen, ouders van de omhelzingen hunner kinderen, vleesch gescheiden van vleesch en bloed van bloed: rondom hen: boven, de bloote hemel: beneden, zijwaarts, de harde aarde der ballingschap: aan alle kanten stemmen, die hen zochten terug te roepen en afvallig te maken van de belijdenis des geloofs: vóór hen: vervolging en verguizing, schimp en smaad, geeselriem en kruis, brandmijt en leeuwenmuil. O gij, Christenen onzer dagen, die daar zoo rustig nederzit rondom uwen Bijbel geschaard, met uwe liefste betrekkingen aan uwe zijde, met uwe woningen in de nabijheid, waarin gij in vrijheid en vrede uwen God dient, en die tot betrekkelijk zoo geringe offers voor het Evangelie geroepen wordt! was het, was het dan te veel voor de Christenen der eerste tijden, uwe vaders naar de maagschap des Geestes, uwe voorgangers op de bane des geloofs, dat zij voor al dat lijden ééne hope hadden om hen onder en tegen dat lijden te sterken; ééne hope, die hen het uitgeweend of stervend oog naar den hemel deed heffen met den uitroep: „De Heere komt! Hij komt haastig!" O Heere JEZUS, voor uwe barmhartigheid, om uwen getrouwen getuigen die verwachting, die hun zoo dierbaar was, niet met geweld te ontnemen, zij u nog hier

Digitized by Google

door ons, hun geestelijk nakroost, dank en eere toegebracht!

Het is waar; de valsche leeraars, die den Christenen die brandende lamp der vertroosting op hun donker pad uit de hand zochten te rukken met hunne verzekering: Het is de laatste ure niet! hadden een schijngrond, waarop zij die verzekering bouwden: zij zeiden namelijk: „De Antichrist is nog niet gekomen. Eer CHRISTUS wederkwam, moest eerst zijn tegenstander en vijand, de Antichrist, verschijnen: en nu riep men: de Antichrist is nog niet verschenen: zoo kan dan CHRISTUS niet komen: het is de laatste ure niet.

Kinderkens! het IS de laatste ure! vermaande daartegen de apostel. Wie durft zeggen, dat de Antichrist nog niet gekomen is? Helaas, er zijn maar al te velen, op wie die naam past! Zoo hebt gij daarin een grond te meer om te gelooven, dat het de laatste ure is.

Eere den apostel! Met den Geest van CHRISTUS bezield, wederstaat hij de vijanden des Heeren. Hij is niet vermetel genoeg om te zeggen: morgen of overmorgen of den derden dag zal de laatste ure zijn. Maar hij is even weinig stout genoeg om te zeggen: morgen of overmorgen of op den derden dag is de laatste ure niet! Het eenige, wat hij zich onderstaat, is met onwraakbare gronden te staven, dat morgen of overmorgen, of op den derden dag de laatste ure komen kan. Ja, dat, in een hoogeren zin, voor zoo veel die ure met elk uur nader en nader komende is, die ure reeds heden werkelijk tegenwoordig is. Kinderkens! het is de laatste ure.

Geliefden! De zeventien eeuwen, die sedert verloopen zijn, hebben de denkbeelden der Christenheid omtrent de komst des Heeren eene aanmerkelijke wijziging doen ondergaan. Terwijl de eerste Christenen misschien te ver gingen in het ongeduldig verwachten van die ure, gaan wij wellicht te ver in het ongeloovig uitstellen daarvan: terwijl

Digitized by Google

zij mogelijk al te veel in die ééne ure leefden, en daarvoor alle andere uren vergaten en voorbijzagen, leven wij te veel in alle andere uren, en vergeten daarvoor die ééne ure, die toch eens zeker komt. In der waarheid, ik kan geen oogenblik twijfelen, welke dwaling, (indien ik het eerste al een dwaling noemen durf,) te verkiezen zij. Maar is het dan niet waarachtig dat er een laatste ure zijn zal? is het niet waarachtig dat die ure, wanneer dan ook, onverwacht komen zal? En hebt gij een geschreven getuigenis van God, dat die ure morgen, overmorgen of op den derden dag niet komen mag, niet komen zal? Wij althans, uwe leeraars, zullen niet ophouden, naar den inhoud van onzen lastbrief en op het voorbeeld der apostelen, u dien dag der dagen, zoowel in de zekerheid zijner komst als in de onzekerheid van den tijd zijner verschijning te verkondigen, en u met JOHANNES toe te roepen: Het is de laatste ure!

En al kondt gij met ontwijfelbare bewijzen staven, dat die dag morgen of overmorgen of op den derden dag niet komen kan en niet komen zal, ik bid u: wat zoudt gij daarmede gewonnen hebben? Wij zouden u daarom niet minder blijven prediken: Het is de laatste ure!

Er is toch eene ure, die gij wel niet zult willen zeggen, dat niet aanstaande, niet nabij en voor de deure is: de ure van uwen dood! En immers in die ure wordt voor u beslist, hoe eens de laatste ure u vinden zal. Gelijk de boom valt, blijft hij liggen: gelijk de mensch sterft, staat hij eenmaal op: gelijk gij CHRISTUS vindt bij den dood, zult gij hem vinden in het oordeel. Bij den dood is reeds bepaald, wat die allerlaatste ure u zal aanbrengen: of het alsdan tot u zijn zal: „Komt, gij gezegenden, beërft het koningrijk!" of: „Gaat weg, gij vervloekten, in het helsche vuur!" Ieder sterfbed, waaraan wij staan; iedere doodsklok, die in onze ooren klinkt; ieder graf, dat wij zien delven, roept

Digitized by Google

ons toe: Waak, sterveling, waak! „Het is u gezet te sterven, en daarna het oordeel." De dood nadert, zoo is het oordeel nabij. Het is de laatste ure!

Geliefden! De doodsklok heeft ook in de laatste dagen bij herhaling, en met ontzettende slagen, geklonken, God geve, in uwe ooren niet alleen, maar ook in uw hart! Er zijn toch zoovelen, die dat geluid niet kunnen uitstaan, en dan de ooren stoppen om niet te hooren en als waanzinnigen roepen: „Het is de laatste ure niet!"

Kinderkens! — En wél mag ik hier: Kinderen zeggen; want zijt gij, dus handelende, niet gelijk aan het kind, dat zijn oog sluit voor een dreigend gevaar, alsof het hem daarom niet bereiken zou? — Kinderkens! het is de laatste ure! roep ik u daartegen met den apostel toe. Wien het lief of wien het leed zij, ik vind mij verplicht, mij tot den tolk van die telkens slaande doodsklok te maken en haar, naar Gods Woord, als een wekstem van zijnentwege te doen spreken. Komt, openen wij dan de ooren voor die stem, die voor ons de vermaning des apostels vernieuwt: Kinderkens! het is de laatste ure.

Kinderkens! het is de laatste ure. In deze apostolische roepstem alzoo hooren wij:

Ten eerste. Eene stem van herinnering, dat de mensch te aller ure sterven kan.

Ten tweede Een stem van waarschuwing, dat de mensch zich te aller ure bereid moet houden om te sterven.

Kinderkens! het is de laatste ure. Zietdaar vooreerst:

Eene stem van herinnering, dat de mensch te aller ure sterven kan.

„Ten dage als gij van den boom der kennisse des goeds en des kwaads eet, zult gij den dood sterven!" Aldus

Digitized by Google

had God tot ADAM gesproken. ADAM at van den boom. Hij moest sterven. Tenzelfden dage, als God dit woord, niet alleen naar den geest, maar ook naar het lichaam, in al zijne gestrengheid had vervuld. Maar de Goddelijke lankmoedigheid spaarde hem. De ter dood veroordeelde zondaar leefde negenhonderd dertig jaar, eer hij stierf.

Zietdaar de leer der sterfelijkeid. Ieder mensch, die van eene vrouw geboren is, is den dood onderworpen. Want daar de zonde tot alle menschen doorgegaan is, is ook de dood tot allen doorgegaan. Op allen rust hetzelfde vonnis: Gij zult sterven. Dat vonnis ondergaat echter doorgaans dezelfde verzachting, als bij ADAM. Voltrok God het in zijne volle gestrengheid, dan stierven alle menschen ten dage als zij aan de zonde onderworpen werden: dat is voor ons ten dage der geboorte: want wij zijn in ongerechtigheid geboren. Maar God, ofschoon hij naar dit recht sommige kinderkens te gelijk de oogen voor het levenslicht openen en sluiten doet, God schenkt aan de meesten, die geboren worden, een genadig uitstel. Dat uitstel noemen wij — leven.

Gij begrijpt dus, welke onze eigenlijke toestand is. Wij zijn allen veroordeelden en opgeschrevenen ten doode. De wereld is de plaats, waar wij de uitvoering van dat vonnis verwachten. Dat vonnis wordt zonder uitzondering, zonder genade aan allen voltrokken. De een na den ander beklimt het leger, waarop de dood zijn offers velt. Van ADAM af tot op den mensch, die op dezen oogenblik den adem uitblaast, is (HENOCH en ELIA alleen uitgezonderd) nooit eenig mensch vrijgegaan. Het is den menschen gezet eenmaal te sterven. Welk man leeft er, die den dood niet zien zal?

Wat volgt hieruit? Dat wij het zoogenaamde leven niet hooger moeten schatten, dan als een tijdelijk voorbijgaan van den dood. Verbeeldt u een gevangene, die met ande-

Digitized by Google

ren, in hetzelfde oordeel begrepen, in denzelfden kerker dezelfde doodstraf met hem verbeidt. Onophoudelijk ziet hij den eenen na den anderen zijner lotgenooten oproepen en ter strafplaats wegvoeren. Daarin ziet hij een voorbode van het lot, dat hem verwacht. Hoe zal hij daaronder te moede zijn? Zal hij op een enkelen dag, eene enkele ure levens durven rekenen? Zal het hem niet wezen, alsof hij zich gedurig door ieder, die vóór hem heengaat, hoorde toeroepen: heden ik, morgen gij! — Welnu, zietdaar uw beeld! Broeders! het is de laatste ure!

Is nu de dood het zeker en onvermijdelijk einde van ieder leven, dan is ook het leven niet anders dan eene voorbereiding voor den dood. Daarom heeten wij den mensch met eene treffende benaming: Sterveling, als ware het: tot sterven geborene. PAULUS zegt: „Wij sterven alle dagen." En onze vaderen zeggen in het doopgebed terecht: „Het leven is niet anders, dan een gestadige dood." Van dat onze levenslamp ontstoken is, verteert de olie, die haar voedt. Ja, ons leven zelf is een fakkel, die vergaat terwijl zij schijnt. Geboren wordende brengen wij den dood in onze aderen mede ter wereld. Het is alsof wij aan de borst onzer moeders een langzaam vergif hebben ingedronken, dat ons allen doet verkwijnen, den eenen meer, den anderen minder, maar dat eindigt met ons allen een zeker graf te delven. Alles draagt er toe bij, om de werking van dat vergif in ons te ontwikkelen: de lucht, die wij inademen, het voedsel, dat wij gebruiken, de arbeid, dien wij verrichten, de rust, die wij genieten, alles wat wij doen en laten werkt samen tot onzen ondergang. Het leven is eene ongeneeslijke ziekte, waarvan de dood alleen het laatste verschijnsel is. Van daar is het leven een gedurig sterven. — Ziet dat uurglas! onophoudelijk stort zich het zand van boven naar beneden, en loopt, en loopt, en loopt, en rust niet eer voordat de toevoer ontbreekt: dat is leven.

Digitized by Google

Iedere stap meer, dien wij doen, is een stap minder, dien wij te doen hebben. Wat de webbe aanwint, verliest de weefspoel. Wij sterven in ieder oogenblik, dat voorbijgaat. Terwijl ik tot u spreek, behoort het oogenblik, waarin ik spreek, reeds tot het verledene. Oordeelt dan, hoe dwaas het is op een leven te rekenen, dat altijd stervende is. Broeders! het is de laatste ure.

Zoo is er dan wel geen twijfel meer: de ure des doods komt voor ons allen zeker en vast. En wanneer? Dit is even onzeker, als het andere zeker is. Het boek des doods, is, even als het boek des levens, met zeven zegelen gesloten, die niemand openen kan, dan het Lam dat geslacht is. In zijn hand is de bus met zwarte lotsteenen, waarop de verschillende namen geschreven staan en waar zij achtereenvolgens uitkomen. En wel is zij eene lotbus, althans voor ons, de lotbus des doods! Het grilligste toeval schijnt bij de bepaling van des menschen sterfuur te hebben voorgezeten. Onregelmatigheid is hier (schijnbaar) de eenige regel. O zoo wij op elkanders voorhoofd de getalcijfers lezen konden, naar welker orde wij zullen worden opgeroepen, hoe vreemd zouden wij opzien! hoe zouden wij ons verbazen en ontzetten! En toch maken wij bij ons zelven eene eigene verdeeling, altoos zorgende ons zelven het laatste lot toe te schikken. Dwazen die wij zijn! Alsof niet de dood er genoegen in vond, onze berekeningen te bespotten! Broeders! het is de laatste ure!

Onzekerheid baart verrassing. Maar nergens meer dan bij den dood. Want juist daarom heeft God ons sterfuur voor ons verborgen, opdat het ons overvallen zou. Ik zal nu die handelwijze van God niet opzettelijk voor u rechtvaardigen. Genoeg, dat zij bestaat. Of kan het ons duidelijker gezegd worden, dan door JEZUS geschied is? Niet alleen zegt hij: „Gij weet de ure niet, wanneer ik komen zal." Maar hij voegt er uitdrukkelijk

Digitized by Google

bij: „Ik zal komen in de ure, in welke gij niet meent." Herinnert gij u nog, Geliefden! hoe wij onlangs, in zijnen Brief aan de Gemeente van Sardes, hem zich-zelven hebben hooren voorstellen: „Indien gij niet waakt, zoo zal ik over u komen als een dief!" Ontzettende gelijkenis! Wanneer komt een dief? Als gij hem verwacht en gij gereed zijt hem te ontvangen? Juist het tegendeel. Hij wacht het tijdstip af, dat gij op zijn komst het allerminst verdacht zijt. En hebben wij het niet gezien? Wie hebben wij de dood eerder zien treffen dan hen, die hem het allerminst verwachtten? Wij hebben hem grijsaards, die baden: „Laat nu uwen dienstknecht gaan in vrede!" zien voorbijgaan, om jongelingen, die hem verre waanden, te overvallen. Wij hebben hem rechtvaardigen, die naar hem smachtten, hun wensch zien onthouden, om goddeloozen, die hem vreesden, te treffen. Wij hebben hem kranken, die hem tegemoet zagen, van voor de poorten des doods zien terugbrengen, om hen later in de vaag der gezondheid en der kracht te verrassen. Wij hebben lijders door een langzame kwijning zien wegteren; maar tevens zagen wij, dat die tering, die de beste voorbereiding voor den dood scheen te moeten zijn, te gelijk de noodlottige eigenschap heeft van haar offer met eene bijna ongeneeslijke hope op genezing te vleien. En wij hebben ons ontroerd bij dat gezicht, en daarin de vervulling gezien van des Heeren woord: „Ik zal komen als een dief in den nacht!" Stervenden — hoe dikwijls gelijken zij aan die slachtoffers der gerechtigheid die, veroordeeld om door het lood hunner krijgsmakkers te vallen, vooraf worden geblinddoekt om het noodlottig teeken, dat hun den dood geeft, niet te zien. Zoo is het, alsof de dood een blinddoek werpt over de oogen dergenen, die hij treffen zal. Wie weet, hoe vele oogen hier naar mij opzien, die blind zijn voor den dood, die boven hunne hoofden zweeft. Misschien zijt gij ouden van dagen, en

Digitized by Google

prediken uwe grijze haren: „Gij hebt de mate uwer dagen vervuld! Het is de laatste ure!" Maar uwe grijze haren prediken tevergeefs. Gij zegt: „Het is nog de laatste ure niet. Misschien wordt uw gestel gedurig door schok op schok geteisterd, en prediken u die gedurige aanvallen: „Het aardsche huis wordt verbroken. Het is de laatste ure!" Maar die schokken en schuddingen prediken tevergeefs. Gij zegt: „Het is nog de laatste ure niet! Misschien knaagt de worm van een ongeneeslijke kwaal aan uw gebeente, en predikt de bleeke verf van uw gelaat, waarop nooit een blos meer bloeien zal: „De bloem valt af. Het is de laatste ure!" Maar die bleeke verf predikt vergeefs. Gij zegt: „Het is nog de laatste ure niet!" Misschien zijt gij jong en sterk; maar ook die volheid der gezondheid en der kracht heeft haar gevaar, en predikt: „Immers is de mensch, hoe vast hij ook staat, enkel ijdelheid? Het is de laatste ure!" Ook die verraderlijke blos wordt niet mistrouwd. Gij zegt: „Het is nog de laatste ure niet!" — Welk teeken is zoo duidelijk, dat de mensch het als een bode des doods wil aannemen? Welk teeken is zoo bedrieglijk en valsch, dat de mensch het niet als een waarborg tegen de nadering des doods wil doen gelden? Welnu, Geliefden! waar de teekenen des doods in uw eigen vleesch aldus worden miskend, wat zal daar de prediking des doods voor doove, voor willens doove ooren? En hoeveel vreeze, dat ik ook nu voor velen tevergeefs spreken zal? En toch, de nood is mij opgelegd, en wee mij, indien ik niet spreke. Daarom maak ik mij hier tot den tolk van al deze teekenen, en roep u toe: Gij, grijsaard met uwe grauwe haren! Gij, lijder met uw door schok op schok geknakt gestel! Gij, jongeling of jonge dochter met uw uitterende kwaal! Gij, sterke man of vrouw met uwe verraderlijke kracht en bloei! Gij allen, wie gij zijt, die den naam

Digitized by Google

van sterveling aan het hoofd en de zaden des doods in den boezem draagt: Het is de laatste ure!

Maar er is meer! Van voren beschouwd, zou er toch nog eenige kans zijn, dat de mensch, hoe ongaarne dan ook, zich soms zijne laatste ure vertegenwoordigde en zich voorbereidde: maar helaas! de ondervinding leert, dat het weinige vermogen, dat de mensch anders nog bezit, om de toekomst te berekenen, hem ontvalt ten opzichte van de nadering des doods! Het is de vloek der zonde. „Als gij eet, zult gij sterven," sprak God. „Eet en gij zult niet sterven," sprak de satan. De mensch geloofde den leugenaar, en stierf. Dat is de geschiedenis van den eersten zondaar: dat zal die van den laatste zijn. O zeker, er is iets vreemds, iets noodlottigs, iets rampzaligs in die, alleen uit eene dieper liggende oorzaak verklaarbare blindheid der menschen voor de nadering van zijn sterfuur. Bezoekt een sterfhuis, wat hoort gij? Wat al woorden van verwondering, dat die sterveling gestorven is! Ieder in het sterfhuis herinnert zich, dat de stervende hem nog onlangs ontmoet, en waarover hij hem gesproken heeft; en op eenmaal is hij gestorven! Ziet, zegt men, wat is een mensch! En die dat zegt is een mensch, en die het hoort is een mensch, en de een noch den ander past daarvan iets met ernst en nadruk op zich-zelven toe: of, zoo er een vluchtige doodsgedachte door den geest des eenen of des anderen gaat, haast hij zich die hoe eerder hoe beter te verwijderen. Ja, de eene sterveling betreurt den dood des anderen, alsof hij zelf een engel ware, die niet sterven kan. En behoef ik wel zoover te gaan? Heden op dezen oogenblik spreke ik tot u van den dood: Het is de laatste ure! En terwijl ik spreek, pas ik het woord op mij-zelven toe? Klopt mijn hart en beven mijne lippen bij dat woord, gelijk zij doen zouden, als ik er al de kracht van gevoelde? Gij hoort

Digitized by Google

mij van den dood spreken. En terwijl gij het hoort, past gij het op u zelven toe? Kloppen uwe harten en gaat u een rilling door de leden bij dat woord, gelijk geschieden zou, indien gij er al den indruk van ondervondt? Wanneer ik hier het boek der dooden voor mij hadde, en ik las daaruit uwe namen voor in de opvolgende orde, waarin gij sterven zult, dan zou een siddering deze vergadering doorloopen. Waarom, ik bidde u, waarom? Dan kendet gij immers het juiste tijdstip van uw sterven, van den eersten af tot den laatsten toe, en kondt u daarvoor bereiden? — „Maar de zekerheid om dat te weten!...." En de onzekerheid dan? In plaats van een boek der dooden, heb ik hier een boek voor mij, waarin geschreven staat, dat gij uwe ure niet weet, maar dat zij u overvallen zal, als gij haar niet verwacht. En die aankondiging, duizendmaal ontroerender, omdat zij het getalmerk, dat het éérstaanstaande slachtoffer aanwijst, boven ons aller hoofd doet zweven, laat u gerust en is onvermogend u te treffen. O God! welk eene verblinding! Neen, geene prediking, geene aankondiging des doods, hoe indrukwekkend, hoe ontzettend ook baat, tenzij gij daaraan inwendig door uwen Geest getuigenis geeft. Daarom bidden wij u, met de taal van den man naar uw harte: „O Heere! maak mij bekend mijn einde, en welke de mate mijner dagen zij, opdat ik wete hoe vergankelijk ik zij!" Daarom smeeken wij u met den man, die aan uwen mond ontsliep: „Heere, leer ons onze dagen tellen, opdat wij een wijs hart bekomen!"

Maar waartoe nu dit alles? Waartoe dient ons nu die overtuiging, dat iedere ure voor ons de laatste zijn kan? Wat dringt ons zoo zeer, om die overtuiging door alle middelen in ons te versterken? Deze vraag leidt ons tot een tweede punt van beschouwing, waarbij de apostolische

Digitized by Google

roepstem: Kinderkens! het is de laatste ure! zich aan ons voordoet als:

Eene stem van waarschuwing, dat de mensch zich te aller ure bereid moet houden om te sterven.

Vergun mij hier eene gelijkenis te bezigen. Wat doet gij, wanneer gij over uwe bezittingen na uwen dood beschikking maken wilt? Is het niet alzoo? Gij stelt een geschrift op, dat gij uwen laatsten, uwen uitersten wil noemt. Maar hoe? Uw laatste, uw uiterste wil, terwijl gij misschien nog vele jaren leven zult? Ja, maar gij weet niet, of gij in uwe jongste ure gelegenheid vinden zult om dien wil kenbaar te maken. Daarom kiest gij een ander vroeger tijdperk in uw leven, waarin gij u voorstelt, wat gij in die laatste ure willen zult. Zoo doet gij heden, wat gij misschien morgen niet meer zult kunnen doen. Uitmuntend, Geliefden! Maar is het nu onbillijk, dat ik van u eisch voor uwe onverderfelijke ziele, wat gij doet voor uw verderfelijk goed? En zietdaar juist de zorg, waartoe de gedurige vertegenwoordiging des doods ons opwekken en dringen moet. Kinderkens! Het is de laatste ure! Dat is met andere woorden gezegd: Stelt u te allen tijde voor, dat het uwe laatste ure is. Wilt nu, wat gij in die ure willen zult. Doet nu, wat gij wenschen zoudt in uwe laatste ure te doen. Maar ziet! terwijl gij, met betrekking tot het tijdelijk goed, maar al te dikwijls de bestraffing des Heeren verdient: Zijt niet bezorgd tegen den morgen! zijt gij, met betrekking tot uwe onsterfelijke ziel, vaak maar al te genegen om hem zijn eigen woord terug te geven: Laat den morgen voor het zijne, laat dus ook de laatste ure voor het hare zorgen! Elke dag heeft genoeg aan zijn eigen kwaad.

Laat de laatste ure voor het hare zorgen. Gaarne, Geliefden. Indien zij het slechts kan. Maar laat ons zien.

Digitized by Google

Wat is eigenlijk de laatste ure? Zij is het uur, waarom ons alle andere uren geschonken werden. Wie in een geheel leven van zeventig of tachtig jaren de taak van die ééne ure heeft voorbereid, wél hem! hij heeft zijn leven wél besteed. Want die taak heet: wél te sterven. En wél te sterven zegt met andere woorden: wél te hebben geleefd. Men kan dus elken dag wel voor het zijne laten zorgen, want elke dag heeft werkelijk zijn eigene dagelijksche zorgen: maar de laatste ure voor het hare te laten zorgen, dat is onmogelijk. Want de nood van hare zorg strekt zich over het geheele leven uit. Al de uren uws levens zijn, om zoo te spreken, schuldenaars van dat ééne uur. Met den dood eischt de schuldeischer betaling. Betaalt nu uit de opbrengst van een enkel uur de schuld van een geheel leven, als gij kunt! Het is, als of men met de inkomsten van den laatsten dag des jaars de schulden des geheelen jaars wilde afdoen!

En al ware het, dat die laatste ure bij machte was om het noodige tot de afdoening van uwe schuld uit te leveren, wie zegt u, dat gij van die laatste ure meester wezen zult?

Wij hebben gehoord, dat zij ons gewoonlijk overvalt. Ik zwijg nu nog van de mogelijkheid, dat wij op één oogenblik uit het leven worden weggerukt. Wie zegt ons, of niet een doodelijke val, een noodlottige schipbreuk, een plotselinge stilstand des bloeds, een zware zenuwschok, een hevige bloedbraking, of welk ongeval van dien aard meer ons op het onverwachtst den adem zal doen uitblazen, zonder tusschen leven en dood een andere tusschenruimte te laten, dan die van een allerlaatsten snik? De voorbeelden zijn voorhanden, en liggen ons allen versch in het geheugen. Wat dan? Zullen wij dan geheel onvoorbereid voor God verschijnen?

Maar gesteld, het zij anders. De dood overvalle ons niet,

Digitized by Google

maar kome ons op ons leger zoeken. Hoe zullen wij dan bij de nadering des doods gesteld zijn? Wij hebben gehoord, hoe gereed wij zijn, het denkbeeld daaraan van ons te verwijderen. Dat doen wij in gezonde dagen, als de dood verre is: hoe zal het dan zijn in dagen van krankte, als de dreigende gestalte voor ons staat? Wie heeft aan krankbedden verkeerd? Hij weet, hoe gereed de kranken zijn om zich tot de laatste ure toe te vleien, dat het de laatste niet zijn zal. En helaas! wij zelven helpen uit onverstandige liefde, welker barmhartigheid wij met SALOMO wel wreed mogen noemen, vaak dat noodlottig zelfbedrog voeden. En terwijl de kranken aan niets meer behoefte hebben, dan aan een getrouwen vriend die, op hun gelaat de voorteekenen des doods lezende, hen eerlijk waarschuwt: De vijand is in het gezicht! Het is de laatste ure! worden wij medeplichtig aan het verraad, dat zij omtrent zich-zelven en het heil hunner ziele plegen, en zingen hun mede den doodelijken slaapzang voor: Het is de laatste ure niet!

Maar laat het zijn dat wij, door de onbewimpelde openbaring van anderen, of door ons eigen zelfbewustzijn tot de kennis geraakt zijn dat onze ure nabij is, wat baat ons meestal die kennis? Hoe zijn wij veelal bij de nadering van die ure gesteld? Ach, de stervenden, zij zijn doorgaans reeds gestorven, eer de adem hen begeven heeft. Hun gesloten oog, hun gebonden tong, hun verdoofd gehoor, hun benevelde rede maken alle gemeenschap met hen onmogelijk. Zij gelijken, om het krachtig beeld van den Prediker te gebruiken, naar een vervallend gebouw, waarvan de deuren en vensters reeds gesloten zijn. Vergeefs bij hen aangeklopt, wij krijgen geen gehoor meer. Wij worden niet meer toegelaten. Of meent gij misschien, dat de kranken zelven inwendig met zich-zelven en hunne eeuwige belangen bezig zijn? Maar zegt mij, of zij daarvan,

Digitized by Google

doorgaans, in hun zwaren, dikwijls bewusteloozen, doodstrijd het voorkomen hebben? Gij, die meermalen, bij het sterfbed, de laatste worsteling tusschen vleesch en geest met opmerkzaam en navorschend oog bespied hebt, wat heeft u die beschouwing aangaande de gesteldheid des geestes des stervenden in die bange ure geleerd? Geeft hij eenig blijk, dat hij met bewustheid met zichzelven werkzaam is? Verheft hij zich tot zijnen Schepper? Vernedert hij zich onder zijne krachtige hand? Belijdt hij voor hem zijne zonden? Vlucht hij tot hem met een kinderlijk vertrouwend geloof in CHRISTUS? Heft hij uit de diepte der smarten een lofzang der bevrijding aan? — Doch wat vragen wij u? Wij zelven zijn krank geweest: wij waren misschien tot aan de poorten des doods genaderd. Wij hebben tusschen leven en dood gezweefd. Maar wat in die laatste ure in ons is omgegaan — o God, gij weet het, die alles weet! Wij weten het niet, of ter nauwernood. Maar dit weten wij, dat wij u danken, dat gij ons toen in die worsteling niet hebt doen bezwijken. Dat gij ons nu nog in de gelegenheid stelt, om de stem der vermaning te hooren: Kinderkens! het is de laatste ure!

Maar aangenomen zelfs: onze laatste ure zij helder en kalm, voor zoo veel ooit een laatste ure zulks zijn kan. Welke taak wilt gij dan aan die ure opleggen? Is het mogelijk? De taak der bekeering? Een taak zoo groot, dat God er ons een geheel leven voor schenkt, hetwelk er dikwijls nog te kort voor schijnt. Ons geheele aanzijn; de tijd, dien God ons geeft; de krachten die hij ons verleent; de ontmoetingen, welke hij ons toezendt; de gelegenheden, welke hij ons aanbiedt; de roepstemmen, die hij tot ons brengt; de voorbeelden, waardoor hij ons waarschuwt; de geheele raad zijner Voorzienigheid, waarnaar hij ons leidt; — dat alles, alles dient tot één en hetzelfde groote einde:

Digitized by Google

onze bekeering! Maar dat alles is daartoe vaak ongenoegzaam. En het bevreemdt mij niet. Want de bekeering is eene zware zaak. Het is de grootste zedelijke verandering, die de ziel gedurende de gansche eeuwigheid van haar bestaan ondergaan kan. Het is de beslissende scheiding die, even als het Woord waarvan zij zich bedient, met een scherp tweesnijdend zwaard het vleesch van den geest, de zonde van den zondaar, den ouden van den nieuwen mensch scheidt. Het is de geestelijke dooding — vergunt mij dit woord — gelijk het sterven de lichamelijke dooding is. Het is de dooding van het vleesch door den geest, gelijk het sterven de dooding van het vleesch door den dood des vleesches! Maar nu, wat wilt gij? Wilt gij de taak, welke dikwijls een geheel leven saamgenomen niet volbrengen kan, binnen de grens van een enkel uur samendringen? Is het niet vreemd? Waar het uwe aardsche belangen geldt, weet gij wel in de voorzorg te zijn. Gij beschrijft uwen uitersten wil, eer uwe laatste ure komt. Gij verzekert uw huis tegen brandschade, eer de vlam uit het dak slaat. Gij sluit uw huis, eer de nacht, onder welks begunstiging de dief inbreekt verschijnt. Alleen ten aanzien uwer ziel meent gij die voorzorg te kunnen ontberen. Is het, omdat de Heer gezegd heeft: „Wat baat het een mensch, of hij de geheele wereld gewon, en leed schade aan zijne ziel?" Gij meent: uw huis is gesloten: gij legt u gerust neder: geen dief kan u genaken. Ongelukkige! En onder uw eigen dak bevindt zich een dief, die op meer dan uw goed, die op uwe ziel loert: de dood! Tegen hem hebt gij vergeten u in veiligheid te stellen en u te wapenen, en eerst als hij voor uw leger staat, en de koude hand naar u uitstrekt, roept gij: Red mij! Red mij!..... Te laat.

Te laat! Geliefden! Wij eerbiedigen de vrijmacht der Goddelijke genade, die de haren ook te elfder ure roepen kan. Wij hebben het verhaal van den moordenaar aan het

Digitized by Google

kruis gelezen. En wij zijn minder dan iemand genegen, om door eigendunkelijke aanvullingen en onderstellingen aan het woord van ontferming, van het kruis tot dezen gesproken, zijne gadelooze grootheid en rijkdom te ontnemen. Maar toch! onze gansche ziel kant zich tegen eene al te hooge waardeering van de bekeeringen op het sterfbed. Of het Evangelie moet zich zelve tegenspreken, of de vernieuwing des harten door den Geest van God moet geene zake zijn, die aldus vermetel van een enkel oogenblik mag worden verwacht. Wel is waar, wij hebben nooit de dooden uit den dood zien wederkeeren om ons te zeggen, wat er van zulke bekeeringen wordt. Maar wij hebben zulke bekeerlingen van den rand des grafs zien wederkomen, om welhaast alles wat er op dat leger tusschen hen en God was omgegaan te vergeten, en van lieverlede hun zondig of wereldsch leven weder op te vatten. En wij hebben er ons bij herinnerd, dat de Goddelijke alwetendheid geene zoodanige uitkomsten behoeft, om over de echtheid zulker bekeeringen te oordeelen. Wij hebben ons ontrust over zoo vele ontslapenen, over wier bekeering ter laatster ure de wereld juichte. Zeker zijn wij wederom niet gezind, om aan de sterfbedden te verkondigen, dat de genade van CHRISTUS niet genoeg is, om een stervende ziel in de uiterste ure te wasschen in zijn bloed en voor te bereiden voor zijnen hemel: wij gelooven aan JEZUS CHRISTUS, die geleden heeft en gekruist is, en die aan het kruis, voor alle stervenden even als voor alle levenden, heeft uitgeroepen: „Het is volbracht;" die ons daarbij heeft laten verkondigen: „Geloof en gij zult zalig worden!" Maar over de waarde van zulk een plotseling ontstaan geloof, dat niet door een leven des geloofs gevolgd en verzegeld worden kan, daarover wagen wij geen oordeel: daarover oordeelt God! Wij kunnen alleen te dezer ure u te ernstiger waarschuwen: Broeders! Het is de laatste ure!

Digitized by Google

Wanneer ik na het gezegde u niet overtuigd heb, hoe wenschelijk het is u voor die laatste ure te bereiden, eer zij werkelijk komt, dan moet ik wanhopen er in te slagen. Want u al de verschrikkingen des oordeels en der eeuwigheid te schetsen, wanneer gij, onvoorbereid tot den doodslaap ingesluimerd, voor den troon des gerichts ontwaken zult, daartoe voel ik, na alles wat ik reeds gezegd heb, de kracht niet. Maar indien ik u van het raadzame van zulk een voorbereiding overtuigd heb, o mocht dan nu ook het besluit door u opgevat worden, om van geheel uw leven zulk een laatste ure, zulk een ure van altijddurende voorbereiding voor de allerlaatste ure, te maken. Mocht het in dien zin voor u waarheid zijn of worden: Het is heden de laatste ure! De laatste ure van ongeloof, de laatste ure van zondenlust, de laatste ure van wereldliefde, de laatste ure van afgods- en schepselendienst, de laatste ure van vriendschap met de wereld, de laatste ure van vijandschap met God: met één woord: eene ure, gelijk uwe laatste zijn zou, wanneer gij alsdan de volle kracht der woorden gevoelen kondt: dood, oordeel, verwerping, eeuwigheid, hel! en aan den anderen kant: genade, vergiffenis, verlossing, aanneming tot kinderen, zaligheid! Heden dringen u daartoe onderscheidene roepstemmen, die zich zelden zoo vereenigd laten hooren. Hoort de klok boven onze hoofden, die ons gedurig in een harer twaalf slagen toeroept: Één van deze is uw doodsuur! Aanziet de graven aan onze voeten, die ons prediken: Stof zijt gij, en tot stof zult gij wederkeeren. Aanmerkt de duisternis van den avond, die ons omringt, en die ons waarschuwt: Werkt terwijl het dag is; de nacht komt, waarin niemand werken kan. Let op het jaargetijde, waarin wij leven, het sombere herfstseizoen met zijn vallende bladeren en verwelkte bloemen, dat ons verkondigt, gelijk wij daar straks zongen:

Digitized by Google

De dagen der menschen zijn als het gras; gelijk een bloem des velds alzoo bloeit hij. Als de wind daarover gegaan is, zoo is zij niet meer, en hare plaatse kent haar niet meer. Geeft acht op zoovele gestorvenen, wier plotselinge doodsmare ontroerend rondom ons heeft geklonken, en nu nog in onze ooren en in ons binnenste weêrgalmt: Waakt! want gij weet niet, wanneer de Heer komen zal: des avonds laat, of ter middernacht, of met het hanengekraai, of in den morgenstond. Slaat het oog op dezen Bijbel, waarin de engel des Heeren de hand opheft om te zweren bij Dien, die in eeuwigheid leeft, dat er eenmaal geen tijd meer zijn zal. Geeft eindelijk gehoor aan de stem van den leeraar, die in den weg van Gods voorzienigheid hier verschijnt, om u naar Gods Woord te verkondigen: Kinderkens! het is de laatste ure! Of wacht gij, dat God nog nadrukkelijker spreke! Wilt gij, dat hij u nog van naderbij treffe?.... Doch ik wil geene harten verschrikken. Mochten wij slechts allen gevoelen: Heden, heden is het de welaangename tijd! Heden is het de dag der zaligheid! En waarom heden niet? waarom morgen? Waar is morgen? Buiten ons bereik — in de eeuwigheid — bij God. Alleen Heden is in ons bezit en onder onze handen. — Wat is morgen? Wat zal het morgen zijn? Morgen misschien eene ontzinking van krachten. Morgen misschien eene plotselinge beneveling van geest. Morgen misschien de dood. Morgen misschien het oordeel. Morgen misschien de bede: O God! nog ééne ure! ééne ure van wederkeering tot u! — En thans ligt die ure voor u! En gij weigert haar u ten nutte te maken? Maar neen, gij weigert niet meer. Gij zult u die ure, waaraan een eeuwigheid hangen kan, niet laten ontgaan. Als ware deze ure de laatste, alzoo wilt gij heden het ééne noodige, den éénigen troost in leven en in sterven kiezen. Och of dit voornemen in veler — of het in ons aller harten ware!

Digitized by Google

Och of wij allen in deze ure bekenden, wat tot onzen vrede dient!

Geliefden! Als wij heden avond voor ons leger liggen nedergebogen, stellen wij ons dan voor, dat het ieder uur ons doodsleger worden kan, en dragen wij ons in die verwachting in ootmoedig zondaarsgeloof op aan Hem, die doodt en die levend maakt, die zaligt en die verdoemt. Heere! hier ben ik! Het is nog wel de laatste ure niet. Maar het zou onwaardig zijn, indien ik tot de laatste ure wilde wachten om mij aan u over te geven, aan u, die een heilig recht op alle mijne uren hebt. Vader! ik wensch heden te worden, wat ik in mijn laatste ure zal willen zijn: een kind van u door de genade van CHRISTUS. Vader! het is alzoo heden de laatste ure, dat ik mijzelven behoorde. Het is de eerste ure, dat ik mij onverdeeld aan u overgegeven heb. Maar die overgave, laat haar voor eeuwig zijn! Vader! schrijf deze ure in het boek uwer gedachtenis: zij moge eens tegen mij getuigen, als ik dit heilig verbond verbreek. O God des verbonds, aan wien ik werd opgedragen in den doop! vernieuw ook gij uw verbond met mij. Wees van deze ure af mijn God, mijn Verlosser, mijn Heiland, mijn hulpe en mijn kracht. Laat voortaan geheel mijn leven maar ééne ure van voorbereiding voor uwe verschijning wezen! En wanneer gij eindelijk komt, en de engel des doods verschijnt om mij aan te zeggen: Het is de laatste ure! laat mij dan uw heilig Kind JEZUS door het geloof van verre mogen nazeggen: Vader! de ure is gekomen! verheerlijk uw kind!

AMEN.

Digitized by Google

DE GROOTE FEESTDAG.

(*Gepredikt op Goeden Vrijdag. Bij gelegenheid van de bediening des doops aan drie volwassenen, bevestiging der nieuwe leden en voorbereiding van het Heilig Avondmaal*).

Voorzang: PSALM CXVIII : 12.

Dit is de dag, de roem der dagen,
Dien Israels God geheiligd heeft:
Laat ons verheugd, van zorg ontslagen,
Hem roemen, die ons blijdschap geeft!
Och, Heer! geef thans uw zegeningen;
Och, Heer! geef heil op dezen dag;
Och, dat men op deez' eerstelingen
Een rijken oogst van voorspoed zag!

Gewis! Het is geene grootspraak, Geliefden! wanneer wij daar den dag, die thans over ons hoofd staat onder te gaan, den roem der dagen genoemd hebben. Die naam komt hem reeds toe uit hoofde van de heilige doodsgedachtenis des Heeren, waartoe wij ons heden met geheel de Christenheid

Digitized by Google

op aarde hebben vereenigd. Maar een roem der dagen, dit is hij in zeer uitnemenden zin voor ons, voor wie hij nog daarenboven geheiligd en verheerlijkt wordt -- ik zou bijna zeggen, door alles wat onze godsdienst heiligst en heerlijkst heeft. Of ziet gij ze daar niet gezeten voor uw aangezicht, de schare der nieuw in te wijden eerstelingen, die gereed staan voor God en zijne gemeente openlijk den Verlosser te belijden, aan wien zij eenmaal door den doop zijn opgedragen? Wat meer is: aanschouwt gij ze niet in uw midden, aan wier voorhoofd tot dus verre het water des doops onthouden werd, maar die verlangd hebben dat, te gelijk met hunne openlijke toetreding tot de belijdenis der Gemeente, ook dit zegel van CHRISTUS aan hunnen schedel zou worden gehecht? Eindelijk: staan wij niet met den voet aan den drempel des heiligen Avondmaals, waarmede wij de vreugde van het feest van des Heeren verrijzenis wenschen te verhoogen, en waartoe gij thans verwacht plechtig te worden voorbereid? Welk eene driedubbele heerlijkheid van doop, belijdenis en Avondmaal bestraalt dan ons feest van heden, dat reeds in zich-zelven zulk een dag der dagen is. O ware het nu slechts, dat God ook in dezelfde mate zijne genade over u en mij uitstortte, en ons een dubbel, een driedubbel deel zijns Geestes schonk, om aan de eischen en verplichtingen van deze hoogheilige ure te kunnen voldoen. Komt, naderen wij met die bede den troon der genade!

JOHANNES XIX: 31b.

DIE DAG DES SABBATS WAS GROOT.

Die dag des sabbats was groot. Een eenvoudige aanteekening, Geliefden! In het verband, waarin zij voor-

Digitized by Google

komt beslaat zij geene hoogere plaats, dan die van eene korte tusschenrede tot opheldering van hetgene voorafgaat en volgt. Intusschen, onafhankelijk van dit verband en op zichzelve beschouwd, bevat zij eene groote en gewichtige waarheid. Immers in meer dan in één opzicht is het waarachtig: Die dag des sabbats, waarop JEZUS stierf, was groot. Het kwam mij voor, dat de nadere aanwijzing en bepeinzing daarvan geene ongeschikte feeststoffe zou opleveren voor een dag, die niet anders is dan een gedenkdag van dien grooten sabbat: een dag daarenboven, die ook voor ons in meer dan één opzicht een groote dag heeten mag. Zietdaar u het onderwerp en te gelijk het plan mijner rede opgegeven. Evenwel, Geliefden! niets is waarlijk groot, dan in en door God, die alleen groot is. God was het, die den eersten sabbat tot zulk een grooten dag maakte: God is het, die alleen dezen dag een grooten dag voor ons maken kan. Buiten hem kan hij alleen den naam van groot dragen. Verootmoedige zich dan uwe en mijne ziele voor Hem, van wien alle zegen afdaalt, en, gij, Vader der lichten! schenk een grooten zegen aan het woord van uwen knecht in dit uur, opdat nog de eeuwigheid van deze ure getuige: Die sabbatdag, die sabbatsure, was groot. Amen.

Die dag des sabbats was groot. De sabbat, gelijk bekend is, was bij de Joden de wekelijksche rustdag, die des vrijdags avonds met den ondergang der zon aanving, om des zaterdags omstreeks denzelfden tijd te eindigen. Iedere sabbat was dus op zichzelven eene hooge en heilige dag. Maar er waren drie sabbatdagen in een jaar, die voor buitengemeen heilig werden gehouden, en daarom den naam van groote sabbatdagen droegen. Het waren de drie sabbatdagen, die tusschen de drie groote Joodsche feesten invielen, en daardoor boven de gewone nog eene

Digitized by Google

buitengewone en bijzondere heiliging ontvingen. Zulk een feest-sabbat was de dag, waarvan thans sprake is. Het was nu paaschfeest. Den vorigen dag hadden de Joden het pascha gegeten. Nu brak de sabbat, de Paasch-sabbat aan. Die dag des sabbats was groot. Een eenvoudig voorbeeld kan ter opheldering dienen. Na twee dagen is het de dag des Heeren. Maar het is te gelijk de eerste dag van het Paaschfeest. Dit maakt dien rustdag tot een buitengewonen, tot een grooten rustdag. Zoo was het hier met den sabbat. Die dag des sabbats van Paschen was groot.

Naar mate nu een feestdag grooter is, naar die mate is men ook doorgaans nauwgezetter in zijne viering. Wat men zich op een gewonen rustdag vergunnen zou, zal men op den Paasch-rustdag nalaten. Niet anders ging het hier. Dit bleek bij deze gelegenheid. JEZUS en zijne beide lotgenooten waren op den morgen van den zesden dag gekruist. Thans brak met den avond de sabbat aan. Al wat hem ontheiligen kon, moest dus met dubbele zorg worden geweerd. Nu stond in de wet geschreven: „Wanneer gij iemand aan het hout opgehangen hebt, zoo zal zijn dood lichaam aan het hout niet overnachten, maar gij zult het zekerlijk tenzelfden dage begraven: want een opgehangene is Gode een vloek. Alzoo zult gij uw land niet verontreinigen, dat u de Heere uw God ten erve geeft" (1). Geen opgehangene mocht dus, zelfs op een gewonen dag, aan het kruis overnachten: hoe veel minder op een sabbat! Maar hoe dan op eenen sabbat, gelijk die, welke nu aanbrak: want die dag des sabbats was groot.

Wat deden nu de Joden? Zij gingen tot PILATUS. Zij droegen hem hun gemoedsbezwaar voor. Zij baden hem, dat de gehangenen niet aan het kruis mochten vernachten.

(1) DEUTERON. XXI; 22, 23.

Digitized by Google

Die huichelaars! die geveinsden! Het bloed des Rechtvaardigen, door hunne handen vergoten, dat op Golgotha rookte en tot God om wraak riep van den aardbodem — dat ontreinigde niet! Maar het heilig lijk des Onschuldigen, reiner dan het lam zonder gebrek, dat zij gisteren geslacht hadden, — dat was een gruwel der onreinheid! Als dat niet weggenomen werd, zou de sabbat ontheiligd zijn. Even als zij van den levende geroepen hadden, riepen zij van den doode, als van een voorwerp van afschuw en verfoeiing: Neem weg, neem weg! — Heere JEZUS! Welk eene schande hebt gij veracht!

Die dag des sabbats was groot. Zoo dachten, zoo spraken de Joden, in hunne eenvoudigheid. Ja, hij was groot, die sabbat, dat zeiden zij te recht: maar hoe groot hij wel was, dat wisten zij niet: dat weten zij nu nog slechts ten deele. Immers is het deze sabbat, die op eenmaal alle andere, groote en kleine sabbatten van hunne heiligheid heeft beroofd. Is het niet treffend? De sabbat breekt aan; die sabbat is groot; daarom mag niets den sabbat ontreinigen. JEZUS is gekruist: de gekruiste is onrein: dus moet de onreinheid verwijderd. En ziet! — wie aanbidt met mij niet de onnaspeurlijke wegen en oordeelen des Heeren? — even die Gekruiste schaft door zijnen gevloekten dood den sabbat af, werpt den tempel van Jeruzalem neder, verkeert de heilige stad in puin, maakt het Paaschfeest en de andere feesten der Joden tot eene ijdele plechtigheid zonder zin, zonder beteekenis, zonder waarde, heerlijkheid of kracht, als die niet langer het offer, dat den grondslag en het middelpunt hunner gansche Godsvereering uitmaakt, den Heere kunnen brengen! — Hier dringt zich eene aandoenlijke gedachte aan mij op. Heden, op dezen zelfden dag, op dezen zelfden avondstond, vieren de Joden hun Paaschfeest. De dag, die ginds met de zon ondergaat, brengt hun den aanvang van hunnen Paasch-sabbat aan:

Digitized by Google

die dag des sabbats is groot. En nu gaat met mij in den geest de wijken der kinderen Israëls rond: ziet hen daar feestvieren, het Pascha, het feest der bevrijding, de arme ballingen, voor wie de geheele aarde een groot dienst-huis is: ziet hen daar feestvieren, het Pascha, het feest van het geslachte lam, zonder lam, zonder tempel om het in op te dragen, zonder priester om het Gode te wijden, zonder altaar om het op te offeren: ziet hen daar feestvieren alleen met dat ongehevelde en ongezuurde brood, dat, (om een woord van hun Profeet te bezigen) voor hen nu wel in waarheid een treurbrood geworden is: ziet hen daar feestvieren zonder feest, terwijl wij, in hunne plaats getreden, in hunnen CHRISTUS, in hunnen Koning, in hunnen Heer juichen: Laat ons feest houden! Ons Pascha is voor ons geslacht! en indien er in uwe zielen een sprank van het gevoel is, dat medelijden heet, erbarmt u over Israël, bidt den God van ABRAHAM om een straal van genade over zijn ongelukkig volk, en verbergt uwe aangezichten, gloeiende van schaamte en dankbaarheid, in het stof, terwijl gij, met den Apostel der Heidenen aan den rand dier diepte neergebogen, aanbiddend uitroept: „O diepte des rijkdoms, beide der wijsheid en der kennisse Gods! Hoe ondoorzoekelijk zijn zijne oordeelen en onnaspeurlijk zijne wegen! Hem zij de heerlijkheid in eeuwigheid!"

Maar genoeg, en meer dan genoeg over onzen tekst, uit het gezichtspunt der Joden beschouwd. Wij willen ons thans op een ander standpunt plaatsen, om het woord, daarin vervat, ook met een Christelijk oog te bezien. Het zal ons alsdan blijken, hoe vooral daar het woord waarachtig is: Die dag des sabbats was groot.

Gij herinnert u, wat MOZES ons van den oorsprong des sabbats verhaalt: „Alzoo zijn volbracht de hemel en de

Digitized by Google

aarde, en al hun heir. Als nu God op den zevenden dag volbracht had zijn werk, dat hij gemaakt had, heeft hij gerust op den zevenden dag van al zijn werk, dat hij gemaakt had. En God heeft den zevenden dag gezegend en dien geheiligd, omdat hij op denzelven gerust heeft van al zijn werk, hetwelk God geschapen had om te volmaken." Zietdaar den sabbat. Den rust- en feesdag des Scheppers na het voleindigd werk der schepping. Die dag moest dus voortdurend door de geheele aardsche schepping worden in gedachtenis gehouden en gevierd. Ja, die viering zelve moest zijn tot eene wekelijksche wederkeerende belijdenis van de grondwaarheid der Schrift: In den beginne schiep God den hemel en de aarde. Deze was de eerste schepping. — Geliefden! wij kennen eene tweede schepping: eene zedelijke, eene geestelijke, eene hemelsche schepping: de schepping van een nieuwen hemel en een nieuwe aarde uit den bajert der zonde en des doods. Die schepping — wij noemen haar met één woord Christendom naar CHRISTUS, gelijk wij zeggen de Schepping naar den Schepper. Die schepping had ook haar werk; die schepping had ook haar rust. Het werk begon daar, waar JOHANNES verhaalt: „Het Woord, het eeuwig Woord, door hetwelk alle dingen gemaakt zijn, en zonder hetwelk geen ding gemaakt is, dat gemaakt is, dat Woord is vleesch geworden en heeft onder ons gewoond." Het werk eindigde daar, waar dezelfde JOHANNES bericht: „En JEZUS, wetende dat alles volbracht was, zeide: „Het is volbracht!" En het hoofd buigende, gaf hij den geest." Had dus die schepping haren hemelschen werkdag gehad, zij had ook haren rustdag, haren sabbat. En die rustdag, die sabbat, merkt het op! is die zelfde dag, waarop de Schepper der eerste schepping begon van zijn werk te rusten. Hij, die gezegd had: „Ik en de Vader zijn één. Mijn Vader werkt tot nu toe, en ik werk ook!" bewijst deze zijn éénheid met den Vader, gelijk in

Digitized by Google

de eenheid der werkzaamheid, zoo ook in de eenheid der ruste, die hij met den Vader deelt. God zag al wat hij gemaakt had, en ziet, het was zeer goed. Als nu God volbracht had zijn werk, dat hij gemaakt had, heeft hij gerust op den zevenden dag van al zijn werk. — JEZUS, wetende dat alles volbracht was, zeide: „het is volbracht!" En het hoofd buigende, gaf hij den geest. — En het was de dag der voorbereiding, en de sabbat kwam aan.... Voorzeker! die dag des sabbats was groot!

De grootheid van dien dag zal ons echter nog meer in het oog vallen, als wij letten op den aard van het werk, waarvan hij de ruste aanbracht. Hier bemerken wij een gewichtig verschil, dat onze harten tot aanbidding en verteedering beweegt. Van de eerste schepping is ons verhaald: Door het woord des Heeren zijn de hemelen gemaakt en door den Geest zijns monds al hun heir." Gij allen kent het verheven scheppingswoord: God zeide: Daar zij licht! en daar werd licht! Ook van de tweede schepping is ons door den Evangelischen geschiedschijver gezegd: „Het licht heeft geschenen in de duisternis." Maar in plaats van te laten volgen: „En de duisternis was niet meer!" lezen wij: „En de duisternis heeft het licht niet aangenomen (1)." Hier zal, hier moet dus strijd tusschen licht en duisternis ontstaan. Licht en duisternis zullen met elkander handgemeen worden, en worstelen als man tegen man. En indien het licht al zegevieren moet, de zege zal duur worden gekocht! Alzoo is het geschied. Hij die zeggen kon: Ik ben het licht der wereld! heeft hier in dit aardsche dal der schaduwen des doods tegen de duisternis geworsteld, drie en dertig jaren lang! Welk een onderscheid! Ginds slechts zes dagen scheppens, en alzoo zijn

(1) Naar de vertaling van VAN DER PALM. Onze vertaling heeft: *begrepen.*

Digitized by Google

volbracht de hemel, de aarde en al hun heir. Hier drie en dertig jaar werkens, eer het heet: „Vader! de ure is gekomen! Ik heb voleindigd het werk, dat gij mij hebt gegeven om te doen." En toch, wat zegt nog de duur van den strijd, tegen zijn zwaarte? Ik zie in den brief aan de Hebreën den Zoon van God, den erfgenaam van alles, door wien God de wereld gemaakt heeft, voorgesteld als zittende aan de rechterhand des almachtigen Vaders, alle dingen dragende door het woord zijner kracht. Ik zie in het Evangelie van JOHANNES, het Woord Gods, door hetwelk alle dingen gemaakt zijn, daar henengaan als het lam Gods, dat de zonde der wereld wegneemt en draagt. Maar welk verschil! Dáár de Zoon van God in de gestalte zijner heerlijkheid, die de wereld, aan zijn woord als aan den adem zijner lippen opgehangen, zonder arbeid of moeite draagt: hier dezelfde Zoon van God in de gestalte zijner vernedering, die de zonde der wereld, de door hem geschapen wereld draagt; maar hoe? Zuchtende, zwoegende, worstelende als een worm en geen man in het stof! Zóó, dat de wereld zelve beeft van den arbeid zijner ziele, haar licht verbergt bij de persingen en roepingen van zijnen angst, en op haren grondslag schudt bij den schok, die hem het leven ontrukt. Eindelijk, het is volbracht. Het werk der tweede schepping, het werk der verlossing van de eerstgeschapene wereld, het is volbracht! De strijd heeft lang geduurd: maar het is volbracht! De worsteling is zwaar geweest: maar het is volbracht. En hij, die het volbracht, de Herschepper der zondige en verlorene wereld, gaat in zijne ruste in. En het was de dag der voorbereiding en de sabbat kwam aan..... Voorzeker! die dag des sabbats was groot.

Wilt gij een derde bewijs van de grootheid van dien sabbat? Denkt aan de vrucht van het werk, waarvan hij ruste schonk.

Digitized by Google

God zag al wat hij gemaakt had, en ziet, het was zeer goed. Als nu God zijn werk volbracht had, heeft hij gerust. Zalige ruste! De woeste en ledige aarde bewoonbaar gemaakt en versierd. Het paradijs geplant. Het eerste, onschuldige menschenpaar geschapen. De bajert in een Eden hervormd. Welk een ruste! Welk een sabbat! beide voor Schepper en schepsel. Maar hoe lang duurde die sabbats-vreugde? Hoe lang? liever mocht ik vragen: hoe kort? De slang dringt in het paradijs: de mensch valt: de levensboom verdwijnt: Eden wordt verwoest: de aarde wordt gevloekt en tot den mensch wordt gesproken: „In het zweet uws aanschijns zult gij brood eten, totdat gij tot de aarde wederkeert, dewijl gij daaruit genomen zijt." Welk eene omkeering! Wat was nu de sabbat geworden? Wat anders dan een naam, een klank, een bespotting van den ongelukkigen mensch, die vruchteloos de ruste zocht, welke die sabbat hem scheen te beloven, die de lucht vervulde met zijne klacht: „Kort van dagen en zat van onrust is de mensch! Dagen eens daglooners zijn zijne dagen! Gelijk een slaaf hijgt hij naar de avondschaduw!" Alzoo zuchtte het zondig schepsel des zwoegens moede, en vond geene verademing dan in de verwachting van den dag, waarop de Silo, de Rustaanbrenger komen zou, reeds in het paradijs beloofd. Welnu, de Silo kwam. Hij kwam om de werken des duivels (den moordenaar van den beginne) te verbreken. Hij kwam om den door God op de aarde en de menschheid gelegden vloek te dragen. Hij kwam om te werken het werk, dat zijn Vader hem gaf om te doen. Dat werk omschreef hij zelf in die hemelsche woorden: „Komt herwaarts tot mij, allen, die vermoeid en belast zijt, en ik zal u ruste geven." Dat werk werd volbracht op Golgotha. En als hij het volbracht had, zeide hij: „Het is volbracht." En het hoofd buigende, gaf hij den geest. Hierop ving zijne ruste aan. — Maar nu, wat

Digitized by Google

hij volbracht, hij volbracht het voor ons. Zijn werk was ons werk, zoo is ook zijne ruste onze ruste. Ja, in en met haar Hoofd is de geheele, in hem geloovende menschheid eindelijk tot hare ruste gekomen. De altijddurende arbeid en moeite, de nimmer verpoosde worsteling en strijd van het schepsel heeft een einde. De groote breuke tusschen God en den mensch is geheeld. De bron van 's menschen eeuwige onrust, van 's menschen eeuwigen honger en kommer, de zonde, is gesloten. God spreekt tot den zondaar van vrede en schenkt hem een vrede, die alle verstand te boven gaat. Met de fontein der zonde zijn ook alle hare bittere beken gestopt. De eerste dingen zijn weggegaan. Rouw, gekrijt en moeite zijn niet meer. Op de graven leest gij: er blijft eene ruste over voor het volk van God. Alles is van gedaante, van naam, ja, van wezen veranderd. Er is voor den mensch weder een ware sabbat aangebroken, ja, zijn geheele leven is in een altijddurenden sabbat verkeerd. En niet gelijk de eerste sabbat, alzoo is ook de tweede. De eerste sabbat kwam, maar was bijna even spoedig verdwenen als gekomen De tweede sabbat kwam en heeft voortgeduurd tot nu toe, duurt nog voort, en zal blijven voortduren tot dat de Heer des sabbats komt om alle graven te openen, alle dooden op te wekken en alle heiligen in de ruste der heiligen in te brengen. Ja, was de eerste schepping, eene verderfelijke, verwelkelijke, bevlekkelijke schepping, de tweede is eene schepping, onverderfelijk, onverwelkelijk, vlekkeloos De sabbat, door haar aangebracht, is een eeuwige sabbat, die geen einde kennen zal. Hemelsche ruste alzoo, wier adem ons van uit het graf des Heeren tegenwaait. Het is als de morgenlucht eener betere, eener eeuwige, eener eindeloos zalige wereld!.... Komt herwaarts gij allen, hijgende herten, vermoeide schapen, verdoolde lammeren: herwaarts gij, uitgeputte strijders, afgezwoegde lijders, matte hoofden, moede

Digitized by Google

harten, bevende knieën, wankelende voeten, herwaarts! Hier is de Ruste! Hier slaapt hij, die uwe en mijne ruste is. Op zijn graf staat geschreven, wat zijn mond bij zijn leven verkondigd heeft: Komt herwaarts tot Mij, ik zal u ruste geven. O wie zal ze tellen, de duizendmaal duizenden, die bij dit graf ruste voor hunne zielen gezocht en gevonden hebben? de duizendmaal duizenden, die nog komen zullen om alhier ruste te zoeken en te vinden, eer de sabbats-ure der gansche aarde komt? En het was de dag der voorbereiding, de sabbat kwam aan.... Voorzeker! Die dag des sabbats was groot.

En is nu die sabbat zoo groot, geen wonder dan, dat hij door alle volgende eeuwen zoo hoog in eere is gehouden, zoo heilig en plechtig gevierd. Geen wonder, dat men dien grooten sabbat den goeden, den bij uitnemendheid goeden dag heeft toegenaamd. In der waarheid! Het is een groote en het is een goede dag. Het is een groote dag: want daarop is het grootste werk volbracht, dat ooit volbracht is: het is een goede dag: want daarop is het hoogste goed verworven, dat ooit verworven is. Het is een groote dag: want daarop heeft onze groote God en Zaligmaker de wereld, welke hij geschapen had, verlost; het is een goede dag: want daarop heeft de goede Herder zijn leven voor de schapen gesteld. Het is een groote en het is een goede dag; want al wat er door menschen ooit groots of goeds genoten werd, genoten wordt of zal worden zijn wij aan dien dag verplicht. Wèl mag dan de geheele verloste menschheid, van de eene pool tot de andere, dien grooten en goeden dag juichend en jubelend uitroepen en vieren. Wèl mogen ook heden allen, die JEZUS liefhebben, zich vereenigen in den uitroep: Dit is de dag, dien de Heere gemaakt heeft; de dag, waarop de Verlosser onzer zielen

Digitized by Google

inging in zijne en onze ruste! God zij geloofd! Die dag des sabbats was groot!

Wij hebben het reeds gezegd, Geliefden! en wij herhalen het nogmaals: Zulk een groote sabbat als deze was, is er nooit meer geweest en zal er nooit meer zijn. Het verbond, door God in CHRISTUS met de wereld gesloten, is een eeuwig verbond en bestemd om nooit door een ander te worden vervangen, Maar juist daarom dat het eeuwig, eeuwiggeldende en eeuwigwerkende is, is zijne kracht en werking niet tot dien enkelen dag bepaald. Integendeel! zijn werking strekt zich over alle eeuwen, over alle dagen tot aan den jongsten dag toe uit. Iedere dag, die tot dit eeuwig verbond nieuwe leden toebrengen en toetreden ziet; iedere dag, waarop zij, die reeds leden des verbonds zijn, die verbintenis bevestigen en vernieuwen; iedere dag, op welken dit verbond door de bediening van zijn teekenen en zegelen zijne heerlijkheid en kracht openbaart is, als ik mij zoo mag uitdrukken, als een naviering van dien grooten sabbatdag; zulk een dag wordt door een weêrglans van de zon, die daar nederdaalt over JEZUS graf, beschenen en verlicht. Voor zooveel het werk van zulk een dag zich in waarheid aan het werk van dien eersten grooten sabbat aansluit en van zijn: Het is volbracht! in de zielen der Gemeente een zuiveren en levenden nagalm wedergeeft, geldt ook van zulk een dag het woord: Die dag des sabbats is groot.

Reeds zijt gij mij met uwe gedachten vooruitgeloopen, en hebt alreede bij uzelven de toepassing gemaakt. Welnu, gij hebt recht. Ik bedoelde u op dezen dag, op deze ure en op deze plechtigheid te wijzen. In overeenkomst met hetgeen ik daar zeide, noem ik ook dezen dag een grooten dag, uithoofde dat daarop:

Een deel der Gemeente van zijne zijde tot het verbond der genade toetreedt.

Digitized by Google

Een ander deel der Gemeente van Gods zijde het teeken des verbonds ontvangt.

De gezamenlijke Gemeente eindelijk zich toerust om het gesloten verbond aan het Avondmaal te vernieuwen.

Een deel der Gemeente treedt op dezen dag tot het verbond der genade toe.

Het is met opzet, Geliefden, dat ik mij aldus uitdrukke, en alleen spreek van tot het verbond toe te treden. Immers gemaakt werd dit verbond reeds in vroeger tijd. Zulks had plaats bij den doop. Bij den doop toch neemt God de kinderen der geloovigen als erfgenamen des verbonds in het koninkrijk der hemelen op. En wederkeerig zijn het de ouderen, die bij den doop in de plaats hunner kinderen staan en voor hen de gelofte des verbonds aan God betalen. Maar die gelofte der ouderen is dan ook eene schuld, welker voldoening verplichtend op het hoofd der kinderen rusten blijft. En eerst dan als de gedoopte Christen, tot jaren van onderscheid gekomen, verklaart tot het verbond, door zijne ouders in zijne plaats met God gesloten, toe te treden en de door hen afgelegde gelofte over te nemen, heeft het verbond zijne volle kracht en werking bekomen. Welnu, dit geschiedt bij de openbare belijdenis in de Gemeente. De openbare belijdenis in de Gemeente staat dus tot den doop, als het antwoord tot de vraag. In de belijdenis zegt de Christen Ja en Amen op al de vragen, hem door zijnen doop gedaan. Gelooft gij in den naam, in welken gij gedoopt zijt, den naam des Vaders, des Zoons en des Heiligen Geestes? Ja, Amen! — Gelooft gij, dat God de Vader een eeuwig verbond der genade met u heeft opgericht en u als zijn kind en erfgenaam aanneemt? Ja, Amen! — Gelooft gij, dat de Zoon u wascht van uwe zonden in zijn bloed en u in de gemeenschap zijns doods en zijner wederopstanding

Digitized by Google

inlijft? Ja, Amen! — Gelooft gij, dat de Heilige Geest u tot lidmaat van CHRISTUS heiligen wil, en u toeëigenen alles wat gij in CHRISTUS hebt? Ja, Amen! — Belooft gij dien eenigen God, Vader, Zoon en Heiligen Geest aan te hangen, te betrouwen en lief te hebben, de wereld te verlaten, uwe oude natuur te dooden, en in een nieuw, godzalig leven te wandelen? Ja, Amen! — Zoo reikt dan de dag der belijdenis, over al de jaren heen die daar tusschen liggen, de hand aan den dag des doops, alsof de volwassen Christen zelf de hand legde in de hand van God, die hem eenmaal bij den doop als lid zijns verbonds heeft op- en aangenomen. O heilige, plechtige en onvergetelijke dag! Wie moet het niet erkennen? Die dag des sabbats is groot!

Groot is hij voor de Gemeente, die er getuige van is; maar groot vooral voor u, nieuwe leden, Geliefden in den Heer! Van dezen dag aan krijgt gij uw deel — niet aan de rechten, die hebt gij van jongs af bezeten — maar aan de plichten van het verbond, dat eens voor u werd aangegaan. Tot nu toe waart gij ten aanzien van het Evangelie nog als onmondigen, die onder de voogdij van uwe ouders en leermeesters stondt, welke u in de leer des Evangelies onderwezen of deden onderwijzen. Maar die staat van onmondigheid houdt nu op. Van deze ure af ontsla ik uwe ouders en leermeesters, even als mijzelven, plechtig van deze voogdij: ik verklaar u tot volwassenen en mondigen in deze gemeente des Heeren: van nu aan staat en valt gij uw eigen' Heer! Daartoe gerechtigt ons de belijdenis, die gij voor de opzieners der Gemeente hebt afgelegd. Gij kent nu de hoofdwaarheden des geloofs. Gij kent de drie stukken, welke ons ter zaligheid te weten noodig zijn: hoe groot uwe zonden en ellende zijn? hoe gij van alle uwe zonden en ellenden verlost zult worden? hoe gij Gode voor die verlossing zult dankbaar zijn? Gij

Digitized by Google

kent den driemaal heiligen naam, dien gij te belijden hebt: den Vader, uit wien al het geslachte in de hemelen en op aarde genaamd wordt; den Zoon, door wien wij hebben den toegang tot den Vader; den Heiligen geest, die in al de waarheid leidt en door wien wij verzegeld zijn tot den dag der verlossing. Gij kent nu de driedubbele hoofdsom van den weg der zaligheid: Bekeert u! Gelooft het Evangelie! Voleindigt uwe heiligmaking in de vreeze Gods! Gij kent nu het driedubbel gebod van de koninklijke wet van CHRISTUS: Hebt God lief boven alles. Hebt de naasten lief als uzelven. Gij kent nu de drievoudige lampe op den weg des behouds: Geloof, Hoop en Liefde, deze drie: maar de meeste van deze is de Liefde. — Neen! wij, uwe leeraars en uwe ouders, wij hebben u niet lichtvaardig tot het werk van deze ure toegelaten. Wij meenen het recht te hebben tot u te zeggen: „Zoo gij deze dingen weet, zalig zijt gij, zoo gij ze doet!" In die overtuiging bieden wij u heden plechtig den Heer uwer belijdenis aan: ziehier een nieuwen belijder, een nieuwen belijderes, door het Evangelie voor u gewonnen en gekweekt!

Het is zoo, wanneer wij u heden alzoo als mededeelgenooten des verbonds ontvangen en bevestigen, het is niet omdat wij verzekerd zijn, dat gij allen tot één toe ware, levende leden des verbonds zijt. Neen! dit zou te groot wezen! zóó vele geloofsbelijders — en even zóóvele geloovigen! Wij mogen het zelfs bij de stoutste hope niet verwachten. Maar dat wordt ook voor het tegenwoordig oogenblik niet onvoorwaardelijk vereischt. Wij kunnen u alleen de kennis des geloofs mededeelen, het geloof zelf is geen gave van het schepsel aan het schepsel. Van het geloof geldt evenals van de zaligheid door het geloof: en dat niet uit ons, het is Gods gave. Gewis! Er is in het leven van den Christen eene ure, die nog

Digitized by Google

heiliger is dan de ure der openlijke belijdenis: het is de ure, waarin niet alleen het overtuigd verstand, maar waarin ook het overwonnen hart, ja, waarin al wat binnen in ons is, onze geheele inwendige mensch Amen zegt op het verbond met God gemaakt in den doop: de ure, waarin de Christen, wedergeboren uit den Geest, Gode het offer zijns nieuwen levens toewijdt; de ure, waarin de Geest Gods in en met ons getuigt, dat wij een kind Gods zijn, en ons den Abba-naam in het hart en op de lippen legt. Die ure; die ik slechts in zóó verre eene ure noeme, als er eenmaal, hetzij dan in korter of langer tijdsverloop, een beslissende overgang van eene bloote toestemming des verstands tot een levend geloof des harten plaats hebben moet; die ure — de heiligste in het aanwezen des menschen door geheel eene eindelooze eeuwigheid heen — misschien is zij voor sommigen uwer reeds gekomen, misschien zal zij voor sommigen uwer later komen, misschien komt zij voor eenen enkelen onder u heden! Maar al kwam zij tot dusverre voor u niet; al komt zij — dat God genadig verhoede! — voor u nooit; dit belet niet dat deze dag, deze ure voor u gewichtig en groot is. Immers altijd is zij de groote sabbats-ure van uwe openlijke toetreding tot het verbond van God. Wat gij nu met den mond belijdt, — hetzij gij het met het hart gelooft of niet; wat gij nu op u neemt en aanvaardt — hetzij gij het nakomt of niet; — is de schaal, waarmede gij ten eeuwigen dage gewogen zult worden. Naar de belijdenis, naar de gelofte van deze ure zult gij worden geoordeeld. De belijdenis, de gelofte van deze ure zal, hetzij in uwe trouw, hetzij in uwe ontrouw, den grond uitmaken van de uitspraak, naar welken gij òf aan deze òf aan gene zijde van CHRISTUS, òf onder de geliefde schapen aan de rechter- òf onder de verworpen bokken aan de linkerhand des Opperherders staan zult. O geve dan God, dat al het gewicht, al de

Digitized by Google

verantwoordelijkheid van deze ure u zwaar en diep op en in de ziele zinke! Geliefden! vergeet deze ure nooit! De herinnering er aan blijve u bij geheel uw leven door! Zij sta tegenover u als de Engel tegenover BILEAM: zoo dikwijls gij genegen zijt uit den weg van God af te wijken, sta zij voor u als met bliksemend zwaard en houde u de gelofte van deze ure vóór, als om u toe te roepen: Waarheen, ongelukkige, waarheen? Gaat gij uw verbond met God verbreken? — Ja, deze ure zij u als een steen der getuigenis op uw pad, gelijk eenmaal de steen van Bethel op den weg des Aartsvaders. Even als die Aartsvader, moet gij later bij elke plechtige gelegenheid of aanleiding, wat zeg ik? moet gij elken morgen, elken avond daartoe terugkeeren om u te versterken in den geest uwer roeping, om u te bevestigen in het goede voornemen, hetwelk ik vertrouw dat thans in uw hart zal zijn. Och of gij nu in den geest de vingeren ophieft ten hemel, en bij uzelven den Heere beloofdet: Zoo doe mij de Heer en zoo doe hij daartoe, indien ik ooit deze ure vergete! Eer ik u vergete, ure mijner openlijke inwijding, vergete mijne rechterhand zichzelve!.... Welaan! De ure is gekomen. Staat op. Hoort aan de vragen, die ik u zal voorleggen. En geeft daarop uw antwoord als in de tegenwoordigheid Gods!

(*De gewone vragen.*)

Het is volbracht. Het verbond is, nu ook van uwe zijde gesloten, gesloten voor de eeuwigheid. De Gemeente, die hier de plaats van God vervangt, heeft uwe gelofte gehoord. En reeds heeft de Engel des gerichts die gelofte opgeschreven in het groot gedenkboek Gods. Gij staat nu op den tweesprong. Links ligt de weg van den meineed, de breede weg die ten verderve leidt: rechts ligt de weg der trouw, de enge weg die ten leven voert. Kiest nu, Geliefden!

Digitized by Google

Kiest! — Wat gij ook kiezen moogt, wij zien elkander weder. Gelijk wij hier tegenover elkander staan, staan wij eens daar ginds voor den troon des gerichts. Daar zullen wij, ten aanzien van deze belijdenis, als getuigen tegenover elkander worden gehoord. Hoe wij daar staan zullen — vraagt het uzelven. Mij aangaande, ik wenschte wel van God, dat gij allen in dien dag vrijmoedigheid vondt om met blijde gerustheid op dezen dag terug te zien; dat gij allen met het oog op de plechtigheid van deze ure dan aan de voeten van Hem, wiens kracht in ons volbracht moet worden, juichen mocht: Heb dank, o Heere! Die dag des sabbats was groot. Amen!

Zoo zijt gij dan nu van uwe zijde tot het verbond met God toegetreden. Zoo wordt gij plechtig, als mededeelgenooten in al de rechten en voorrechten, die aan dat verbond verknocht zijn erkend. Ontvangt dan nu ook mijne, en door mij ons aller, gelukwensching met deze groote ure. Met hartelijke liefde begroet ik u voor de eerste maal als broeders en zusters door de belijdenis van het even dierbaar Evangelie; zij het ook, nu of later, als broeders en zusters door het even dierbaar geloof. Lieve broeders en zusters! gaat dan met God! Loopt de loopbaan, die u is voorgesteld. Werkt uws zelfs zaligheid met vreezen en beven. Volhardt tot den einde en gij zult zalig worden. Strijdt den goeden strijd des geloofs, grijpt naar het eeuwige leven, tot hetwelk gij ook geroepen zijt en de goede belijdenis beleden hebt voor vele getuigen. Wij bevelen u voor God, die alle ding levend maakt, en voor CHRISTUS JEZUS, die onder PONTIUS PILATUS de goede belijdenis betuigd heeft, dat gij dit gebod houdt onbevlekt en onberispelijk tot op de verschijning van onzen Heer!

Maar wat doe ik, Geliefden? Is het niet, als hadde ik

Digitized by Google

voor u niets dan geboden; gebod op gebod, regel op regel, eisch op eisch? Heb ik dan geen deernis met uwe jeugd, met uwe zwakheid, met uwe, immers van nature u allen bijliggende onbekwaamheid tot de u opgelegde taak? Weet ik het dan niet: De geest is wel gewillig, maar het vleesch is zwak? Of ik het wete? God weet het! Of ik geen deernis met u heb? God weet het! Meer wellicht dan menigeen van u met zichzelven. In der waarheid! wij, die reeds zoo vele jaren geleden het verbond met God maakten, dat gij heden met hem sloot, weten uit treurige ervaring maar al te wèl, welk eene zware zake wij van u begeeren, als wij u toeroepen: Zijt getrouw! Ja, het is juist bij het licht van die ervaring, dat wij het oog met zoo veel belangstelling, maar tevens met zooveel bekommering over u allen, dierbare hoofden! laten weiden. Bekoorlijk schouwspel! Hier zie ik u allen te zamen nog in zulk een engen, liefelijken kring vereenigd, en door de liefde-armen der Gemeente, door de liefde-armen van CHRISTUS als omgeven, omsloten en omhelsd! Kon ik u zoo bijeenhouden! Maar neen! Straks zal die kring wederom worden verbroken; dan gaat ieder van u wederom zijnes weegs; dan keert gij terug in de wereld, waaruit wij u met zoo veel moeite hebben vergaderd, de wereld, die vijandin van God en CHRISTUS, dat striknet der harten aan hen gewijd. Ja, reeds is het mij alsof ik den vijand en verleider der zielen, in verbittering en spijt over uwe verbintenis aan den Verlosser, rondom dezen kring zie rondwaren als een brieschende leeuw, zoekende wien hij zou mogen verslinden. Ach, Heer! wat zal van hen worden? De satan begeert zeer hen te schudden en te ziften als de tarwe: de wereld staat gereed hen afvallig te maken en houdt hun den beker harer bedwelming voor om hen de heiligste beloften te doen vergeten: aan alle zijden omringen hen verzoeking, verleiding, verderf, — wat zal van hen worden? Heere!

Digitized by Google

zijn het ook vele.... Heere! zijn het ook weinige.... Heere! is er ook één die zalig worden zal?

Gij, kleingeloovige! wat hebt gij gewankeld? — Zóó is het alsof ik mij van den hemel hoor toeroepen: Mijne genade is genoeg, en mijne kracht wordt in zwakheid volbracht. — Amen, Heer! Ons geschiede naar uw woord!

Ja, Geliefden, Gods woord, Gods verbond, zietdaar ons baken in dezen nacht! Het is zoo, het verbond, door u met God gesloten, is zwaar om te houden: de kracht, die gij van uzelven en in uzelven bezit, is nietig, is niets: maar God, met wien gij uw verbond maakt, is de God der krachten en hij is getrouw! Aan dien God, aan dien getrouwen Vader zijt gij opgedragen bij den doop. O hoe dringend werd hij gebeden bij zijne grondelooze barmhartigheid, om u genadiglijk aan te zien en door zijnen Heiligen Geest JEZUS CHRISTUS in te lijven, opdat gij, met hem begraven in zijnen doop, met hem mocht opstaan in een nieuw leven! En hoe vriendelijk klonk daartegen het woord zijner belofte, door de Gemeente in zijn naam gedaan, dat hij u aannam tot zijn kind, van hetwelk hij alle kwaad weren of ten beste keeren wilde; dat hij door CHRISTUS u de bevrijding van uwe zonden, door den Heiligen Geest u de dagelijksche vernieuwing uwes levens wilde schenken; ja, dat gij, zelfs zoo gij in zonden vielt, aan Gods genade niet behoefdet te twijfelen, aangezien de doop een ongetwijfeld getuigenis is, dat gij een eeuwig verbond der genade met God hebt. Een eeuwig verbond! Welk een geruststellende, welk een bemoedigende verzekering! De grond onzer zaligheid ligt niet in ons, maar in God, en hij is een God van eeuwigheid tot eeuwigheid! Niet daarin is onze veiligheid, dat wij een verbond hebben gemaakt met God, maar daarin, dat God een verbond gemaakt heeft met ons; daarin dat God, reeds bij onze geboorte, bij onzen doop, ons met zijne liefde, genade en

Digitized by Google

trouw te gemoet kwam; dat hij het met zijnen eeuwigen vinger aan onze voorhoofden schreef: Al kon eene vrouw haren zuigeling vergeten, ik vergeet, ik verlaat u, die in mijn verbond blijft niet! Welk een uitkomst, welk een troost! Gij zijt in den naam des Vaders, des Zoons en des Heiligen Geestes gedoopt. Gij staat onder de hoede van den driemaal heiligen, den eeuwigen, den genadigen, den getrouwen God des verbonds! O rotssteen des vertrouwens! O anker der hoop! De Vader zal het kind niet verlaten, naar zijnen naam genoemd. De Zoon zal den broeder niet begeven, met het merk zijns bloeds geteekend. De Heilige Geest zal den voedsterling niet verzaken, door de Gemeente biddende hem toevertrouwd. Straks zag ik nederwaarts op u, en meende den vijand rondom u te zien waren, blakende van begeerte om u uit de hand des Heeren te rukken als een buit. Maar nu zie ik opwaarts naar boven, en welk een gezicht! Evenals bij den dienaar van ELIZA in Dothan, is het mij als wierden mij de oogen geopend, en als zag ik boven u een hemelsch heirleger in de lucht. Dat is de menigte des hemelschen heirlegers Gods! Dat zijn de gedienstige geesten, uitgezonden om dergenen wil, die de zaligheid beërven zullen! Dat zijn de Engelen, die God van de zijnen gebiedt om hen voor aanstoot te bewaren, en hen met vlammend Cherubszwaard tegen hunne onzichtbare vijanden te beveiligen en te bewaken. Het hoofd omhoog dan, liefhebbende ouders, en gij allen, wier hart zich over deze nieuwe belijders bekommert en bij de gedachte aan eenen mogelijken afval bedroeft. Niet aan henzelven, niet aan hunne eigene hoede en leiding hebben wij hen overgegeven, maar aan den God des verbonds; aan dienzelfden God, die hen van jongs af gedragen, die hen tot heden bewaard, die hun de kennis der waarheid geschonken, die hun bereidwilligheid tot dit

Digitized by Google

werk verleend, die hen gebracht heeft tot hier toe! Eben haëzer: de Heere heeft geholpen. Daarvan hebben wij in dit uur den steen der getuigenis opgericht. Welnu! Het verledene staat ons borg voor de toekomst. De Heere zal helpen! hij, die gister en heden dezelfde is tot in eeuwigheid. Wij hebben de belofte: onze ontrouw kan zijne trouw niet vernietigen. Bij den doop heeft hij het u, zoo velen gijzelven door het geloof uw verbond met hem gemaakt hadt, laten verzekeren: „Ik zal mijn verbond oprichten tusschen mij en tusschen u en tusschen uwen zade na u in hunne geslachten tot een eeuwig verbond, om u te zijn tot eenen God en uwen zade na u!" Kunt gij nog twijfelen? — Welaan, Geliefden! De Heere is genadig over u! Hij zal u een teeken geven. Ziet, daar voert zijne hand, de hand zijner Voorzienigheid, in ons midden drie levende getuigen zijner verbondsliefde en trouw. Die getuigen, behoef ik ze u met den vinger aan te wijzen? Wie zouden het zijn dan de beide broeders, dan de zuster, die heden in ons midden den doop staan te ontvangen? Ziet op hen! Hunne verschijning spreekt luid genoeg. Naar neen! Ziet niet op hen! Ziet op Hem, die hen doopen zal, op God! Hij is het, die daarin tot u spreekt: Wat ik aan dezen doe, deed ik eens aan u en aan de uwen. Bij mij is geene verandering noch schaduwe van omkeering. Wat ik dus aan dezen schenk, bied ik nog heden aan u allen aan. Ook met u ben ik gereed mijn verbond te vernieuwen. Gelooft slechts en gij zult het nog heden ervaren, wat u eens van mijnentwege plechtig verzekerd werd: Ook u en uwen kinderen komt de belofte toe! Ouders! Kinderen! Broeders! Zusters! wie gij zijt! Zoo mag, — zegge ik mag? neen! zoo moet het bij dien doop ons allen zijn, alsof het water des doops nog eenmaal ons aller voorhoofden besprengde. Zoo moet het vooral u zijn, nieuwe leden der gemeente! alsof God op de door u gedane belijdenis zich nog eens

Digitized by Google

plechtig tot de vervulling zijner doopbeloften aan u verbond en u met name toeriep: Zoon! Dochter! Ik ben uw God! Zalig voorrecht voor allen, die reeds vroeger den doop ontvingen. Maar niet minder groot is uw voorrecht, ingewijden tot den heiligen doop, die aldus verwaardigd wordt een spiegel en voorbeeld der genade voor uwe broederen te zijn, waardoor hetgene voor u verzuimd was ten kwade, voor hen ten goede keeren mag. Voor u boven allen is deze dag, deze ure, des sabbats groot. God bewijst aan uwe zielen eene driedubbele genade, daar hij u te gelijk als belijders van CHRISTUS erkent, tot den christelijken doop toelaat en u tot het avondmaal van CHRISTUS noodigt en toebereidt. Nu, zoo driemaal heilig deze ure thans voor u is, zoo driemaal heilig blijve zij u ook in de gedachtenis hierna, eeuwiglijk en altoos! Welaan! ook voor u is de ure gekomen. Staat op. Hoort de vragen, die ik u zal voorleggen. Daarna zal ik u den heiligen doop toedienen. Maar ook de Gemeente neme zingende aan deze plechtigheid een werkzaam en biddend deel!

(*De gewone vragen*).

Na het antwoord zingt de Gemeente vóór den doop de woorden van Psalm LXV : 2a.

Een stroom van ongerechtigheden
Had de overhand op mij,
Maar ons weêrspannig overtreden
Verzoent en zuivert gij.

De doop wordt bediend, en door den dooper over de knielende doopelingen een kort gebed uitgestort. Thans valt de Gemeente zingende wederom in (vs. 2b):

Digitized by Google

Welzalig, dien gij hebt verkoren,
Dien ge uit al 't aardsch gedruisch
Doet naadren, en uw heilstem hooren,
Ja, wonen in uw huis.

Mij dunkt, Geliefden! die uitboezeming moet ons allen wel uit het hart zijn gevloeid: Zalig, zalig hij, dien gij, o God, verkiest om te wonen in uw huis, om een lid te zijn van uwe Gemeente op aarde en in den hemel! In der waarheid! welk een God is onze God, aan wien wij ons verbonden door de belijdenis! Welk een God is onze God, die zich aan ons verbond door den doop! Welk een God is onze God die, om ons nog nader aan zich te verbinden, dit alles volmaakt door ons te noodigen en te roepen tot zijn heilig Avondmaal! Geliefden! Met hooge verrukking des harten kondig ik het u aan: het Avondmaal des Heeren nadert. Indien het anders ware, wij zouden wenschen, dat het nu volgen mocht. Maar de Heer heeft onzen wensch voorkomen. Ook hij van zijne zijde roept het ons toe: „Ik heb begeerte om het pascha met u te eten." Hier sta ik dus in zijn naam en noodig u allen tot den maaltijd des verbonds. Die wil kome, en neme het water des levens om niet. Komt dan gij, die heden tot het verbond des Heeren zijt toegetreden. Komt gij, die het eerste zegel des geloofs in den doop ontvingt, en ontvangt dit tweede zegel er bij. Komt gij allen, die vroeger of later in het verbond des Heeren werdt opgenomen en openlijk ingewijd. Vernieuwt, bevestigt gij allen het verbond met hem! Is het voornemen daartoe in uw hart? Gij kent de eischen, welke dit verbond aan u doet. Het is een verbond der genade: het eischt dus niet, dat gij iets zult aanbrengen om u God genadig te doen zijn: integendeel. Het verlangt van u niets, dan het diep en

Digitized by Google

levendig gevoel, dan de erkentenis, dat gij van uwe zijde Gode niets toebrengen kunt, dat gij éénig en alleen uit genade moet zalig worden: het eischt van u niets, dan de ootmoedige, schoon tevens geloovige bede des boetvaardigen Tollenaars: O God, zijt mij zondaar genadig! — Maar wenscht gij bij uzelven overtuigd en verzekerd te wezen, dat u die boetvaardigheid, dat geloof niet ten eenenmale ontbreekt, neemt uit mijne handen den toetssteen aan, dien ik u uit het Evangelie toereike: hij heet: liefde! SIMON JONA-zoon! hebt gij mij lief? was de vraag van JEZUS aan den boetvaardigen apostel. En het antwoord: Ja Heer, gij weet dat ik u lief heb! voor den apostel, even als voor den Heer, het bewijs van de verhooring des gebeds: Ik heb voor u gebeden, SIMON, dat uw Geloof niet ophoude! Broeder! Zuster! hebt gij Hem lief, die u zoo uitnemend liefgehad heeft en zichzelven voor u heeft overgegeven? Van u althans mag ik zulks verwachten, nieuwe Leden! die nu, indien uw hart eenigszins beantwoordt aan de liefde, welke u de eerstelingen harer genadegaven aanbiedt, van den gloed eener eerste liefde blaakt. Ja, u voegt thans die liefde der ondertrouw, waarvan de Profeet spreekt: u voegt die gewijde bruidsliefde voor den hemelschen Vriend uwer zielen, waardoor de leeraar u, als eenmaal PAULUS zijne geestelijke kinderen, als eene reine maagd aan CHRISTUS voorstellen en verloven mag! Is die liefde waarlijk in uw hart? Welnu, ziet wel toe die heilige vlam te onderhouden, te voeden en steeds te doen toenemen. Wacht u voor verdooving of uitblussching van het eenmaal ontstoken vuur! En moge nooit uw geweten kloppen onder de beschuldigende stem des Heeren: Ik heb tegen u, dat gij uwe eerste liefde verlaten hebt! — Bij dit woord, o hoe vele gewetens in ons midden hebben alreeds beschuldigend geklopt! Smartelijke gewaarwording! Is het niet zoo, Broeders en Zusters, die reeds vroeger u aan den Heer verbondt?

Digitized by Google

Hoe beschaamt ons het gezicht van deze nieuwe belijders! Welk een zwaard van zelfverwijt gaat ons door het hart bij de gedachte: Zoo stond ik ook eenmaal, en wijdde mijn hart aan den Verlosser toe. O God! hoe ben ik veranderd! Kon ik nog worden als deze!! — Maar dat kunt gij, Geliefden! Is het vuur uwer liefde bekoeld, het vuur van des Heeren liefde brandt eeuwig. Bidt dan, dat hij dat vuur in uw hart op nieuw ontsteke. Bidt hem, dat hij de onreinheid uwer zielen wegneme en vertere, die alleen de oorzaak uwer verkoeling is. Bidt hem, dat hij aan u zijn woord vervulle: Deze is het, die doopt met den Heiligen Geest en met vuur! — Ja, daal in ons midden, Heilige Geest! Geest der bezieling en der kracht! ontsteek in onze harten een gloed van liefde voor Hem, die ons heeft liefgehad tot den dood! En heilig gij daardoor de gelofte, die wij gereed staan af te leggen Gode tot een welbehaaglijk offer, tot eenen welriekenden reuk!

Onder de biddende inwachting van dien Geest, Geliefden! staat op, en antwoordt in de tegenwoordigheid van den alwetenden Kenner der harten!

(*De gewone vragen*).

Heere, gij weet alle dingen! Gij leest in onze harten. Gij weet of ons ja ja! was! Helaas! wij zijn zwakke zondaars voor uw aangezicht, en onze krachtigste geloften, wat zijn zij, dan zwakke en bevende gebeden? Hoor dan ons biddend en bevend: Ja en maak het Ja en Amen! door uwe kracht in ons volbracht! Bereid ons hart voor den maaltijd des Lams, waartoe gij ons noodigen laat. Getrouwe God! maak ons getrouw! Sterke God! maak ons sterk! Liefdevolle God! stort uwe liefde in ons uit! Heilige Vader! heilig ons geheel en al door uwen Heiligen Geest!

AMEN.

Digitized by Google

DE WERELD VÓÓR DE KOMST VAN CHRISTUS.

(*Gepredikt ter voorbereiding voor het Kerstfeest.*)

JOHANNES I: 5a.

HET LICHT SCHIJNT IN DE DUISTERNIS.

Wanneer wij met sommigen (1) dit woord verstaan van de „komst van Gods Zoon in de wereld, om haar, daar zij geheel in de duisternis der onkunde bedolven lag, op nieuw met hemelsch licht te bestralen," dan behelzen zij eene korte geschiedenis van de invoering van het Christendom onder de menschen. Evenzoo is de geschiedenis der wereldschepping vervat in dit ééne woord: God zeide: Daar zij licht! en daar werd licht! Waar geen licht is, is nacht; waar nacht is, is koude; waar koude is, is dood. Zoo was het met de wereld, eer God gesproken had: Daar zij licht. De woeste baierd, ja, bestond, maar hij lag daar als een dood lichaam onder de wateren als zijn lijkkleed bedolven. Het licht schijnt — de wateren scheiden

(1) Onder anderen VAN DER PALM, aan wien de later aangehaalde woorden ontleend zijn.

Digitized by Google

zich — planten en kruiden spruiten uit — leven ontstaat in de lucht omhoog, in het water beneden, op de aarde rondom, en de vormelooze chaos is in een schoone en bloeiende aarde, in een aardsch paradijs veranderd.

Niet anders ging het in de wereld der geesten. De wereld vóór de geboorte van CHRISTUS was enkel duisternis, evenals de stoffelijke wereld vóór de geboorte van het licht. Ja, er waren menschen, die dachten, spraken, leerden. Maar wat dachten, wat spraken, wat leerden zij? Waterbellen der dwazen: anders niet! Verstaat mij wèl. Ik spreek niet van de wijsheid der wereld: ik spreek niet van hetgeen men gewoon is fraaie kunsten, stellige wetenschappen, bespiegelende of natuurlijke wijsbegeerte te noemen. In dit alles waren zij groot genoeg, ja, vergelijkenderwijs gesproken, misschien grooter dan wij. Maar ik spreek van die kennis, die het Ééne noodige betreft, de kennis van God, van ons-zelven, van de eeuwigheid en hare belooning of straf. Wat wisten zij daarvan? Bijna niets. Hier of daar misschien een enkele vonk van hooger licht, maar die kwijnde door gebrek aan voedsel, en die onmachtig was zelfs den boezem te verwarmen, waarin zij ontstoken was. Arme wereld vóór CHRISTUS! Gij hadt den naam, dat gij leefdet, en gij waart dood. Gij kendet niets van het waarachtig licht, dat verlicht een iegelijk mensch, komende in de wereld. Om u aan den nacht, waarin gij gedompeld waart, te onttrekken, was er niets minder dan een nieuw scheppingswoord noodig: Daar zij licht!

Dat woord geschiedde. Het licht schijnt in de duisternis. CHRISTUS komt op aarde. Welk eene omkeering! Nacht en dag scheiden zich — donkere hoofden worden verlicht — koude harten worden verwarmd — en in doode lichamen wordt een nieuwe levensgeest geblazen. De menschheid herleeft. De zedelijke wereld, die in een woesten baierd — neen, ik zeg te weinig, die in een voorhof der

Digitized by Google

hel veranderd was, verandert in eene poorte des hemels. En de met elke eeuw meer doorbrekende dageraad kondigt aan ieder oog den dag aan als er geen nacht meer zijn zal.

Heerlijk woord dan: Het licht schijnt in de duisternis.

En nogtans! Ergerlijk woord voor den menschelijken hoogmoed. Was het nog: Het licht schijnt in de schemering: de mensch heeft, indien al niet zelf het licht voort doen komen, dan toch de komst van het licht voorbereid. Maar neen, zoo is het niet. Het licht schijnt, of, naar de opvatting van andere vertolkers, heeft geschenen in de duisternis. Dat staat daar tot vernedering van den menschelijken hoogmoed even kort, even stellig en onwedersprekelijk als: God schiep hemel en aarde. Gij ziet het: God is een ijverig God. Hij wil de eer van de geestelijke verlichting der wereld even weinig met iemand deelen, als hij de eer van hare stoffelijke verlichting in den beginne met iemand heeft gedeeld! O God! hoe groot is het oordeel, hetwelk dit woord over alle pogingen van menschelijke wijsheid en menschelijke kracht om zichzelve te behouden uitspreekt! En hoe krachtig daarentegen spreekt daarin eene roepstem van u, om alle licht, alle kracht, alle genade, zegen en heil eeniglijk van u alleen, van u door CHRISTUS te wachten!

Geliefden! Het zijn deze en dergelijke gedachten, die zich onder de lezing van het genoemde woord van JOHANNES in mij vermenigvuldigden. Die gedachten te verzamelen, te ordenen, en in een kort bestek aan u voor te stellen, scheen mij toe geene ongeschikte voorbereiding voor de viering van het feest der geboorte van Hem, die het Licht der wereld is, te zullen zijn. Of ik mij niet bedrogen heb, zal de uitkomst moeten beslissen. Intusschen vrage ik om uwe godsdienstige aandacht. En God die ons oogen schenken moet zoowel om de duisternis, als om het licht te zien,

Digitized by Google

schijne onder deze beschouwing in onze harten, opdat zij getuigenis mogen geven aan het woord der Schrift: Het licht heeft geschenen in de duisternis! Amen.

Het licht heeft geschenen in de duisternis.

Er was dus duisternis. En toch had God gezegd: Daar zij licht! Ja, wat meer is, Hij, die gezegd had dat het licht in de duisternis schijnen zou, had ook over de wereld der geesten licht geboden. Hoort wat JOHANNES zegt van het Woord, door hetwelk God de wereld geschapen heeft: In hetzelve was het leven, en het leven was het licht der menschen.

Het Woord Gods, het afschijnsel van den Vader der lichten, bestraalde dus den geest des menschen. In zijn licht zag de mensch het licht. Door zijnen Geest beschenen, kende de mensch de hoogste voorwerpen der menschelijke wetenschap: den Schepper, de schepping en de schepselen, en daaronder zichzelven, zijn oorsprong, zijne bestemming en Gods wil over hem: met één woord, hij kende dat alles, hetwelk te kennen het eeuwige leven is. Heerlijk morgenrood, dat nog schooner dag voorspelde! Waarom ging het zoo ras weder in nacht onder? Gij kent de geschiedenis. De geest der duisternis verzocht den mensch. De mensch bezat zooveel licht als God hem schonk. De satan wekte de begeerte in hem op om meerder te bezitten. Het ging hem als altoos, als de mensch wijs wil zijn boven hetgene gegeven is. In plaats van licht werd het nacht. Zijn oogen openden zich voor... de duisternis. Het eeuwig licht verborg zich. Nacht breidde zich over zijne ziele uit. Van nu af stond de mensch in het duister. Er was duisternis op aarde.

Die duisternis duurde..... veertig eeuwen. Ik zeg: veertig eeuwen. Arme wereld, welk een proeftijd! Vergt niet van mij, Toehoorders! dat ik al die veertig eeuwen met u doorwandelen zal. Indien de tijd mij al niet ontbrak,

Digitized by Google

het zou eene al te treurige wandeling zijn. O welk eene onoverzienbare zee van bloed, zweet en tranen zou ik met u moeten doorwaden, om van de gesloten poort van het paradijs tot aan Bethlehems kribbe, om van de Cherubim in Eden tot aan de Engelen in Efrata te komen. Hoe zou uw hart er onder wegkrimpen, als ik u dat geheele schouwspel maalde van een bijna geheel in nacht en duisternis omzwervende menschheid, die tevergeefs in den schoot der aarde, in eigen boezem en in het ingewand der dieren woelde en wroette om daarin een enkele vonk van waarheid te vinden Hoe zou ik uw aandacht afmatten, als ik voor u henen liet gaan die schare van groote en wijze geesten, zich vermoeiende en uitputtende om een schemerend dwaallicht te volgen, dat hen ten slotte brengt — waarheen? Naar een bodemloozen poel, waarin zij moedeloos bleven liggen. En met welk eene walging zoudt gij uwe blikken afwenden, wanneer ik u rondleidde op dat onmetelijk tooneel, waarop een van God vervreemd geslacht, onder de begunstiging der duisternis, een bijna onafgewisseld treurspel van roof, overspel, moord en nog schrikkelijker gruwelen speelde. Maar ik kan mij die droevige taak besparen. Ik kan met een enkele proef volstaan, die de tekst mij aangeeft: Het licht heeft geschenen in de duisternis.

Het was dus duisternis, toen JEZUS op aarde verscheen. Door u dit aan te wijzen, geef ik u een staal, waaruit het besluit tot het geheel kan worden opgemaakt.

En het geschiedde in diezelve dagen dat er een gebod uitging van den keizer AUGUSTUS, dat geheele wereld beschreven zoude worden. Uit dit bericht des geschiedschrijvers kennen wij dan den tijd, waarin JEZUS geboren werd. Het was de eeuw van Keizer AUGUSTUS. Nu! de wereld kan er niets tegen hebben, dat wij deze eeuw tot een toetssteen nemen van het licht, dat zij in zichzelve bezit

Digitized by Google

of bekwaam is voort te brengen. Want zijzelve heeft AUGUSTUS als een anderen god vergood. Zij heeft de eeuw van AUGUSTUS in de geschiedenis als een gouden eeuw verheven. En het wàs ook een gouden eeuw, als men den naam van goud mag geven aan alles wat schittert en blinkt. Het was eene eeuw van staatkundige grootheid, van letterkundigen roem en van wetenschappelijke kennis, gelijk er misschien geen tweede in de geschiedenis des menschdoms voorkomt. Maar helaas! onder dat blinkend uiterlijk welk een vreeselijke duisternis! Onder dat schitterend kleed welk een afzichtelijk lijk! Vergunt mij, dat ik dat kleed een weinig voor u opheffe. Het afzichtelijkste zal ik u moeten sparen. Anders zou ik woorden moeten uitspreken, waaraan mijn eigen tong zich weigeren zou. Ik zal met enkele trekken volstaan.

Beginnen wij met de Heidenwereld. Wat zien wij? De afgoderij algemeen geworden? Erger, M. H.! erger! De afgoderij in minachting geraakt. Verstaat mij wèl. Ongelukkig noem ik het volk, dat stomme afgoden tot goden heeft. Maar nog ongelukkiger, rampzalig heet ik het volk, dat zelfs zijne afgoden niet meer eert, en voor hetwelk dus geene godsdienst in het geheel meer bestaat. Dat is een teeken van de diepste verbastering, waartoe een redelijk schepsel zinken kan. Te midden van de grootste zedelijke verlaging gloeit anders toch in elke niet geheel verdierlijkte menschenborst nog een enkele vonk, die getuigt: Er is een God. Zelfs de duivelen gelooven, en zij sidderen. Maar in de eeuw van AUGUSTUS was zelfs die laatste sprank in het hart der menschheid bijna geheel uitgebluscht. De geheele wereld vertoonde het beeld van dien dwaas in de Schrift, die in zijn hart zegt: Er is geen God. Even dezelfde beschaving, die aan de eeuw van AUGUSTUS den naam van gouden eeuw deed geven, had de dwaasheid der afgo-

Digitized by Google

derij in den heldersten dag geplaatst. Van daar dat de afgodsdienst zelfs bij hare dienaars tot een bespotting werd. Met schimpende onverschilligheid bood Rome aan al de goden van de door haar verheerde volken plaats in hare tempels aan. En met nog vinniger spot wijdde Athene, naast de altaren der vele bekende goden, een outer aan den Onbekenden God. Gij begrijpt, wat hiervan het gevolg was. Wat anders dan de grootste goddeloosheid, gelijk reeds in dit woord de éénzelvigheid van volslagen ongodsdienstigheid met de diepste zedeloosheid wordt aangewezen. In plaats van de priesteres van God op aarde en de leer- en tuchtmeesteres der menschen te wezen, werd de godsdienst de onreine sleepdraagster der zonde. Van alle soort van verfoeiing waren hare geheimenissen nog de allerverfoeielijkste. Vreeselijk zijn de schilderingen, die ons door Grieksche en Romeinsche schrijvers van den staat der zeden worden opgehangen. „In mijnen tijd," zegt een beroemd schrijver uit het begin der tweede eeuw, „is niemand der menschen meer een god geworden, tenzij uit vleierij om de macht die hij bezat: want het bederf is thans ten hoogsten top gestegen en vervult de gansche aarde en al de steden." De beroemde Romeinsche wijsgeer SENECA, de leermeester van Keizer NERO, zoo berucht in de kerkelijke geschiedenissen, verklaart: „Alles is vol zonde en boosheid; er wordt meer verdorven, dan door alle krachten geheeld kan worden. Een verschrikkelijke strijd des verderfs wordt gestreden. Van dag tot dag neemt de lust tot zondigen toe, van dag tot dag vermindert de schaamte. Met vertrapping van alle gevoel voor hetgeen goed en heilig is, geeft zich de boosheid onbeteugeld aan alle hare neigingen over. De misdaad verbergt zich niet meer, zij treedt voor aller oogen op: zoo openbaar is het verderf geworden en in aller gemoederen is het zoodanig toegenomen, dat de onschuld niet alleen zeldzaam is, maar in het geheel niet

Digitized by Google

meer gevonden wordt." En al wildet gij dit oordeel, schoon door Grieken over Grieken, door Romeinen over Romeinen geveld, in twijfel trekken, er is een oordeel dat gij niet in twijfel trekken moocht. Het is het oordeel van Gods Geest, door den mond van een apostel, en wel van dien apostel, die zelf niet vreemd aan de Heidensche beschaving, het zachtste oordeel scheen te moeten vellen. Aldus schrijft PAULUS in zijn brief naar Rome, naar dat Rome, vanwaar als uit het hoofd en hart der toenmalige wereld zich het bederf door al de leden van het reuzenlichaam verspreidde: „De toorn Gods wordt geopenbaard van den hemel over alle goddeloosheid en ongerechtigheid der menschen, als die de waarheid door ongerechtigheid ten onder houden. Zich uitgevende voor wijzen zijn zij dwaas geworden, en hebben de heerlijkheid des onverderfelijken Gods veranderd in de gelijkenis eens beelds van een verderfelijk mensch en van gevogelte en van viervoetige en kruipende gedierten. En gelijk het hun niet goed gedacht heeft God in erkentenis te houden, zoo heeft God hen overgegeven in een verkeerden zin, om te doen dingen, die niet betamen; vervuld zijnde met alle ongerechtigheid, hoererij, boosheid, gierigheid, kwaadheid; vol van nijdigheid, moord, twist, bedrog, kwaadaardigheid; oorblazers, achterklappers, haters Gods, smaders, hoovaardigen, laatdunkenden, vinders van kwade dingen, den ouderen ongehoorzaam, onverstandigen, verbondbrekers, zonder natuurlijke liefde, onverzoenlijken, onbarmhartigen; welke, daar zij het recht Gods weten, dat degenen die zulke dingen doen des doods waardig zijn, niet alleen dezelve doen, maar ook een welgevallen hebben in degenen, die ze doen." (1)

Hier kan ik dit gedeelte onzer beschouwing eindigen. Wie in zich de neiging gevoelt om dit oordeel als over-

(1) ROM. I : 18, 22, 23, 28—32.

Digitized by Google

dreven te wederspreken, bedenke dat God gesproken heeft. En wie het op goddelijk gezag aanneemt, erkenne: Het licht heeft geschenen in de duisternis.

Met siddering keeren wij het oog van dit tooneel af, om het als naar een lichter punt naar de Joodsche wereld te wenden. In waarheid, zij is een lichter punt. Daar breken ten minste nog enkele lichtstralen den nacht. Daar vond men nog enkele SIMEON'S en ANNA'S, MARIA'S en JOZEF'S, ZACHARIA'S en ELISABETH'S. En toch! Ook deze waren immers slechts lichten, schijnende in het midden der duisternis?

Wel is waar, na de wederkomst uit Babel was bij de Joden de eigenlijk gezegde afgoderij verdwenen. Doch het verschilde maar weinig, of met de afgoden was ook JEHOVA zelf allengskens van den troon geraakt. Wel heette hij nog altijd achter het gordijn des heiligdoms te wonen en werd met offeranden en lofgezangen vereerd, maar in het heiligdom des harten stond zijn altaar niet meer: daar was hij zelf een onbekende God geworden, en de hulde hem toegebracht was maar al te dikwijls eene beschimping van den Heilige, die gezegd heeft: Ik wil barmhartigheid en niet offerande! Bij de beide hoofdpartijen, die den Joodschen staat verdeelden, bestond het voornaamste onderscheid daarin, dat de Farizeën meenden door uiterlijke vereering de oogen van God voor hunne zonden te kunnen blinddoeken, terwijl de Sadduceën zich van die moeite ontsloegen met de bewering, dat hij er zich niet aan kreunde. Dienovereenkomstig waren de zeden des volks een mengsel van huichelarij en zedeloosheid, in alles zulke leermeesters waardig. Onder het juk der Heidenen gekromd, door den voet der Romeinen vertreden, door vreemde huurlingen uitgemergeld en verdrukt, was de laatste schaduw van nationalen hoogmoed in hen verdwenen; en terwijl zij

Digitized by Google

aan de eene zijde sidderden als slaven voor de zweep: „de Romeinen zullen komen en wegnemen beide onze plaats en ons volk!" verloochenden zij aan den anderen kant hunne verbondsbetrekking tot God voor een vriendelijken oogblik van den Keizer: Wij hebben geen Koning dan den Keizer! Maar wat heb ik meer woorden noodig? Vertegenwoordigt u alleen het gebeurde bij den dood van JEZUS. Ik onderzoek nu niet, wat er moest zijn voorafgegaan eer het zoover kwam, dat het volk Gods den eigen Zoon des Allerhoogsten, het Beeld zijner zelfstandigheid, niet als den zoodanige erkende, hoe? hem voor een afgezant der hel aanzag. Ik wijs u alleen op de dadelijke gruwelen, die bij dien dood plaats hadden. Roept haar u nog eenmaal voor de verbeelding, die treurigste aller geschiedenissen, waarvan de aarde ooit getuige was. Dat vertrappen van alle recht, dat vertreden van alle menschelijkheid, dat helsche martelen en plagen, dat satansche juichen in het aangedane leed, dat wellustige plassen in tranen en bloed, dat aanspuwen van God, hetwelk zelfs door den nederdalenden nacht, waarin God zijn afgrijzen van dit tooneel openbaarde, niet geheel kon bedwongen worden. Stelt u dat alles voor en erkent: nooit werd grooter misdaad onder de zon gepleegd. Maar erkent gij dit, erkent dan tevens: Nooit was een volk dieper gezonken dan het volk, waar zulk een misdaad, onder het oog der zon, en onder de goedkeuring en toejuiching van duizenden en honderdduizenden kon plaats grijpen, plaats grijpen, niet door de handen van een ruw en dierlijk grauw, gelijk elders waar zich dergelijke tooneelen herhaalden, maar door de handen — God! hoe is het mogelijk? — van uwe eigene dienaars, met het kleed der Aärons bekleed en met den naam van des Heeren heiligheid aan den schedel! Of zijt gij misschien geneigd, deze gebeurtenis als eene uitzondering op den regel, als de vrucht van een kortstondige en voorbijgaande be-

Digitized by Google

dwelming, te beschouwen, hoort dan eenen onpartijdigen getuige: hoort dan een Jood, hoort JOZEFUS, door de Joden zelve als hun waarachtigste geschiedschrijver vereerd: „Geene andere stad heeft zooveel geleden, (dus verklaart hij zelf van Jeruzalem,) en sedert de schepping der wereld is geen tijdperk rijker geweest in het voortbrengen van het kwade." En op eene andere plaats: „Dat tijdperk was bij de Joden zeer rijk in misdaden van allerlei aard, zoodat er geene schandelijke daad te noemen is, welke toen niet gepleegd werd. Ja, wanneer zelfs iemand met overleg iets had willen verzinnen, hij had niets nieuws kunnen uitdenken, zoo verdorven waren allen, zoowel in het openbaar als in het huiselijk leven, en zoo wedijverden zij om elkander te overtreffen in misdaden tegen God en den naaste." En wederom elders: „Ik kan niet nalaten te kennen te geven, hetgeen de toestand der zaak gebiedt. Ik geloof dat, zoo de Romeinen gedraald hadden dit zondig geslacht te overvallen, eene aardbeving het zou hebben verzwolgen, of een vloed het zou hebben overstroomd, of het vuur van den hemel het zou hebben getroffen, gelijk eertijds Sodom; want dit geslacht is veel goddeloozer dan alle andere, die immer zoodanige straffen ondergaan hebben."

Zietdaar nu ook de Joden op hun beurt door een Jood beoordeeld! — En nu, is het genoeg? Is er nog meer noodig, om het getuigenis van den Apostel des Heeren ook omtrent de Joden te staven: Het licht heeft geschenen in de duisternis.

Maar het is mij, als hoorde ik toch hier en daar eene stem, die mij van partijdigheid beschuldigt. Welaan laat ons zien. Gij meent, dat ik de duisternis al te duister geteekend heb; althans, dat ik moedwillig de oogen gesloten heb voor het licht, dat zich nog ginds en elders vertoont? Het zij zoo: ik ben bereid dien wenk te volgen. Wat meer is, ik ben

Digitized by Google

bereid met u dat licht op te zoeken en aan den dag te brengen.

Beginnen wij wederom met de Heidenwereld; wat vinden wij? Zekerlijk hier en daar enkele mannen, die een gunstige uitzondering op hun tijd en volk maken: zelfs op den Christelijken leerstoel noem ik hunne namen met achting: de SOCRATESSEN, de PLATO'S, de CATO'S, de CICERO'S. Wat meer is, ik dank den Vader der lichten, dat hij in de algemeene duisternis deze zeldzame sterren aan den hemel der menschheid heeft geplaatst, om ten minste het geloof aan het bestaan van menschelijke wijsheid en deugd onder de menschen levendig te houden. Maar nochtans, hoe verflauwen die lichtende sterren, door Christenen wel eens te eenzijdig verheven, bij het licht van het Goddelijk Woord beschouwd. Immers diende het weinige licht dat in hen was slechts om de duisternis van het geheel te meer te doen uitkomen. SOCRATES, door een Heidensche godspraak voor den wijsste onder de wijzen verklaard, SOCRATES, de prediker van den éénen God, leerde nochtans dat men den ingevoerden godheden van zijn vaderland offeren moest. PLATO, zijn leerling, die geheel Griekenland van den verfoeielijksten eerdienst vervuld zag, legde tot grondslag van het door hem als volmaakt genoemd Gemeenebest, dat men niets aan den godsdienst veranderen moet, dien men gevestigd vindt, en dat men zijn gezond verstand verloren moet hebben om daaraan te denken. Niet beter was het met hunne zedelijkheid gesteld. De verhevenste deugden werden door de schandelijkste ondeugden ontluisterd die, wat het ergste was, in hen die zwak genoeg waren er zich aan toe te geven tevens hare pleitbezorgers en beschermers vonden. De een verdedigde de dronkenschap, een ander nam de ontucht in bescherming, een derde werd de lofredenaar der wraakzucht, een vierde

Digitized by Google

prees zelfs in sommige gevallen den zelfmoord aan. En die deugd, die de grondslag van de meeste overige deugden der Heidensche helden was, de deugd der vaderlandsliefde, wat was zij doorgaans anders, dan de verfijnde hoogmoed der zelfzucht, op een geheel volk overgebracht, gepaard met een ijverzucht en haat tegen andere volken, die met den eersten regel der menschelijkheid om alle menschen lief te hebben streed? — En al ware de deugd van deze Heidensche wijzen van echter gehalte en van Godebehagelijker stempel geweest, wat zeggen dan nog enkelen onder zoo velen? Zij wentelden dan toch als eenzame sterren aan den hemel in hun eigen baan, zonder hun licht aan anderen mede te deelen, ik zwijg nog van daarmede den algemeenen nacht te verlichten. SOCRATES drinkt den giftbeker, en Athene zinkt na zijn dood nog lager dan te voren. PLATO wordt bij zijn leven als de goddelijke vereerd, en laat van zijn verschijning op aarde nauwelijks een flauw spoor over. Al de verschillende stelsels der wijzen, die het onderzoek der waarheid en de verbetering des menschdoms bedoelden, werden geboren en stierven in het stof der scholen. Ja, meestal waren de predikers der deugd in hun eigen leven de bewijzen, dat het hun aan de kracht ontbrak om de wetten die zij voorschreven in het hart te schrijven. En schoon JEZUS CHRISTUS in de eeuw verscheen, waarin Regenten als CAESAR en AUGUSTUS heerschten, waarin Dichters als HORATIUS en VIRGILIUS zongen, en waarin Wijzen als CICERO en SENECA leeraarden, dit neemt niet weg: Het licht heeft geschenen in de duisternis.

En nu, de Joden. Ja, daar bestond licht in de duisternis. Kon het anders? God zelf was de leeraar des volks. Daar kende men — wat men elders niet kende — den eenigen waarachtigen God. Daar bezat men — wat men elders niet bezat — de volmaakte wet des Allerhoog-

Digitized by Google

sten. Daar zocht men ten minste — wat men elders niet zocht — de vergelding van den Heer van tijd en eeuwigheid. Maar wat baatte dit alles, zonder de innerlijke hervorming van het afvallig schepsel? — Ja, MOZES had op Sinaï eene volmaakte wet gegeven, en daarvan gesproken: „Doe dit en gij zult leven!" Maar die wet, was zij in zeker opzicht wet machtiger, dan de stelsels der wijzen? Zij was eene wet voor wetteloozen, onbekwaam haar te vervullen! God, ja, schreef die wet op steenen tafelen, maar hij graveerde haar niet door zijnen Geest in vleeschen tafelen des harten. „De wet," zegt PAULUS, door hooger Geest omtrent de schijnbaar zichzelve wedersprekende bestemming der wet ingelicht, „is onze tuchtmeester geweest tot op CHRISTUS, opdat wij uit het geloof zouden gerechtvaardigd worden." De wet moest ons weêrhouden alle teugels van godsdienst en deugd af te werpen, en te gelijk door zijne veroordeeling ons voorbereiden om de zaligheid uit genade door het geloof te ontvangen! — En zietdaar nu tevens het raadsel opgelost, waarom God de geheele wereld gedurende veertig eeuwen in de duisternis liet, waarin zij zichzelve gestort had. God had besloten de wereld te verlichten, te hervormen, te behouden. Dat had hij reeds aan den eersten zondaar uitdrukkelijk verklaard. En het was het uitzicht op die belofte, dat als een morgenstar der hope in den nacht der menschheid scheen, en de zielen in hare duisternis vertroostte. Maar Hij, bij wien duizend jaren zijn als ééne nachtwaak, had tevens bepaald, dat het een lange nacht zijn zou eer de dag kwam. Waarom? Opdat de wereld weten mocht, dat zij ten eenenmale onbekwaam was om zichzelve te behouden. Dat moest zij weten. Het is een regel in Gods bestuur, niet tusschen beide te komen met zijne redding, dan als alle menschelijke redmiddelen beproefd en uitgeput zijn, en niets meer redden kan dan de ontbloote arm zijner

Digitized by Google

kracht. De moeder moet in SARA versterven, eer God ABRAHAM den beloofden zoon uit haren schoot geeft. Israël moet in Egypte tot God in den hemel bijna wanhopig om hulp schreien, eer God Israël zijnen Verlosser uit dienzelfden Nijl doet opkomen, waarin zijn kinderkens zijn gesmoord. SANHERIB moet voor de poorten van Jeruzalem staan, eer de verderfengel Gods de honderdtachtig duizenden van Assur slaat. Dat is de weg van Hem, die de zon uit den nacht, de aarde uit den bajert, en de zaligheid der wereld uit haren val doet voortkomen. Welnu, dien weg volgde hij ook bij de verschijning van JEZUS. De wereld moest hare eigene blindheid zien, hare eigene ellende gevoelen en hare eigene onmacht bij ondervinding kennen, eer God haar een Licht voor hare oogen, een Staf voor hare handen en een Leidsman voor hare voeten zendt. Het moet blijken, dat geen schepsel redden kan, eer God den Eerstgeborene der schepping naar de verloreene aarde afvaardigt. — Gelijk een Christenschrijver treffend zegt: „Vertegenwoordig u de menschheid, hoe zij zuchtend en kermend over hare ongeneeslijke wonden, die de zonden haar geslagen had, aan den weg lag. En de Priester en de Leviet gingen voorbij en konden geene genezing aanbrengen: de gewonde reus moest in zijn bloed blijven liggen, totdat de Samaritaan kwam en balsem en zalve aanbracht. In het groote vergiftigde lichaam des menschelijken geslachts heeft het niet aan leden ontbroken, die het gestremde bloed wilden zuiveren en in beweging brengen; maar de vergiftigde arm kon de vergiftigde borst, het niet meer slaande hart kon den niet meer slaanden pols niet helpen. Van buiten af moest eene nieuwe levensbron stroomen, van den hemel moest de goddelijke vonk ontstoken worden." — Welnu! Die bron ontsprong. Die vonk ontvlamde. Het licht heeft geschenen in de duisternis.

Digitized by Google

Maak u op, o aarde! want uw licht komt, en de heerlijkheid des Heeren gaat over u op! — Welk is het licht, waarin zich de heerlijkheid des Heeren openbaart? Hij is het, die reeds in de verste eeuwen aan BILEAM verscheen als de Star, die zou voortgaan uit JACOB. Hij is het, dien DAVID met stervend oog begroette: „De Rotssteen Israëls heeft tot mij gesproken: Er zal een Heerscher zijn onder de menschen, en hij zal zijn als het licht des morgens wanneer de zon opgaat, 's morgens zonder wolken, wanneer van den glans na den regen de grasscheutkens voortkomen." Hij is het, in wiens beloofde verschijning zich JESAJA verlustigt: „Het volk, dat in de duisternis wandelt, zal een groot licht zien; hun die wonen in het land van de schaduw des doods, over hen zal een licht schijnen." Hij is het, dien MALEACHI in zijne meer en meer naderende komst voorziet: „Ulieden die mij vreest zal de Zon der gerechtigheid opgaan, en er zal genezing zijn onder zijne vleugelen." Hij is het, dien ZACHARIA aan den ingang des Nieuwen Verbonds tegenjuicht als den Opgang uit de hoogte om te verschijnen dengenen, die gezeten zijn in duisternis en schaduwen des doods. Hij is het, dien SIMEON met verrukking begroet als het Licht tot verlichting der Heidenen, zoo wel als tot heerlijkheid van het volk Israëls. Hij is het, wiens sterre diensvolgens ook in het Oosten gezien wordt, en de Wijzen naar de kribbe van Bethlehem voert. Hij is het, van wien JOHANNES de apostel verklaart: „Dit is het waarachtige licht, hetwelk verlicht een iegelijk mensch, komende in de wereld." Hij is het, die omwandelende op aarde betuigt: „Ik ben het licht der wereld. Wie mij volgt, zal in de duisternis niet wandelen." Hij is het die, in den hemel verhoogd, ons van daar toeroept: „Ik ben de blinkende morgenster!" — Het is — noemt zijn naam met eerbied, mijne lippen — het is JEZUS CHRISTUS!

JEZUS CHRISTUS! Ja, Deze was dat licht, zoo lang aan

Digitized by Google

de wereld beloofd, zoo lang door de wereld behoefd, zoo lang door de wereld begeerd en afgebeden. Waarlijk! de nacht van veertig eeuwen was lang genoeg geweest om naar den dag te reikhalzen. Het schepsel had lang genoeg naar de openbaring der kinderen Gods gezucht, om die ure met opgeheven hoofde in te wachten. Dat bleek uit het smachtend verlangen, waarmede geheel de aarde den dag van JEZUS verwachtte. Als door eene algemeene afspraak ging van de geheele aarde de roepstem op: Wachter! wat is er van den nacht? In het Oosten turen de Wijzen naar den hemel om de star van JAKOB te ontdekken. In het Westen vraagt de wereld met PILATUS: Wat is waarheid? Vooral op het gezegend plekje, waar de Heilige verschijnen zal, verlangen de bergen en heuvelen naar zijne komst, en de grijze SIMEONS begeeren in hun hart van God, niet te sterven eer zij „de zaligheid Gods" hebben gezien. Van Oosten, Westen, Zuiden en Noorden ging een kreet op: „Kom Heere! kom haastiglijk!..." En de Heere sprak: „Zie, ik kom!" — Het licht heeft geschenen in de duisternis.

Het licht heeft geschenen! Zeker zou het eene begeerlijke taak zijn, Geliefden! tegenover de duisternis, die ik u in flauwe trekken geschetst heb, eene voorstelling van het licht te plaatsen, gelijk het in de duisternis geschenen heeft. Maar de tijd zou mij ontbreken. Daarbij, de laatste beschouwing is meer gewoon, en daardoor u allen in meerdere of mindere mate voor den geest tegenwoordig. Ook zal er gelegenheid zijn, daarop in de volgende dagen terug te komen, wanneer wij de komst van het licht op aarde zullen vieren. Zooveel zal ieder nu zonder verdere aanwijzing wel willen aannemen, dat waarlijk in JEZUS CHRISTUS het licht in de duisternis geschenen heeft! Wel is waar, het was een stout woord,

Digitized by Google

door u op de straten van Jeruzalem gesproken, JEZUS van Nazareth: Ik ben het licht der wereld! Gij zone des menschen van gelijke gedaante en beweging als wij! Gij, zone des timmermans uit Nazareth, waaruit niets goeds is! Gij man zonder gedaante of heerlijkheid, voor wien ieder het aangezicht verbergt! Gij, het licht der wereld! Hoe? Om dat licht voort te brengen hebben veertig eeuwen te vergeefs alle hare vereenigde krachten beproefd! Om dat licht voort te brengen hebben de HOMERUSSEN te vergeefs gezongen, de PLATO'S te vergeefs geleerd, de MOZESSEN te vergeefs wetten gegeven, de JESAJA'S te vergeefs geprofeteerd! Allen zijn gestorven zonder het licht, het waarachtig licht van een enkel volk, van een enkel gewest, ja, van een enkele stad geweest-te zijn! En gij zegt: Ik ben het licht der wereld! Ik zal de duisternis van geheel de aarde, van geheel het menschdom wegnemen. Ik alleen zal volbrengen, wat de geheele menschheid te zamen niet heeft vermocht. JEZUS van Nazareth! Of de wereld heeft zich in u meer dan ooit in eenig Profeet, die in den naam van den God des lichts tot haar kwam bedrogen! Of gij zijt meer dan alle Profeten, gij zijt het Licht, ja, de Bron des lichts zelve!...

Kom en zie! is het antwoord, dat de geschiedenis als tolk van den mond der waarheid ons geeft. O mensch, kom en zie! — Welaan, Geliefden! Volgt mij naar de bakermat der menschheid, naar het Oosten. Wat vindt gij? De afgodstempels in puin gevallen, de altaren rookende van dieren- en menschenbloed verzonken, de hoogten en bosschen der goden geslecht, beelden omgeworpen, verfoeisels weggedaan, en in de plaats van aan zon, maan en sterren de hulde der aanbidding toegebracht aan den God, die hemel en aarde heeft gemaakt. Ja, ook elders, bij ISMAËLS kroost, waar de eenige Naam onder den hemel, waardoor menschen zalig worden, nog niet uitsluitend

Digitized by Google

genoemd wordt, en voor dien van MAHOMED achterstaat, de belijdenis van Karmel: de Heere is God! de Heere is God! als van mond tot mond herhaald! Volgt mij, van Palestina uitgaande, naar het Westen, wat ziet gij? De naam van JUPITER van het kapitool verdwenen, de adelaar van CAESAR door het kruis vervangen, de steenen van het dierenperk, waar eens de Christenen voor de wilde dieren geworpen werden, opgestapeld tot een tempel voor dien CHRISTUS, wiens naam aldaar eens gehoond en vervolgd werd, en de schriften van CICERO en SENECA vergeten voor dienzelfden brief van PAULUS, waaruit ik u het oordeel van Rome heb voorgelezen. Ja, indien ook daar het licht onder de korenmate van menschelijke gedachten en vonden niet altijd even helder schijnt, ziet dat licht te helderder schitterende in zoo menig land en onder zoo menig volk, dat het oog van de stad der zeven bergen heeft leeren opheffen tot den hemel der hemelen, waar de Vader der lichten woont. Volgt mij naar het Zuiden, wat aanschouwt gij? Het land der schaduwen des doods, het land van het geslacht van CHAM, dat voorheen in dierlijke domheid en slaafsche dienstbaarheid daarheen leefde, aanvankelijk vrijgemaakt van de ketenen der dienstbaarheid, die hun in den naam van JEZUS CHRISTUS zijn afgenomen, en van de nog zwaarder ketenen der onkunde, de zonde en des doods, die door den naam van JEZUS CHRISTUS verbroken zijn. Ja, Berseba's en Bethesda's (1) verrezen, waar vroeger alleen dorre zandwoestijnen, bewoond door wilde horden, wilder dan de leeuw der woestijn werden aanschouwd. Volgt mij naar het Noorden, wat ontdekt gij? De eeuwige ijsvelden, waar voorheen een wreede Dondergod, streng als de natuur, heerschte, nu door de Zon der ge-

(1) Namen van Evangelische zendelingsposten onder de Bassoeto's in Zuid-Afrika.

Digitized by Google

rechtigheid beschenen en tot in den poolnacht der Groenlanders bloemem van Goddelijke liefde en gerechtigheid dragende! Licht in duisternis! Wie heeft u doen schijnen? Oosten, Westen en Zuiden en Noorden, antwoordt! Het antwoord luidt: JEZUS CHRISTUS!

Gij, JEZUS van Nazareth? O zoo is het waarachtig, wat gij eenmaal op de straten van Jeruzalem spraakt. Gij, schoon uwe heerlijkheid onder het kleed der geringheid verbergende, gij zijt wat niemand was! Gij zijt wat niemand is! Gij zijt wat niemand zijn zal! Gij zijt het licht der wereld! — Gij zijt het licht, dat van den beginne aan het leven en het licht des menschen was. Gij zijt het licht, dat scheen eer de zonnen geboren werden en dat schijnen zal als de zon verduisterd zal worden, de maan haar schijnsel niet zal geven en de starren van den hemel zullen vallen. Gij zijt het afschijnsel der heerlijkheid, het uitgedrukte beeld der zelfstandigheid van Hem, van wien uw Apostel ons geleerd heeft: God is licht! God is liefde!.... Licht en liefde! dat zijt ook gij, Zonne der gerechtigheid, die uit uwen hoogen hemel van uwen starrentroon nederdaalt, om het licht van dit kleine duistere plekje, om het licht onzer bezoedelde zielen te zijn. En hier, op deze wereld die gij gemaakt hebt, en waarover gij eenmaal licht geboodt, hier laat gij, o eeuwig licht! uwe stralen verdonkeren en uitblusschen in de duisternis onzer zonde en onzes doods, in den nacht van Golgotha! Zonne der gerechtigheid! wij danken u! — En gij aarde, die gereed staat, op nieuw het feest van des Heeren komst in de wereld te vieren! maak u op, wordt verlicht, want uw licht komt en de heerlijkheid des Heeren gaat over u op!

Het licht heeft geschenen in de duisternis. — In der waarheid! Wel is het dan met recht, dat de Engelen van den hemel nederdalen, om dit feest te vieren. Zongen de morgenstarren, toen God zeide: „Daar zij licht!"

Digitized by Google

en daar werd licht! nog vroolijker moet hun jubel klinken, nu het licht der zielen in de duisternis dezer aarde schijnt. O Heere JEZUS! licht der wereld, opgaande in den nacht van Bethlehem! Als SIMEON strekken wij de armen naar u uit, omhelzen u door het geloof en loven God zeggende: „Onze oogen, o Heer! hebben uwe zaligheid gezien, die gij bereid hebt, voor het aangezicht aller volken, een licht tot verlichting der Heidenen en tot heerlijkheid van uw volk Israël!"

Geliefden! In den naám van JEZUS CHRISTUS noodig ik u op morgen tot de gedachtenisviering van zijne komst in de wereld. Zal ik u te vergeefs noodigen? Hebt gij gezien, hoe groot de duisternis is buiten hem, immers zal uw oog voorzeker zijn licht, opgaande in de duisternis, met dankbare blijdschap begroeten. En toch! niet ieder — vrees ik — zal daar in den stal, waar ons het licht verschijnt, met hetzelfde gevoel zich voor de kribbe des Heeren nederbuigen. Niet ieder zal het kindeken als SIMEON, in de armen en aan zijn hart ontvangen. Niet ieder zal, als de Wijzen van het Oosten, door een hooger Godslicht in den boezem naar de kribbe worden geleid.

En waarom niet?

Geliefden! De wereld in hare duisternis is het beeld, en als ware het de vergroote spiegel van de duisternis, die in iedere menschelijke ziel heerscht. Gelijk wij zagen, dat de wereld in de zonde, in het booze liggende, in zichzelve duister is en niets tot hare eigene verlichting vermag, zoo is het ook in de menschelijke ziel. Ieder mensch, die ter wereld komt; hij moge het oog des lichaams voor het natuurlijk licht kunnen openen; over zijn ziel ligt een nevel uitgebreid, die hem geestelijk blind doet zijn, totdat hooger hand dien nevel scheurt. Meent daarom niet, dat ik aldus sprekende geenerlei verschil maken en ons, die het geluk hebben onder de bedeeling des Evan-

Digitized by Google

gelies te leven, geen voorrecht hoegenaamd boven de tijden der duisternis toekennen zou. God beware mij voor zoo groote ondankbaarheid! Neen; en ik erken het hier met ware zielenvreugde; de geboren Christen heeft boven den Heidenschen bewoner van de landen der schaduwen des doods veel, oneindig veel vooruit. Hij is bekend met het Evangelie, waarin hem het ware licht te gemoet komt! Dat licht omschijnt en omstraalt hem van alle kanten, als ware het ondanks hemzelven: het verlicht zijnen uitwendigen mensch, en werpt te gelijk zijn weldadige stralen op de geheele wereld en alle wereldsche betrekkingen rondom hem. Maar zie toe, o Christenbelijder! dat gij die uitwendige verlichting niet vermengt en verwart met dat innerlijk Godslicht in de zielen, dat ons eerst waarlijk tot kinderen des lichts maakt. Met dat uitwendige licht rondom zich — gij ziet het dagelijks voor uwe oogen — kan men inwendig een kind der duisternis zijn en blijven: een JUDAS koesterde zich drie jaren te vergeefs in de stralen van het licht der wereld! en gave God, dat ik nog niet heden op dezen stond zoo vele bewijzen voor mij had, hoe weinig een Christelijke doop voor Heidensche onkunde in den geest, voor Heidensch ongeloof in het hart, voor Heidensche zonden in het leven en in den wandel vrijwaart. En geen wonder! De waarachtige verlichting van den mensch toch is geen bloote verlichting des verstands, geen bloote verheffing van den geest, geen bloote hervorming van het uitwendige leven, alles hetwelk zeker mede door het Christendom bewerkt of bevorderd wordt, maar het is dat alles te zamen, en tevens meerder dan dat: het is eene geheele omschepping van den inwendigen mensch, waarbij het licht van CHRISTUS, het Evangelie zijner verlossende en heiligende liefde in zijne duisternis, in zijne voor God en de Goddelijke dingen ongevoelige ziel schijnende, daar binnen eene nieuwe schepping en een nieuw schepsel ontluiken doet.

Digitized by Google

PAULUS vergelijkt de verlichting van den inwendigen mensch met de schepping van het licht in den beginne, als hij zegt: „God, die gezegd heeft, dat het licht uit de duisternis schijnen zou, is degene, die in onze harten geschenen heeft, om te geven verlichting der kennis der heerlijkheid Gods in het aangezicht van JEZUS CHRISTUS." Ja, wat meer is, zoo duurzaam en bestendig acht hij de behoefte aan zulk eene hoogere verlichting voor den reeds verlichten mensch, dat hij aan de heiligen te Efeze schrijft: „Ik houde niet op voor u te danken, uwer gedenkende in mijne gebeden, dat de God van onzen Heere JEZUS CHRISTUS, de Vader der heerlijkheid, u geve den Geest der wijsheid en der openbaring in zijne kennisse, namelijk verlichte oogen uwes verstands." Hoort gij het, Geliefden? PAULUS bidt voor gedoopte Christenen, — en welke Christenen en onder welke omstandigheden gedoopt! — om verlichte oogen des verstands! Waar zijt gij nu, o mensch, die zegt, dat gij buiten het Evangelie geen ander licht behoeft: geen licht, om het Evangelie te verstaan: geen licht, om het Evangelie ter harte te nemen: geen licht, om naar het Evangelie te leven: geen licht, om naar het voorbeeld van CHRISTUS in het Evangelie een kind des lichts te zijn. — Maar wat baat het mij, Geliefden! of het licht daar buiten schijnt, als ik niet bekwaam ben mijn oog voor het licht te openen? Zegt niet: die bekwaamheid bezit ieder: ja, hij bezit haar, als God haar geeft: en — dit woord is waarachtig en alle aanneming waardig — God geeft haar aan elk, die haar in oprechtheid van hem begeert. Maar dan moet die bekwaamheid, dan moet die opening der oogen, ook als eene afzonderlijke en groote gave van hem worden begeerd: dan moet er om de gave des Heiligen Geestes worden gebeden, zoowel als voor de gave des Evangelies gedankt: dan moet van des menschen zijde al het mogelijke worden in het werk gesteld om die

Digitized by Google

gave waardiglijk te ontvangen, waardiglijk te bezitten en te behouden: dan moet het oog leeren eenvoudig te zijn en slechts één doel te hebben, waarop het uitsluitend staart: ja, dan moet het oog voor de dingen dezer aarde meer en meer blind worden, of althans zich gewennen hen alleen in het licht der eeuwigheid te bezien, dat hun met den valschen glans tevens de kracht der betoovering en verleiding ontneemt. Ziet! zoo moet het door Gods Geest verlichte oog bij het Woord der goddelijke verlichting komen: zoo moet, waar God naar zijne belofte het willen en het volbrengen werkt, de zaligheid worden gewerkt in zijne kracht met vreezen en beven!

Zegt nu niet, dat gij door uwe zonden onwaardig zijt, om op uw krank gebed, op uw gebrekkig streven, de gave van zulk een hooger licht te ontvangen. Hebt gij het niet gezien? Hebt gij het niet gehoord? Hoedanig was de staat der wereld, toen God haar den Verlosser schonk? Nooit, scheen het, was zij zulk een geschenk minder waardig: nooit, scheen het, was het meer door haar verbeurd. Het scheen, als ware hare ure meer dan ooit verwijderd... maar toen juist was het Gods ure! Want de Verlosser, haar geschonken, was eene vrije gift zijner genade, door geene deugd hoe schitterend verdiend, maar dan ook door geene zonden hoe zwart verbeurd. God bevestigt zijne liefde jegens ons, dat CHRISTUS voor ons gestorven is als wij nog zondaars waren. Hierin is de liefde, niet dat wij God liefgehad hebben, maar dat hij ons liefgehad heeft, en zijnen Zoon gezonden heeft tot eene verzoening voor onze zonden. Stelt u de wereld nog eens voor, gelijk ik haar u straks in hare duisternis heb geschetst: en hoort dan met bewondering, maar vooral ook met dankbare toepassing op uzelven, het woord: „Alzoo lief heeft God de wereld gehad! God was in CHRISTUS de wereld met zichzelven verzoenende, hunne zonden hun niet toerekenende!" Zijt gij zulk eene

Digitized by Google

zondige wereld in het klein, — ook over die wereld kan en wil God zijn genadelicht laten schijnen. Dat heeft hij u reeds aanvankelijk doen zien, door u te doen geboren worden op den dag van JEZUS CHRISTUS en in een land, waar het licht van dien dag met heldere en onbenevelde stralen schijnt; door u van kindsbeen af met den dierbaren naam van JEZUS als het licht der wereld, dat ieder mensch verlicht bekend te maken; door u bij zoo vele gelegenheden in meerdere of mindere mate, een gevoelige aandoening en indruk van zijne liefde te schenken; door u een nieuw CHRISTUS-feest te laten beleven; door u heden met de Gemeente daartoe te noodigen... Nu! God is geen menschenkind dat hij liegen zou! Zou hij roepen, en den geroepene de deure sluiten? Neen, niet alzoo! Ook hier, ook hier, boven onze hoofden schijnt de Opgang uit de hoogte en licht over onze duisternis. Wie dan zijne duisternis moede is, wie het licht begeert — hij ontwake uit den slaap, hij sta op uit de dooden, en CHRISTUS zal over hem lichten!

Opgang uit de hoogte! Wij vieren op morgen weder het feest uwer verschijning! Ga over ons op! Verheerlijk het feest uwer geboorte voor de wereld met de wedergeboorte onzer zielen voor den hemel! Zend tot ons, even als tot gindsche Wijzen, uwe star, uwen Geest, om ons naar uw kribbe te geleiden. En wanneer wij daar gekomen zijn, verschijn gij aan onze zielen, gelijk gij aan de wereld verschenen zijt, als een licht, dat al hare duisternissen doet wijken: licht in de duisternissen des levens, licht in de duisternissen der zonde, licht in de duisternissen des doods, licht in de duisternissen der graven tot op den dag, wanneer de zonde en de dood geheel te niet gedaan, de nieuwe hemel en de nieuwe aarde verschenen, en in alle eeuwigheid geen duisternis of nacht meer zijn zal!

AMEN.

Digitized by Google

DE BELOFTE EN GAVE VAN DEN HEILIGEN GEEST.

(*Gepredikt ter voorbereiding voor het Pinksterfeest.*)

JOHANNES VII: 37—39.

EN OP DEN LAATSTEN DAG, ZIJNDE DE GROOTE DAG VAN HET FEEST, STOND JEZUS EN RIEP, ZEGGENDE: ZOO IEMAND DORST, HIJ KOME TOT MIJ EN DRINKE.

DIE IN MIJ GELOOFT, GELIJKERWIJS DE SCHRIFT ZEGT, STROOMEN DES LEVENDEN WATERS ZULLEN UIT ZIJNEN BUIK VLOEIEN.

(EN DIT ZEIDE HIJ VAN DEN GEEST, WELKEN ONTVANGEN ZOUDEN, DIE IN HEM GELOOVEN. WANT DE HEILIGE GEEST WAS NOG NIET, VERMITS JEZUS NOG NIET VERHEERLIJKT WAS.)

Geen beeld is er bij de Oosterlingen meer gezocht en geliefd, om allerlei soort van overvloed en zegen af te schaduwen, dan van dat levend bronwater. De reden daarvan is niet ver te zoeken. Terwijl de aard der heete luchtstreek de behoefte aan water verdubbelt, brengt de gesteldheid des

Digitized by Google

lands mede, dat het er schaarscher dan elders gevonden wordt. Maar welk eene weldaad is dan niet eene bron van levend en altijd wellend water, dat uit eene nooit opgedroogde ader dien kostelijksten der schatten in milden en bijna onuitputtelijken overvloed opgeeft. Vandaar, dat ook in de Bijbelsche Schriften niets gewoner is, dan allerlei, zoowel aardsche, als vooral geestelijke en hemelsche zegeningen onder dit beeld afgemaald te zien. Eene schoone proeve daarvan hebben wij in den tekst, waar JEZUS van eene treffende aanleiding gebruik maakt om de gave van den door hem beloofden Geest onder deze gelijkenis voor te stellen en aan te prijzen. Deze voorstelling, Toehoorders! kwam mij alzoo niet ongeschikt voor om tot grondslag te strekken voor onze overdenkingen bij de nadering van het feest, aan de gedachtenis der uitstorting van dien Geest gewijd.

Ware het nu slechts, dat de gesteldheid onzer harten, ook onder de tegenwoordige prediking, ons in staat stelde om aan ons eigen hart de waarachtigheid van dat woord des Heeren te ervaren: Indien iemand dorst heeft, hij kome tot mij en drinke! Dat geve God! Amen.

De tekst verplaatst ons naar Jeruzalem, op het Loofhuttenfeest, en wel op den laatsten, den grooten dag, waarmede het besloten werd. Het zal dus noodig zijn, u de plechtigheden, waarmede die dag werd gevierd, in eenige trekken te vertegenwoordigen.

De oorsprong van het Loofhuttenfeest is bekend. Het was ingesteld ter gedachtenis van Israëls zwervend tentenleven in de woestijn. Geen ander der drie groote feesten, die jaarlijks te Jeruzalem gevierd werden, had zulk een schilderachtig en vroolijk aanzien. Het gansche volk, dat zich alsdan in de Heilige Stad bijeen bevond, woonde acht dagen lang in licht opgeslagen loovertenten, van buiten

Digitized by Google

met allerlei bloemen en vruchten, van binnen met kostbaar huisraad, en des avonds met brandende lampen versierd. Wat de vreugde van dit feest nog verhoogde was de omstandigheid, dat het juist in den tijd viel, wanneer de inzameling der druiven en boomvruchten volbracht was, waardoor het tevens strekte om het einde van den oofte- en wijnoogst godsdienstig te vieren. Behalve de overige plechtigheden werd alsdan ook de nieuwe most in het heiligdom gebracht, en als dankoffer voor Gods aangezicht geplengd.

Met dit gebruik evenwel, dat door de Mozaïsche wet was voorgeschreven, had men in later tijd eene nieuwe plechtigheid vereenigd, die de Waterplenging genaamd werd. En daar het bepaaldelijk dit gedeelte van het feest is, waarop de tekst betrekking heeft, willen wij daarvan iets meer zeggen.

Verplaatst u dan met uwe verbeelding in den tempel te Jeruzalem. De zeven eerste dagen van het feest zijn voorbijgegaan. De achtste, de laatste, de zoogenaamde groote dag, waarop de waterplenging het feest besluiten moet, is aangebroken. Het morgenoffer heeft het volk in het heiligdom vergaderd. Honderd duizenden van bedevaartgangers verdringen zich in de voorhoven en galerijen. Het feest wordt geopend met den statelijken omgang rondom het brandofferaltaar, die de kenmerkende plechtigheid van dit feest uitmaakt, en daarom op iederen dag der feestviering herhaald moet worden. Deze omgang schildert in een zinnebeeldige handeling den tocht van Israël door de woestijn. Op het aanheffen van het Hosanna stellen de aanzienlijksten des volks, die den feesttrein vormen, zich in beweging. In de ééne hand dragen zij een bundel van palm- en mirtenstruiken, in de andere van vruchtdragende oranjetakken, om daardoor de gaven van den oogst af te beelden. Aldus

Digitized by Google

trekken zij tot zeven malen toe het altaar om, onder het zingen van den honderdachttienden Psalm, waarbij zij telkens ten teeken van vreugde en jubel met hunne looverbundels door de lucht zwieren. Na het eindigen van dezen optocht begint het eigenlijke feest van den dag, de plechtigheid des waterscheppens. Acht Priesters, waarvan één in een gouden kan den wijn draagt, die ten drankoffer geplengd moet worden, plaatsen zich bij het altaar. Intusschen begeeft zich een ander priester met een gouden kruik naar de bron van Siloa, aan den zuidoostelijken voet van den tempelberg gelegen, om haar met water uit dezen heiligen stroom te vullen. De muziek-instrumenten geven het teeken, dat deze plechtigheid gelukkig is volbracht. Op hetzelfde oogenblik opent de waterpoort hare deuren en komt de Priester met de gevulde waterkruik binnen. In den voorhof en bij het brandoffer-altaar gekomen treedt hem een ander Priester te gemoet, waarop zij elkander zingende toeroepen: „Juichende scheppen wij water uit de bron des heils!" Het geheele volk herhaalt in koor: „Juichende scheppen wij water uit de bron des heils!" waarbij zij op nieuw de loovertwijgen zwaaien. De Priester, die den eersten te gemoet gegaan is, neemt uit diens hand de waterkruik over, en vermengt het geschepte bronnat met den offerwijn. Nu heeft het offer plaats. Het gewijde vocht wordt deels op den altaar uitgestort, deels aan den voet er van geplengd. Treffend is de beteekenis dezer zinnebeeldige handeling. Vooreerst dient zij tot gedachtenis van de wonderdadige drenking des volks in de woestijn. Ten andere heeft zij ten doel als dankoffer voor den geschonken regen te strekken, en tevens tegen den aanstaanden zaaitijd nieuwen regen af te smeeken. Maar hare hoogste beteekenis ligt, even als bij de overige plechtigheden van den godsdienst der Belofte, in haren geestelijken zin: in de daardoor uitgedrukte begeerte des volks naar de uit-

Digitized by Google

storting van de gaven des Heiligen Geestes, hun door JEHOVA beloofd. — Intusschen is onder het plechtig zwijgen des volks het wateroffer volbracht. De muziek valt weder in en geeft het teeken tot het losbarsten der vreugde. Trompetten en schalmeien klinken: de liederen der Levieten ruischen: palmen en meien zwieren: het volk juicht en jubelt: het geheel levert een tafereel van feestvreugde op, waarvan men in Israël te recht zeggen mocht: Wie de vreugde des waterscheppens niet gezien heeft, die heeft geene vreugde gezien!"

Verbeeldt u nu deze vreugde tot haar toppunt gerezen: het wateroffer is gebracht; het trompetgeschal geeft het sein; de algemeene geestdrift breekt los; de zuilen van het heiligdom dreunen van het gejuich, dat den tempel doordavert; het gejubel van honderdduizend monden rijst als één enkel Hallel omhoog. Maar — wat is dit? Welk een stem klinkt daar op eens, zoodra het gejuich der menigte begint te verflauwen, boven den nagalm van den feestjubel uit? Men ziet op, men zwijgt, men wenkt, men luistert!... Een man, nabij den altaar in het midden van het vergaderde volk staande, verheft aldaar zijne stem, en roept op eenen toon vol majesteit die tot in de harten doordringt uit: „Zoo iemand dorst, hij komt tot mij en drinke! Die in mij gelooft, gelijkerwijs de Schrift zegt, stroomen des levenden waters zullen uit zijnen buik vloeien."

Welk eene uitspraak!

Zeker is niets gemakkelijker, dan de beteekenis en bedoeling dezer woorden te vatten. De godsdienstige handeling, die juist heeft plaats gehad, is er de beste verklaring van. Ieder kent immers de beduidenis des wateroffers, en zijn verband met de beloften der Schrift omtrent de aanstaande uitstorting des Heiligen Geestes. Welk god-

Digitized by Google

vruchtig Israëliet is er, wien daarbij niet de heerlijke toezeggingen van JESAJA voor den geest staan? Gij zult water scheppen met vreugde uit de fonteinen des heils! Ik zal water gieten op den dorstigen en stroomen op het droge. Ik zal mijnen Geest op uw nakroost gieten, en mijnen zegen op uwe nakomelingen. Zoo is dan wel niets duidelijker en eenvoudiger, dan de zin der uitgesproken woorden. Kennelijk kondigt Hij, die hen uitspreekt, zich als hun Vervuller aan. Wat JESAJA beloofd heeft, wil hij schenken, Ieder, die behoefte en begeerte naar de gaven des Geestes gevoelt, heeft alleen tot hem te komen, om die behoefte voldaan te zien! Zoo iemand dorst, die kome tot mij en drinke! Ja, wat meer is, hij belooft niet alleen eene voorbijgaande vervulling dier behoefte; neen, hij verzekert tevens dat de gave, door hem te schenken, blijvende en steeds genoegzaam zijn zal. Hij verklaart het uitdrukkelijk: de gave, door hem verleend, zal in den geloovige op hare beurt eene levende en altijd vloeiende bron worden, die geen toevoer van buiten behoeft, maar zichzelve voorziet en voedt. Even mild en overvloedig als Siloa's bronwater uit den buik der gouden kruik vliet, zullen de gaven des Heiligen Geestes het gemoed des geloovigen vervullen en, van hem uitstroomende, zich ook aan anderen mededeelen. Die in mij gelooft, stroomen des levenden waters zullen uit zijn binnenste vloeien!

De zin der hier vermelde uitspraak is dus blijkbaar genoeg. Het is als zeide de Spreker: Wat de vreugde des waterscheppens zinnebeeldig belooft, dat kom ik in waarheid en wezenlijkheid vervullen. Blijft dus niet meer aan het beeld hangen; maar ziet op Mij. Gevoelt gij ware behoefte en begeerte naar de beloofde gaven des Heiligen Geestes, Ik ben het, die u haar schenken zal!

Digitized by Google

Maar nu rijst eene andere vraag op. Wie is Hij, die op zulk eene wijze durft spreken? JESAJA en de overige Profeten hebben de uitstorting van de gaven des Heiligen Geestes bezongen en beloofd; maar zij hebben de vervulling dier belofte als een onmiddellijk geschenk van God aangekondigd. Wie is deze, om zich boven de Profeten en als in de plaats van God te stellen? Een MOZES, de doorluchtige Middelaar des Ouden Verbonds, de Man, wiens staf zeeën in droogten en rotsen in waterbronnen veranderde, bad eenmaal: „Och of al het volk des Heeren Profeten ware, dat de Heer zijnen Geest over hen gave!" en hij bad het te vergeefs. Een ELIA, de wondermachtige Hervormer van Israël, op wiens aankondiging de hemel koper werd en op wiens gebed de koperen hemel straks weder regen gaf, durfde bij zijne glorierijke opvaart aan zijnen vriend en opvolger de gave van Gods Geest, die op hem was, niet ten erfdeel beschikken. En deze, wie is hij om, als de meerdere dan MOZES en ELIA, te beloven, dat hij doen zal wat zij niet hebben kunnen, niet durven doen: dat hij, hij, het geheele volk, ja, ieder die tot hem komt de gave des Heiligen Geestes in den mildsten en meest kwistigen overloed schenken zal?

Wie hij is? Indien wij het den aanwezigen in den tempel hadden kunnen vragen, zeker hadden wij geheel uiteenloopende antwoorden verkregen. Sommigen, en daaronder vooral de grooten des volks, zouden gezegd hebben: „Hoort den grootspreker! Wat durft hij zich niet al aanmatigen! Hij lastert JEHOVA, en smaadt MOZES. Neen, wij kunnen het niet langer aanzien. Het wordt tijd aan zulk een vermetelheid een einde te maken. Hem moet tot elken prijs de mond worden gesloten!" — Anderen, meerendeels uit de scharen, zouden zachter hebben geoordeeld: „Welk een wonderbare uitspraak! Welk een zonderling verschijnsel is geheel deze man! Men weet niet,

Digitized by Google

waarvoor hem te houden. Naar zijn woorden te oordeelen, zou hij niets minder dan de Messias zelf zijn. Zeker is hij een Profeet, misschien wel de Profeet, die men zegt dat vóór den Messias komen moet. Maar de Messias zelf? Deze zal immers niet uit Galilea komen. Neen, wie hij ook zijn moge, de Messias is hij niet!" — Een ander gedeelte eindelijk, meerendeels uit Galileërs bestaande, zou zich in dezer voege hebben uitgelaten: „Deze is waarlijk de CHRISTUS! Alles overtuigt er ons van. Nooit heeft een mensch gesproken, gelijk deze mensch! En wanneer de CHRISTUS gekomen was, hij zou immers geen grooter teekenen doen, dan deze gedaan heeft? Neen, wie zoo spreekt, en zijne woorden aldus bezegelt, hij kan geen leugenaar, hij moet zijn, die hij zegt te wezen. Belooft hij den Heiligen Geest uit te storten, hij moet het dan ook kunnen, hij zal het dan ook zekerlijk willen doen. Wie hem ook verwerpe, wij gelooven in hem. Heer, tot wien zouden wij gaan? Gij hebt de woorden des eeuwigen levens!"

Zietdaar, in welken geest en toon de verschillende personen, die bij deze gelegenheid in den tempel tegenwoordig waren, ongeveer zouden gesproken hebben, indien wij hen hadden kunnen raadplegen. Maar raadplegen wij nu ook de uitkomst en vragen wij: wat van de vervulling der zoo plechtig gedane belofte geworden zij.

Het Pinksterfeest is aangebroken. Wederom is eene groote schare van aanbidders uit alle oorden des Joodschen lands en uit andere streken des aardbodems in den tempel bijeen. Maar de Profeet van Nazareth, die op het laatste feest zoo groote opschudding veroorzaakte, bevindt zich nu niet meer onder de menigte. Het plan, reeds lang door de Joodsche Grooten gekoesterd, is eindelijk geslaagd: bij het laatste Paaschfeest hebben zij den gehaten man

Digitized by Google

als een Godslasteraar ter dood gedoemd en gekruist. Wel zijn er eenige vrienden en aanhangers van hem, die zeggen dat hij weder uit de dooden opgestaan en ten hemel gevaren zou zijn, maar welk een bewijs hebben zij voor dit verhaal?

Welk bewijs? Antwoord gij, stemme des winds, die, daar langs de bogen des tempels vaart en het gebouw met geluid, de aanwezigen met siddering vervult. Antwoordt gij, tongen van vuur, die uit de bron des lichts op het hoofd der CHRISTUS-getuigen nederdaalt! Antwoord gij, Geest der aanblazing en bezieling, die Galilesche vischers en tollenaars in Zangers en Profeten herschept, en hen in alle talen des aardbodems de groote werken Gods spreken doet. Antwoord gij bovenal, Man Gods, die door hooger invloed verlicht en gedreven, van Godswege als tolk van geheel deze wonderverschijning optreedt! Verkondig gij het aan geheel deze ongeloovige schare: „JEZUS, door Gods rechterhand verhoogd, heeft dit uitgestort, dat gij nu ziet en hoort. Zoo heeft hij vervuld, wat de Schrift zegt: Ik zal mijn Geest uitstorten op alle vleesch!"

Hièr heeft hij de belofte uitgesproken: hièr wordt de belofte vervuld!

Neen! de menigte kan aan den levenden en levenwekkenden stroom, die uit het binnenste en van de lippen des Apostels vloeit, geen weêrstand bieden! Hij sleept hen onwederstaanbaar mede. Wat zullen wij doen? — Laat u doopen! Zij worden gedoopt in den naam des Vaders, des Zoons en des Heiligen Geestes! Zij ontvangen de gaven van dien Geest. En aan den avond van dien dag juichen drieduizend monden, met de eerstelingen des Geestes vervuld: Wij scheppen water met vreugde uit de fonteinen des heils.

Dit is nog niet alles. Het Pinksterfeest is nog slechts het feest der eerstelingen. Het is nog slechts de voorbode

Digitized by Google

van den geheelen oogst die volgen moet. Niet alleen verbreiden de Apostelen, door het licht des Geestes bestraald, door het vuur des Geestes bezield, de blijde boodschap van de verschijning van den CHRISTUS en met haar van de verlossing en zaligheid des menschelijken geslachts, naar alle oorden der wereld, onder alle volken, geslachten, tongen en talen der aarde. Maar, wat meer zegt, overal waar dit Evangelie verkondigd en aangenomen wordt, bezegelt de uitstorting van de gaven des Geestes; eerst onder zichtbare teekenen en in buitengewone mate, later onzichtbaar, maar niet minder kennelijk in de stille, innerlijke vruchten des Geestes; de prediking van dit woord des heils. Aldus bevestigt zich de uitspraak des Apostels: „Dit zeide JEZUS van den Geest, welken ontvangen zouden die in hem gelooven." Thans blijkt het, dat JEZUS in waarheid de Bron des levenden waters is, bestemd om niet alleen de aanbidders te Jeruzalem of op den Berg, maar de aanbidders des Vaders op alle bergen en in alle dalen en vlakten der aarde met de gaven des Geestes te laven. Zoo verheerlijkt zich in deze uitstorting des Geestes over alle vleesch, naar het woord der belofte, naar de zinnebeeldige voorstelling op het Loofhuttenfeest, niet alleen de waarachtigheid, zoowel als de goedertierenheid en genade Gods, maar zoo wordt daarin ook CHRISTUS zelf verheerlijkt. Immers indien God als de verborgen ader is, waaruit de zegen des Geestes voortvloeit, CHRISTUS is de fontein, waardoor die ader hare wateren uitstort; de fontein, tot welke alle geloovigen komen moeten als de vrouwe van Sichar tot de Jacobsbron om dat water te scheppen en te drinken. De Geest, dien God uitzendt onder de menschen, is de Geest ZIJNS ZOONS; de Geest, boven de wateren der Jordaan op DEN ZOON zelven uitgegoten en, naar de wet der gemeenschap van het Hoofd met de leden, daarin tevens aan de leden toegezegd en beloofd. Maar alvorens die belofte kon worden vervuld, moest de

Digitized by Google

vereeniging van het Hoofd met de leden volkomen zijn. Het werk der inlijving van het menschelijk geslacht in het geestelijk en Goddelijk lichaam des Heeren moest volbracht en voltooid wezen. De verheerlijking van JEZUS moest de verlossing en verzoening van het zondig menschengeslacht hebben bezegeld, en met de opstanding des Heeren moest het nieuwe leven Gods onder de menschen zijn uitgegaan. Zietdaar, waarom JEZUS vóór zijn lijden en sterven van de beloofde komst des Heiligen Geestes als van eene nog toekomstige zaak sprak en spreken moest. Zietdaar, waarom ook JOHANNES in onzen tekst laat volgen: „want de Heilige Geest was nog niet, vermits JEZUS nog niet verheerlijkt was." Wel had zich de komst des Geestes reeds vroeger, ook onder het Oude V erbond, in heerlijke voorboden en voorteekenen aangekondigd: wel had een straal van zijn licht, reeds vóór het vertrek van JEZUS naar den hemel, den geest der Apostelen bestraald en ontgloeid: maar dat licht, het was nog slechts als het schemerend morgenrood, dat zich aan de kim vertoont en dat aankondigt dat de zon begint te verrijzen. Eerst als de zon, volkomen opgegaan, niet alleen een stip van het oosten, maar den geheelen hemel en de aarde verlicht, en van uit haar verheven toppunt hare stralen naar alle kanten verspreidt, zeggen wij: Nu is het dag! Zoo ook hier! Eerst toen JEZUS CHRISTUS, die Zon der gerechtigheid, na hier op aarde een tijd lang zijn licht in de duisternis te hebben laten schijnen, het toppunt zijner verheerlijking had bereikt, en aan de rechterhand des Vaders verhoogd en het bezielend middelpunt der verloste menschheid geworden, van uit den hemel der hemelen de gaven zijnes Geestes, als stroomen uit de Bron des lichts in vollen middagglans en heerlijkheid op aarde nederzond, kon men zeggen: Nu is de Heilige Geest! — Ziet, zoo verheerlijkt zich overal en altijd de Vader in de verheerlijking des Zoons, gelijk de Zoon op zijne beurt

Digitized by Google

den Vader verheerlijkt. En zoo blijkt JEZUS CHRISTUS, ook in de zending van den Heiligen Geest, het éénige door God verordende middel te zijn, om aan die gave deel te verkrijgen: zoodat hij het geen roof behoefde te achten, toen hij op het Loofhuttenfeest in den tempel zeide: Die in Mij gelooft, gelijkerwijs de Schrift zegt, stroomen des levenden waters zullen uit zijn binnenste vloeien.

Zoo vragen wij dan niet meer, wie hij is, dien wij hier zichzelven als den Schenker en Uitdeeler des Heiligen Geestes hooren aankondigen. De uitkomst heeft zijn verklaringen en beloften bevestigd. Ja, hij was en hij is, die hij zeide te zijn: het Einde des Gezichts, de heerlijkheid Israëls, het Licht der Heidenen, de Zegen van alle geslachten des aardbodems! Hij was en is, die hij zeide te zijn: de Meerdere dan MOZES en ELIA, de uit den hemel nedergedaalde, het Woord des Vaders, de Zone des levenden Gods! Hij was en is, die hij zeide te zijn: de JEHOVA-Engel des Ouden, zoowel als de Stichter en Middelaar des Nieuwen Verbonds, de Geestelijke Steenrots, die Israël drenkte in de woestijn, de Springader des levenden waters vanouds af, de Bezitter, zoowel als de Uitdeeler van Gods Heiligen Geest. Dat was hij, en dat is hij. Want hij, JEZUS CHRISTUS, is gister en heden dezelfde en in eeuwigheid! Wat hij was op het Loofhuttenfeest in den tempel, wat hij was op het Pinksterfeest aan de rechterhand des Vaders, dat is hij nog in hemel en op aarde, in het hemelsch Jeruzalem en in dit heiligdom. Sla ik, met den Ziener der Openbaringen, het oog naar boven en in den geopenden hemel, ik zie nog heden het Goddelijk Lam, den verheerlijkten Verlosser, staande bij de rivier des levens, die uitvloeit van onder den troon van God! En ik hoor nog heden zijne stem van daar tot mij komen:

Digitized by Google

Die dorst heeft kome, en die wil neme het water des levens om niet!

Ja, Geliefden! Nog heden is de CHRISTUS, de gekruiste en gestorven, maar tevens verrezen en verhoogde CHRISTUS de levende en altijd vloeiende Bron, waaruit de gaven des Geestes stroomen. Nog is de verheerlijkte Menschenzoon de Eenige, die den Geest Gods heeft en hem aan een iegelijk bedeelt gelijkerwijs hij wil. Dat getuigt de geschiedenis der eeuwen tot op dezen dag: dat getuigt de gestalte der kerk ook in onze dagen: dat verzegelt elk en een iegelijk geloovige die om den Heiligen Geest heeft leeren bidden. Twijfelt gij nog? Ziet slechts weinige dagen, en de dag komt, waarop CHRISTUS als ten teeken en pand zijner onveranderlijke trouw ons geeft, het reeds meer dan achttien eeuwen heugende feest zijner Geestes-uitstorting te vieren; de dag, waarop wij met geheel het geestelijk Israël over geheel de aarde weder zegevierend jubelen: Juichende scheppen wij water uit de fonteinen des heils!

Hoe is het u bij dat uitzicht, Geliefden? Is uw hart brandende in u, terwijl gij u aldus in uwe gemeenschap aan de gaven des Geestes verheugt en u met uwe gedachten reeds op het aanstaande feest verplaatst? Welaan, geeft aan het gevoel uwer harten zingende lucht, en heft te zamen een enkelen toon aan van dat Hallel, waarmede het feestvierend Israël in den tempel zijnen JEHOVA verheerlijkte!

(*De Gemeente zingt van den* 118*den Psalm het* 7*de en* 11*de Vers.*

De Heer is mij tot hulp en sterkte;
Hij is mijn lied, mijn psalmgezang;
Hij was het, die mijn heil bewerkte;
Dies loof ik Hem mijn leven lang.

Digitized by Google

Men hoort der vromen tent weêrgalmen
Van hulp en heil, ons aangebracht;
Daar zingt men blij met dankbre psalmen:
Gods rechterhand doet groote kracht.

De steen, dien door de tempelbouwers
Verachtlijk was een plaats ontzegd,
Is, tot verbazing der beschouwers,
Van God ten hoofd des hoeks gelegd.
Dit werk is door Gods alvermogen,
Door 's Heeren hand alleen geschied:
Het is een wonder in onze oogen;
Wij zien het, maar doorgronden 't niet.

Maar vanwaar, Geliefden! vanwaar die jubeltonen? Vanwaar die verheffing van de gaven des Geestes? Vanwaar dat feest, aan de gedachtenis van zijne komst op aarde gewijd? Wie is hij, die Heilige Geest, wiens komst door JEZUS zoo prachtig aangekondigd, en door God met zulke majestueuse teekenen vergezeld en gevierd werd? Wie hij is? Dat weet alleen Hij, uit wien, door wien en tot wien hij is. Gelijk niemand de diepten Gods onderzoeken kan, niemand weet hetgene Gods is, dan de Geest die in hem is, zoo ook kent niemand de diepten des Geestes, weet niemand hetgene des Geestes is, dan God. Immers is hij zelf niet alleen in God, maar ook der Goddelijke natuur, heerlijkheid en majesteit deelachtig, en is ook van hem toepasselijk dat woord: „Zult gij tot de volmaaktheid toe den Almachtige vinden?" Neen, liever, dan eene proeve ter verklaring van zijn ondoorgrondelijk wezen en bestaan, zoowel als van zijne onbegrijpelijke betrekking tot den Vader en den Zoon te wagen, buig ik mij voor die diepten van Godskennis ootmoedig neder. Maar wat wij weten, en waarvan ik tot u spreken kan en wil, het is, wat Hij

Digitized by Google

is, of liever wat zijne gaven zijn, met welke hij, die zelf eene gave Gods is, dikwijls zoo vereenzelvigd wordt, dat men niet weet of er van zijn eigen verheven en heerlijken Persoon, of van zijne niet minder verhevene en heerlijke gaven gesproken wordt, gelijk ook JOHANNES zegt: de heilige Geest was nog niet!" — Wel zou het bezwaarlijk zijn, ook bij deze voorstelling zijner werkzaamheid, alles in een zoo kort bestek samen te vatten als mij heden is toegestaan; maar ik wil toch beproeven er iets van te zeggen, door den Heiligen Geest in zijn gave en werking aan u voor te stellen als:

Een Geest van verlichting:
Een Geest van reiniging:
Een Geest van vertroosting.

Schenkt mij bij die voorstelling uwe vernieuwde aandacht, uwe verhoogde belangstelling!

Maar hoe? Een Geest van verlichting? Waartoe is die noodig? Wij bezitten immers het Evangelie. Dit behelst alles, wat ons ter zaligheid te weten noodig is. JEZUS zeide: „Ik ben het licht der wereld. Die mij volgt, zal in de duisternis niet wandelen." Indien wij dus voor het licht, dat hij in het Evangelie voor ons doet opgaan, slechts de oogen en harten openen, zullen wij genoegzaam verlicht wezen.

Indien wij dat doen? Ja, Geliefden! Maar dat doen wij niet — omdat wij het niet kunnen. Niet kunnen, althans niet uit onszelven. Want, ziet gij; er zijn in het Evangelie waarheden, die de natuurlijke mensch niet verstaat, omdat het dingen zijn, die des Geestes Gods zijn: waarheden, die vleesch en bloed niet alleen niet openbaren, maar zelfs niet aannemen kan: waarheden, die de menschelijke rede ergeren, omdat zij het peil der menschelijke rede eindeloos verre te boven gaan: waarheden, waartegen

Digitized by Google

zich het menschelijk hart verheft, omdat zij met al de natuurlijke bewegingen en neigingen van dat hart in strijd zijn: waarheden, waarvan alzoo de natuurlijke en door hooger Licht en Kracht niet wedergeboren mensch zegt: Deze rede is hard: wie kan haar hooren? En nochtans waarheden, die nuttig, noodig, ja, wier kennis, toestemming en behartiging ter zaligheid volstrekt noodzakelijk zijn. Waarheden, die mede behooren tot de voorwerpen van dat geloof, waarvan JEZUS zegt: „Wie niet gelooft zal hebben, zal verdoemd worden." — Hoe zullen nu deze waarheden bij den mensch ingang vinden? Bij de menschen is dat onmogelijk! Want hij, die deze waarheden moet aannemen, en haar aan het hart ter toestemming, aan den wil ter behartiging moet aanbevelen, is des menschen geest! Maar juist des menschen geest is aan die waarheden meest vijandig, en daarom ongenegen, ja, aangezien zijne verduistering door de zonde ook onbekwaam, om haar als goddelijke waarheden te erkennen. Wat blijft er dus over? Er moet in den mensch een andere Geest komen. Een bovenmenschelijke Geest, die den mensch boven het gewoon menschelijke, dat is, boven de inspraak zijner zwakke en gebrekkige menschelijkheid verheft. Een bovennatuurlijke Geest, die den mensch van den overheerschenden dwang zijner bedorvene, en door de zonde geheel verbasterde natuur verlost. Een Goddelijke Geest, die den mensch, in wiens boezem het oorspronkelijk beeld der Godheid geheel verduisterd is, wederom met de Goddelijke natuur bedeelt, en alzoo leert — mag ik mij zoo uitdrukken — met de oogen van God te zien en met het hart van God te gevoelen. Met één woord: een Geest, die tegen den geest des menschen, gelijk de mensch thans na zijnen afval bestaat, lijnrecht overstaat; die al zijne inzichten verandert, al zijne genegenheden omzet, al zijne begeerten en wenschen overbuigt; die hem doet aan-

Digitized by Google

nemen, wat zijn verduisterd verstand verwerpt, die hem doet liefhebben, wat zijn krank gevoel haat, die hem doet op zich nemen, wat zijn wederspannige wil gaarne van zich zou afwerpen; die hem tot een dagelijksch offer van zichzelven maakt! Zulk een Geest is de Heilige Geest. En die Geest is door JEZUS uitgestort.

Wél u en wél mij! Want zonder dien Geest, wat ware voor ons alle verlichting, alle leering, alle prediking, alle vermaning, alle waarschuwing, wat ware voor ons geheel het Evangelie? Wij leeraars des Evangelies toch, wij mogen u de Goddelijke waarheid met alle helderheid voorstellen, met alle welsprekendheid verkondigen, met allen nadruk op het hart binden, met alle hartelijkheid aanprijzen: wij mogen u met zachtheid noodigen, met ernst dringen, met gevouwen handen bidden, met tranen bezweren: wij mogen de liefelijke lokstem des Evangelies laten klinken, of den ontzettenden donder van Sinaï laten dreigen: met dat alles vermogen wij in onszelven niets, volstrekt niets! Want onze woorden dringen niet verder door dan tot in uwe ooren, tot aan uwe harten; maar uwe harten, die kunt gij voor ons omschansen, die kunt gij als een vesting tegen onze aanvallen dekken, daarvan kunt gij zeggen: „Tot hier toe en niet verder!" Maar de Heilige Geest, de Geest Gods! Hij dringt door tot waar wij niet komen: uw hart ligt voor hem open: alle toegangen er heen zijn hem ontsloten: vergeefs u tegen hem verdedigd: de vijand is binnen de muren! Maar, wat zeg ik? De vijand? Neen! de Vriend, de goddelijke Vriend uwer zielen! Hij is het, die u tegen uzelven beschermt: hij is het, die de partij uwer zaligheid neemt tegen uwe pogingen om uzelven rampzalig te maken: hij is het, die u behoudt .... bijna had ik gezegd .... ondanks uzelven! Daartoe bezit hij een Goddelijk vermogen. Als wij aan de deur van uw hart staan en kloppen, dan laat hij ons binnen: als wij het zaad des Woords in uwe harten strooien, dan opent hij er den grond voor:

Digitized by Google

als wij u de tranen des godsdienstigen gevoels uit de oogen lokken, dan verkwikt en verfrischt hij met dien dauw den harden akker uwes gemoeds: als wij ons te vergeefs tegen al die vijanden verzetten, waarvoor gij de poorten van uw hart openzet, terwijl gij haar voor ons sluit, dan spreekt hij op zijn beurt: „Tot hier toe en niet verder!" Ach, wat zou er buiten de hulp van dezen Bondgenoot van onze bediening worden? Heere JEZUS! dan ware het beter rotsen te betelen of stranden te bebouwen, dan in uwen wijngaard te arbeiden: dan wilde ik liever de steenen van dit bedehuis bezaaien, dan het zaad des Woords strooien in de harten van hen, die daarop staan en zitten. Zoo de geheele Kerk u dankt voor de gave van uwen Geest, niemand meer dan de dienaars der Kerke. Wat gij aan allen gedaan hebt, hebt gij bovenal aan ons, uwe dienaars, gedaan. Wij vooral scheppen wateren uit de fonteinen des heils.

En zulks te meer, omdat de Geest der verlichting tevens een Geest der reiniging is.

„Ik doop u wel met water, maar die na mij komt zal u met den Heiligen Geest en met vuur doopen!" sprak de Dooper uit de aarde. „Wie niet wedergeboren wordt uit water en Geest, kan het koninkrijk Gods niet ingaan," sprak de Dooper uit den hemel. — Geliefden! Zoo is het dan niet genoeg uitwendig gedoopt, met heilig water gewasschen te zijn, wij moeten ook met den Heiligen Geest gedoopt, inwendig door zijne kracht gereinigd wezen.

Treffend werd die waarheid, thans door ons op getuigenis van Gods Woord geleerd en geloofd, in de eerste dagen des Christendoms voor de zinnen aanschouwelijk afgebeeld. Toen toch was de doopeling nauwelijks uit het bad opgerezen, dat met zinnebeeldige beduidenis zijn lichaam van bezoedeling gereinigd had, of de Heilige Geest viel zichtbaar in de teekenen zijner onmiddellijke werking op hem,

Digitized by Google

als zegel en waarborg van de reiniging der ziele. En niet alleen in het witte kleed, dat de reine leden des nieuwelings dekte, maar nog veel meer in het heilig vuur, dat in zijn binnenste blaakte, bezat hij het onderpand: Ik ben rein van zonde! — En inderdaad! hoe zou het anders kunnen wezen? Hoe zou het ééne zonder het andere kunnen bestaan? Dit toch gevoelt een ieder: zal de mensch waarlijk rein wezen, dan zal vooral de bron van zijne neigingen en daden, het hart, geheel gereinigd moeten zijn. En hij, tot wien JEZUS zal kunnen zeggen: Gij zijt geheel rein! zal eerst tot JEZUS hebben moeten zeggen: Heer! Wasch mij niet alleen het voorhoofd, maar ook het hart! Maar waar is het water, dat tot dat hart reinigend zal kunnen doordringen? Kan ik mijn hart uit den boezem nemen, om het in de vonte te dompelen? Of liever: Wat vermag water, het lichamelijk reinigingsbad, voor den onstoffelijken geest? Om dien geest te reinigen is er een geestelijke kracht noodig. Een kracht, die zich den toegang tot het hart kan banen: een kracht, die het hart, door het licht der ware zelfkennis verlicht, door het daaruit ontstane vuur des berouws kan doen smelten: een kracht, die het aldus weekgemaakte hart kan verkneden en hervormen: een kracht eindelijk, die het aldus aanvankelijk herschapen hart geheel en al kan doorzuiveren en doorlouteren, zoodat het rein als beproefd goud uit den smeltkroes komt. Welnu! Zulk een kracht bestaat: het is de kracht des Heiligen geestes. En die Geest is door JEZUS uitgestort.

Ja, Mijne Vrienden! Ook wij, aardsche doopers even als JOHANNES, wij doopen wel met water, maar na ons komt Hij, die doopt met den Heiligen Geest en met vuur! Met den Heiligen Geest, hier als vuur tegen het water des doops overgesteld! En wel is hij een vuur, die Heilige Geest! Een vuur der loutering, dat alle onrein-

Digitized by Google

heid, alle verkeerdheid, met één woord alles wat hem tegenstaat als met de kracht des vuurs verteert. Ach, wij menschelijke predikers! Wat kunnen wij voor uwe zielen? Wij prediken u, dat de dienst der afgoden een harde en vruchtelooze slavernij is; wij prediken u, dat de beker der zinnelijke lusten een bitteren droesem heeft; wij prediken u, dat het goed der aarde zich vleugelen maakt; wij prediken u, dat geene aardsche liefde uw kostelijk hart waardig is; wij prediken u, dat niets brozer en vergankelijker is dan het weefsel van uw leven. Maar gij, gij lacht met onze prediking, of geeft daarop vaak niet meerder acht dan of het fabelen waren. En toch, hoe gaarne toonden wij u om uwer zielen wil, dat het meer dan fabelen zijn. Te vergeefs: wij kunnen het niet. Maar de heilige Geest kan het, en wil het werkelijk. Want hij, de Geest Gods, bezit ook de mogendheid Gods. Hij beschikt over de krachten van Gods albesturende Voorzienigheid! Gij hebt ons niet geloofd; hij komt ons ter hulpe! Gij wilt uwe afgoden niet verlaten; hij werpt ze neder. Gij wilt den beker der lusten niet wegwerpen; hij slaat hem u van de lippen. Gij wilt uw hart van het goed der aarde niet losmaken; hij ontrukt het u met geweld. Gij verspilt uwe hoogste liefde aan aardsche voorwerpen; hij vertoont ze u in hunne naaktheid, hetzij ontdaan van het kleed der begoocheling, hetzij gehuld in het kleed des doods. Gij stelt den dag des doods verre; hij brengt u aan den oever des grafs, en laat u zijn geopende kaken zien. Wat gij van ons niet hebt willen hooren en aannemen, laat hij u ondervinden en gevoelen. Wij prediken in vermaningen en opwekkingen, in gebeden en smeekingen, in waarschuwingen en dreigingen; hij predikt in schokken en slagen, in rampen en verliezen, in krankten en stervensnood. Wij prediken met woorden van mensche-

Digitized by Google

lijke zwakheid; hij predikt met daden van Goddelijke kracht. Wij doopen met water; hij doopt met vuur!

Broeders! gevoelt gij wel, hoe veel dank gij daarvoor schuldig zijt? Of zegt: wat ware zonder dezen vuurdoop des Geestes, die vroeger of later over alle Gods geroepenen komt, de waterdoop waarmede wij u hebben gedoopt? Een schaduw zonder lichaam, een belofte zonder vervulling, eene Levietische reiniging zonder geest of kracht. Gedoopten! gij waart allen onrein! — Het is waar: wel was het dikwijls zwaar voor vleesch en bloed, met dien vuurdoop gedoopt te worden! En wel moesten wij het op onze beurt gevoelen, wat er in den Zoon des menschen omging, toen hij zeide: „Ik moet nog met een anderen doop gedoopt worden, en hoe word ik geperst, tot dat het volbracht zij." Maar toch! het was goed. Anders waren wij nooit geworden, die wij nu door Gods genade — als die genade zich alreeds aan ons verheerlijkte! — zijn. En al waren het dikwijls bittere wateren, welke ons de Geest te onzer genezing en reiniging te drinken gaf, toch juichen wij eerlang op den dag, waarop wij des Geestes komst op aarde vieren: „Wij scheppen wateren uit de fonteinen des heils!

Het waren evenwel niet altijd bittere, het waren ook dikwijls zoete wateren: want de Heilige Geest is ook een Geest van vertroosting.

Trooster! was de hemelsche naam, waaronder JEZUS hem aan ons beloofde. Trooster is het hemelsch karakter, waarin hij zich dan ook aan ons heeft doen kennen. En inderdaad! Wél had hij noodig, dien naam bij de overige te voegen. Want wat hoorden wij tot heden van hem? Hij verlicht en hij reinigt — door wind en door vuur! Heilzame werking voorzeker! Maar werkt hij nimmer anders, dan op zoo geweldige wijze? Dan ware hij evenwel een harde Tuchtmeester. Neen, dat is hij niet. Indien hij zulks

Digitized by Google

ware, ware hij niet de Geest van God en CHRISTUS. En dat is hij! Hij is de Geest van dien CHRISTUS, die nederig en zachtmoedig het gekrookte riet niet brak, de rookende vlaswiek niet uitbluschte: wat zeg ik? die het gekrookte riet zich weder oprichten, de rookende vlaswiek weder ontvlammen deed! Ziet het verslagen hart des zondaars: hij verwekt daar het geloof aan zijne aanneming onder Gods kinderen, en legt hem den liefderoep op de lippen: Abba, Vader! Ziet de zuchtende ziel des lijders, die niet te bidden weet: hij zelf bidt voor hem met onuitsprekelijke zuchtingen. Ziet den wankelmoedigen geest des geloovigen, die twijfelt aan zijne volharding tot den einde: hij drukt daarin zijn onuitdelgbaar zegel ten onderpand der zaligheid. Om alles zamen te vatten: zooals God elke plaats waar hij zijn intrek neemt, tot een woonstede zijner heerlijkheid maakt, zoo is de Heilige Geest een bron van vrede, vreugde en zaligheid voor elk hart, dat hij zich ten tempel verkiest. Neen, zooveel kunnen menschen, kunnen schepselen elkander niet zijn! En hoe zouden zij het immer zijn kunnen? Onze vertroostingen zijn als een dauw die nedervalt, en straks verdroogt. De Heilige Geest opent in de harten, waarin hij toegang vindt, een bron van vertroosting, die nooit ophoudt te vloeien. Het hart, waarin hij zetelt, is als een groene hof, dien het nooit aan water, aan lafenis en verkwikking ontbreekt. De zon moge op uwen schedel branden, de hitte van den weg uwe voetzolen verschroeien, alles rondom u verdrogen en verdorren, die bron vloeit voort. Al ging ik door een dal van Baka, ik achtte het voor een waterbron, alsof een milde stroom van regen mij bedekte. Ja, hoe heeter daar buiten, hoe koeler hier binnen. En zelfs in die veege ure, als de kruik aan de springader breekt en het rad aan den bornput geen water meer ophaalt, vloeit de bron milder dan ooit en baadt de bezwijkende ziel in hemelwellusten! Zalig dan,

Digitized by Google

wie die bron van eeuwige en eenige vertroosting in leven en sterven in zich draagt! Stroomen des levenden waters zijn het, die uit zijn binnenste vloeien. Wél mag hij juichen: Wij scheppen wateren uit de fonteinen des heils.

Wij scheppen wateren uit de fonteinen des heils! Weet gij het, Toehoorders, waarom ik bij voorkeur een tooneel van Joodsche feestvreugde tot voorbeeld van onze feestviering koos? Opdat het ons een beschamend voorbeeld zijn zou. — Israël! Israël! dat zoo juichte en jubelde op het feest des waterscheppens! dat het vocht van Siloa's bron met zulke blijde kreten begroette! dat zoo erkentelijk dankte voor den dauw der wolken en zoo vurig badt om den dauw des Geestes! dat in de hope der belofte reeds in vervoering zongt: Wij scheppen wateren uit de fonteinen des heils! Kom herwaarts en zie! Hier vieren wij eerlang het feest der vervulling! Dan juichen wij elkander tegen: de Heilige Geest is gekomen: de Heilige Geest komt! Ja, dan wordt het woord, in uwen tempel gesproken, in zijne volste volheid voor allen die het ernstig willen verwezenlijkt: Zoo iemand dorst heeft, hij kome en drinke. Maar, hoe nu gedenken en vieren wij de uitstorting van die gave der gaven? Dat doen wij — o hoevelen misschien door met tranen en loomen voet hierheen te komen! hoevelen door met verstrooiden en afwezigen geest hier neder te zitten! hoevelen door met koude lippen uwe vurige feestliederen op te zingen! hoevelen door met opgeheven handen, maar met nederwaarts gekeerde harten, te bidden en te danken. Beschamende herinneringen, die ons hier voor den geest komen, geven ons maar al te veel reden zulks te vreezen. Zóó vierden wij reeds zoo dikwijls, zóó vieren wij misschien

Digitized by Google

wederom het feest der uitstorting des Geestes! Zóó schep-pen wij wateren uit de fonteinen des heils!

IJdele persoonsverbeelding! Israël zal hier niet komen om ons te beschamen, en ons bij God te beschuldigen: „En zijn het deze, om wier wil de zegen der belofte van ons moest worden weggenomen?"

Maar wat geen ijdele persoonsverbeelding is, het is de aankondiging: JEZUS is hier! Even als in Jeruzalems heiligdom staat hij hier in ons midden en roept: Wie dorst heeft, kome! Gaat nu en zegt hem: Ik kom niet! Ik dorst niet naar uwe gaven: ik gevoel geen be-hoefte aan uwen Geest: ik verlang geen hoogere verlichting, reiniging of vertroosting: mijn geest is zichzelven genoeg! Ik doe voor tijd en eeuwigheid afstand van de giften uwer genade! — Gij ijst van die taal? Waarom voert gij haar dan, gij allen, die op dit feest niet met een heilbegeerig hart tot JEZUS komt om van hem de gave van zijnen Geest te ontvangen? Ach, Geliefden! Indien hier, even als bij de eerste uitstorting des Geestes, een zinnelijk teeken boven onze hoofden aanwees, wie inwendig door het vuur des Heiligen Geestes worden verlicht, hoe vele hoofden .... ik durf niet voortgaan!....

Anders is het een gewone feestwensch, elkander volle verzadiging van alle gaven toe te wenschen, maar met een geheel andere feestbede kom ik heden tot u: ik bidde u dorst toe: een hevigen, een brandenden, een onleschbaren dorst: den dorst naar de wateren des heils: den dorst naar de gaven des Geestes. Maar hoe zal die wensch vervuld, hoe zal die dorst in u geboren worden? Geliefden! hoort het en bewondert met mij de wonderbare bedeelingen Gods! Door den Heiligen Geest! Luidt het niet wonderbaar? Het is ook een wonder van genade. Diezelfde JEZUS, die u tot deelgenootschap aan de gaven van zijnen Geest roept: Wie dorst heeft, kome tot mij! wil tevens door den

Digitized by Google

verborgen invloed van zijnen Geest dien zaligen dorst in u verwekken. Hij wil het? Misschien is hij bezig het te toonen. Misschien gevoelt gij op dezen zelfden oogenblik als vrucht der tegenwoordige prediking met meerder of minder helderheid en warmte: Er is toch geen begeerlijker gave, dan de Geest der verlichting en vertroosting. Het is toch dwaas en onredelijk, wanneer God mij den Heiligen Geest schenken wil, van hem in plaats van een brood een steen, en in plaats van de hemelsche de aardsche gaven te begeeren. O mogt ik van nu aan het brood van Gods kinderen deelen; al ware het dan ook dat ik mij met de kruimkens, die van de tafel der kinderen vallen vergenoegen moest! — Spreekt gij alzoo, Geliefden? Of is er ten minste iets in uw hart, dat wenschen zou alzoo te spreken? — Ziet! dat is een poging van den Geest van CHRISTUS zelven, om in u een heilzame begeerte en dorst naar zijne gaven te verwekken. Ik bidde u dan bij de ontfermingen Gods! wederstaat die eerste, opkomende, schoon nog zwakke begeerte niet. Blaast die smeulende vonk met den adem des gebeds aan. Wacht u voor alles, wat haar in u zou kunnen uitblusschen. Zoo zal welhaast die vonk tot een vlam, de vlam tot een vuur worden. Dat vuur zal uw hart geheel doorlouteren, en daarin alle overblijvende onreinheid en zonden verteren. En gij zelf, gij zult een tempel des Heiligen Geestes worden, waarin niet alleen het vuur der dankbaarheid en der liefde op het altaar des harten nooit wordt uitgebluscht, maar waarin ook een verborgen Siloa-bron der vertroosting vloeit, die u al de waarde doet kennen van de vervulde belofte des Heeren: Stroomen des levenden waters zullen uit uw binnenste vloeien.

Is het niet zoo, Broeders? Weest gij getuigen, vrome vrienden van JEZUS, die de gave Gods kent! Zegt, kent gij iets heerlijkers, iets zaligers? Neen, voor u is het

Digitized by Google

woord van JEZUS vervuld: „Die van het water drinkt, dat de aarde geeft, zal wederom dorsten: maar zoo wie gedronken zal hebben van het water, dat ik hem geven zal, die zal in eeuwigheid niet dorsten: maar het water, dat ik hem geven zal, zal in hem worden een fontein van water, springende tot in het eeuwige leven!"

Tot in het eeuwige leven! Daar verheft zich ons oog onwillekeurig weder ten hemel! Daar worden wij getuigen van een ander, van een hemelsch Loofhuttenfeest. Daar zien wij JEZUS in het hemelsch Jeruzalem, in den grooten, geheel den hemel vervullenden tempel, te midden der zijnen! In plaats van aardsche meien, zijn eeuwige vredepalmen in hunne hand. In plaats van vergankelijke looverhutten is God, God zelf de loofhut (1), wier schaduw hen overdekt. In plaats van Siloa's bron is de rivier van het water des levens. In plaats van het Levietisch zangkoor zijn de gouden citers van hen, die priesters en koningen gemaakt zijn Gode den Vader. En wie, wie beschrijft het gevoel, waarmede die hemelsche zangers nu hunne stemmen vereenigen in het gejuich: Wij scheppen wateren uit de fonteinen des heils!

Gelijk een hert schreeuwt naar de waterstroomen, alzoo schreeuwt mijne ziele tot u, o God! Mijne ziele dorst naar God, naar den levenden God. Wanneer zal ik ingaan, en voor Gods aangezicht verschijnen?

AMEN.

(1) Openb. VII : 15. Naar de vertaling van VAN DER PALM.

Digitized by Google

HET OPSCHRIFT BOVEN HET KRUIS.

JOHANNES XIX: 19.

PILATUS SCHREEF OOK EEN OPSCHRIFT, EN ZETTEDE DAT OP HET KRUIS; EN ER WAS GESCHREVEN: JEZUS DE NAZARENER, DE KONING DER JODEN.

Gelijk het lijden en sterven van JEZUS in het algemeen het middelpunt der gansche Godsregeering, het begin en het einde van al de leidingen der Goddelijke Voorzienigheid met ons geslacht uitmaakt, zoo openbaart zich de tusschenkomst dier Voorzienigheid nergens zichtbaarder en treffender, dan in al de bijzondere omstandigheden, die tot deze gewichtigste aller gebeurtenissen behooren. En zulks niet alleen in het groote, maar ook in het kleine, ja, tot het allerkleinste toe. Met name ontdekken wij overal het kennelijk doel van God om te midden van de diepe vernedering, waarin wij den Eenigen Lijder verzonken zien, getuigenis op getuigenis te geven aan Hem, die het geen roof behoefde te achten Gode gelijk te zijn, maar die zichzelven vrijwillig vernietigd en vernederd heeft tot den dood, ja, tot den dood des kruises! Niets echter is daarin zoo opmerkelijk als de tegenstelling tusschen deze getuigenissen zelve en de personen, van wie zij voortkomen. Het zijn

Digitized by Google

toch geene getuigenissen uit de hoogwaardige heerlijkheid, uit den mond des eeuwigen Vaders zelven, gelijk aan de Jordaan en op Thabor: geene getuigenissen zelfs uit den mond van verknochte discipelen of toegenegen scharen, gelijk op den weg van Bethanië naar Jeruzalem, te Bethfage en op den Olijfberg: neen! het zijn getuigenissen uit den mond van vijanden, van vervolgers, van rechters, van afvalligen, van valsche getuigen: van hen met één woord, die er het meeste belang bij schenen te hebben om zulke getuigenissen terug te houden of te smoren. Dat is Gods vinger! Hier wordt het woord van JEZUS, op den reeds vermelden zegetocht van Bethanië naar Jeruzalem gesproken, vervuld: „Ik zeg ulieden dat, zoo deze zwijgen, de steenen haast roepen zullen." Want inderdaad, meer dan steenen roepen! Valsche tongen, waarvan men met den apostel zeggen mag, dat zij van de hel ontstoken zijn om tegen JEZUS en zijne goddelijke Onschuld en Majesteit te getuigen, worden huns ondanks gedwongen getuigenis voor hem af te leggen! Als andere BILEAMS zegenen zij, waar zij voorgenomen hebben te vloeken! En zoo blijkt het ook hier, dat HERODES en PONTIUS PILATUS, met de Heidenen en de volkeren Israëls, zich niet vergaderd hebben tegen Gods heilig kind JEZUS, dien hij gezalfd heeft, dan om te doen, wat Gods hand en raad te voren bepaald had dat geschieden zou!

Zietdaar u terstond het standpunt aangewezen, Toehoorders! van hetwelk ik heden den voorgelezen tekst met u beschouwen wil: PILATUS schreef ook een opschrift, en zettede dat op het kruis; en er was geschreven: JEZUS de Nazarener, de Koning der Joden.

Welaan! Mengen wij ons dan in den geest onder de schare, die dat Opschrift beschouwt. Beschouwen ook wij het, maar op onze wijze; en wèl met een oog:

op PILATUS, van wien het afkomstig is;

Digitized by Google

op de Joodsche Oversten, die er tegen opkomen;
op JEZUS, die het zich laat welgevallen;
op God, die daarin zijn raad verkondigt;
eindelijk op onszelven, wier aandacht daarop heden weder wordt gevestigd.

God geleide en bekrone deze beschouwing met zijnen dierbaren zegen, en geve ons de meeningen des Geestes te verstaan! Amen.

Wij beschouwen het Opschrift boven het kruis in de eerste plaats:

Met een oog op PILATUS, van wien het afkomstig is.

JEZUS was dan gekruist. Om welke reden? Zietdaar een vraag, waarop zijn eigen Rechter het antwoord moest schuldig blijven. Hij wist alleen, dat de Joden den dood van JEZUS, schoon blijkbaar onschuldig, hadden geëischt, en dat hij zwak genoeg geweest was dien eisch toe te staan. Maar hoewel hij alzoo bij zichzelven de onschuld van JEZUS erkende, en hem als een deerniswaardig slachtoffer der staatkunde beklaagde, moest er nogtans een schijnbare reden voor de veroordeeling van JEZUS worden uitgedacht. Immers, het Romeinsche gebruik bracht mede dat, wanneer iemand als misdadiger ter kruisstraf verwezen was, boven het kruis een houten tafelke of bord werd geplaatst, waarop de misdaad, ten gevolge waarvan hij deze straf onderging, uitdrukkelijk stond vermeld. Dit gebruik moest dus ook op JEZUS worden toegepast. Maar zietdaar PILATUS in groote verlegenheid gebracht. Hij had JEZUS tot het kruis verwezen: maar waarom? Om den Joden te wille te zijn. Dit kon hij toch niet wel in het opschrift vermelden. Hij moest dus naar een voorwendsel omzien, dat eenigen schijn had. Wat nu natuurlijker, dan dat hem in deze omstandigheid

Digitized by Google

het onderhoud voor den geest kwam, tengevolge waarvan hij JEZUS tot den dood had overgegeven. Hoe namelijk de Joden hem gedreigd hadden: „Indien gij dezen loslaat, zijt gij des Keizers vriend niet. Een iegelijk, die zichzelven Koning maakt, wederspreekt den Keizer!" Hoe hij daarop, na eene laatste vruchtelooze poging om de Joden tot andere gedachten te brengen: „Zal ik dan uwen Koning kruisigen?" eindelijk bezweken was voor den veelbeduidenden uitroep: „Wij hebben geen Koning, dan den Keizer! — Toen, hoorden wij, gaf hij hem dan aan hen over, opdat hij gekruist zou worden.

Hij heeft zichzelven Koning gemaakt. Hij zegt dat hij is: De Koning der Joden. Deze was dus de misdaad van JEZUS, die zijn overgave besliste. Zijne misdaad; niet zoozeer bij de Joden, die hem om andere oorzaken haatten, en alleen in den nood deze beschuldiging hadden aangegrepen; niet zelfs bij PILATUS, die deze valsche aantijging op haren rechten prijs wist te schatten; maar zijne misdaad bij den Keizer, bij TIBERIUS, dien de Joden hiertoe listiglijk hadden ingeroepen. Inderdaad: men had bij den Keizer slechts te doen verstaan: Er leeft in Judea een man, die zich „Koning der Joden" noemt: deze man is door de Oversten van het getrouwe Joodsche volk bij den Stadhouder aangeklaagd, maar de Stadhouder heeft hem niet willen vonnissen. Men had alleen op deze of dergelijke wijze zich bij den Keizer uit te laten, om het ambt en leven des Stadhouders in gevaar te brengen. Dit doorzag PILATUS terstond met al de scherpzinnigheid der eigenbaat. Gaarne had hij JEZUS gered, maar de wending, aan zijne zaak gegeven, was al te ongunstig: de beschuldiging, tegen hem ingebracht, was al te teeder en hachelijk van aard: het was noodlottig, maar het kon niet anders. De gewaande Jodenkoning moest aan het kruis!

Ziedaar, dunkt mij, den gang van gedachten bij PILA-

Digitized by Google

TUS, waaruit wij ons het gemakkelijkst en eenvoudigst verklaren, waarom hij door den Romeinschen hoofdman der strafwacht gevraagd, wat deze als opschrift boven het kruis had te plaatsen, ten antwoord gaf: „Schrijf: JEZUS de Nazarener, de Koning der Joden."

Het is echter mogelijk, ja waarschijnlijk, dat PILATUS met dat dubbelzinnig opschrift tevens bedoeld hebbe zich op de Joden, en bizonder op de Joodsche Grooten te wreken, door hen en hun volk schimpenderwijze mede in het vonnis van hunnen Koning te begrijpen. JEZUS de Nazarener, de Koning der Joden! als zeide hij: zulk een Koning hebben de Joden! Een Nazarener! Een gekruiste! Zietdaar een Koning zijn volk, een volk zijn Koning waardig!

Althans in dien zin vatteden de Joodsche Oversten, die hier de beste rechters zijn het op. Vandaar dat zij zich gezamenlijk naar PILATUS begaven, om hem te verzoeken: „Schrijf niet: de Koning der Joden, maar dat hij gezegd heeft: Ik ben de Koning der Joden." Doch PILATUS die nu, na de inwilliging van hunnen eisch, hen niet meer te ontzien had, was thans zoo standvastig en moedig, als hij vroeger gedwee en lafhartig geweest was, en voerde hun eenvoudig te gemoet: Wat ik geschreven heb, dat heb ik geschreven. Het opschrift blijft gelijk het is, daaraan zal geen letter veranderd worden!

Wij verblijden ons over deze standvastigheid van PILATUS, waarvan wij later de waardij ook voor ons zullen vernemen, en toch kunnen wij niet nalaten, den man te beklagen, die zoo ongelijk aan zichzelven is, alleen omdat hij naar geen vast beginsel te werk gaat: die aldus, op het ééne oogenblik, eene ijdele en onvruchtbare vertooning maakt met eene deugd, waardoor hij op het andere het leven der Onschuld had kunnen redden. Doch dit beklag gaat in eene verhevener gewaarwording over, wanneer wij ook hier PILATUS als het werktuig van hooger bedoeling

Digitized by Google

beschouwen. Gewis! hoe meer wij over het gebeurde met JEZUS, in verband met den verborgen raad des Allerhoogsten nadenken, des te meer moeten wij erkennen: PILATUS, juist PILATUS was de man, die daar ter plaatse vereischt werd om, naar den bepaalden raad en voorkennisse Gods, het ontwerp van God in de overgave van JEZUS ten uitvoer te leggen en te volvoeren. Er is in den, zoo natuurlijk en naar het leven geschetsten man geen deugd of geene ondeugd, geen zwakheid of geene kracht, geen gave of geen gebrek, dat in de hand van God niet heeft moeten medewerken om zijn voornemen over zijn heilig Kind te volbrengen. Moge die gedachte iets toebrengen; indien al niet om ons oordeel over zijn gedrag te verzachten; dan toch om ons voor den persoon het medelijden in te boezemen, dat geen gevoelig hart licht ontzeggen zal aan het werktuig der Goddelijke voorzienigheid, op hetwelk het woord van JOZEF tot zijne broeders past: „Gij hebt wel kwaad, maar God heeft dat ten goede gedacht!"

Van PILATUS, die het Opschrift boven het kruis van JEZUS liet plaatsen, vestigen wij het oog:

op de Joodsche Overs ten, die er tegen opkomen.

Wij hebben het reeds gehoord. Niet tevreden van JEZUS aan het kruis te hebben gebracht, niet tevreden met het vooruitzicht om welhaast van den gehaten man ontslagen te zijn, kunnen zij hem zelfs nu nog geen rust laten. Men zou gedacht hebben: Als JEZUS maar aan het kruis sterft! Onder welken naam of in welk karakter het dan zijn moge, dit zal hun onverschillig zijn. Maar neen! Het is hun niet onverschillig. Hun altijd werkzame haat strekt zich nog verder uit. Niet alleen zijn zij ongenegen den smaad, die hen met JEZUS schijnt te vereenzelvigen en zijne schande op hen over te brengen, niet alleen zijn zij ongenegen dien smaad te dragen; maar zij gunnen ook aan JEZUS den

Digitized by Google

armzaligen schijn van eer, of liever vermindering van schande, die hem daardoor zou worden toegebracht niet. Hoe? Boven zijn hoofd, aan het kruis, zou men „de Koning der Joden" lezen! Één enkele aanschouwer, één enkele vreemdeling in Jeruzalem, met den staat der zaken onbekend, zou kunnen twijfelen of hij wel rechvaardig, als een valsche Messias, een Godslasteraar! in dat oordeel gekomen ware: neen, dat niet! Liever alles beproefd, dan dat toegelaten. Ziet! daar komen zij bij PILATUS. „Wat hebt gij gedaan? Gij hebt hem Koning der Joden genoemd. Daartegen komen wij ten stelligste op. Dat opschrift moet worden veranderd. Het moet alzoo worden ingericht, dat er duidelijk uit blijkt, dat hij niet in waarheid, maar alleen naar zijne eigene valsche verklaring de Koning der Joden is."

Welk een teedere nauwgezetheid! Welk een rustelooze volharding! Welk een arbeid en moeite getroosten zich die ijveraars niet! En waarvoor? Om het toch zoo veel immer mogelijk kenbaar te maken dat zij, om de uitdrukking van JEZUS zelven te gebruiken, dat zij niet willen, dat deze over hen Koning zij. Reeds vroeger op den Lithostrotos hebben zij met afschuw, op de aanwijzing van PILATUS: Ziet uwen Koning! uitgeroepen: Weg met dezen! Wij hebben geen Koning, dan den Keizer! Nu komen zij opnieuw in plechtig gezantschap bij PILATUS deze verklaring herhalen, als zeiden zij: Wij betuigen u uit den naam van ons gansche volk, dat wij alle betrekking en gemeenschap met dien zoogenoemden Jodenkoning ten eenenmale verloochenen. Wij verwerpen hem als den zoodanige bij dezen plechtig, en bezweren u zulks voor de geheele wereld kenbaar te maken: de geheele wereld moet weten, dat JEZUS van Nazareth als Koning der Joden door het geheele volk van Israël verworpen wordt.

De geheele wereld moet weten! . . . . Nu, de geheele wereld

Digitized by Google

heeft het geweten! En de wereld weet het tot op dezen dag. Maar ook Israël heeft geweten, ofschoon hij het zich nog verbergen wil, wat hem die verwerping heeft gekost.

O het is aandoenlijk! Wat al moeite geven zich die Joodsche meesters niet, om de reeds aangevangen verwerping te voltooiien van Hem, op wien hunne vaderen hebben gehoopt: wat zeg ik? op wien ook hunne hope tot op dezen dag beidt. Twee duizend jaren zijn er verloopen, sedert God tot ABRAHAM sprak: „In uwen zade zullen alle geslachten des aardbodems gezegend worden." Van die ure aan is deze belofte het geliefde uitzicht, de dierbaarste verwachting der vaderen. ABRAHAM begeert den dag des Gezegenden te zien. JAKOB roept op zijn sterfbed biddende uit: „Op uwe zaligheid wacht ik, o Heer!" Ook DAVID vertroost zich in zijn laatste lied met de belofte des Heeren: „Voorzeker is daarin al mijn heil en alle lust, hoewel hij het nog niet doet uitspruiten." Ja, Koningen en Profeten begeeren Hem te zien, dien niemand nog heeft gezien, Hem te hooren, dien niemand nog heeft gehoord. De Psalmen der Koningen, de Godspraken der Profeten zijn van hem vervuld, en het geklank der bazuine houdt niet op aan te kondigen: „de Beloofde komt!" Naar mate de ure nadert, klimt het verlangen, het ongeduld en als eindelijk de woestijn van de stemme des roependen weêrklinkt: „Het Koninkrijk der hemelen is nabij gekomen!" daar wacht geheel het volk op zijne komst als wachters op den morgen, als wachters op den morgen. Eindelijk, de Beloofde verschijnt. Maar nu, welk een omkeering! Ziet, daar vergadert zich het gansche volk als een éénig man om den Beloofde te verloochenen, te verwerpen, te verbannen. Hoort! Daar wordt het Hosanna van ettelijke Galileërs: „Gezegend is hij die komt!" vervangen door den opgeheven bloedkreet der saamvergaderden volks: „Weg met dezen! Aan het kruis met hem!" En als hij nu eindelijk aan het kruis

Digitized by Google

hangt, en hem van zijne koninklijke heerlijkheid niets meer is overgebleven dan dat Opschrift op het schandbord boven zijn hoofd, nu is men nog niet voldaan; nu moet ook dat laatste teeken nog uit den weg; PILATUS moet het weten en het aan allen openbaren: Israël begeert JEZUS den Nazarener tot zijn Koning niet!

Ontzettende verklaring! Verklaring, waarop door PILATUS weinig acht gegeven, maar waarvan daarboven maar al te gestrenge rekening gehouden werd. Israël begeert JEZUS den Nazarener tot zijnen Koning niet! Welnu! zoo vervulle zich aan Israël het oordeel, door JEZUS voorspeld: „De steen, dien de bouwlieden verworpen hebben, deze is geworden tot een hoofd des hoeks. En wie op dezen steen valt, die zal verpletterd worden, en op wien hij valt, dien zal hij vermorzelen."

Helaas! Schrikkelijk heeft zich dat oordeel over Israël vervuld. En kon het anders? De verwerping van den Messias van Israël stond met een nationalen en zedelijken zelfmoord gelijk. Niet de Messias toch was om Israël, maar Israël om den Messias. Zoo lang dus Israël, bij uitzondering van alle geslachten des aardbodems, op den Messias hoopte, was Israël het uitverkoren volk, de wegbereider des Heeren, de getuige Gods bij alle geslachten en volkeren der aarde. Maar nu Israël het sedert eeuwen en jaarduizenden in zijn schoot voorbereide heil verwierp, den Messias uit zijn midden uitroeide, en zich oproerig en afvallig aan zijne heerschappij onttrok, nu verbrak hij met eigen hand den band, die hem aan God en God aan hem verbond. Nu verplaatste Israël zich vrijwillig van het hoofd aan den staart der volken, tot wie het koninkrijk der hemelen komt, en haalde over zich, als rechtvaardige straf der vergelding, wat JEZUS aangaande de intrede in zijn koninkrijk had voorspeld: „Vele laatsten zullen de eersten zijn, en vele eersten de laatsten!"

Digitized by Google

De laatsten! Maar zal Israël dan ten minste nog onder de laatsten, ja, al ware het de allerlaatste wezen? Zoo zal het zijn. De Heer zelf, die de verwerping van Israël voorspelde, heeft door den Heiligen Geest gezegd: „Als de volheid der Heidenen zal zijn ingegaan, zal Israël zalig worden." Want ziet! die waarheid, door Israël zelven geloochend, bleef nochtans waarheid: JEZUS van Nazareth is de Koning der Joden. Ondanks zijne verwerping behoudt hij op Israël eene betrekking, die hij op geen ander volk der wereld alzoo heeft. Israël blijft vleesch van zijn vleesch en been van zijn been. Indien een PAULUS, na zijn uitgang uit Israël en zijne verheffing tot het apostelschap, zijne broederen naar den vleesche niet verloochenen kon, zóó zelfs dat hij wenschte voor hen een ban te mogen zijn: veel minder nog heeft JEZUS, na zijn verbanning uit Israël, na zijne verheffing tot den hemeltroon, zijn vleeschelijke maagschap kunnen vergeten. Nog klopt er, bij zoo vele harten die zich van Israël afkeeren, één hart dat Israël lief heeft: en dat hart is het hart van den Gekruiste op Golgotha! Het is waar: hij heeft Israël, dat hem verwierp, wederkeerig moeten verwerpen: maar die verwerping, tijdelijk slechts van Israëls zijde, is ook van zijne zijde slechts voor een tijd. Israël is verworpen, maar voor eeuwen, niet voor de eeuwigheid. Israël is door JEZUS verworpen, zoo lang zijne verwerping van JEZUS duurt. Die verwerping, helaas! duurt tot op dezen dag. Ondanks al het licht des Evangelies, dat hem beschijnt, duurt zij tot op dezen dag. Vandaar dat tot op dezen dag Gods rechtvaardig oordeel over Israël komt. Maar waar de ééne verwerping ophoudt, houdt ook de andere op. Van de drie duizend te Jeruzalem af, die zich bekeerden op den Pinksterdag, tot op den zoon van Israël toe, die thans, onder bescherming van twee machtige Souvereinen, als Opziener en Bisschop de Evangelische Gemeente te

Digitized by Google

Jeruzalem bestuurt bestaan er tallooze getuigen die bewijzen, dat de smaad over Israël wordt weggenomen, waar de smaad des kruises voor hem ophoudt. Waarom blijft die smaad nog altijd voortduren? Maar ook dat zal eenmaal anders worden. Dierbare beloften verzegelen het. JESAJA's drieënvijftigste hoofdstuk ligt daar als de profetie der klaagstem, die eenmaal in Israël zal worden gehoord: „Wie heeft onze prediking geloofd? En aan wien is de arm des Heeren geopenbaard? Waarlijk, hij heeft onze krankheden op zich genomen, en onze smarten heeft hij gedragen. Doch wij achtten hem, dat hij geplaagd, van God geslagen en verdrukt was. De Heer heeft ons aller ongerechtigheid op hem doen aanloopen. Om de overtreding mijns volks is de plage op hem geweest." Dan zal ook het bloed, dat tot nog toe als een vloek over hen en over hunne kinderen kwam, zich in een zegen der verzoening over hen uitstorten. Dan zullen zij, gelijk ZACHARIA verkondigt, aanschouwen Dien zij doorstoken hebben, aan zijne doorgraven voeten hunne vijandschap afzweren, en erkennen en belijden, dat hij de Heer is tot heerlijkheid Gods des Vaders! Dan zal God ook de muren van Jeruzalem opbouwen, en de wederoprichting van Israël als natie zal de kroon op zijne geestelijke herstelling zijn. — Tot hoe lange, verheerlijkte Koning der Joden! tot hoe lange? Tot hoe lange zal het duren, eer gij uw koninkrijk weder in Israël oprichten zult? — Maar neen! Het komt ons niet toe te weten de gelegenheden en tijden, die de Vader in zijne eigene hand gesteld heeft. Ook hier haast het geloove niet. Het vergenoegt zich met te bidden: Uw koninkrijk kome! Dit te bidden voor zichzelven, voor de wereld, voor Israël. Ja, ook voor Israël, den geestelijken olijfboom, die ons draagt en die afgehouwen werd opdat wij, wilde olijftakken, zouden worden ingeënt. Komt, Geliefden! vereenigen wij ons ook nu in dit gebed voor Israël, terwijl wij zingen van:

Digitized by Google

GEZANG XLIV, vs. 3 en 4:

U, die als Heer der heerlijkheid
Verreest tot heil der volken,
Verwachten wij in majesteit
Eens weder op de wolken.
Hij komt! elks ooge zal Hem zien,
Ook die Hem heeft doorsteken;
Elk zal Hem juichend hulde biên,
Of om ontferming smeeken.

Hoe ras of traag de tijd verdwijnt,
Die dag zal zeker komen;
Het licht, dat aan de kim verschijnt,
Wordt reeds van ver vernomen.
Ja, Halleluja! ja! Hij komt!
Juicht! menschen, Englen, samen!
Juicht met een vreugd, die 't al verstomt,
Juicht allen, Amen! Amen!

Wij zetten nu onze aangevangene beschouwing voort, en letten op het Opschrift, boven het kruis gesteld, met het oog:

op JEZUS, die het zich laat welgevallen.

Maar hoe? zegt gij, zou hij het zich dan niet hebben laten welgevallen? Zou hij er zich openlijk en luide tegen hebben verzet? Maar dat zou strijden met het karakter, dat hij in zijn geheele lijden draagt, en dat zich in dat veelbeduidend woord laat teruggeven: Hij deed den mond niet op. Doch wanneer ik zeg, dat JEZUS zich dat Opschrift liet welgevallen, neem ik dit woord in een enger beteekenis dan eenvoudig, dat hij er zich lijdzaam aan onderwierp. Neen, hij had aan dat opschrift een dadelijk en stellig welgevallen: het kwam overeen met de begeerte, den wensch van zijn hart: en terwijl wij later zullen ver-

Digitized by Google

nemen, dat ook in het aanbrengen van dit Opschrift de hand zijns Vaders werkzaam was, de wil van JEZUS was ook hier met den wil zijns Vaders één: het was ook met zijne volle toestemming en goedkeuring, dat dat Opschrift boven zijn hoofd geplaats werd: JEZUS de Nazarener, de Koning der Joden.

JEZUS de Nazarener, de Koning der Joden. Maar hoe kon dit Opschrift JEZUS welgevallig zijn? Diende het dan niet om den afgrond van ellende, waarin hij was nedergezonken, des te meer in het oog vallende en de tegenstelling daarvan met zijne oorspronkelijke heerlijkheid te scherper te maken? Immers, welk een koning! Een koning, die zelfs het kruis niet bezit, waaraan hij hangt! Een koning, over wiens laatste kleed men bezig is het lot te werpen! Een koning, die door zijn eigen onderdanen, welke zich voor hem schamen, verlaten en verloochend wordt! — En was dit nu, was dit nu de vervulling van die heerlijke beloften, door den mond der Profeten aangaande dezen koning gedaan? Was dit de vervulling van dat woord van GABRIËL aan MARIA: „God de Heer zal hem den troon zijns Vaders DAVIDS geven, en hij zal over het huis van JAKOB Koning zijn in eeuwigheid!" Was dit de vervulling van de verwachtingen der NATHANAËLS en van zoo vele andere oprechte belijders en vrienden des Heeren, die hadden geloofd en beleden: „Rabbi! gij zijt de Zone Gods, gij zijt de Koning Israëls." — Ja, Geliefden! Dit was de vervulling. Dit was de vervulling, schoon de NATHANAËLS het niet hadden vermoed, de Profeten het niet hadden doorzien, en zelfs de Engelen staroogden, wanneer zij beproefden een blik in deze diepte te slaan. Dit was de vervulling, door geen schepsel verwacht of te verwachten, maar bij God in den eeuwigen raad zijns vredes, in gemeenschap met zijnen Zoon, den Deelgenoot zijner geheimen en den Uitvoerder zijner raadsbesluiten

Digitized by Google

bepaald. Alzoo moest het zijn. Zulk een koning betaamde Israël — en wanneer ik Israël zeg, bedoel ik hier niet zoozeer het vleeschelijk Israël, dat hem verwierp, als het geestelijk Israël, dat alle ware kinderen van ABRAHAM, alle kinderen Gods over geheel de aarde verstrooid omvat — zulk een koning betaamde Israël, om te doen al wat bij God te doen was om zijn volk zalig te maken van zijne zonden. Zoo er ooit op aarde een koninkrijk der hemelen bestaan zou, op deze wijze moest het worden gesticht. Bloed, — het bloed van Gods Zoon, goddelijk vergoten als rantsoen voor de zonden der geheele wereld, — moest daarvan de grondslag zijn. Om dien raad te volbrengen was JEZUS op aarde gekomen. „Ik ben gekomen," sprak de Koning uit den hemel, „niet om gediend te worden, maar om te dienen en mijne ziel (mijn leven) te stellen tot een rantsoen." Welnu, ziet hem nu aan het kruis. Is dit woord ook vervuld? Is het ook met recht, dat hij zijn titel van koning voert? Is het eens konings werk, zijne en zijns volks vijanden te bestrijden en te overwinnen, welnu! JEZUS aan het kruis, de overheden en machten uitgetogen hebbende, stelt haar in het openbaar ten toon, terwijl hij over haar triomfeert. Het kruis van JEZUS is de koninklijke zegewagen, op welken hij zijn triomf over den Satan en zijne engelen viert. Is het eens konings werk, zijne onderdanen uit hunne slavernij te verlossen en met gaven te versieren en te verrijken, welnu! JEZUS aan het kruis heeft de gevangenis gevankelijk gevoerd, en gaven genomen om uit te deelen onder de menschen. Het kruis van JEZUS is de koninklijke schatkamer, waaruit hij zijn volk met alle geestelijke en hemelsche zegeningen bedeelt. Is het eens konings werk, genade te bewijzen en aan schuldigen vergeving te schenken, welnu! JEZUS aan het kruis begenadigt den moordenaar die hem bidt: „Gedenk mijner, als gij in uw koninkrijk gekomen

Digitized by Google

zijt!" Het kruis van JEZUS is de genadetroon, vanwaar hij der wereld de vrijspraak verkondigt, die hij haar verwierf door het lijden van haar eigen straf. O hoe verandert nu dat geheele kruis van gedaante! Hoe heerlijk wordt die troon, uit twee gekruiste balken gebouwd! Hoe liefelijk wordt die kroon, uit stekelige doornen gevlochten! Hoe kostbaar wordt deze naaktheid des konings, die geen andere bedekking heeft dan het purper — mag ik zoo spreken — van zijn eigen bloed! Verwondert het u nog, Geliefden! dat JEZUS zich dat opschrift boven het kruis laat welgevallen: JEZUS de Nazarener, de Koning der Joden! ja, dat hij daaraan een goddelijk welgevallen heeft? O zeker, toen hij daar aan dat kruis hing, vervulde een goddelijke zelfvoldoening zijn koninklijk hart bij de gedachte, dat hij thans, schoon zonder iemands medeweten op aarde, de grootsche taak vervulde, waarvoor hij in de wereld gekomen was. Die gedachte was zijne vertroosting onder al den smaad, die hem werd aangedaan. De schande die hij leed verachtende, zag hij vooruit op de heerlijkheid, die hem was voorgesteld: eene heerlijkheid vooral bestaande in de groote menigte van onderdanen, die hij zich langs dezen weg verwerven zou: want in de menigte des volks is des konings heerlijkheid. Hij zag reeds vooruit op dien onafzienbaren oogst van zielen, die de vrucht van dezen bloedigen arbeid zijner ziele wezen zou. Hij zag vooruit op de hulde, den dank, den lof, die op aarde en in den hemel, als loon voor dezen arbeid, hem in eeuwigheid zou worden toegebracht. Hij zag vooruit over jaren... eeuwen... jaarduizenden heen. Hij zag vooruit... ook op ons, die hier zamen zijn en hem thans met bewogen hart jubelend toeroepen: „Ja, Heere JEZUS, gij door de menschen verachte en verworpen Nazarener! Gij, goddelijke kruisdrager en kruislijder van Golgotha! Gij zijt, wat uw kruis vermeldt: Gij zijt de Koning der Joden! Gij zijt de CHRISTUS Gods, de Koning Israëls!"

Digitized by Google

Maar nog hooger moet zich onze blik verheffen. Wij moeten het Opschrift, boven het kruis gesteld, ook beschouwen met het oog:

op God, die daarin zijn raad verkondigt.

De machtige PILATUS! Hij schrijft met gezag: JEZUS de Nazarener, de Koning der Joden. Hij speekt vol majesteit: „Wat ik geschreven heb, heb ik geschreven!" En hij weet niet, de in zijn oogen zoo groote en onafhankelijke man, dat hij, onder den schijn van zijn eigen gezag te handhaven, aan Hooger gezag onderworpen en dienstbaar is. Ja, de hand van PILATUS heeft dat Opschrift geschreven: maar de Geest van God heeft het hem — zijns onwetens en ondanks — voorgezegd. Het oog des geloofs ziet in dat opschift van PILATUS het handschrift Gods: JEZUS de Nazarener, de Koning der Joden.

Zonderlinge bestelling! Zoo wordt, onder het bestuur van God, PILATUS de eerste heraut van JEZUS koninklijke heerlijkheid. Gelijk KAJAFAS zijn hoogepriesterlijken dood voor zijn volk, zoo verkondigt PILATUS zijn koninklijke waardigheid en heerschappij. Hij verkondigt haar in de drie hoofdtalen. In de gewijde taal van het volk der uitverkiezing en der profetie: in het Hebreeuwsch. In de toen meest algemeene wereldtaal, waarin ook het Evangelie zelf zou worden geboekstaafd: in het Grieksch. In de taal des Heerschers, die thans de kroon der wereld draagt: in het Latijn. Als ware het, om aan Joden, aan Grieken, aan Romeinen, aan alle volkeren zoover de schepter van Rome reikt te verkondigen: „JEZUS van Nazareth is de Koning der Joden."

Ja, de tijd was thans nabij, waarop zich het woord der Profetie vervullen zou: „Ik heb mijn Koning gezalfd over Sion. De Heere heeft tot mij gezegd: Eisch van mij, en ik zal u de Heidenen geven tot uw erfdeel, de

Digitized by Google

einden der aarde tot uwe bezitting!" Wonderbare omkeering! Hij, die nu als spotkoning aan het kruis hangt, stijgt van dat kruis op den troon door God voor hem bestemd: Zit aan mijne rechterhand, totdat ik uwe vijanden gezet zal hebben tot een voetbank uwer voeten. JEZUS de Nazarener wordt Koning der Joden, dat is, Koning van het ware Israël Gods: Koning van zijn geestelijk rijk: Koning van zijne door zijn bloed verworvene Gemeente. In het midden dier Gemeente, als ware 't het middelpunt en de hoofdzetel van zijn rijk, richt hij zijn troon op. Vandaar gaan de gezanten uit, die hem over geheel de aarde als Koning uitroepen en verkondigen. Derwaarts stroomen allen heen, die het woord des Konings hebben gehoord en aangenomen. Aldaar wordt hem door den Geest des geloofs en der liefde een eigen volk vergaderd, dat hem in waarheid als Koning eert, zijn koninklijke stem hoort, zijn koninklijke wetten gehoorzaamt en zich onder zijn koninklijken schepter buigt. Maar het koningschap des Goddelijken Nazareners is niet uitsluitend tot deze geestelijke heerschappij bepaald. Neen, ook degenen die zijn volk niet zijn, ook de Heidenen, ook de einden der aarde, ja, de geheele aarde is aan zijn macht onderworpen. God heeft hem macht gegeven over alle vleesch, opdat hij hun het eeuwige leven geve. Nog meer! Het koningschap van JEZUS strekt zich niet slechts over de aarde, het strekt zich ook over den hemel, het strekt zich over het gansch heelal uit. „Mij," zegt JEZUS, als met den voet op de wolk, die hem op den troon zijner heerlijkheid voeren zal, „is gegeven alle macht in hemel en op aarde." „God heeft alle dingen aan zijne voeten onderworpen!" roept de apostel uit. Hij, die een Koning der Joden genoemd werd, is nu een Koning der koningen, een Heer der heeren, de Koning der engelen, der menschen en van al het schepsel in den hemel, op de aarde en onder de aarde geworden.

Digitized by Google

Hij heeft een naam ontvangen, die boven allen naam is, opdat in zijn naam alle knie zich buigen zou. Het is waar: de heerlijkheid van dat rijk, dat zich in den hemel reeds luistervol openbaart, wordt op aarde nog slechts ten deele gezien. Nog noemen velen niet den éénigen Naam, die onder den hemel gegeven is, waardoor menschen zalig worden. Nog planten velen de baniere des opstands tegen Hem, aan wien de geheele aarde door God ten eigendom gegeven is. Maar toch, erkennen wij het met dankbaarheid: hoeveel is er reeds veranderd, sedert PILATUS den koninklijken titel van JEZUS als een spotschrift boven zijn hoofd hechtte! Niet alleen heeft, naar de voorspelling van DANIËL, de Steen, die zonder handen werd afgehouwen, het geheimzinnig Beeld (de vier wereldrijken) vermalen en vergruisd: maar ook hijzelf is tot een grooten Berg geworden, die geheel de aarde vervult (1). Reeds erkennen twee honderd millioenen onderdanen JEZUS als hunnen Koning en Heer. De koningen der aarde huldigen den Zoon met den kus der onderwerping en der eere. Op de tronen wordt hij vereerd: op de banieren leest men zijn naam: boven den rijksappel prijkt zijn kruis. Eeuw na eeuw vliegt voorbij: de koninklijke stamhuizen vervangen elkander: koningskronen tuimelen in het stof: schepters worden gedeeld of gebroken: alleen JEZUS handhaaft zich steeds grooter, steeds machtiger, steeds glorierijker als de Overste van de koningen der aarde. Zoo zal zijn rijk telkens meer en meer komen. De halve maan van MAHOMED zal voor zijne zon verbleeken en ondergaan: het zoogenaamd Hemelsch rijk, waarin de wet van CONFUCIUS geldt, zal in zijn waarachtig hemelsch en Goddelijk rijk versmelten: de belijders van BRAHMA zullen den naam des Eenigen en driemaal Heiligen vereeren: de star- en vuuraanbidders zullen voor de starre JAKOBS knielen!

(1) DANIËL II : 34, 35.

Digitized by Google

De droom der ALEXANDERS en CAESARS, der KAREL'S en NAPOLEONS, de droom van eene algemeene wereldheerschappij, zal zich in hem verwezenlijken. Dan, als de geheele aarde zich voor hem zal buigen, als de volheid der Heidenen is ingegaan en gansch Israël zalig geworden, dan komt hij op de wolken des hemels om zijn koninklijke heerlijkheid zichtbaar te openbaren en zijnen koninklijken triomf te vieren. Dan brengt hij zijn troon uit den hemel op de aarde, waarop hij leed en stierf over. De dooden herrijzen op zijn stem. De levenden worden in één oogenblik des tijds veranderd. Alle volkeren worden voor hem vergaderd. Hij oordeelt den ganschen aardbodem. Ook de overige geestenwereld staat voor zijn vierschaar te recht. Nu spreekt hij het oordeel uit. Zijne onderdanen beërven het rijk, dat voor hen bereid is van de grondlegging der wereld: zijne vijanden en allen die niet gewild hebben dat hij over hen Koning zijn zou, worden voor altijd uit de stad en de tegenwoordigheid des grooten Konings verbannen. Het eeuwig vrederijk vangt aan. De aarde, te zamen met haren voormaligen bewoner, tot oneindige heerlijkheid vernieuwd, en als een feniks uit hare asch herrezen, is de woonplaats der gezaligden. De tabernakel Gods is bij de menschen. De heerlijkheid van CHRISTUS is de heerlijkheid van al de zijnen: zij deelen als leden in den luister van het Hoofd: zij dragen als hij de diadeem der koningen, het eerekleed der priesters. Zij heerschen en zegevieren met hem! De Engelen, dienaars van CHRISTUS en zijne Heiligen, nemen deel aan hunne zegepraal en vreugde, en galmen op hunne onafgebroken lofzangen het Amen! Amen uit! En God — hij is alles in allen. Het rijk van CHRISTUS heeft zich in het algemeene Rijk Gods opgelost. Er is geen afzonderlijk Messiasrijk meer. Er zijn geen vijanden meer te bestrijden, geen vrienden meer te beschermen, geen overwinningen of zegepralen meer te be-

Digitized by Google

halen. CHRISTUS moet als Koning heerschen, totdat hij alle zijne vijanden onder zijne voeten zal gelegd hebben. Daarna zal het einde zijn, wanneer hij het koninkrijk Gode en den Vader zal overgegeven, en te niete gedaan hebben alle heerschappij en alle macht en kracht. Van het koningschap en koninkrijk van CHRISTUS zal niets overblijven dan de hulde der liefde, der dankbaarheid en der eere, welke allen, die eenmaal zijn vredestaf hebben gekust, nooit zullen ophouden aan hunnen Koning toe te brengen: ook nadat hij den schepter des gebieds en der heerschappij in de hand des Vaders zal hebben neder- en afgelegd, zal hij niet ophouden de Koning der harten van de door hem gekochte en verloste Gemeente te zijn: in dien zin zal zijns koninkrijks, ook nadat het einde gekomen is, geen einde zijn!.... O heerlijk Rijk! O zalige heerschappij! Wanneer zult gij verschijnen? Kom, Heere JEZUS, kom haastiglijk!

Er blijft voor onze beschouwing nog een laatste oogpunt over.

Wij moeten het Opschrift boven het kruis van JEZUS beschouwen met het oog:

op onszelven, wier aandacht daarop heden weder wordt gevestigd.

Welnu, Geliefden! Wat zegt dat Opschrift nu tot ons?

Dat hangt daarvan af, met welk oog gij het leest.

Niet met het oog van PILATUS of van de Joden, voor wie het geheele opschrift niets dan een spel was, dat JEZUS aan hunne bespotting, of ten beste genomen aan hunne onverschilligheid prijs gaf. Dit wil ik gaarne van u vertrouwen.

Maar met welk oog leest gij het dan?

Leest gij het ook met een oog van geloof?

Stelt gij u in den geest aan den voet van het kruis,

Digitized by Google

waaraan gij JEZUS ziet opgehangen, en spreekt gij bij uzelven tot hem: Gij, die daar hangt als een gekruiste, ik roem toch in uw kruis als het teeken mijner zaligheid! Mogen anderen uit spot u Koning der Joden noemen, ik heb geloofd en beleden, dat gij de Koning der Joden zijt. Dat gij het zijt die, door God vanouds aan de vaderen beloofd, in de volheid des tijds verschenen zijt, om alle verstrooide kinderen Gods op aarde bijeen te vergaderen, en als onderdanen van één rijk onder uwen schepter te vereenigen. Koning der Joden! Zoo zijt gij dan ook mijn Koning, wien ik trouw en hulde gezworen heb! Ja, gij zijt mijn Koning en ik ben uw onderdaan. Ik was het van het oogenblik aan dat ik geboren werd en door den doop werd ingelijfd in het koninkrijk der hemelen, dat gij kwaamt stichten. Maar ik werd het vooral en in volle kracht van het oogenblik, dat mijn ziel erkende, dat gij de ware Koning der zielen zijt: van het oogenblik, dat zij in uwe wonden hare vertroosting, in uwe beloften hare hope, in uwe geboden hare zaligheid vond; van het oogenblik, dat zij aan uwe voeten den dienst der afgoden en van al het schepsel afzwoer, om voor eeuwig in leven en sterven uw eigendom te zijn. Ja, Koning der eere, mijn Koning! Heden, bij uw kruis staande, vernieuw ik dat verbond met u! Gij zijt mij nog altoos even noodig, even dierbaar, even onmisbaar als ooit. Werp dan ook heden van uw kruis een blik van ontferming op mij, en bevestig aan mijn ziel door het onderpand van uwen Heiligen Geest, dat ik mede een burger van uw genaderijk en een erfgenaam van uwe heerlijkheid ben!

Spreekt gij alzoo, Geliefden, of althans op soortgelijke wijze? Hoe gelukkig prijst u mijn hart! Dan is voor u niet alleen de ergernis des kruises, waaraan een PILATUS, waaraan de Joden zich stieten weggenomen; maar dan hebt gij ook in het kruis van CHRISTUS het groote keerpunt uws

Digitized by Google

levens, zoowel als het rustpunt uwer ziel en het middel- en toppunt uwer wenschen en begeerten gevonden. Gij hebt de nietigheid der wereld en der wereldsche begeerlijkheden erkend: gij hebt de banier der vijandschap en des opstands tegen God, welke de banier der wereld is, verlaten: gij hebt u onder de vanen van uwen wettigen Koning geschaard, u aan zijn heilig leger aangesloten, dat op weg is om het vaderland der eeuwige ruste, dat niet zonder geweld vermeesterd wordt, te veroveren: gij hebt aanvankelijk het groote doel uwer bestemming op aarde en in den hemel, het doel Gods met uwe schepping bereikt. O gij gelukkige! Met welk een heilige verrukking is uw oog op dat kruis en op den Gekruiste geslagen. Schooner dan de gouden troon van SALOMO in de oogen van de koningin van Scheba blinkt u dat kruis in het oog, dat voor u de genadetroon van uwen Vredekoning is. En in hoe verachtelijk eene gestalte JEZUS u aldaar moge voorkomen, toch zingt gij hem evenals eenmaal Israël zijnen SALOMO als Beelddrager van zijne schoonheid en heerlijkheid toe: „Gij zijt veel schooner dan de menschenkinderen: genade is uitgestort op uwe lippen. Daarom heeft u God gezegend in eeuwigheid. Uw troon, o God! is eeuwiglijk en altoos, de schepter uws koninkrijks is een schepter der rechtmatigheid. Daarom heeft u, o God, uw God gezalfd met vreugdeolie boven uwe medegenooten. Daarom zullen u de volken loven eeuwiglijk en altoos!"

Maar gij die aldus spreekt, weet gij nu ook, tot welk eene heilige verplichting gij daardoor uzelven verbindt? Waarlijk! het is gemakkelijk tot JEZUS te zeggen: Gij zijt mijn Koning! Niet zoo gemakkelijk echter is het alles te volbrengen, wat in dat woord besloten ligt. „Gij zijt mijn Koning!" Maar is JEZUS uw Koning — dan moet gij ook zijn onderdaan zijn, dan moet gij hem ook dienen. Welk een dure verplichting hebt gij daartoe niet! Bedenkt

Digitized by Google

slechts: JEZUS heeft eerst u gediend. „De gestalte eens dienstknechts aangenomen hebbende, is hij gehoorzaam geworden tot den dood, ja, den dood des kruises." Thans echter zijn de plaatsen verwisseld. JEZUS is nu heer, gij zijt dienstknecht geworden. Maar weet gij nu ook, wat het zegt hem te dienen? Gij kunt het anders van hem leeren. Toen hij u diende, was alles wat hij bezat voor u veil, tot den laatsten droppel van zijn bloed, tot den laatsten adem zijner lippen. Ziet, zoo heeft hij u een voorbeeld gegeven, opdat gij zijne voetstappen volgen zoudt. Ja, leven voor leven, en liefde voor liefde! Meent niet, dat gij volstaan kunt met nu en dan Golgotha te bezoeken, en van verre een vluchtigen blik op JEZUS te slaan. Neen, van nu aan moet Golgotha het oord uwer verkiezing, gij moet altijd nabij JEZUS, de dienst van JEZUS moet uw liefste, uw eenige dienst op aarde zijn. In gedachte, en woord, en wil, en daad, en lijden, en dood moet gij niets begeeren te weten dan JEZUS CHRISTUS en dien gekruist! Lichaam en ziel en geest moeten hem onderworpen wezen. Van uit uw hart, waar hij ten troon zit, moet hij over uwen geheelen in- en uitwendigen mensch heerschen. De driften en hartstochten, die zich nog telkens in vleesch en geest tegen hem verheffen, moeten gevankelijk tot hem worden geleid, en ook deze vijanden moeten gesteld worden tot een voetbank zijner voeten. In dit kleine rijk moet geen oproer of schijn van oproer tegen hem worden geduld, en alle Heidendom, dat is: alle wereld-, zonden- en schepselendienst, en alle Jodendom, dat is: alle vleeschelijke en geestelijke hoogmoed en eigengerechtigheid moet worden uitgeroeid, opdat CHRISTUS, dat is: de liefde en genade Gods geheel in u heersche! Zoo moet JEZUS, die door God ten Koning over hemel en aarde verheven is, ook over u als Koning verheven worden en door de liefde uw eenige Meester zijn. Door de liefde, zeg ik. Misschien heeft deze of gene

Digitized by Google

uwer reeds verwonderd of geërgerd gevraagd: Wie is er, die dat alles, dat gij, prediker! als kenmerk van den waren onderdaan van CHRISTUS beschrijft, volbrengen kan? Ik antwoord: hij die de liefde bezit. Die liefde namelijk, die door God wordt uitgestort in de harten door den Heiligen Geest, die ons is gegeven. Ja, de liefde is de groote wonderdoenster die, gelijk zij CHRISTUS uit den hemel op aarde nederwaarts bracht, zoo ook den Christen van de aarde ten hemel opwaarts heffen en reeds hier voor den hemel vormen en bekwamen kan. En wie kan er zich over verwonderen? Is de onzuivere liefde voor het schepsel bekwaam ons, in de volle kracht der bewoording, voor en in een ander wezen te doen leven, waarin wij meenen ons aardsch geluk gevonden te hebben, ik bidde u: zou de zuivere liefde voor den Schepper en Oorsprong van ons hooger leven minder vermogen? Neen, neen! Dat ware alsof men aan het kolenvuur der aarde meerder kracht wil toekennen, dan aan het stralenvuur des hemels! Waar het vuur dier hemelsche liefde het hart heeft ontvonkt, daar wordt het onmogelijke mogelijk. Daar verteren in dat vuur alle onreine driften, die zich tegen God en zijn dienst verzetten; daar verwarmt en smelt dat vuur het steenen hart, en verandert den kouden plicht in een warmen lust en liefde, ja, in een brandende geestdrift en ijvergloed. Daar roepen zij, die dien gloed in het hart gevoelen, met JOHANNES uit: „Dit is de liefde, dat wij zijn geboden bewaren, en zijne geboden zijn niet zwaar."

Maar hoe nu zal die liefde in ons geboren worden? Het middel is voor onze oogen. Het is de aanschouwing van de groote liefde, die God ons eerst in CHRISTUS bewezen heeft: Niet daarin is de liefde, dat wij God liefgehad hebben, maar dat hij ons liefgehad heeft en zijnen Zoon gezonden heeft tot eene verzoening voor

Digitized by Google

onze zonden. Uit liefde wordt wederliefde geboren. Wie kan in de zon wandelen, zonder warm te worden? Welnu, grooter liefde is er niet dan deze, dat God zijnen Zoon voor ons, voor zondaars, voor goddeloozen gegeven heeft. Zij hebben mij doorstoken! roept God bij ZACHARIA uit, als hij voor het oog zijner alwetendheid, voor hetwelk de toekomst zoowel als het verleden een eeuwig Heden is, zijnen Zoon doorstoken ziet; want wie zijn Zoon doorsteekt, doorsteekt hem. En toch heeft hij dien Zoon voor ons overgegeven tot ons behoud. Welk een liefde! Neen, zoo heeft nooit Koning zijn volk, nooit vader zijn kind, nooit moeder haar zuigeling liefgehad. Een moeder zou voor haar kind sterven... maar haar kind voor een ander over te geven... en nog wel voor een vreemde... een vijand, die haar op het harte trad... moeders! moeders! wie uwer zou daartoe bekwaam zijn? En toch, wat geen moeder doen zou, heeft God gedaan. Den lieveling, den boezemzoon overgegeven, en tot welk een dood! voor vijanden, die hem wederstaan — voor zondaars — voor u — voor mij. Die overgave staat ons als voor oogen geschilderd in het kruis, die goddelijke schilderij van de liefde der Almacht, zoowel als van de almacht der Liefde. Voor die schilderij heb ik u nog heden gebracht. Hoe was het u daarbij te moede? Voor die schilderij plaats ik u nog thans. Kunt gij haar beschouwen, zonder dat uw hart getroffen, zonder dat het brandende wordt binnen in u? Zoo ja — God zij u genadig! Alle woorden, althans heden, zouden voor u verspild zijn. Maar indien gij bij dat gezicht eene aandoening in uw hart gevoelt, die gij vroeger niet kendet: indien zich een traan naar uw oog dringt, al vloeit hij u niet zichtbaar langs de wangen: indien er in uw geweten een stem spreekt, die u iets verwijt, waarover gij u vroeger niet hadt geschaamd: wél u! Die ontroering is een beter gevoel, dat in u ontwaakt: zij is,

Digitized by Google

althans zij kan worden een voorloopster, een wegbereidster van die liefde, die uit de aanschouwing der liefde als dauw uit den nacht geboren wordt. Zorgt slechts die inspraak, die ontroering, dien indruk in u te bewaren. Vertegenwoordigt in u gedurig het tafereel, dat gij hier aanschouwdet. Vernieuwt gedurig de indrukken, die gij hier ontvingt. Paart daarmede het ootmoedig gebed om dien geest der liefde, die als een goddelijke adem die heilige vonk tot een vlam moet aanblazen. Onderhoudt de vlam, die aldus in uw binnenste ontstoken is, helder en zuiver: en gij zult in den hoogsten en heiligsten zin de waarheid ondervinden van het woord, dat de koninklijke zanger der liefde schrijft: De liefde is sterk als de dood; de ijver is hard als het graf; hare kolen zijn vurige kolen, vlammen des Heeren. Vele wateren zouden die liefde niet kunnen uitblusschen, ja, de rivieren zouden ze niet verdrinken!

AMEN.

Digitized by Google

GELOOF, HOOP, LIEFDE.

---

1 CORINTHE XIII: 13.

EN NU BLIJFT GELOOF, HOOP EN LIEFDE, DEZE DRIE: DOCH DE MEESTE VAN DEZE IS DE LIEFDE.

De voorgelezen woorden maken het besluit of de slotsom uit van het u allen zeker bekend vertoog van PAULUS over de Liefde, dat te allen tijde voor eene van de schoonste parelen in de kroon van des Apostels heilige welsprekendheid gehouden is. Niet zoo bekend echter zal bij u allen de aanleiding zijn, waardoor dit vertoog ontstond. — Gij weet, dat de eerste Christenen, bij hunne openlijke toetreding tot de belijdenis des Evangelies, te gelijk met den doop behalve de gewone, ook buitengewone gaven des Heiligen Geestes ontvingen. Deze gaven nu waren onder de verschillende Christenen onderscheidenlijk verdeeld. Alle deze dingen, zegt de Apostel, werkt één en dezelfde Geest, deelende een iegelijk in het bijzonder gelijkerwijs hij wil. Ten gevolge daarvan bezat de een het vermogen om vreemde talen te spreken, een ander om de Gemeente door eene bezielde voordracht te stichten of, gelijk het heette, te profeteeren, een derde wederom om teekenen en wonderen te doen. Natuurlijk waren alle deze gaven als uitvloeisels

Digitized by Google

van één en denzelfden Geest gelijkelijk even eerbiedwaardig, en hadden ook gezamenlijk hetzelfde doel, de opbouwing van het lichaam der Gemeente. Onder de Corinthische Christenen echter heerschte te dien opzichte een jammerlijk misverstand. Er was aldaar namelijk onder de Christenen onderling naijver, nijd en twist omtrent de meerdere of mindere voortreffelijkheid der hun bedeelde gaven ontstaan. Zoo strekte het dierbaar geschenk des hemels om in den boezem der Gemeente een vuur van jaloezie en tweedracht te ontsteken, dat haar verderfelijker dreigde te worden, dan de grootste hitte der vervolging immer had kunnen zijn. En wat het ergste was, zoo ging bij deze Christenen, in dien wedstrijd over de meerdere of mindere uitnemendheid der onderscheidene gaven, de uitnemendste van allen verloren: namelijk, de liefde! — Ziet, dat kon de vurige Apostel niet aanzien, niet dragen. Dan nog liever alle andere gaven gemist, dan de liefde! Een Christen, een Christelijke Gemeente, die alle andere gaven mist, maar de liefde bezit, heeft ten minste nog het voorname kenmerk van een Christen, van eene Christelijke Gemeente behouden: maar daar, waar de liefde ontbreekt, al mocht men ook op alle andere gaven roemen, heeft men het recht verbeurd langer den naam van een Christen, van eene Christelijke Gemeente te dragen. Al sprak ik ook alle talen, al bezat ik ook alle gaven, ja, al deed ik ook alle uiterlijke werken der liefde, indien ik de liefde niet had, ware ik niets! — Na deze hartstochtelijke uitboezeming volgt de heerlijke lofverheffing der liefde, die ik vertrouw dat in uw aller geheugen, (God geve, ook in uw hart!) onuitwischbaar geprent zal zijn. In twee opzichten is het vooral, dat PAULUS de liefde verheft en roemt: het ééne haar hemelsche aard, waardoor zij het karakter der volkomenste zelfverloochening ter liefde van den broeder draagt: het andere haar eeuwige duur, waardoor zij alle andere gaven, gewone en buitengewone,

Digitized by Google

die eenmaal zullen voorbijgaan, overtreft. De liefde daarentegen, roemt de Apostel, vergaat nimmermeer.

Na deze schoone uitweiding in den lof der liefde, vat de Apostel het gezegde in een kort besluit te zamen, waarmede hij tot de behandeling van zijn onderwerp wederkeert. Dit besluit nu luidt aldus: En nu blijft geloof, hoop en liefde, deze drie: doch de meeste van deze is de liefde.

Uit het gezegde zult gij den algemeenen zin en geest van deze uitspraak gemakkelijk verstaan. De Apostel wil zeggen: Zoo is dan de slotsom van alles, zoo komt alles hierop neder, of gelijk de Prediker het uitdrukt: van al wat gehoord is, is dit het einde: De liefde is het voornaamste.

Het is waar, de Apostel spreekt ook van het geloof en de hoop. En men moet erkennen, dat men de vermelding van deze beide hier ter plaatse niet zou hebben verwacht, gelijk daartoe in het voorgaande geene duidelijke aanleiding schijnt te bestaan. Daarom geloof ik, dat die aanleiding van elders moet worden gezocht. Ziethier, hoe ik mij de zaak voorstelle. De Apostel was gereed tot het besluit te komen: Zoo blijft dan nu, zoo is alles opgesloten in de liefde. En misschien zou JOHANNES, de Apostel der liefde, werkelijk aldus geschreven hebben. Maar PAULUS is de Apostel des geloofs: hij is de man, die door God was uitverkoren om de prediker en handhaver van die groote grondwaarheid der Schrift te wezen: Rechtvaardiging uit het geloof zonder de werken: „Uit genade zijt gij zalig geworden door het geloof, niet uit de werken, opdat niemand roeme (1)." In den geest van dien man kon dus licht de gedachte opkomen: Maar indien ik nu alles aan de liefde toeschrijve, zal ik daardoor misschien sommigen niet

(1) Efez. II: 8, 9.

Digitized by Google

toeschijnen te kort te doen aan het geloof, dat nochtans de wortel van alles, en dus ook van de liefde is? En ziet! daar plaatst zich vóór het woord, dat reeds in de pen was: zoo blijft dan boven alles de liefde! als ware het tot eene altijd noodige herinnering aan de waarde des geloofs, waaraan zich de hope als eene onafscheidelijke gezellin aansluit, het woord: „Zoo blijft dan nu, gelijk geloof en hope, zoo ook, zoo vooral de liefde, die de meeste is. Het is als zeide de Apostel: Zoo staat het dan vast. Het eerste en voornaamste in het Christendom is en blijft de liefde: namelijk de liefde, die geloof en hoop tot metgezellen heeft; die uit het geloof geboren, en door de hoop gevoed en versterkt, de vrucht en kroon van deze beide, en daarom de eerste en meeste van allen is. En nu blijft geloof, hoop en liefde, deze drie: maar de meeste van deze is de liefde.

Treffende uitspraak des Apostels! Wij zien ons daarin het Beeld des Christens geschetst. Drie hoofdtrekken zijn het, die tot dat Beeld behooren, en het als samenstellen: geloof, hoop en liefde, terwijl onder deze trekken wederom de liefde de meest kenmerkende en heerschende is. — Wie moet hier niet uitroepen: Liefelijk Beeld! Mocht ik u dragen! Komt, Geliefden, of dit onder den zegen van God daaraan iets mocht toebrengen, laat ons dit beeld wat nader en in de bijzonderheden beschouwen. Schenkt mij tot dat einde uwe belangstellende aandacht, welke God besture, heilige en vruchtbaar make door zijnen Geest! Amen.

Och of ik nu een sprank bezate van die gave der heilige welsprekendheid, welke den Apostel bezielde, toen hem zijn heerlijk voorstel over de Liefde ontvloeide! Hoe krachtig, hoe levendig zou ik u alsdan het beeld des Christens

Digitized by Google

in zijne drie hoofdtrekken, geloof en hoop en liefde, willen voorstellen. Kom gij mijner onbekwaamheid ter hulpe, Heilige Geest, wiens gaven ook voor ons op het gebed te verkrijgen zijn en geef aan mijn zwak en gebrekkig voorstel leven en ziel en gloed, en vooral invloed op de harten door uwe alvermogende kracht! Amen.

Niets is eenvoudiger, dan het antwoord op de vrage, die zich hier terstond aan ons voordoet, welke de oorsprong van die drie hoofdtrekken in het Beeld des Christens, het geloof, de hoop en de liefde zij? Immers dit antwoord is alreeds door den Apostel zelven gegeven. Of waarover is hij bezig te handelen? Over de gaven des Heiligen Geestes. Als zoodanig stelt hij de ééne soort van gaven tegen de andere, de gewone tegen de buitengewone, het geloof, de hoop en de liefde tegen de gave der talen, der professie en der kennisse of wetenschap over. Maar zoo blijkt uit deze tegenstelling terstond, hoedanig PAULUS deze drie hoofdkenmerken des Christens beschouwt. Hij beschouwt hen namelijk, niet minder dan de buitengewone, als gaven des Heiligen Geestes.

Gaven des Heiligen Geestes. Maar zoo volgt hieruit verder, dat deze drie hoofdvereischten in den Christen geene gaven der natuur, en dus ook van nature niemand eigen zijn. En zal dit een opzettelijk betoog behoeven? Maar wie is zoo onbekend met den tegenwoordigen staat der menschelijke natuur; laat mij duidelijker spreken, wie is zoozeer een vreemdeling in zijn eigen hart, dat hij niet weten zou, dat geen mensch deze gaven van nature bezit? Aanleg om die gaven in zich te ontvangen, bezit de mensch zekerlijk: en kan het anders zijn? Immers de Goddelijke genade verandert wel den tegenwoordigen staat, maar vernietigt daarom geenszins den oorspronkelijken aanleg

Digitized by Google

der menschelijke natuur, Ja, wat meer is, er bestaan bij den natuurlijken — dat is, ten gevolge van het bederf zijner natuur verbasterden, en door de kracht der goddelijke genade nog niet wedergeboren — mensch nog heden enkele flauwe sporen, die aanduiden, dat de mensch eenmaal in zijn oorspronkelijken staat die gaven in zekere mate bezeten moet hebben. Of ligt niet in den mensch eene aangeborene behoefte naar eene openbaring van Boven, ja, naar eene openbaring van God zelven, en eene daarmede in verband staande vatbaarheid om zulk eene openbaring, als zij haar gezag bij hem weet te handhaven, te gelooven? Waarom gij niet te ontschuldigen zijt, o mensch! wanneer gij, uit openlijken of verborgen afkeer van den heiligen inhoud der Heilige Schrift deze behoefte verloochent, om alleen bij het schijnsel van uw eigen dwaallicht te wandelen! Ligt niet in den mensch een natuurlijke trek om op een leven na dit leven te hopen, en zich met die hope over de moeite en ellenden van dit leven te troosten? Waarom gij niet te ontschuldigen zijt, o mensch! wanneer gij uit vleeschelijke traagheid en onwil om aan de voorwaarden ter verwezenlijking van die hope te voldoen, dien trek gewelddadig onderdrukt om alleen voor deze wereld te leven! Ligt eindelijk niet in den mensch een ingeschapen gevoel van betrekking op zijn medemensch, dat hem dwingt ten minste enkelen onder zijne naasten op zijne wijze lief te hebben? Waarom gij niet te ontschuldigen zijt, o mensch! wanneer gij, uit moedwillige verblinding aangaande den hoogen oorsprong en de eigenlijke bestemming van dit gevoel, den waren en goddelijken aard der liefde miskent, om in uwe liefde alleen uzelven en al wat uwe zelfzucht dient en streelt te zoeken! Bestaat alzoo niet in ons aller hart als ware het eene opene en ledige plek, die er slechts op schijnt te wachten, dat die drie hemelspruiten daarin worden geplant? Waarom wij niet te ontschuldigen zijn, o mijne medemenschen!

Digitized by Google

wanneer die plek tot nu toe onvervuld en ledig bleef! En toch ligt hier voor ons het Evangelie, dat het goddelijk zaad is, waaruit deze hemelsche spruiten moeten ontkiemen! En toch is nabij ons de Heilige Geest, die deze spruiten in ons inplanten niet slechts, maar ook besproeien en vruchtbaar maken wil! En toch mag ik hier van Gods wege luide de belofte herhalen, dat hij allen die hem bidden den Heiligen Geest schenken zal! — O mijne Vrienden! welk eene beschuldiging dan voor ons, wanneer tot dusverre het geloof, de hoop en de liefde aan onze geestelijke gestalte ontbreekt. En wat spreek ik van een geestelijke gestalte? Alsof daar, waar deze drie ontbreken, nog sprake van eene geestelijke gestalte zijn kon? terwijl zij integendeel de hoofdtrekken van zulk eene gestalte uitmaken! Ach, dat toch niemand zichzelven bedriege! Het geloof, de hoop en de liefde zijn geene buitengewone, dat is, voor enkele personen, tijden of plaatsen bestemde, het zijn gewone, dat is, voor allen verordende, maar daarom ook voor allen noodige en onmisbare gaven van den Heiligen Geest. Ja, daaraan openbaart zich de werking van Gods Geest in onze harten, dat hij begint ons het geloof, de hoop en de liefde te schenken. Dat hier de Christelijke ervaring getuige. Is het niet alzoo, Broeders! Tot dusverre bezat gij wel eene meerdere of mindere behoefte naar een openbaring van Boven; of misschien ook wel een uitwendig geloof aan de openbaring der Schrift, dat uw verstand, maar niet uw hart met de daarin vervatte Goddelijke waarheid vereenigde; maar daar kwam de Heilige Geest, en boog beide verstand en hart zacht en vriendelijk tot de erkentenis en aanneming dier waarheid over; of waar het verstand reeds vroeger gewonnen was, nam hij het deksel weg, waardoor de gemeenschap tusschen verstand en hart, en daardoor de invloed der toegestemde waarheid op uwen in- en uitwendigen mensch verhinderd werd; met dat gevolg, dat gij van nu

Digitized by Google

aan begont door het geloof te leven, en gij danktet voor de gave des geloofs! Tot dusverre bezat gij wel eene onbestemde en zwevende begeerte naar iets hoogers en beters, dan deze wereld geven kon; misschien ook wel eene ongegronde, maar even daarom onzekere en twijfelende verwachting, dat aan die begeerte eenmaal zou worden voldaan; maar daar kwam de Heilige Geest, en wees u niet alleen door het Evangelie het voorwerp van die begeerte als wezenlijk bestaande aan, maar nam tevens in uw hart alle onzekerheid aangaande uw deelgenootschap daaraan weg, met dat gevolg, dat voor uw geopend en verzekerd geloofsoog de hemel openging, en gij danktet voor de gave der hope! Tot dus verre bezat gij wel een eigenbatig gevoel van liefde voor degenen, die u lief hadden; of misschien ook wel een gevoel van algemeene, maar tevens weinig vruchtbare en althans aan alle zelfverloochening vreemde, ja, daarmede eer strijdige welwillendheid omtrent alle menschen; maar daar kwam de Heilige Geest, en leerde u niet alleen de eenige ware Bron van alle liefde kennen, maar goot tevens uit die Bron een stroom der liefde Gods in uwe zielen uit, met dat gevolg, dat gij, naar het voorbeeld der volmaakte liefde, niet alleen alle menschen, maar ook alle menschen geheel anders dan vroeger begont lief te hebben, en gij danktet voor de gave der liefde. — Gelukkig gij, die op deze voorstelling Amen gezegd hebt: maar gij zult dan ook wel op de daaraan toegevoegde dankzegging Amen zeggen. Immers gij zult dan wel willen erkennen, dat die heerlijke gaven des geloofs, der hoop en der liefde geene uitvloeisels van uwe eigene verdorvene en verbasterde natuur, maar van Boven geschonken gaven der Goddelijke genade zijn. Al wat in u gelooft, hoopt en lief heeft, roept op dezen oogenblik in het binnenste uws harten den Heiligen Geest als Oorzaak en werkmeester, en daardoor God als Vader uit. Ja, aan uwe voeten, God en Vader! leggen

Digitized by Google

wij, zoo velen wij gelooven ons geloof, zoo velen wij hopen onze hope, zoo velen wij lief hebben onze liefde dankzeggend neder: en terwijl wij te hunnen opzichte alle aanspraak, verdienste of roem verloochenen, brengen wij daarvan U en U alleen de eere toe: Niet uit ons: het zijn uwe gaven!

Maar is nu de oorsprong van deze hoofdkenmerken des Christens zoo hoog, zoo verheven en Goddelijk, dat zij niet minder dan onmiddellijke gaven Gods door den Heiligen Geest zijn, het laat zich dan ook verwachten, dat de aard dier gaven aan dien hoogen oorsprong beantwoorden zal. Zoo is het. Wenscht gij u daarvan nader te overtuigen? Komt, laat ons dan iedere van deze gaven afzonderlijk in hare eigenaardige werkzaamheid beschouwen.

Door het geloof is de Christen werkzaam omtrent hetgene JEZUS heeft gedaan.

Door de hoop is de Christen werkzaam omtrent hetgene JEZUS heeft beloofd.

Door de liefde is de Christen werkzaam omtrent hetgene JEZUS heeft geboden.

Door het geloof is de Christen werkzaam omtrent hetgene JEZUS heeft gedaan.

Maar wat bedoel ik, wanneer ik spreek van hetgene JEZUS heeft gedaan? Wat kan ik daarmede anders bedoelen, Geliefden! dan dat groote werk, waartoe JEZUS in de wereld kwam? Het werk, waarvan hij zelf betuigde: „Mijne spijze is, dat ik doe den wil mijns Vaders, en zijn werk volbrenge": waarvan hij aan den ingang van zijn lijdensweg verklaarde: „Vader! ik heb voleindigd het werk, dat gij mij hebt gegeven om te doen": ja, waarvan hij stervende aan het kruis uitriep: „Het is

Digitized by Google

volbracht." Met één woord: het groote werk der verlossing en zaliging van ons geslacht. — Met dit werk nu is de Christen door het geloof bepaaldelijk werkzaam. Hij vertegenwoordigt zich alles, wat JEZUS heeft gedaan om dit werk te volbrengen. Hij ziet hem dus van den troon der heerlijkheid, welke hij had bij den Vader eer de wereld was afdalen, om hier op aarde die heerlijkheid onder een kleed van vleesch en bloed, ja, de gelijkheid des zondigen vleesches te verbergen. Hij ziet hem van zijne geboorte aan alle gerechtigheid der goddelijke wet vervullen, om daardoor eene rechtvaardigheid bij God te verwerven, bestemd om niet alleen de bedekking, maar ook het sieraad zijner toekomstige Gemeente te zijn. Hij ziet hem, met heilig water uit de Jordaan gedoopt en met Goddelijk vuur uit den hemel gezalfd, den langen loop beginnen, aan welks ingang de woestijn met hare helsche verzoekingen, aan welks uitgang Gethsemané en Golgotha met hare helsche martelingen staan. Hij ziet hem het eene einde van dien loop met het andere samenschakelen door een keten van wonderen; wonderen van alwetendheid en almacht, wonderen van wijsheid en liefde, in welke zich als een altijddurend wonder der genade de ongeschapene heerlijkheid des eeuwigen Gods, in de gestalte eens schepsels, eens menschen openbaart. Hij ziet hem in den Hof der olijven de zonden der wereld op zich nemen, om die te zamen met het vloekhout, dat er het beeld en de bezoldiging van is, naar den Doodshoofdberg te torschen, ten einde haar aldaar als het Lam Gods, dat de zonden der wereld wegneemt, in zijn lichaam op het hout te dragen. Hij ziet hem als den buit en prooi des doods in het graf nederzinken, maar ook als den Overwinnaar van zijnen overwinnaar daaruit weder verrijzen, en in zijn verheerlijkt, en van alle schuldbetaling aan de zonde, die geboet, aan den dood, die ondergaan is, ontheven lichaam, aan de wereld den vrijbrief harer verlossing

Digitized by Google

vertoonen. Hij ziet hem langs een stralend pad van luistervolle openbaringen, waarop de getuigen zijner opstanding eerbiedig en geloovig nederknielen, den weg nemen naar den Olijfberg, naar den hemel, waar hij als Koning over den Berg van Gods heiligheid gezalfd wordt. Hij ziet hem van uit dien hemel wederkeeren in den Geest, die als zijn Plaatsbekleeder en Trooster tot de Gemeente komt, om haar voor zijne zichtbare wederkomst te bereiden, gelijk hij ook in den boezem der Gemeente het verlangen levendig houdt of verwekt: Kom, Heere, kom haastiglijk! — Zietdaar, Geliefden, wat de Christen door het geloof als voor zijn geest tegenwoordig zijnde ziet. En ziet niet alleen, maar waarmede hij ook voor zichzelven inwendig werkzaam is. Ik wil zeggen: wat hij zich toeëigent, waarop hij zich verlaat, waarbij hij leeft, ja, waarvan hij den grond van zijn eenigen troost in leven en sterven maakt. Aldus vertegenwoordigt zich de geloovige niet alleen de gansche geschiedenis des Heeren, maar hij vindt daarin ook zijne eigene geschiedenis weder. In des Heeren geboorte uit den Geest den grond van zijne wedergeboorte uit God: in des Heeren uitwendig leven op aarde het beeld van des Heeren inwendig leven in hem: in des Heeren lijden van het begin zijner menschwording tot aan het einde zijns levens toe niet alleen de bezoldiging zijner zonden, maar ook het voorbeeld van zijn eigen lichamelijk en geestelijk lijden: in des Heeren dood zijn roeping om de zonde af te sterven: in des Heeren opstanding zijne sterkte en kracht om in een nieuw leven te wandelen. Zoo leeft de Christen door het geloof met en in CHRISTUS, en is voor hem de raadselspreuk voor PAULUS, die voor ieder buiten den geloovige altijd een raadsel blijven zal, verklaard: Ik leef niet meer, maar CHRISTUS leeft in mij, en 't gene ik nu in het vleesch leef, dat leef ik door het geloof des Zoons Gods, die mij liefgehad heeft en zichzelven voor

Digitized by Google

mij overgegeven heeft. Door dat geloof is hij met CHRISTUS verbonden, als de rank met den wijnstok, als het lichaam met het hoofd, als de aderen des lichaams met het hart. Evenals zich het bloed door middel van de aderen uit het hart door het geheele lichaam verspreidt, alzoo gaat het leven Gods door middel van het geloof uit CHRISTUS in den Christen over. Vandaar dat ook CHRISTUS in hem een gestalte bekomt: vandaar dat CHRISTUS in hem als het oorspronkelijke in het afbeeldsel herleeft: vandaar dat hij gedurig meer en meer één wordt met CHRISTUS, gelijk CHRISTUS één is met God. Ja, één zijn, één worden met CHRISTUS door de genade, gelijk CHRISTUS van nature één is met God! Één zijn, één worden met CHRISTUS door den Geest, gelijk wij van nature één zijn met ADAM! dat is het groote doel des geloofs. Heerlijk geloof dan! Zalig wie u bezit. Hij draagt een hoofdtrek van het Beeld des Christens. Want nu blijft Geloof, hoop en liefde; deze drie.

Nauw en innig is de verwantschap, die tusschen het geloof en de hope bestaat. En toch, groot is desniettegenstaande het verschil, dat tusschen beide overblijft. Wilt gij er u van overtuigen? Laat mij beproeven, u het beeld der hope te schetsen.

Door de hope is de Christen werkzaam omtrent hetgeen JEZUS heeft beloofd.

Hier ontstaat wederom de vrage: wat JEZUS dan beloofd heeft? En het antwoord is gegeven in die reeks van heerlijke voorspellingen en voorstellingen van den volmaakten en eindeloozen gelukstaat, welke den Christen die tot het einde toe volhardt daarboven verwacht. Door de hope vertegenwoordigt zich dus de Christen de zaligheid, die zich in het verschiet aan hem vertoont. Nadat hij door het geloof CHRISTUS, als den Middelaar Gods en der menschen en den Plaatsbekleeder

Digitized by Google

der menschen bij God, den hemel heeft zien binnengaan, ziet hij, even als STEFANUS, dien hemel steeds geopend, als ware het om hem te ontvangen. Hij ziet zich dus in den geest overgebracht in de gewesten der zaligheid. Hij ziet den Vader der geesten op den troon des hemels, gelijk hij door al zijne aangenomene kinderen van aangezicht tot aangezicht aanschouwd, en van mond tot mond met den teederen naam van Vader begroet wordt. Hij ziet den Zoon, zittende ter rechterhand Gods, verheven tot de hoogste heerlijkheid; maar eene heerlijkheid, die niet meer zijn eigendom is, dan het eigendom der zijnen, die als leden zijns lichaams met hem verbonden zijn en op wie, van den grootsten tot den geringsten, zijne heerlijkheid, even als de zalfolie des Hoogepriesters van het hoofd tot op de voeten nederdaalt. Hij ziet de Gemeente der uitverkorenen blinkende van deze heerlijkheid haars Konings, allen Koningen en Priesters, naar het voorbeeld van den Koning-Hoogepriester, wiens gestalte zij dragen. Hij aanschouwt het heerlijk loon van de overwinningen, door die ontelbare schare onder de baniere des Lams over de zonde, de wereld en den dood behaald. Hij ziet de kronen en palmen der overwinnaars. Hij hoort de liederen en psalmen der zege en des triomfs. Hij is getuige van de hulde, door al het schepsel aan dit zegevierend leger en zijn Goddelijk Hoofd toegebracht. Hij vertegenwoordigt zich de genietingen van het groote feestmaal, waaraan alle kinderen Gods als broeders van één huis door den gemeenschappelijken Vader, met verzadiging der vreugde voor zijn aangezicht en den beker zijner wellusten worden onthaald. Hij stelt zich voor de zaligheden van de gemeenschap dier heiligen. Hij verlustigt zich in de verrassingen der herkenning en des wederziens. Hij ziet alle vorige dingen weggegaan: alle vlekken weggewasschen: alle rimpelen gladgestreken: alle tranen afgewischt: alle vermoeienissen vergeten. Waar is nu de

Digitized by Google

staf des zwervers? Hij bleef aan de poorte staan. Waar is nu het zware pak der zonden? Het verzonk in de zee der ontfermingen Gods aan den voet van Gods troon. Waar is nu het dikwijls drukkende juk van 's Heeren geboden? Het is van gedaante veranderd, en wat vroeger een last scheen, is nu louter lust geworden. Waar is.... maar wat vraag ik? Immers is de geheele oude mensch niet meer: al wat oud is, is voorbijgegaan: alles is nieuw, alles is schoon, is heerlijk, is zalig geworden. Zaligheid der zaligheden: alles is zaligheid!... Doch waar dool ik heen?... Ik gevoel het, Geliefden! ik zie het, dat ik nog op aarde ben. Maar ziet gij; zoo vast, zoo verzekerd is de hope des Christens, dat hij door haar wezenlijk meent te aanschouwen, meent te genieten, wat hij nog slechts door de hope aanschouwt en geniet. Neen, die vraag, of hij zich aldus met geene ijdele hope vleit, kan in hem niet opkomen. Met het geloof verbonden, ja, daarop steunende als op den grond waarin zij ankert, is de hope des Christens zichzelve zoowel het onderpand, als het vast bewijs van de dingen die zij hoopt. Zij schenkt den Christen bij de volle verzekerdheid des geloofs tevens den blijden roem der hope! Ik weet, dat mijn pand door CHRISTUS wordt bewaard. Ik weet, dat mijn leven in CHRISTUS verborgen is bij God. Ik weet, dat ik alreeds mede ben opgewekt en mede in den hemel gezet in CHRISTUS. Ja, gelijk CHRISTUS, door zijne Goddelijke wetenschap, aan den ingang van het strijdperk juichte: „Ik heb mijn werk voleindigd, o Vader! en nu, verheerlijk mij bij u!" alzoo juicht ook een PAULUS, nog vóór zijne intrede van de bloedige bane, waarop hem het zwaard van NERO dreigt, door de hope: Ik heb den loop geëindigd. Voorts wacht mij de kroon! — Heerlijke hope dan! zalig wie u bezit. Hij bezit een hoofdtrek van het Beeld des Christens. Want nu blijft geloof, Hoop en liefde; deze drie.

Digitized by Google

Waar het geloof en de hoop voorafgaan, volgt als van zelve de liefde. De liefde, die ook zelve wederom haar eigen gestalte, haar eigen gelaat draagt en haar eigen werkkring heeft.

Immers door de liefde is de Christen werkzaam omtrent hetgene JEZUS heeft geboden.

Wederom eene vraag: Wat heeft JEZUS geboden? — Gij gevoelt, dat het hier niet mogelijk, en ook niet noodig is alle geboden des Heeren op te tellen. Het is genoeg, indien er slechts één gebod bestaat, dat als de slotsom van allen, alle te zamen in één bevat. Bestaat er nu waarlijk zulk een gebod?

Hooren wij JEZUS zelven. De ure is gekomen. De laatste nacht zijns levens genaakt. JEZUS ligt met zijne discipelen aan het paaschmaal aan. In zijn hart is het vaarwel der aandoenlijkste scheiding. Van zijne lippen vloeien de lessen der heiligste liefde, waarin de wedergalm van vroegere vermaningen klinkt. En hoe klinkt het nu van de lippen diens hemelschen Wetgevers? Welk is nu het eerste, ja, het ééne groote gebod, waaraan Wet en Evangelie, Oud en Nieuw Verbond hangt? Hoort! „Een nieuw gebod geve ik u: dat gij elkander liefhebt, gelijk ik u liefgehad heb, dat gij ook elkander liefhebt. Hieraan zullen zij allen bekennen, dat gij mijne discipelen zijt, als gij liefde hebt onder elkander."

Zietdaar het groote woord uitgesproken. De slotsom van alle 's Heeren geboden is liefde, naar het voorbeeld van zijne liefde! Door de liefde alzoo is de Christen omtrent dit hoofdgebod des Heeren werkzaam. Door het geloof tot dankbaarheid en wederliefde genoopt en gedrongen, door de hoop in die gezindheid versterkt en aangevuurd, heeft nu de liefhebbende Christen geen ander streven, dan dit testament, dezen uitersten wil van CHRISTUS heiliglijk te vervullen.

Digitized by Google

Hij ziet dus onophoudelijk op JEZUS CHRISTUS als het volmaakte toonbeeld der liefde. Hij ziet in hem de liefde in haar verhevenste beginsel, in haar liefelijkste gedaante, in haar ruimsten omvang, in haar edelste werkzaamheid en kracht. Dat voorbeeld tracht hij in te prenten in zijn hart, uit te drukken in zijn leven. Hij heeft alzoo zijne medemenschen niet zoozeer als zijne broederen door ADAM, maar vooral als zijne broederen in CHRISTUS lief als dezulken, voor wie CHRISTUS mede gestorven is. Vandaar sluit hij zich wel het innigst aan hen, die met hem door één geloof aan dien zoendood des Heeren, door ééne liefde voor dien gestorven Verlosser zijn verbonden, en dierbaar boven alles is hem de gemeenschap der heiligen. Maar het is er nochtans verre af, dat zijne liefde zich tot dien engen kring bepalen zou. Immers terwijl hij in zijne medegeloovigen verloste en geredde broeders ziet, ziet hij in de overige redbare en verlosbare zielen, tot wier redding en verlossing hij als medearbeider Gods het zijne kan, moet en wil toebrengen. Als zoodanig heeft hij alle menschen, (daar de uitkomst van zijne pogingen voor hem verborgen is,) als aanstaande broeders lief. O hoe kostelijk maakt die gedachte hem iedere ziel, die de Heer hem op zijnen weg doet ontmoeten. Hoe liefdevol is vooral zijn hart gestemd en gezind omtrent hen, die de Heer, in den weg van vleeschelijke en uitwendige betrekkingen en banden, nader bij hem geplaatst, en dus vóór en boven anderen als voorwerpen van den arbeid zijner liefde hem als met den vinger heeft aangewezen. En terwijl hij biddende aan dien zaligen last voldoet, hoe zorgvuldig is hij intusschen om ook in de waarneming van al de plichten, die hem door deze uiterlijke betrekkingen worden opgelegd, volmaakt in de liefde te zijn. Welk een gehoorzaam zoon, welk een liefhebbende broeder, welk een vriendelijk echtgenoot, welk een teeder vader, welk een getrouw vriend, welk

Digitized by Google

een edelmoedig verzorger en weldoener van weduwen en weezen, van armen en ellendigen is hij niet! En nochtans doet deze liefde voor de allernaasten aan de liefde voor de naasten niets te kort. Integendeel. Naar het voorbeeld des Apostels, naar het voorbeeld des Heeren, zoekt hij allen alles te zijn. Hij is een wereldburger in den schoonsten zin des woords. Wie zijn arm, zijn oog niet bereiken kan, bereikt zijn gebed, dat dagelijks allen als op de armen der liefde voor de voeten van God draagt, en hen Gode en den Woorde zijner genade aanbeveelt. Ja, zijne vijanden zelfs, — dat is, zij die zichzelven met dien naam noemen, of zich door hunne daden aldus betoonen; in zijn hart worden zij met een anderen naam genoemd, — zijn van die liefde niet uitgesloten. Het zegt weinig, dat hij hun hunne vijandschap vergeeft: meer zegt het, dat hij hun bij alle gelegenheden zoekt wel te doen, en daardoor als kolen vuurs op hun hoofd te hoopen: maar wat alles zegt, het is: dat hij in zijn hart omtrent hen niets dan de zuiverste, de oprechtste liefde, eene liefde als van den vader in de gelijkenis voor den verloren zoon, als van CHRISTUS voor zijne hem vervolgende en verdoemende haters gevoelt. Ja, CHRISTUS en die gekruist is het ware voorbeeld voor de liefde van den Christen. Want even als de CHRISTUS, betoont de Christen de kracht zijner liefde vooral in den prijs, dien de betooning daarvan hem zelven kost. En wat kost zij hem dan? Zij kost hem — mag ik mij zoo uitdrukken — hem zelven! Zelfverloochening! noemde CHRISTUS met één woord den grond, waarop alle Christelijke deugd, waarop ook de deugd der liefde wast. De natuur leert: heb uzelven boven allen lief: dat is, heb uwe broeders minder lief dan uzelven, ja, als zij u wederstaan, ontzie u niet hen te haten. De genade leert: „heb uwe broeders lief als uzelven: dat is, heb uzelven niet liever dan hen, en als hun belang soms het offer van

Digitized by Google

het uwe vordert, ontzie u niet te doen alsof gij uzelven haattet, uzelven beneden en achter hen steldet! Zwaar zeker zijn dientengevolge dikwijls de offers, die de liefde van den Christen eischt, ja, zij maakt hem eenigermate tot een altijddurend offer: maar naarmate de gave der liefde moeielijker verkregen en behouden, naarmate de deugd, waartoe zij bekwaamt, met meer opoffering geoefend wordt, naar die mate is ook de gestalte te liefelijker, die zij draagt. Kon ik u die gestalte beschrijven! Kon ik u hare hemelsche beeltenis malen!... Maar ik kan het, Geliefden! als ik daartoe de hulp van PAULUS, den onnavolgbaren lofredenaar der liefde gebruik. Welaan, hoort dan den grooten Apostel zelven, gelijk hij met een penseel, in het vuur des Heiligen Geestes gedoopt, het beeld der liefde schetst:

De liefde is lankmoedig, zij is goedertieren; de liefde is niet afgunstig; de liefde handelt niet lichtvaardig, zij is niet opgeblazen; zij handelt niet ongeschikt, zij zoekt zichzelve niet; zij wordt niet verbitterd, zij denkt geen kwaad; zij verblijdt zich niet in de ongerechtigheid, maar zij verblijdt zich in de waarheid; zij bedekt alle dingen, zij gelooft alle dingen, zij hoopt alle dingen, zij verdraagt alle dingen: de liefde vergaat nimmermeer.... Heerlijke liefde! zalig wie u bezit. Hij bezit een hoofdtrek van het Beeld des Christens. Want nu blijft geloof, hoop en liefde, deze drie.

Zoo staat dan nu, in de vereeniging van deze drie hoofdtrekken, het geloof, de hope en de liefde het Beeld des Christens u in zijn geheel voor de oogen. En wie herhaalt nu niet gaarne: Liefelijk beeld! Ja, in dat beeld verschijnt u als in een spiegel de gansche waardij des Christendoms, zoowel als de volle heerlijkheid, waartoe de Christen door het Evangelie geroepen is. Door het geloof, de hoop en de liefde toch verheft zich de Christen uit het stof dezer aarde, en draagt reeds op aarde en onder een kleed van

Digitized by Google

stof het onderpand en den voorsmaak van een zaligheid, die hem aan de engelen gelijk, ja, Gode gelijkvormig maken zal. Door het geloof, de hoop en de liefde verheft zich de Christen uit den stroom des tijds, en eigent zich in den tijd de vrucht der eeuwen, ja, der eeuwigheden toe. Door het geloof omhelst de Christen het verledene, stelt zich in het bezit van alles wat CHRISTUS vóór eeuwen heeft gedaan, ja, klimt tot vóór de grondlegging der wereld, wanneer God reeds zijn naam in liefde kende en noemde op. Door de hoop omhelst de Christen de toekomst, stelt zich in het genot van de zaligheden die hem wachten, en staart, duizelend van verrukking, de eindelooze ruimte eener altijd voortgaande en nooit voleindigde volmaking in! Door de liefde omhelst de Christen het tegenwoordige, het Heden, breidt de armen uit als om de geheele menschheid in liefde te omvatten, en brengt mede zijn steen toe aan den grootschen bouw, die op den grondslag van het eeuwig raadsbesluit des Heeren naar de nooit bereikte spitse der eeuwigheid verrijst. Geloof, hoop en liefde zijn als de drie vleugelparen, waarop de Christen, even als de Serafim bij JESAJA, in de lucht van een hooger en beter leven zweeft. En wél mag ik hier van de Serafim gewagen. Want indien de Christen, naar luid der belofte, eenmaal den engelen volkomen gelijk zijn zal, het is door het geloof, de hoop en de liefde, dat hij reeds hier op aarde eenigermate het bestaan der engelen deelt. Immers wat is het geloof, dan een vervroegd hemelbezit? wat de hope, dan eene vervroegde hemelaanschouwing? wat de liefde, dan een vervroegd hemelleven? En zietdaar dan nu ook in dit laatste woord de reden opgegeven, waarom de liefde de beide andere gaven overtreft: omdat de liefde reeds begonnen is het leven te leven, dat het geloof en de hope nog slechts verwacht. Daarom laat de Apostel dan ook ten slotte den triomfgalm ter eere der liefde klinken: Doch de meeste van deze is de liefde!

Digitized by Google

De meeste van deze is de liefde! Waarom de meeste? Omdat zij de laatste in tijd van wording is. De Christen wordt geboren door het geloof, wast op door de hope, maar volwassen zijnde draagt hij vrucht door de liefde. Men moet gelooven, eer men kan hopen; maar men moet beide gelooven en hopen, eer men kan liefhebben. De liefhebbende Christen is dus de voleindigde en volmaakte Christen: JOHANNES, de discipel dien JEZUS liefhad, is de Apostel der liefde, en de Alfa en de Omega zijner vermaningen en lessen, toen hij op honderdjarigen leeftijd zich op de schouderen zijner jongeren naar de vergaderingen der Christenen te Efezen liet dragen, was: „Kinderkens! bemint elkander! Kinderkens! bemint elkander! — De meeste is de liefde. Waarom de meeste? Omdat de liefde de vruchtbaarste in uitwerkselen is. In het geloof en in de hope blijft in zooverre altijd iets eigenbatigs over, als de mensch daarin uitsluitend zichzelven bedoelt: de liefde daarentegen bedoelt den broeder, voor wien zij des noods haar eigen tijdelijk belang ten beste heeft. Het rijk van CHRISTUS doet aanwinst aan iederen Christen, die gelooft en hoopt; maar de Christen, die daarbij tevens veel lief heeft, doet wederom nieuwe aanwinst voor dat rijk door anderen te winnen, en is te gelijker tijd een zegen voor de aardsche maatschappij. Ja, wat meer is, van deze drie is de liefde de eenige, die wij met den hoogen God gemeen hebben. God is liefde! — De liefde is de meeste. Waarom? Omdat, terwijl het geloof en de hope ophouden, de liefde eeuwig blijft. Het geloof houdt op, waar de aanschouwing begint; de hoop eindigt, waar het genot aanvangt; maar de liefde vergaat nimmermeer: zij blijft ook in den hemel de band der zaligen. — Ziet het beeld des Christens. Naast hem gaat ter rechterzijde het geloof, ter linkerzijde de hope; binnen in hem zetelt de liefde, die de Heilige Geest in zijn boezem ontstak. Zoo gaat hij daarheen

Digitized by Google

door het Geloof en de Hope als twee geleidsengelen ondersteund en gedragen, terwijl de Liefde hem inwendig aanvuurt en dringt. Daar bereikt hij het doel van zijnen tocht: hij staat voor de poorte des hemels: zij ontsluit zich voor hem. Nu heeft hij geen verder geleide, geene verdere ondersteuning meer noodig. Hij neemt dus afscheid van het Geloof, van de Hope: zij verlaten hem, en blijven aan den ingang achter. Maar de Liefde, die in zijn binnenste woont, gaat met hem binnen, vergezelt hem voor den troon des Eeuwigen en blijft hem onafscheidelijk bij. Zij, zijn machtigste beschermengel op aarde, blijft ook zijn getrouwste gezellin in den hemel, ja, ook aldaar de voornaamste bewerkster zijner zaligheid. Zoo blijft dan nu geloof, hoop en liefde, deze drie: maar de meeste van deze is de liefde! Want zij vergaat nimmermeer!

Wie is tot deze dingen bekwaam? Het zou mij niet bevreemden, indien thans hier of daar deze vraag mocht oprijzen. Hoe heerlijk toch was niet het beeld, dat ik u schetste. Maar even daarom mocht het misschien sommigen toeschijnen, alsof ik daarin eene door weinige bereikte of bereikbare hoogte van Christelijke volmaking had afgeschetst. Door weinigen, althans betrekkelijk weinigen bereikt? Het is mogelijk, Geliefden! Maar daarop heb ik geen antwoord, dan dit: zij hebben niet gewild. Maar voor weinigen bereikbaar! Neen! daartegen verhef ik mijne stem. — Wie kan zalig worden? Bij de menschen is het onmogelijk. Maar wat onmogelijk is bij de menschen, is mogelijk bij God.

Hier dringt zich aan mijn geest een merkwaardige tegenstelling op.

SAULUS, blazende dreiging en moord tegen de discipelen des Heeren, had een welbehagen aan STEFANUS dood, en verwoestte de Gemeente.

Digitized by Google

Indien ik de liefde niet had, die liefde, die lankmoedig, die goedertieren, die niet afgunstig, die niet verbitterd, maar die alle dingen hopende en alle dingen verdragende is, zoo ware ik niets.

Van wien zijn die laatste woorden afkomstig. Van SAULUS! Van dienzelfden SAULUS, wiens mond eenmaal dreiging en moord blies tegen diezelfde discipelen van JEZUS, aan wie hij nu zulk een les van zachtmoedigheid en verdraagzaamheid geeft. Welk eene omkeering! Wie heeft dat gedaan? God! God, die met een enkelen wenk den woedenden leeuw in een zachtmoedig lam veranderen kan. Welnu, diezelfde God, die dit wonder uitwerkte, leeft nog. Gelijk hij op den weg van Damaskus den verblinden man met zijn macht en liefde tegenkwam, alzoo komt hij ook ons op al de wegen van ons leven met zijne bekeerende en heiligende genade tegen. En indien het voor hem niet te groot was, in de ziel van eenen zich afkeerenden vijand niet alleen eene uitnemende en bijna nooit geëvenaarde mate des geloofs en der hope, maar ook der liefde welke de meeste is te werken, hoe zou het dan voor hem te groot kunnen zijn, dezelfde gezindheden in ons te verwekken, die toch reeds zooveel nader tot hem gebracht zijn, en hier als eerbiedige leerlingen van zijn Woord aan zijne voeten zitten? Of is het niet zoozeer des Heeren macht, als wel zijne bereidwilligheid, die door u in twijfel getrokken en met betrekking tot uzelven verdacht wordt? Maar laat mij u dan vragen: Waarom zou dan nog heden, in den weg van Gods Voorzienigheid, het woord der tegenwoordige prediking tot u komen? Of zou God u laten opwekken tot deugden, waartoe hij u de bekwaamheid niet zou willen verleenen? Zou hij u gaven laten aanprijzen en aanbieden, die hij u niet zou willen schenken? O ziet toch wel toe, dat al die schijnschoone twijfelingen aan het einde niet blijken slechts bedekselen der traagheid geweest te zijn, waarachter zich uw onwil verschool om te doen, wat

Digitized by Google

van uwe zijde te doen was om deel aan de Goddelijke genadegaven te ontvangen.

Ja, het zijn gaven, Goddelijke gaven, Goddelijke genadegaven, van welke ik u heden sprak: maar gij, die u achter dien naam verbergende, in lijdelijke en ledige rust het oogenblik wilt afwachten dat God u die gaven schenken zal, het woord is voor uw aangezicht, dat u veroordeelt: want hoe spreekt de Apostel, eer hij zijne lofverheffing der Liefde begint? „IJvert naar de beste gaven". Dat is IJvert naar het geloof! IJvert naar de hope! IJvert naar de liefde! Nu! God zou u niet laten zeggen: IJvert daarnaar, indien die gaven niet door ijver, met gebed en smeeking gepaard, te verkrijgen waren. Brengt dan allen ijver en naarstigheid toe, dat gij deze gaven verkrijgen moogt. Reinigt uwe zielen als een heiligdom, als een heilig vat om die gaven te ontvangen. Breekt uwe zonden af. Verlaat de wereld. Zoekt de gemeenschap met God. Onderzoekt de schriften. Bidt om den Heiligen Geest. De Heilige Geest is de oorzaak en werkmeester van deze gaven, die haar aan PAULUS verleend heeft en haar aan ons verleenen moet. En de Heilige Geest is door God beloofd aan allen, die hem bidden. Ziet dan slechts toe, dat gij zijne werkingen niet wederstaat. Misschien heeft hij zijn werk bij u reeds begonnen. Misschien is er bij u reeds eene eerste kiem van dat geloof aanwezig, dat ook de wortel der andere gaven worden moet. Welnu! waakt dan over dit teeder beginsel, als de zorgvuldige landman over het zaad van een kostbare plant. De grootste Christenen zijn uit zulk een klein beginsel geboren. Bidt dagelijks met de Apostelen: Heere! vermeerder mij het geloof! Voedt uw geloof door overdenking, door Bijbellezing, door Christelijke samenspreking, gepaard met de oefening van alles wat goed en liefelijk, wat heilig en Godegevallig is. Zoo zal het dagelijks toenemen, en allengskens uit den stam des geloofs

Digitized by Google

ook de bloesem der hope ontluiken. En als de vrucht uit dien bloesem zal als van zelve de liefde zich vertoonen. Zoo was het bij SAULUS! Meer dan twintig jaren liggen tusschen het gebeurde op den weg van Damaskus en de uitboezeming in den Brief aan de Gemeente van Korinthe, die ons zulk een heerlijke proeve van des Apostels vorderingen op den weg der volmaking, van de hem te beurt gevallen bedeeling met de heerlijkste gaven des Geestes geeft. En al ware het dat wij, gelijk te verwachten is, nooit de hoogte des Apostels zullen bereiken, wij zijn ook niet tot zulke groote dingen geroepen als hij. Genoeg is het, indien wij slechts zoeken te woekeren met de gave, die wij ontvangen hebben: indien wij ons slechts beijveren om in onzen nederigen kring evenzeer een toonbeeld der Goddelijke genade, door de oefening van geloof, hoop en liefde te zijn, als PAULUS zulks in zijnen verhevenen kring was. Dan zal ook voor ons de vrucht van dien ijver niet achterblijven. Voortgaan zullen wij van licht tot licht, van kracht tot kracht, van gave tot gave en van deugd tot deugd. En voor zooveel wij bij anderen mochten achterblijven, God is geen hard heer, dat hij maaien zou, waar hij niet gezaaid heeft, of dat hij veel eischen zou van hem, dien weinig gegeven is. Vertrouwen wij ons maar aan de altijd rechtvaardige, altijd goedertierene beschikking onzes Gods en juichen wij er in, dat wij, dat onze toekomstige zaligheid zoowel als het ons toe te leggen loon in zijne, dat is, in de beste handen berust. Hij nu, de God des vredes, die den grooten Herder der schapen door het bloed des eeuwigen Testaments uit de dooden heeft wedergebracht, namelijk onzen Heere JEZUS CHRISTUS, die volmake u in alle goed werk, opdat gij zijnen wil moogt doen, werkende in u 't gene voor hem welbehaaglijk is, door JEZUS CHRISTUS, denwelken zij de heerlijkheid in alle eeuwigheid!

AMEN.

Digitized by Google

HET HOOGEPRIESTERLIJK GEBED.

JOHANNES XVII.

DIT HEEFT JEZUS GESPROKEN, EN HIJ HIEF ZIJNE OOGEN OP NAAR DEN HEMEL, EN ZEIDE: VADER, DE URE IS GEKOMEN: VERHEERLIJK UWEN ZOON, OPDAT OOK UW ZOON U VERHEERLIJKE, ENZ.

Het zal u niet verwonderen, wanneer ik erken, dat ik heden niet zonder eenigen schroom tot u begin te spreken. Het Hoofddeel, dat voor ons ligt opgeslagen, heeft u dien schroom alreeds verklaard. Men heeft het Evangelie van JOHANNES het hart van CHRISTUS genoemd. Maar indien geheel het Evangelie van JOHANNES het hart van CHRISTUS is, wat mag dan dit Hoofdstuk, dat daarvan het innigste gedeelte uitmaakt, wel wezen? Immers niets minder, dan de diepste grond van dat hart? Aldus heeft ook LUTHER het genoemd. Hij zegt: „Dit is het gebed, waarin JEZUS den diepsten grond zijns harten, beide jegens ons en zijnen Vader, openlegt en uitstort." Nu als CHRISTUS zijn groot en Goddelijk hart geheel voor den mensch ontsluit, wat mag dan de mensch wel doen? Wat anders, dan zijn aangezicht in het stof leggen, stilzwijgend toeluisteren en — aanbidden?

Digitized by Google

Maar neen, Broeders! Wij kunnen nog iets anders, nog iets beters doen. Wij kunnen de uitstorting van dat hart, na haar gehoord te hebben, van woord tot woord bij ons zelven herhalen en overdenken, elkander op den hoogen en diepen inhoud er van opmerkzaam maken, en er de een den ander mede leeren, troosten, bemoedigen, sterken en stichten. Dat wij, dus doende, niet tot het merg en pit van die uitboezeming zullen doordringen en ons tot de schors moeten bepalen, dat behoeft ons immers niet af te schrikken? Want met welke van Gods woorden is dit niet evenzeer het geval? De vraag is alleen: waartoe is ons dit gebed gegeven? En dan antwoord ik met vrijmoedigheid: Zekerlijk niet om er een heilig toonbrood van te maken, dat men voor Gods aangezicht nederzet zonder het te mogen aanroeren. Meent men aan dit Gebed een buitengewonen eerbied te moeten betoonen? Het tegendeel zou heiligschennis zijn! Maar men betoone dien eerbied niet in eene bijgeloovige onthouding van het gebruik van dit Gebed: maar integendeel in een eerbiedig en dankbaar gebruik daarvan, ter meerdere eerbiediging van Hem, die het met luider stemme uitsprak opdat wij het zouden hooren en ter harte nemen; ter hoogere vereering bovenal van God zelven, die door zijnen Geest ook dit Gebed voor ons heeft laten bewaren en te boek stellen, en ons daarin als heeft toegeroepen: Verzegel de woorden van dit Gebed niet: de tijd is nabij!

Zoo noodig ik u dan, wel, gelijk ik reeds zeide, met eerbiedigen schroom, maar tevens met volle vrijmoedigheid uit, om over dit Gebed eenige oogenblikken met mij na te denken. Dat intusschen het heilig vuur der liefde Gods, nu meer dan ooit, mijne lippen reinige om waardiglijk over dit eerbiedwaardig onderwerp te spreken, is een verlangen, dat God in mijn hart leest, en waarin gij u biddende met mij vereenigen zult. Amen.

Digitized by Google

Ontschoeit nu uwe voetzolen, Christenen, gij staat op heiligen grond. Gij staat in het Heilige der Heiligen des Evangelies. Gij hoort den Goddelijken Zoon met den eeuwigen Vader spreken. Gij werpt een blik in het geheim van de innige gemeenschap, die de Zoon op aarde met den Vader in den hemel onderhoudt. Gij wordt oorgetuige van het Gebed, waarvan ieder, die een vonk godsdienstig gevoel bezit, erkent, „dat er nimmer eerwaardiger, of heiliger, of vruchtbaarder, of aandoenlijker woord in den hemel of op aarde gehoord is, dan ditzelfde Gebed van Gods Zoon!" Onvergelijkbaar is dan ook de overeenstemming, de harmonie, die er in dit Gebed tusschen inhoud en vorm, tusschen geest en toon heerscht. Eenvoud van woorden en diepte van gedachten; kalmte van uitdrukking en vuur en gloed van bezieling; biddende eerbied en kinderlijke, ja, meer dan kinderlijke gemeenzaamheid; alles vereenigt zich, om aan dit Gebed een onnabootsbaar karakter beide van menschelijkheid en Goddelijkheid te geven. Het is een gebed van den Zoon des menschen, maar als ware het doorschitterd en doorstraald van de heerlijkheid des Zoons Gods gelijk op Thabor het licht der verheerlijking door het lichaam der vernedering van MARIA'S zoon henenbrak!

En inderdaad! Wel werkte alles mede om aan dit Gebed dat hoog, dat heilig, dat heerlijk, dat hemelsch, dat Goddelijk karakter te geven. Want indien te allen dage op aarde nooit een mensch gesproken heeft gelijk deze mensch, die het uitboezemde, nimmer toch heeft de Eenige op plechtiger oogenblik zijne stem opgeheven, dan toen hem dit Gebed van de lippen vloeide. Daar stond hij in het dal Josaphat bij Kedrons beek. Daar stond hij, en achter hem het Profetenmoordend Jeruzalem, dat hij niet anders dan in banden en om er gedood te worden zou wederzien. Daar stond hij, en vóór hem de Olijfberg met den in zijn helling verscholen olijvenhof, waar de pers des lijdens alreeds op

Digitized by Google

haar offer wacht. Daar stond hij, en rondom hem de jongeren, de elf getrouwen die hem zijn bijgebleven, met de uitdrukking van den diepsten weemoed in de op hem geslagen oogen. Daar stond hij, en alsof ook de stoffelijke schepping het hare moest toebrengen om dit tooneel in zijn eigenaardig licht te plaatsen, boven hem scheen de maan, die omstreeks dezen tijd haar schijf vervulde, en goot op de heilige groep haar zacht en vriendelijk schijnsel uit. — Zoo stond hij daar op den tweesprong aan het groote keerpunt zijns levens: want hier scheidde zich de weg des Leeraars, die in de wateren der Jordaan begonnen was, van het pad des Lijders, dat in het graf van JOZEF van Arimathea zou eindigen. Dit wetende heeft de liefdevolle Meester zijne jongeren reeds vroeger voor de scheiding voorbereid, maar nu is de ure gekomen (vs. 1). Thans is de eigenlijke stonde des afscheids daar. En nu, hoedanig zal dat afscheid zijn? Alle woorden zijn gesproken: het woord der vermaning, het woord der waarschuwing, het woord der vertroosting: het woord der liefde, der genade en der belofte van hulpe en kracht. Wat zal hij er meer bijvoegen?

Ziet, daar heft hij het oog omhoog ten hemel. Hoort, daar wendt hij zijne stem van de jongeren tot God, en bidt. Hij bidt. Geen ongewoon gezicht voor de jongeren: geen ongewoon gezicht ook voor ons. Zoo bad hij in de dagen zijns vleesches menigmaal in den nacht voor hen, voor wie hij zich moede had gearbeid op den dag. Maar dan bad hij niet in de diepte der vallei, op de lage aarde, ten aanhooren der hem vergezellende Apostelschaar. Neen, dan bad hij in de hoogte, zoo nabij mogelijk aan den hemel, op den top des geliefden bergs, in heilige eenzaamheid; alleen, alleen met God. Nu echter, welk een verschil! Nu verwijdert hij zich niet uit den kring der jongeren om te gaan bidden: nu heft hij uit hun midden hart en oog en stem omhoog. Nu bidt hij, dat allen het hooren!

Digitized by Google

Ook wij, Geliefden, ook wij, door de onschatbare mededeeling des boezemdiscipels, in den geest als onder het gehoor des Heeren verplaatst, mogen dit gebed van verre beluisteren. Wie dan ooren heeft om te hooren, hij hoore!

Een beroemd Schriftverklaarder heeft van het Gebed van JEZUS dat voor ons ligt gezegd, dat het, wat de woorden betreft, het eenvoudigste en duidelijkste, wat de zaken aangaat het diepzinnigste hoofdstuk uit geheel de Schrift is. Ik heb het alzoo bevonden. Dit is de reden, waarom gij mij wel vergunnen zult, den korten tijd, die mij voor mijne gewichtige en uitvoerige taak is toegestaan, niet aan eene opzettelijke verklaring van ieder woord afzonderlijk te besteden, maar mij liever tot een algemeen overzicht der zaken te bepalen.

En dan is vóór alle dingen noodig, dat wij terstond een bepaald standpunt kiezen, vanwaar wij het geheel beter kunnen overzien. De vraag is dus: Is er ook in dit Gebed een hoofdonderwerp te vinden, dat daarin het middelpunt uitmaakt, waaruit zich alles laat afleiden en waartoe ook alles zich weder terugbrengen laat? Mij dunkt, dat ik deze vraag toestemmend beantwoorden kan. En welk is dan dit hoofdonderwerp? De Heerlijkheid van God. Niet minder dan acht malen komt daarin het woord heerlijkheid zelf, of in de afgeleide bewoordingen voor. Nu hebben wij uit JEZUS eigen mond den regel: Uit den overvloed des harten spreekt de mond. Zoo behoeven wij dan niet te vragen, wat bij deze uitboezeming JEZUS het naaste aan het hart lag. Kennelijk was het de heerlijkheid Gods. Welaan, laat ons dit in het oog houden, en daarvan bij onze verdere beschouwing uitgaan.

Maar wat bedoel ik er mede, wanneer ik zeg, dat de heerlijkheid van God het hoofdonderwerp in dit Gebed des Heilands uitmaakt?

Digitized by Google

Het antwoord is eenvoudig. De heerlijkheid van God is niets anders dan de vereering, die hem van wege zijne heerlijke volmaaktheden en deugden door al het schepsel wordt toegebracht. Die vereering nu is het einddoel van alles wat God beraamt en doet. Niet om zijns zelfs wil. Want God, die niet van menschenhanden gediend wordt als iets behoevende, kan ook door de hulde van al het schepsel eigenlijk niet worden vereerd. Maar God begeert die vereering om zijns schepsels wil. Immers weet hij, dat het de zaligheid van het schepsel is hem te vereeren, dat is: hem in zijne grootheid te kennen, in zijne heiligheid te vreezen en in zijne goedertierenheid lief te hebben. Dit is het eeuwige leven, dat zij u kennen, den eenigen, waarachtigen God (vs. 3). Daarom loopen dan ook al de werken van God, het werk der volmaking en wederoprichting aller dingen uit op dit ééne doel: „de verheerlijking Gods. Uit hem, door hem, tot hem zijn alle dingen. Hem zij de heerlijkheid in eeuwigheid!"

Dit liefderijke doel nu, waarbij God van het schepsel om zijns zelfs wil de hulde eener dankbare Godsverheerlijking eischt, het is in sommige gedeelten der schepping aanvankelijk bereikt. In den hemel buigen zich de Serafim met bedekten aangezichte voor den troon van God neder met den lofzang: „Heilig, heilig, heilig, driemaal heerlijk, is de Heer der heerscharen." En geheel de hemelsche tempel geeft den wedergalm op dit gezang. Nog hooger stijgt de lofzang, die, na de aanvankelijke voleindiging van het werk der verlossing, uit den mond van de Vertegenwoordigers der schepping Hem die op den troon zit wordt toegebracht: Heilig, heilig, heilig, driemaal heerlijk is de Heere God de Almachtige, die was en die is en die komen zal! waarmede zich de Vertegenwoordigers der verlosten vereenigen,

Digitized by Google

zeggende: „Gij, Heere, zijt waardig te ontvangen de heerlijkheid en de eere en de kracht (1)!"

Uit dien hemel was het, dat JEZUS CHRISTUS nederkwam: hij, die vroeger in dien hemel getuige, ja, deelgenoot van die heerlijkheid geweest was! Op aarde echter vond hij alles geheel anders gesteld. Daar ontdekte hij bijna geen spoor van de Godsverheerlijking, waarvan hij in den hemel aanschouwer was geweest. En geen wonder. Want aldaar had de zonde den naam, de kennis en den dienst van God bijna geheel van de aarde doen verdwijnen. Daar kon een gewijde mond getuigen: „Zij hebben het schepsel gediend boven den Schepper, die te prijzen is in eeuwigheid!" Treurig, ontmoedigend gezicht. Maar neen! Treurig moge dat gezicht voor JEZUS geweest zijn, treuriger dan het voor iemand buiten hem zijn kon, het ontmoedigde hem niet. Integendeel. Het was juist dat gezicht, dat hem bewoog, om uit den hemel op aarde neder te komen. Ziende, uit den hoogen hemel, van den troon der heerlijkheid, tot welken ook voor hem het driemaal Heilig opging, ziende dat het menschdom door het verloren gaan van de kennis van God op aarde diep rampzalig geworden was en steeds rampzaliger dreigde te worden, erbarmde zich de liefde des Geliefden Gods. En daar hij wist, dat er slechts één middel was om op aarde den dienst van God te herstellen, ontzag zijne liefde dit middel niet. Hij legde starrenkroon en lichtkleed en wereldstaf en Godsgestalte af, kwam op aarde, en werd mensch. Met welk doel? Om door middel van deze menschwording de menschelijke natuur weder met de Goddelijke, de Goddelijke met de menschelijke te vereenigen. Om bij de menschen als de Vertegenwoordiger Gods, om bij God als de Vertegenwoordiger der menschen op te treden. Om bij God te doen wat er te doen was om de zonden der

(1) JES. VI. OPENB. IV.

Digitized by Google

wereld weg te nemen; om bij de menschen te doen wat er te doen was om hen weder tot God te brengen. Om alzoo in zijne aangenomene menschheid, mag ik het zoo uitdrukken, een Goddelijk verbond tusschen Godheid en menschheid te sluiten, waarvan de uitkomst was, dat de menschheid die bijna geheel uit hare plaatse uitgevallen en beneden haar eigen peil gezonken was, niet alleen weder werd opgericht, maar ook de macht ontving om der Goddelijke natuur deelachtig te worden. Zietdaar het groot, heerlijk en Godewaardig doel, waartoe de Zoon van God de heerlijkheid, welke hij had bij den Vader eer de wereld was (vs. 5) verliet, om hier op aarde de Middelaar Gods en der menschen en het goddelijk Vereenigingsmiddel tusschen beide te worden, het doel, waartoe de Zoon van God de Zoon des menschen werd. — Werd nu dit doel eenmaal bereikt, dan werd God daardoor uitermate verheerlijkt. En dat niet alleen, omdat langs dien weg een schoone parel uit de kroon van God, de naar zijn beeld en gelijkenis geschapen mensch, uit het stof der diepste verlaging weder opgenomen, en als een keurjuweel aan de diadeem zijner heerlijkheid gehecht werd. Maar ook, en voornamelijk, omdat God, in dien weg van herstelling en verlossing van het verloren menschengeslacht, zijn heerlijke deugden op zulk eene wijze zou openbaren als nog nimmer was geschied. Omdat het ontwerp van die verlossing het pronkstuk der Goddelijke wijsheid, zijne uitvoering het pronkstuk der Goddelijke almacht, zijne voleindiging het pronkstuk der Goddelijke liefde wezen zou. Opdat ik het met één woord zegge: Omdat in deze nieuwe en luistervolle openbaring der Goddelijke volmaaktheden God zelf zijn Goddelijk aangezicht, zijn Goddelijk wezen, het innerlijke en innigste zijner Godheid aan al het schepsel, niet alleen aan de menschen, maar ook aan de Engelen zichtbaar, aanschouwelijk en als zonder deksel of sluier vertoonen zou. God,

Digitized by Google

aldus luidt het oud-Christelijk morgengezang, waarmede de Gemeente te Efezen en elders den Allerhoogste verheerlijkte:

God is geopenbaard in het vleesch,
Is gerechtvaardigd in den Geest,
Is gezien van de Engelen.

Het klinkt als een wedergalm op het lied der Engelen in Efrata:

Eere zij God in de hoogste hemelen,
En vrede op aarde:
In de menschen een welbehagen.

Zietdaar u thans genoegzaam verklaard, wat JEZUS er mede bedoelt, wanneer hij in dit Gebed telkens en telkens weder van de heerlijkheid van God, of, hetwelk daarvan onafscheidelijk is, van zijne eigene heerlijkheid spreekt. Maar zoo zult gij u dan ook niet meer verwonderen, dat die heerlijkheid den grondtoon van dit Gebed uitmaakt. Immers,

hetzij hij voor zichzelven,
hetzij hij voor zijne Leerlingen,
hetzij hij voor zijne Gemeente

bidt, het eerste en het laatste, het begin en het einde van zijne gebeden is altijd: Vader! verheerlijk uwen Zoon, opdat ook uw Zoon u verheerlijke! (vs. 1).

Wilt gij er u van overtuigen? Zien wij dan vooreerst, wat JEZUS voor zichzelven bidt.

Want hij, wiens gebeden anders doorgaans of dankzeggingen of voorbiddingen zijn, hij bidt hier voor zichzelven. Maar — men houde dit onderscheid wèl in het oog — het is ook niet uitsluitend om zijns zelfs wil, dat hij voor zichzelven bidt. Dat heeft de Oude Christenheid reeds getoond recht te begrijpen, als zij dit Gebed het Hoogepriesterlijk Gebed heeft toegenaamd. Eene schoone en treffende benaming

Digitized by Google

die, wèl verstaan, terstond het eigenaardig karakter van dit Gebed verklaart. Immers wie is hij, die hier bidt? Het is niet de Zone Gods, de Deelgenoot der Goddelijke natuur, die als zoodanig wel gebeden aannemen en verhooren, maar zelf geen eigenlijk gebed tot den Vader, met wien hij één is, doen kan. Maar het is ook niet de Zoon van MARIA, die als zoodanig in de dagen zijns vleesches, voor zijne eigene menschelijke nooden en behoeften gebeden en smeekingen tot den Vader geofferd heeft, gelijk eerlang Gethsemané, gelijk later Golgotha er vernemen zal. Neen, hij die hier bidt, is de Zoon des menschen bij uitnemendheid, gelijk in dezen diepduidenden naam de geheel bijzondere betrekking van JEZUS tot de menschheid is uitgedrukt, als ware het de ware, de volmaakte, de éénige mensch! Hij is het die, God geopenbaard in het vleesch, door zijne vrijwillige menschwording het Hoofd en het Hart der geheele menschheid geworden is: met dit gevolg, dat hij nu ook van de met hem verbondene menschheid even weinig gescheiden kan worden, als zich het Hoofd van het lichaam, het Hart van de aderen des lichaams, waarmede het zamenhangt, scheiden laat. Hij is het, die hier dus niet alleen of eerst voor zichzelven, maar, even als de Hoogepriester in Israël, voornamelijk voor de door hem vertegenwoordigde Gemeente optreedt en bidt: hij alzoo die voor zichzelven biddende niet meer voor zichzelven, dan voor de met hem vereenigde menschheid, niet meer voor zichzelven, dan voor u en mij bidt!

En na deze herinnering hooren wij hem thans voor zichzelven bidden.

De biddende JEZUS begint met — danken. Wat later een Apostel door den Geest uit het zijne nemen en ons verkondigen zou, dat heeft JEZUS ons reeds hier door zijn voorbeeld geleerd: Laat uwe begeerte in alles door bidden

Digitized by Google

en smeeken met dankzegging bekend worden bij God (1). Het is dankende, dat JEZUS bidt; het is biddende, dat JEZUS dankt.

En waarvoor dankt hij? Hij dankt er voor dat hij zijn werk op aarde voleindigd heeft. En dáárom dankt hij daarvoor, omdat hij dus doende zijn Vader verheerlijkt heeft op de aarde (vs. 4). Zoo hoort gij het hier uit zijn eigen mond: Het einddoel van JEZUS werk op aarde was: De Verheerlijking zijns Vaders op aarde. En dit werk was nu volbracht! Maar hoe? Was het dan volbracht? Neen, Geliefden! Het was nog niet volbracht. Wat meer zegt: het zwaarste moest nog volbracht worden. JEZUS moest nog met dien doop gedoopt worden, waarvan hij had uitgeroepen: „Hoe word ik geperst, totdat het volbracht zij!" Maar schoon het dus in wezenlijkheid nog niet volbracht was, voor den geest van JEZUS wàs het volbracht. Zóó zeker was JEZUS van zichzelven, zóó zeker van zijne gewilligheid, zoowel als van zijne macht om dit werk te volbrengen, dat het voor hem was alsof het reeds volbracht ware. Hier herkennen wij wederom den Goddelijken Menschenzoon, voor wien evenals voor God zelf de toekomst tegenwoordig is, en die de dingen nog eer zij uitspruiten hooren doet. Hier herkennen wij den Goddelijken Overwinnaar, die het zegelied aanheft, eer nog de strijd begonnen is, en die zich aangordende tot dien strijd zich beroemt als een die zich losmaakt. Heere uw naam is Wonderlijk! Wie is als gij?

Maar JEZUS dankt niet alleen voor zichzelven. Wij hooren hem ook bidden. En waar bidt hij om? Hij bidt om Heerlijkheid, heerlijkheid voor zichzelven; maar heerlijkheid voor zichzelven, opdat hij den Vader ver-

(1) FIL. IV : 6.

Digitized by Google

heerlijke (vs. 1). De macht toch, die God hem bij zijne aanstaande verheerlijking geven zou over alle vleesch, zou hij niet gebruiken, dan om aan al de gegevenen, de uitverkorenen des Vaders het eeuwige leven te geven; dat eeuwige leven, dat het deel is van allen, die den Vader als den eenigen waarachtigen God en JEZUS CHRISTUS als den Gezondene des Vaders kennen (vs. 2, 3). Met vrijmoedigheid vroeg hij dus van den Vader, dat hij hem die macht verleenen mocht: en daar hij eenmaal naar zijne Goddelijke natuur oorspronkelijk de heerlijkheid bezeten had, die hij thans biddende van den Vader begeerde, was die vrijmoedigheid des te grooter. „Verheerlijk mij, gij Vader, met de heerlijkheid, die ik bij u had, eer de wereld was" (vs. 5). Die heerlijkheid, van eeuwigheid zijn eigendom, had hij alleen afgelegd, om in de gestalte zijner vernedering het werk onzer verlossing te volbrengen. Maar nu, na de reinigmaking onzer zonden door zichzelven te weeg gebracht te hebben, wenschte hij dan ook wederom op te varen om te zijn waar hij te voren was. En dit niet alleen, opdat hij alzoo in het bezit zijner oorspronkelijke heerlijkheid kon terugkeeren, maar ook, opdat de door hem aangenomene menschheid, die door hare vereeniging met de Goddelijke natuur eindeloos verhoogd en veredeld was, en zich bij God en menschen oneindig verdienstelijk had gemaakt, naar Gods woord en belofte in die heerlijkheid deelen mocht. Het is als zeide JEZUS: Vader! het groote werk is aanvankelijk volbracht. Wat nu nog overig is, wacht slechts naar mijne verheerlijking. Laat dan die verheerlijking aan mij volbracht worden. Verhoog mij, Uwen en des menschen Zoon, aan uwe Rechterhand! Stel mij aan tot Heer en Koning van het rijk door mij gesticht, opdat ik daartoe allen die gij er toe bestemd hebt vergadere! Laat de heerlijkheid, die ik oorspronkelijk bij u had, zich nu ook aan mijne menschheid

Digitized by Google

mededeelen, daarin zich openbaren en uitschitteren, opdat de menschheid daarin het voorbeeld en onderpand van hare toekomstige geestelijke en lichamelijke verheerlijking aanschouwe! Laat alzoo mijne verheerlijking als Menschenzoon het middel zijn, waardoor u de hulde van mensch, engel, van al het schepsel in den hemel, op aarde en onder de aarde wordt toegebracht. Vader! verheerlijk uwen Zoon, opdat uw Zoon u verheerlijke!

Menschen! hoort gij het! Mijne medemenschen! — gelijk ik u thans met een nederig gevoel van verheffing noeme — hoort gij het, wat JEZUS in de heiligste ure zijns levens van den Vader bidt? Hij bidt, ja, om heerlijkheid voor zichzelven: maar waarom? alleen om die heerlijkheid aan de zijnen, aan u en aan mij, als wij de zijnen zijn, mede te deelen. Hebt gij reeds eenigermate de vrucht en kracht van die verheerlijking aan uzelven ondervonden? hebt gij reeds eenig beginsel van dat eeuwig leven, waarvan God de verborgen Ader en JEZUS CHRISTUS de voor allen openlijk ten toongestelde en geopende Fontein is, aan u zien mededeelen? Aan dat Gebed van JEZUS, aan de verhooring van dat Gebed door den Vader, hebt gij het te danken. Wie gij zijn moogt, en wat gij tot dusverre al of niet moogt ontvangen hebben, hef nu vrij, o mensch! het hoofd omhoog. JEZUS, de Zoon des menschen, is verheerlijkt aan de rechterhand van God. De heerlijkheid van God is zijne: zijne heerlijkheid is uwe: ja, dat is heerlijkheid voor hem, als hij van zijne heerlijkheid aan u mededeelen, als hij u deel aan zijn eeuwig leven schenken kan. Daarvoor en daarvoor alleen is hij op aarde gekomen, en heeft hij het werk des Vaders op aarde volbracht. Daarvoor heeft hij geleefd. Daarvoor is hij gestorven. Daarvoor is hij opgestaan. Daarvoor is hij verheerlijkt bij God. Daarvoor leeft hij altijd om voor ons te bidden. Dewijl wij

Digitized by Google

dan een grooten Hoogepriester hebben, die door de hemelen doorgegaan is, namelijk JEZUS den Zoon van God laat ons met vrijmoedigheid toegaan tot den troon der genade, opdat wij barmhartigheid mogen verkrijgen en genade vinden om geholpen te worden ter bekwamer tijd!

Doch wij moeten voortspoeden. Tot nog toe hoorden wij JEZUS alleen biddende voor zichzelven. Hooren wij hem nu ook voor zijne Leerlingen bidden!

Ziet hem daar staan, den grooten, den eenigen Meester, te midden der twaalven.... maar neen, ik bedrieg mij, het twaalftal is niet voltallig; er is één, die aan den heiligen kring ontbreekt. Die één is JUDAS. Voor hem bidt de Heer niet: voor hem kan de Heer niet bidden. En toch kan zijne liefde hem niet geheel vergeten. Hij spreekt van hem met een enkel woord.... maar o welk een diepe smart der heiligste liefde is het, die uit dat enkele woord spreekt! „Die gij mij gegeven hebt, heb ik bewaard; en niemand uit hen is verloren gegaan, dan de zoon der verderfenis, opdat de Schrift vervuld worde (vs. 12)." Opdat de Schrift vervuld worde! Geliefden! Ook dat is heerlijkheid voor God, als zich in de openbaring van de diepte zijner oordeelen zijne alwetendheid, almacht en vrijmacht aanschouwelijk vertoont. Ach! dat toch God zich nooit op zulk eene wijze aan u of mij verheerlijke!

Maar kan JEZUS voor JUDAS niet bidden, des te vuriger is zijn gebed voor de overige leden van het heilige twaalftal. En wèl mocht het zoo wezen! Of wie zijn die twaalven — ik begrijp thans in dit getal ook de man, die daarin welhaast de plaats van JUDAS vervullen zou, en die bij al deze laatste gesprekken en gebeden reeds voor het alwetend oog des Heeren tegenwoordig was — wie zijn die twaalven,

Digitized by Google

waarvoor JEZUS bidt? Zijn het uitverkoren menschen, geliefde vrienden, deelnemende getuigen en aanschouwers, gelijk vroeger van zijne majesteit, alzoo eerlang van zijne smarten en dood? Ja, zij zijn dat alles. Maar zij zijn nog meer dan dat. Zij zijn Apostelen, heilige menschen Gods, dienaars des Allerhoogsten, gezalfden des Vaders, getuigen van JEZUS CHRISTUS, verkondigers der Waarheid, stedehouders van het Rijk Gods, dat welhaast in het bloed des Konings staat te worden gesticht. Gelijk de Aartsvader JAKOB op zijn sterfbed de twaalf stamvaders des heiligen volks rondom zijn leger vergadert, en in hen de twaalf stammen zegent, en in hen van de twaalf stammen profeteert, in hen voor de twaalf stammen, zoowel als voor zichzelven biddend betuigt: „Op uwe zaligheid wacht ik, o Heer!" zoo ook JEZUS CHRISTUS, die uit de Vaderen is zooveel het vleesch aangaat, dewelke is God te prijzen in alle eeuwigheid, Amen! Hij bidt voor de twaalf Apostelen — als Apostelen, als geestelijke stamvaders van het heilige volk, dat door hunne Evangelieprediking zou worden gekweekt. Hij bidt voor hen als plaatsbekleeders van hem zelven, op wie van nu aan de taak rust, die bij zijn vertrek van de aarde uit zijne in hunne handen overgaat, en op wie bij zijn hemelvaart de mantel van het Goddelijk Gezantschap op aarde vallen zal. Hoort het hem zelven getuigen: „Gelijkerwijs gij mij gezonden hebt in de wereld, alzoo heb ik ook hen in de wereld gezonden. En ik heilig mijzelven voor hen, ik wijde mijzelven als een heiligdom aan u toe, opdat ook zij geheiligd mogen zijn in de waarheid (vs. 17, 18)," opdat ook zij mijner wijding deelachtig, en daardoor tot de verkondiging der waarheid aangegord en bekwaam mogen zijn!

En wat bidt JEZUS nu voor de Apostelen? Ook voor hen begint hij met te danken. Hij dankt voor hen, om-

Digitized by Google

dat God hen, die de zijnen, zijn eigendom waren door het recht der Goddelijke verkiezing, aan hem gegeven, tot hem geleid, tot zijne dienst op aarde geheiligd en afgezonderd heeft (vs. 6). Hij dankt voor hen, omdat hij hun niet te vergeefs den naam van God had geopenbaard, omdat zij het woord van God hadden ontvangen en bewaard (vs. 6, 8). Hij dankt voor hen, omdat zij hem als den Gezondene des Vaders hadden aangenomen en erkend (vs. 8), omdat hij aldus in hen verheerlijkt was (vs. 10). Dit alles toch was noodig en moest voorafgaan, indien zij ooit het werk, waartoe God hen bestemd had, zouden kunnen aanvaarden en volbrengen. De wereld had den Vader niet gekend, maar deze ten minste hadden in hem den Gezondene des Vaders erkend (vs. 25), en dat was genoeg. Nu konden zij bij de wereld van hem getuigen. In hen was een eerste grondslag voor het Rijk der hemelen gesticht: in hen was het mostaardzaad voor den boom der toekomstige Gemeente in de aarde gelegd: in hen waren de eerstelingen van den grooten oogst vergaderd. Bij het gezicht van die eerstelingen was het JEZUS als eenmaal te Sichar, als zag hij de velden reeds bedekt met halmen, wit om te oogsten: als hoorde hij reeds de gouden zee der zielen, die uit het tarwegraan van zijnen offerdood zouden voortkomen, onder den adem des Geestes den lof des Eeuwigen ruischen! O mijn Verlosser! Wèl mocht gij in die ure, nog meer dan vroeger, u verheugen in den geest. Wèl mocht gij den Vader, den Heer des hemels en der aarde danken, dat hij deze dingen, voor de wijzen en verstandigen verborgen, aan deze kinderkens geopenbaard had; want alzoo was geweest het welbehagen voor Hem!

Maar JEZUS dankte niet alleen voor zijne Leerlingen: hij bad ook voor hen.

Hij bad voor hen om bewaring: bewaring in den naam

Digitized by Google

van God: bewaring in de gemeenschap met God, opdat zij daardoor tevens in onderlinge gemeenschap met elkanderen verbonden, opdat zij daardoor één mochten zijn, gelijk JEZUS zelf met den Vader één was (vs. 11). Zonder gemeenschap met God geen ware gemeenschap der menschen onder elkander: zonder onderlinge gemeenschap geen zegen op de gemeenschappelijke werkzaamheid. Ook in het Rijk van God is het de liefde, die alles vermag, is het de eendracht, die macht maakt.

Hij bad voor hen om beveiliging: beveiliging tegen de wereld. God had hen lief: JEZUS had hen lief: maar de wereld had hen gehaat. En geen wonder. Zij waren ook niet van de wereld, gelijk JEZUS van de wereld niet was. Had de wereld JEZUS gehaat, zij moest ook hen haten (vs. 14, 16). Maar zoo bad dan JEZUS ook, dat God hen van de wereld bewaren mocht. Hij bad niet, dat God hen mocht wegnemen uit de wereld, maar dat hij hen van den Booze, den Overste der Wereld, voor de overmacht van het kwade, dat door den satan in de wereld is, bewaren mocht (vs. 15). Treffend klinkt in dit verband het woord, waarmede JEZUS hun den Vader aanbeval: „Ik ben niet meer in de wereld, maar deze zijn in de wereld, en ik kome tot u. Toen ik met hen in de wereld was, bewaarde ik hen in úwen naam. Maar nu kom ik tot u, en spreek dit in de wereld, opdat zij mijne blijdschap mogen vervuld hebben in zichzelven" (vs. 11, 12, 13), opdat zij verzekerd mogen zijn, dat gij hen bewaart en dat, ook na onze lichámelijke scheiding, niets hen van mij en van mijne liefde scheiden zal. Verbeeldt u een Vader, die stervende zijn kroost aan een machtigen Vriend aanbeveelt. Dit teeder en beminnelijk beeld zien wij JEZUS hier dragen. In zijn gebed voor de zijnen legt hij hen als uit zijnen arm in den arm en aan den boezem des Vaders over, als zeide hij: tot nog toe heb ik voor hen

Digitized by Google

gezorgd, thans kan ik het niet langer. Zorg gij dus voor hen, en vervul bij hen mijne plaats! — Vermaakte JEZUS stervende zijne moeder aan den discipel, dien hij liefhad, de discipelen, die hij liefhad, vermaakte hij scheidende aan God!

Eindelijk bad hij voor hen om heiliging, heiliging in zijne waarheid, dat is zijn woord: want Gods woord is de waarheid De waarheid en Gods woord zijn één, gelijk de schat en de bewaarplaats, die den schat bevat. Hij bad alzoo, dat God hen meer en meer van de kracht der waarheid overtuigen en daarmede als doordringen mocht. Hij bad, dat God hun verstand, hart en wil geheel en al met zijn Goddelijk wezen, licht en liefde vervullen, en hen alzoo gedurig meer zijner heiligheid deelachtig maken mocht. De jongeren stonden daar voor hem als uitverkoren vaten in den tempel, als veelbelovende spruiten in den hof van God. Reeds schitterde op hun eenvoudig gelaat een straal der Goddelijke heerlijkheid, die zij door de aanschouwing van JEZUS in hun reinen boezem hadden opgevangen. Mocht nu slechts dat licht meer en meer inwendig toenemen, en naar buiten doorbreken! Mocht alzoo hun beeld, in- en uitwendig, gedurig meer van gedaante veranderd worden van heerlijkheid tot heerlijkheid, als van des Heeren Geest! Mochten zij niet alleen door hunne verkondiging, maar ook door hunne gezindheid en daden, beelddragers van JEZUS CHRISTUS, levende spiegels van zijne heerlijkheid, en daardoor zelven deelgenooten van zijne heerlijkheid en zaligheid zijn! — O mijne vrienden! als gij straks — waartoe ik u uitnoodige en opwekke — dit Gebed nog eenmaal in zijn geheel voor uzelven herleest, merkt het dan op, welk een rijkdom der liefde uit dat Gebed van JEZUS voor de zijnen spreekt. Merkt het op, hoe hij als met de armoede der menschelijke taal worstelt en kampt, om het den zijnen toch te doen verstaan, hoe lief hij hen heeft, hoe hij in hun geluk en

Digitized by Google

volmaking zijne eigene eere en geluk stelt, en hoe hij in zijne voorbidding bij den Vader hen niet van zichzelven vermag af te scheiden: alzoo dat hij uitdrukkelijk verlangt, dat de liefde, waarmede de Vader hem heeft liefgehad, ook in hen, hun deel, zij, ook in hen zich openbaren, wonen en leven moge! (vs. 26). Straks heb ik de liefde van JEZUS met de liefde eens vaders vergeleken, die zijn kroost aan een vriend aanbeveelt: maar hier komt zij mij voor als de liefde, die een ouder zoon betoont, als hij de plaats aan zijns vaders boezem, die hem van rechtswege behoort, uit liefde met zijnen jongeren broeder deelt: ja, zelf als met eigen hand diens hoofd aan het hart des vaders nederlegt, en de armen des vaders om zijnen schouder slaat. O liefde zonder wedergade! Zoo geeft nog het laatste woord van JEZUS, tot zijne discipelen gesproken, getuigenis aan de verklaring des Apostels, die in dien laatsten nacht aan zijn liefdevollen boezem lag: JEZUS wetende, dat zijne ure gekomen was, dat hij uit deze wereld zou overgaan tot den Vader, alzoo hij de zijnen, die in de wereld waren, liefgehad heeft, zoo heeft hij hen liefgehad tot den einde toe!

Zoo hebben wij JEZUS ook voor zijne Leerlingen hooren bidden. Maar nu, Geliefden! Niet alleen wat JEZUS voor zichzelven, ook wat hij voor zijne Leerlingen bidt, bidt hij voor allen, bidt hij voor u en mij. Immers in hen moest JEZUS zelf verheerlijkt worden, gelijk God in JEZUS verheerlijkt was. Daarom ook zou JEZUS hun verder den naam van God bekend maken, gelijk hij hun dien reeds bekend gemaakt had (vs. 26). — Leert er uit, welk een prijs JEZUS op ons stelt, om wier wil het werk van zijne Leerlingen hem zoo gewichtig was, ja, zijne Leerlingen zelve hem zoo dierbaar waren. En voelt als een weêrschijn van den gloed der liefde, die JEZUS voor zijne Apostelen

Digitized by Google

vervulde, in uwe harten stralen! Maar leert er tevens uit, hoe dierbaar in JEZUS oog allen zijn, die in eenige betrekking tot zijn rijk en de uitbreiding daarvan op aarde staan. Ja, ieder die, in welk eene mate dan ook, een werktuig in de hand des Heeren zijn wil ter bevordering van zijn werk op aarde, en daardoor ter verheerlijking van God, is in zijn oog groot en dierbaar als de Apostelen; groot en dierbaar, als mede behoorende tot dat Goddelijk lichaam, waarvan hij het Hoofd is, en in welks opbouwing hij, en God in hem verheerlijkt wordt. Alle ware grootheid des menschen hangt eeniglijk af van datgene, wat wij ter verheerlijking van God in CHRISTUS willen of kunnen doen. Dat dan ieder, die de hand aan den ploeg geslagen heeft, met ijver en kracht voortvare, wetende dat zijn werk niet ijdel zijn zal in den Heer. Dat niemand de kleinen, of den dag der kleine dingen verachte! Heft uwe oogen op. De kleinste steen in dit gebouw behoort even zoowel tot dezen grootschen tempel, als het fondament dat den ganschen tempel draagt. Wie op den hoeksteen CHRISTUS gebouwd en gefondeerd is, staat niet alleen op dien hoeksteen in eeuwigheid vast, maar hij wordt ook zelf een pilaar en zuil in den tempel zijns Gods, waarop voor het aangezicht des heelals de naam van God, de naam van CHRISTUS en de naam van het nieuw Jeruzalem wier burger hij is, prijkt (1)!

Nog eene laatste beschouwing wacht ons. Immers JEZUS bad in zijn jongste gebed niet alleen voor zijne bijzondere Leerlingen, hij breidde zijn gebed ook uit tot allen, die gelooven: hij bad ook voor zijne Gemeente. „Ik bidde," zeide hij, „niet alleen voor deze, maar ook voor degenen, die door hun woord in mij gelooven zullen" (vs. 20).

---

(1) OPENB. III: 12.

Digitized by Google

JEZUS bad voor zijne Gemeente. — Wáár was zijne Gemeente? Zij was nog niet. Eerst op den Pinksterdag werd zij gesticht. Maar zij was dáár voor den geest des Heeren. Wij hebben het reeds gehoord. JEZUS zag in de twaalf stamvaders der Gemeente de Gemeente zelve tegenwoordig. En geen wonder. JEZUS is de Alwetende, de Almachtige: hij en de Vader zijn één. Hij kent dus de geheimen zijns Vaders. Hij kent de verborgenheden der toekomst. Hij kent de voorwerpen der Goddelijke verkiezing. Hij telt hen bij getale: hij noemt hen bij name: hij heeft hen van eeuwigheid lief. Zoo ook nu! Voor het oog van JEZUS scheurt het gordijn der toekomst. Hij aanschouwt de gansche vergadering der zijnen, die door God aan hem gegeven zijn, opdat hij hun het eeuwige leven geve. Hij vertegenwoordigt zich de Christenen van alle eeuwen, ook van de eeuw, waarin wij leven. Hij vertegenwoordigt zich u en mij, indien wij waarlijk leden van zijne Gemeente zijn. Hoort dan, Broeders! hoort met dubbele belangstelling, wat JEZUS nu, wat JEZUS rechtstreeks en als met name voor u, voor mij, van den Vader bidt. Ja, laat het u zijn, alsof de hemelen zelve zich openden, en alsof gij het gebed hoordet, dat de Hoogepriester in eeuwigheid te allen dage, ook nu voor ons bidt!

JEZUS bidt voor zijne Gemeente om eenheid onder elkander. Misschien is er onder al de beden in dit Gebed geen, die zoo dikwijls wederkeert, geen die JEZUS met zooveel aandrang op het hart des Vaders legt als dit: Dat zij allen één zijn! Dat zij in ons één zijn! Dat zij één zijn, gelijk wij één zijn! Dat zij volmaakt zijn in één, (vs. 21, 22, 23). Verwondert gij u er over? Gij verwondert u ten onrechte. Of welk is het eigenaardig kenmerk, waaraan men de zonde en haar werk herkent? Ik kan het met één woord noemen: Scheiding. De zonde scheidt den mensch van God,

Digitized by Google

en als zij den mensch van God, het lichaam van het hoofd gescheiden heeft, scheidt zij ook de leden onderling: of liever, deze scheiden zich van zelf, gelijk de leden van een van zijn hoofd beroofd lichaam doen. Maar wat is dan ook, bij tegenstelling, het groote werk van den Verlosser van zonden? Ik kan het weder met één woord noemen: Hereeniging! Hereeniging eerst van den mensch met God, daarna van de menschen onder elkander. Vooraf gaat dus de hereeniging met God, die echter, omdat zij buiten het oog der menschen inwendig en in het verborgene geschiedt, zich niet aan de wereld kan openbaren. Maar is deze hereeniging eenmaal gelukkig tot stand gebracht, dan moet daaruit van zelf de vereeniging der menschen onderling volgen. Want gelijk de magneet haar aantrekkende kracht aan alle daarvoor vatbare lichamen mededeelt, die met haar in aanraking komen, en hen op hunne beurt met diezelfde kracht begaaft, zoo ook deelt zich de liefde Gods, waardoor God ons tot zich getrokken heeft, aan allen mede, die door hem getrokken zijn, en doet hen op hunne beurt de aantrekkingskracht der liefde omtrent anderen oefenen. Vandaar, dat de geheele Gemeente, als door een verborgen kracht, welke de liefde is, te zamengehouden, slechts één lichaam met ontelbaar vele leden vormt. Wat echter hier bijzonder in aanmerking komt is dit, dat die vereeniging der leden van JEZUS onder elkander niet, gelijk hunne vereeniging met God, verborgen blijft, maar zich naar buiten vertoont en dus voor de wereld openbaar wordt. Oordeelt dan nu, hoe gewichtig die onderlinge vereeniging van alle kinderen Gods is. Zij is het eenig zeker en afdoend bewijs, dat de inwendige vereeniging met God heeft plaats gegrepen. Zij is het levensbewijs des Christendoms! Dat bewijs is dan ook het eenige, waardoor de wereld overtuigd wordt. Uit dien hoofde bad JEZUS zoo dringend om éénheid van de zijnen onder elkander: „Opdat de wereld geloove,

Digitized by Google

dat gij mij gezonden hebt. Opdat de wereld bekenne, dat gij mij gezonden hebt, en hen liefgehad hebt, gelijk gij mij liefgehad hebt" (vs. 21, 23). Roemt vrij bij de wereld op uw geloof, uwe hope, uwe gemeenschap met CHRISTUS, met God, de wereld zal dien roem bespotten. Maar hebt elkander lief naar het voorbeeld der liefde, waarmede CHRISTUS u liefgehad heeft en zij zal, evenals de Heidenen in den schoonen morgenstond des Christendoms, vol bewondering uitroepen: „Ziet, hoe lief zij elkander hebben!" Zij zal uit de zichtbare en onmiskenbare vereeniging der leden onderling tot eene onzichtbare vereeniging met het Hoofd besluiten. Zij zal door eene heilige jaloerschheid worden aangegrepen om mede te behooren tot een gemeenschap, waarbij de paradijsbloem der liefde zoo bekoorlijk bloeit! Christenen! Wilt gij een Apostel van CHRISTUS zijn? Wilt gij CHRISTUS prediken aan de wereld duizendmalen krachtiger, dan of gij de welsprekendheid van PAULUS, de zalving van JOHANNES en de geestdrift van PETRUS bezat? Hebt elkanderen lief, gelijk CHRISTUS u, gelijk de Vader CHRISTUS heeft liefgehad! Weest één onder elkander, gelijk CHRISTUS en de Vader één zijn!

Maar JEZUS bidt voor zijne Gemeente niet alleen om éénheid, hij heeft ook voor haar nog eene andere bede te doen. Hij bidt voor haar om deelgenootschap aan zijne heerlijkheid. Vader! ik wil dat, waar ik ben, ook die bij mij zijn, die gij mij gegeven hebt, opdat zij mijne heerlijkheid mogen aanschouwen, die gij mij gegeven hebt" (vs. 24).

Zoo is het. Eénheid op aarde door de liefde! Heerlijkheid in den hemel door de genadegifte Gods! Heerlijkheid. Dat was het eerste, dat is ook het laatste woord. De Vader was in JEZUS verheerlijkt. Tot loon daarvoor zou de Vader JEZUS verheerlijken. JEZUS was in de zijnen

Digitized by Google

verheerlijkt, en zou verder in de zijnen verheerlijkt worden. Tot loon daarvoor moesten zij met hem verheerlijkt worden. In deze woorden van JEZUS herkent gij dus weder dat onbeschrijfelijk gevoel van gemeenschap met de zijnen, waarvan JOHANNES vooral de onnavolgbare tolk geworden is. JEZUS (vooral bij JOHANNES, wien echter PAULUS de hand reikt) is, naar de voorstelling der Schrift, geen op zichzelf staand Persoon: neen! hij is wat hij is slechts in vereeniging met de zijnen: hij is slechts het Hoofd, gelijk de zijnen zijn lichaam zijn. Gelijk nu het lichaam niet zonder hoofd kan zijn, zoo ook het hoofd niet zonder lichaam. JEZUS gevoelt dus niet minder betrekking op de zijnen, dan de zijnen op hem. Hij wenscht naar vereeniging met de zijnen, evenzeer als de zijnen naar vereeniging met hem. Is er een goddelijk verlangen van het lichaam op aarde naar het Hoofd, er is ook een goddelijk verlangen van het Hoofd in den hemel naar het lichaam op aarde. Vandaar dat JEZUS met zooveel aandrang van den Vader begeert dat, nu hij aanvankelijk door God staat verheerlijkt te worden, die heerlijkheid ook eerlang het deel der zijnen wezen moge. Ja, vandaar dat hij voor hen, voor wie hij haar verwierf, die heerlijkheid met geheel ongewonen aandrang van den Vader eischt: Vader, ik wil.

Het is waar, gelijk men terecht heeft opgemerkt, dat JEZUS alzoo niet zou kunnen spreken, indien hij naar zijne hoogere natuur geen Deelgenoot van het Goddelijk wezen, ja, God zelf ware: want welke zoon eens menschen op aarde zou zelfs daar, waar hij slechts een recht deed gelden, het geene onbescheidenheid achten zijnen vader aldus toe te spreken: vader! ik wil? En JEZUS, anders het volmaakte voorbeeld van kinderlijken eerbied voor den Vader, zou zich die aanmatiging hebben veroorloofd, indien hij zelfs als Zoon van God niet tot God in eene nog nauwere betrekking gestaan had, dan waarin de zoon eens

Digitized by Google

menschen tot zijnen vader staat? indien hij het een roof had behoeven te achten, met God als zijn gelijke in alles te spreken? indien hij niet in den hoogsten en volsten zin had kunnen zeggen: Al het mijne is uwe en het uwe is mijne? (vs. 20). Wie kan dit met de waarachtigheid, met de heiligheid van JEZUS overeenbrengen? — Maar zij het nu al, dat JEZUS een onbetwistbaar, een Goddelijk recht gehad hebbe om alzoo te spreken: Vader! ik wil! indien hij nochtans in de gestalte en het leven zijner vernedering slechts eenmaal van dat recht gebruik gemaakt heeft, zóóveel zal ons dan daaruit gemakkelijk blijken, dat het verlangen, dat door hem op zulk eene ongewone wijze werd uitgedrukt, hem zeer nauw aan het hart moet gelegen hebben, meer dan hem op aarde ooit iets anders aan het hart gelegen heeft! — En als wij nu hooren, dat het van zijn verlangen naar de mededeeling van zijne heerlijkheid aan alle de zijnen geweest is, dat JEZUS aldus gesproken heeft: Ik wil! Broeders, hoe wordt het u daaronder te moede? — Ziet, ziet er uit, hoe lief de Heer in den hemel u heeft, hoe hij naar u, naar uwe opneming tot hem, naar uwe verheerlijking met hem verlangt. Hoe luistervol ook de heerlijkheid wezen moge, waarin hij na het volbrengen van zijn werk is ingegaan, het is alsof hij haar niet volkomen geniet, zoolang er nog één lid van zijn lichaam op aarde is, dat haar niet deelt, zoolang er nog één lid op aarde lijdt en strijdt om door lijden tot heerlijkheid in te gaan. Niet vuriger reikhalsde JEZUS naar zijne eigene verheerlijking, dan hij uitziet naar het oogenblik, waarin God zich aan al de zijnen in liefde openbaren, en daardoor de wereld dwingen zal te erkennen, dat God hen en in hen zijnen Zoon liefgehad heeft (vs. 23).

Geliefden! Misschien hebt gij ook wel eens iets gekend van dat smachtend verlangen, dat om het einde aller dingen roept, en dat vooral in de eerste Christenen met

Digitized by Google

zulk een jongelingsgloed blaakte. Immers wij, die de eerstelingen des Geestes hebben, zuchten in ons zelven, verwachtende de aanneming tot kinderen, namelijk de verlossing onzes lichaams. Ja, wij weten dat het gansche schepsel te zamen zucht tot nu toe (1). Welnu: troost u! Gij zijt het niet alleen, die aldus zucht. Gij deelt dit gevoel met uwen Hoogepriester in den hemel. Ook in zijn hart woont een teeder ongeduld naar de volkomene openbaring zijner Gemeente; een ongeduld, dat zich voor God uitspreekt in het onophoudelijk gebed: „Vader, ik wil, dat waar ik ben ook zij bij mij zijn, die gij mij gegeven hebt." Gij hebt u dus over dat verlangen niet te schamen; integendeel, het mag u tot een bewijs verstrekken, dat de gezindheid van CHRISTUS ook in u is. Vereenigt u dus vrijmoedig met dit gebed van uwen Voorbidder in den hemel. Maar geeft tevens evenals hij de ure, waarin dit gebed zal worden vervuld, met vertrouwen over aan Hem, die de tijden en de gelegenheden in zijne eigene hand gesteld heeft. Die gelooven haasten niet. —

Zietdaar die twaalf mannen aan den voet van den Olijfberg! Hoort éénen uit hun midden zijn stem tot God verheffen en verklaren: Gij hebt mij macht gegeven over alle vleesch, opdat ik hun, die gij mij geeft, het eeuwige leven geve! Welk een schijnbare grootspraak! Welk een vermetele belofte! En toch! Achttienhonderd jaren gaan voorbij. Heft de oogen omhoog en ziet! Ruischt nu die handvol koren niet als de Libanon? Brengt niet ieder dag een nieuwe garve tot den oogst der Engelen aan? Twijfelt dán niet. Laat u niet ontrusten door de teekenen der tijden. Laat u niet misleiden door de apostelen der dwaling. Laat u niet in verwarring brengen door de leugenen des ongeloofs. „De Heere komt, hij komt haastiglijk. Iedere morgenstond, die over onze hoofden opgaat, brengt ons nader tot den grooten morgen der be-

(1) ROM. VIII: 22, 23.

Digitized by Google

slissing, der verlossing, der zegepraal. Dan volgt het groote Amen op het Gebed, dat JEZUS vóór meer dan achttien eeuwen gebeden heeft in den nacht, in welken hij verraden werd. Dan is het Amen voor hem. Amen voor zijne Apostelen. Amen voor zijne Gemeente. Amen voor ons. Heerlijkheid voor hem. Heerlijkheid voor de Apostelen. Heerlijkheid voor de Gemeente. Heerlijkheid voor ons. Dan schittert JEZUS met de heerlijkheid der zon, de Apostelen met de heerlijkheid der maan, de Gemeente, en wij met haar met de heerlijkheid der starren. En zon en maan en starren, de Koning en zijn twaalf stedehouders en al zijne onderdanen geven eere aan Hem, die op den troon zit en de Vader der lichten zoowel als het begin en het Einde van alle heerlijkheid is! En nog hooger en luider gaat het lied der heerlijkheid tot hem omhoog: Halleluja! Want de Heere, de almachtige God, heeft het koninkrijk aanvaard. Laat ons blijde zijn en vreugd bedrijven en hem de Heerlijkheid geven. Halleluja!

Ik heb mijn taak volbracht. Ik heb iets gestameld van dat Goddelijk Gebed, waarover zelfs maar te stamelen zaligheid is voor den mensch, die eenige liefde hoe gering ook gevoelt voor Hem, die het uitsprak. O mocht ik nu slechts niet geheel te vergeefs hebben gesproken! Mocht door het gesprokene dit Gebed u, mij, ons allen, iets eerwaardiger, iets dierbaarder geworden zijn! Mocht dit ook daarin blijken, dat wij voortaan dit Gebed, zelfs nog boven menig ander gedeelte van Gods Woord, meermalen ter hand nemen en biddende nalezen, nadenken, nabidden. Vanouds af was dit Gebed het lievelingswoord der heiligen Gods. De grootste en heiligste mannen in de Christenheid hebben daaraan hunne schoonste lofspraken gewijd. En wat geen mindere lofspraak is, twee beroemde Her-

Digitized by Google

vormers, de Hervormer der kerk in Schotland JOHN KNOX en de Hervormer der zeden in LUTHERS verbasterde kerk in Duitschland, de edele en vrome SPENER, lieten het zich op hun sterfbed voorlezen. En zeker met dit Gebed in het hart, met het hart in dit Gebed kan men sterven. Want hier is het Testament van JEZUS, waarin hijzelf de vrucht van zijn bloed aan de zijnen vermaakt, en God als tot Uitvoerder van dezen zijnen uitersten wil aanstelt. Wie dus door het geloof gemeenschap aan dat bloed heeft, kan met dit Testament in de hand tot God gaan en zeggen: Hier ben ik. JEZUS heeft mij tot zijn erfgenaam aangesteld. Mij geschiede naar zijn woord! — Geliefden! Misschien ligt ons sterfbed reeds gespreid. Misschien is het ook welhaast voor ons: De ure is gekomen! Ik zal niet zeggen, dat gij in die ure, evenals die twee beroemde Hervormers, u dit Gebed zult laten voorlezen; de Heer moge u dan zelf geven, wat gij lezen of hooren zult. Maar dit zeg ik: dat gij het geloof der Hervormers, dat hen in dit Gebed hunne namen lezen en hen daarop in vrede heengaan deed, bezitten moet. Of indien niet, ik zeg het met een bloedend hart: dan heeft JEZUS niet voor u gebeden. Dan behoort gij tot die wereld, van welke JEZUS zegt: „Ik bid niet voor de wereld" (vs. 9). Gij behoort tot de wereld, van welke JEZUS, als bevende voor het rechtvaardig oordeel des Heeren, verklaart: Rechtvaardige Vader! De wereld heeft u niet gekend (vs. 25). Voor dat oordeel nu beware u God en het Woord zijner genade! Hebt dan de wereld niet lief, noch hetgeen in de wereld is: de wereld gaat voorbij en hare begeerlijkheid. Laat u door de wereld niet overwinnen: maar weest gijzelven overwinnaars der wereld: dit is de overwinning, die de wereld overwint: namelijk, het geloof. „In de wereld," sprak JEZUS onmiddellijk eer hij dit Gebed aanving, „in de wereld zult gij verdrukking hebben; maar hebt goeden moed, ik heb de wereld overwon-

Digitized by Google

nen." Heerlijke overwinning! Wilt gij haar deelen? Strijdt dan den goeden strijd des geloofs, waarin JEZUS u is voorgegaan, ziende op hem als den oversten Leidsman en Voleinder des geloofs. Welhaast is de strijd volstreden. Dan ligt gij neder op uw sterfbed voor de poorte des doods, maar ook gij heft voor die poorte den zegezang der overwinning aan: „Ik heb voleindigd het werk, dat God mij gaf om te doen". Wel moet nog de strijd met den laatsten vijand worden gestreden: de laatste vijand is de dood. Maar die vijand is niet verschrikkelijk meer: hij is ontwapend: hij heeft niets aan u: hij is verslonden tot overwinning. Rondom uw leger staan uwe betrekkingen, uwe getrouwen, uw vrienden. Gij bidt: voor uzelven: gij bidt voor hen. Gij pleit bij God op het verbond, door hem in CHRISTUS met u gemaakt, op het verbond, wederkeerig door u in CHRISTUS met hem gesloten en door de genade van CHRISTUS, die met u was, getrouw gehouden en bewaard: gij pleit op de liefde, waarmede God u heeft liefgehad eer de wereld was. JEZUS brengt uw gebed voor den Vader. De Vader hoort. De Vader verhoort. Gij buigt uw hoofd op den boezem; dit is het teeken van het Amen. De hemel opent zich. Gij aanschouwt de heerlijkheid Gods van aangezicht tot aangezicht. En dit Gebed, waarvan SPENER zeide, dat hij het niet verstond, omdat het de mate des geloofs te boven gaat, die de Heer gewoon is den zijnen op hunne pelgrimsreize door dit leven te schenken, is voor u op de heerlijkste wijze, door de daad verklaard!

AMEN.

Digitized by Google

DE RECHTVAARDIGING DOOR HET GELOOF.

(*Gepredikt op den Gedenkdag der Hervorming.*)

ROMEINEN 1: 17b.

DE RECHTVAARDIGE ZAL DOOR HET GELOOF LEVEN.

Indien ooit een geschrift een titel aan het hoofd droeg, geschikt om een groote verwachting van den inhoud te doen opvatten, zeker mag men dit zeggen van het geschrift, dat wij daar opgeslagen voor ons hebben liggen: Zendbrief van PAULUS aan de Romeinen.

Zendbrief van PAULUS! PAULUS, de Apostel, geroepen niet van menschen, noch door een mensch, maar door JEZUS CHRISTUS en God den Vader; PAULUS, de mensch in CHRISTUS, die tot in den derden hemel is opgetrokken geworden, om de gezichten en openbaringen des Heeren te ontvangen; PAULUS, het uitverkoren vat onder de gezanten des kruises, die door de genade Gods overvloediger heeft gearbeid dan de twaalven zelven, die den Heer in het vleesch hebben aanschouwd; PAULUS, de Apostel der Heidenen bij uitnemendheid, die half Azië met de zegeteekenen zijner Evangeliepredikingen Apostolische werkzaamheid heeft bedekt; PAULUS eindelijk, die bij alle deze titels nog een nieuwen grond

Digitized by Google

van aanspraak op onze erkentenis en dankbaarheid voegt, als de eerste zendeling-Apostel van dit werelddeel, waarom wij hem, zoowel als om zijne bepaalde betrekking tot de Heidenen, meer bijzonder onzen Apostel zouden kunnen noemen. Zegt mij, welk geschrift ter wereld draagt grooter, roemrijker, doorluchtiger naam aan het hoofd dan het geschrift, waarvan de titel luidt: Zendbrief van PAULUS?

En nu; deze PAULUS schrijvende aan de Romeinen, de bewoners van Rome: Rome, de koningin der steden, de moeder der volken, de hoofdstad der wereld; Rome, de stad der AUGUSTUSSEN en TIBERIUSSEN, onder wier wereldheerschappij de Heiland der wereld geboren werd en stierf; Rome, de zetel der kunsten en wetenschappen, de stad der VIRGILIUSSEN en CICERO'S, het brandpunt der toenmalige verlichting en beschaving; Rome, de stad, wier burgerschap elders met een adelbrief werd gelijk geschat, en waarvan zelfs een PAULUS zich beroemde burger te zijn. Maar wat meer zegt: Rome, het hoofd en het hart der toenmalige maatschappij, waaruit het vergift der afgoderij en der zedeloosheid zich door al de aderen van het reuzenlichaam verspreidde, en waar de bloedplakkaten werden uitgevaardigd, die den naam van JEZUS CHRISTUS aan de verfoeiing en vervolging der geheele Heidenwereld prijs gaven; Rome, de stad, waar het Evangelie zijn zwaarsten strijd te strijden, maar ook zijn grootste overwinning te behalen had. Kon ooit een Apostel een grootscher werkkring voor zijn Evangelische werkzaamheid kiezen, dan PAULUS in zijnen zendbrief aan de Romeinen?

Zendbrief van PAULUS aan de Romeinen. Reeds had het PAULUS mogen gebeuren, in bijna al de hoofdsteden des ongeloofs en der afgoderij het Evangelie te verkondigen: hij had gepredikt te Efezen, hij had gepredikt te Athene, hij had gepredikt te Antiochië, hij had gepredikt te Corinthe: nu ontbrak er nog slechts ééne parel aan de kroon zijns

Digitized by Google

Apostelschaps: nu moest hij ook nog prediken te Rome! Het is waar, reeds had aldaar de bazuine des heils geklonken; reeds was aldaar door Christenen uit Palestina eene Gemeente gesticht. Maar daarmede was aan zijne begeerte niet voldaan. Hij zelf moest Rome zien, te Rome prediken, de geloovigen te Rome versterken en vertroosten; vooral de gemeente des Heeren te Rome uitbreiden door zijn Evangeliedienst. Reeds lang had zijn hart daarnaar verlangd: maar het was hem tot dusverre altijd ontzegd geworden. Nu evenwel hoopte hij er te komen: zich thans te Corinthe bevindende, dacht hij van daar eerlang zich over Rome naar Spanje te begeven. Zoo dierbaar was hem die hope, dat hij niet nalaten kon de geloovigen aldaar er deelgenoot van te maken. Hij maakte dus dankbaar gebruik van de gelegenheid, dat eene zuster in den Heere, FEBE geheeten, zich uit Corinthe naar Rome begaf, om haar met het geschreven bericht daarvan te belasten. En het is dit bericht, dat de eerste aanleiding werd tot het verheven geschrift, dat op de rolle onzer heilige boeken voorkomt als de Zendbrief van PAULUS aan de Romeinen.

Zendbrief van PAULUS aan de Romeinen. Wij moeten ons dus wel wachten, ons door dien naam Zendbrief aangaande het doel en den aard van dit geschrift te laten misleiden. Het is waar, naar den uiterlijken vorm is het een brief, een brief gelijk de Brief aan TIMOTHEUS, aan TITUS, aan FILEMON, of ook aan de door PAULUS gestichte, bij hem bekende en geliefde Gemeenten te Corinthe of te Filippi. Aan het hoofd lezen wij den Apostolischen zegen: aan het einde vinden wij den Apostolischen groet. Maar als wij daarentegen op den inhoud letten, dan blijkt ons terstond, dat er tusschen de genoemde brieven en den Brief aan de Romeinen een aanmerkelijk verschil bestaat. Immers terwijl de meeste overige brieven van PAULUS meer eigenlijke brieven zijn, waarin des Apostels lessen en vermaningen

Digitized by Google

als bij voorkomende gelegenheid, zonder strikt geordenden samenhang worden medegedeeld, is daarentegen de Brief van PAULUS aan de Romeinen meer een redekunstig opstel, in den vorm van een Brief vervat. Het is als wilde PAULUS bij het schrijven van dezen Brief er zich voor schadeloos stellen, dat hem tot nog toe het voorrecht ontzegd was om te Rome te mogen prediken; als gaat dus in hem de Briefschrijver allengskens in den Prediker en Redenaar over; als stond PAULUS bij het schrijven van dezen brief in den geest op de Rostra te Rome, evenals vroeger op den Areopagus te Athene, hier verkondigende de Rechtvaardiging door het geloof, gelijk ginds de Leer der opstanding en des jongsten gerichts! LUKAS heeft ons de prediking van PAULUS op den Areopagus medegedeeld; van zijne mondelinge prediking bij zijn later verblijf te Rome meldt hij ons alleen: hij legde het koninkrijk Gods uit: hij predikte het koninkrijk Gods. Hoe gaarne zouden wij nochtans van die prediking iets meer hebben geweten! Hoe gaarne de groote stem van PAULUS, die binnen de voornaamste hoofdsteden der wereld geklonken had, ook binnen de muren van de Stad der steden hooren klinken! De Heilige Geest is dier begeerte tegemoet gekomen, door ons den Brief van PAULUS aan de Romeinen te bewaren. Hier hooren wij den grooten Apostel der Heidenen in de hoofdstad des Heidendoms het Evangelie van JEZUS CHRISTUS prediken. En gelijk Rome in de rij der steden, staat ook in de rij der Apostelbrieven van PAULUS bovenaan: De Brief van PAULUS aan de Romeinen.

PAULUS aan de Romeinen. Wat dunkt u? Ligt dus niet in dit enkele woord eene geheele geschiedenis, eene groote voorspelling? PAULUS en Rome! Zietdaar de twee grootste machten op aarde tegenover elkander geplaatst. PAULUS, dat is het Christendom; Rome, dat is het Heidendom: PAULUS, dat is de nieuwe wereld, die verschijnt; Rome, dat is de oude wereld, die verdwijnt: PAULUS, dat

Digitized by Google

is het Nieuw Jeruzalem, dat van God uit den hemel neder-daalt; Rome, dat is het oude afgodische Babel, dat valt en voor het Nieuw Jeruzalem plaats maakt. — PAULUS en Rome! Reeds vroeger hadden deze beide machten elkander uit de verte bestreden en bekampt: reeds stond PAULUS voor FELIX en FESTUS; reeds stonden FELIX en FESTUS voor PAULUS. Maar nu zouden zij elkander van naderbij en onder de oogen zien: nu zouden zij handgemeen raken! Hemel en aarde, ziet toe! De groote wereldstrijd gaat aan! — Wij kennen den uitslag van dien strijd. PAULUS heeft overwonnen, Rome heeft de nederlaag ondergaan. Het kruis, door PAULUS geplant, heeft den troon der CAESARS neêrgeworpen: de stad der zeven bergen heeft het hoofd gebogen voor den lagen heuvel van Judea, die Golgotha heet; het Kapitool is, althans eeuwen lang, evenzoo het middelpunt der Christelijke wereld geweest, als het vroeger het middelpunt der Heidenwereld was. Wat meer is, zelfs de naam der Romeinsche Redenaars en Zangers heeft voor den glans van den naam des Joodschen Tarsers moeten onderdoen, en naar de treffende opmerking van een beroemd Kerkredenaar (1), Rome acht zich meer vereerd door den brief van PAULUS aan hare burgers gericht, dan door al de beroemde redevoeringen, die zij van haren CICERO heeft gehoord. Alzoo is ook hier het woord van PAULUS zelven bewaarheid: „Het dwaze der wereld heeft God uitverkoren, opdat hij de wijzen beschamen zou, en het zwakke der wereld heeft God uitverkoren, opdat hij het sterke zou beschamen.

Zendbrief van PAULUS aan de Romeinen. Is het niet zoo? Indien het aan ons stond een wensch te doen, het zou zijn, dat de inhoud van dit geschrift aan den grootschen titel mocht beantwoorden, en dat die Zendbrief even groote

(1) BOSSUET.

Digitized by Google

beteekenis hebben mocht in de geschiedenis der Evangelieleer door zijn innerlijk gewicht en waardij, als in de geschiedenis der wereld en der kerk door het feit zijner openlijke afzending naar Rome. — Welnu, aan dien wensch is voldaan. De Zendbrief van PAULUS aan de Romeinen is door zijnen inhoud zoowel den grooten naam des Zenders, als der Gemeente aan welke hij gezonden werd, waardig. Met volle recht prijkt hij, onmiddellijk na de geschiedenis der Apostolische Handelingen, aan het hoofd van het Apostolisch Onderwijs, als daarvan uitmakende den wortel, de kern en de kroon. Verlangt gij daarvoor een ander getuigenis, dan het mijne? Hoort dan de uitspraak van een man, die zeker een door u niet betwist recht heeft om in deze zaak getuigenis te geven: ik bedoel LUTHER, dien men den PAULUS der Hervorming genoemd heeft. Aldus spreekt deze groote Bijbeltolk in zijne voorrede voor dezen brief: „Deze brief is met recht het voornaamste stuk van het Nieuwe Testament genoemd en het allerzuiverst Evangelie, dat wel waardig is en verdient dat een Christen het niet alleen woord voor woord van buiten kenne, maar dat hij er ook dagelijks zijn voedsel van make als van het dagelijksch brood zijner ziel. Want deze brief kan nooit te veel en te goed gelezen en overdacht worden, en hoe meer men hem in handen neemt, hoe kostelijker hij wordt en hoe beter hij smaakt. Wij vinden in dezen Brief op het overvloedigste al wat een Christen weten moet: namelijk wat de wet is en wat het Evangelie, wat zonde, straf, genade, geloof, gerechtigheid, CHRISTUS, God, goede werken, liefde, hoop, kruis en lijden is; en hoe wij ons jegens iedereen, hij zij goed of kwaad, sterk of zwak, vriend of vijand, zoowel als jegens onszelven te gedragen hebben. Daarbij wordt dat alles uit de Schrift bewezen, en met voorbeelden van hemzelven en uit de Professie gestaafd, zoodat het niets te wenschen overlaat. Het schijnt dus wel, dat PAULUS in dezen

Digitized by Google

Brief de geheele Christelijke en Evangelische leer eenmaal in een kort begrip heeft willen samenvatten, en den toegang openen tot recht verstand van het Oude Testament. Want zonder twijfel, al wie dezen Brief wèl in zijn hart heeft, voor dien staat het Oude Testament in al zijn licht en kracht daar. Daarom mag wel ieder Christen met hem bekend zijn, en hem gedurig in beoefening brengen. Waartoe God ons zijne genade schenke. Amen."

Is nu volgens LUTHER de Brief aan de Romeinen het voornaamste stuk des Nieuwen Testaments, de plaats die wij u straks hebben voorgelezen is de voornaamste plaats uit den Brief aan de Romeinen. Ja, indien ik straks niet ten onrechte den Brief van PAULUS aan de Romeinen eene prediking in geschrifte genoemd heb, deze plaats is als de tekst, welken PAULUS tot grondslag van die prediking legt. Immers nauwelijks heeft PAULUS na zijne inleiding den hoofdinhoud van zijne volgende rede aldus opgegeven: De rechtvaardigheid Gods wordt in het Evangelie geopenbaard uit geloof tot geloof: of hij laat er onmiddellijk op volgen: gelijk geschreven is: de rechtvaardige zal uit het Geloof leven. Eene uitspraak waarin hij niet slechts den hoofdinhoud van zijne rede opgeeft, maar waaruit hij ook vervolgens zijn geheel redebeleid afleidt en ontwikkelt. Wij hebben hier dus een ondubbelzinnig bewijs, hoe hoog in PAULUS eigen schatting deze uitspraak stond; een bewijs, dat nog van elders versterkt wordt door het gebruik dat hij daarvan ook in twee zijner andere brieven (1) maakt. Zoo blijkt dan uit dit alles duidelijk: de hooge waardij van deze uitspraak, zoowel voor den Apostel zelven, als voor anderen, tot wie die uitspraak kwam. Maar even daarom kan het voor ons niet onverschillig zijn na te gaan, waarom zij voor beide zulk eene hooge waardij heeft.

---

(1) GAL. III : 11. HEBR X : 38.

Digitized by Google

Wat den Apostel zelven betreft, schijnen mij hier voornamelijk drie redenen in aanmerking te komen.

Vooreerst. Deze uitspraak had voor den Apostel zulk eene hooge waardij, uit hoofde van haren oorsprong. Vanwaar was zij dan oorspronkelijk? Gij hebt het reeds vernomen uit hetgeen hij er bijvoegt: gelijk geschreven is: zij was oorspronkelijk uit de Heilige Schrift.

Wel kon de Apostel niet geroepen van menschen, noch door een mensch, geen oogenblik twijfelen of het Godslicht, dat in zijn boezem scheen, gerechtigde hem bij de prediking des Evangelies zich op zijn eigen gezag als Apostel te beroepen; maar toch kennen wij de standvastige gewoonte des Apostels om zijne prediking van het Evangelie zooveel immer mogelijk op het getuigenis des Ouden Verbonds, als op haren Goddelijken hoeksteen te gronden. Diezelfde gewoonte zien wij hem ook hier volgen. Want dat lievelingswoord van PAULUS: De rechtvaardige zal uit het geloof leven, het is geen woord van PAULUS zelven, het is een woord van eenen Godsman des Ouden Verbonds, van den Profeet HABAKUK. — God heeft aan dezen Ziener het oordeel, dat door de hand der Chaldeërs over Israël komen zal geopenbaard. Door die openbaring verschrikt, stort HABAKUK zijne ziel in klachten voor God uit en bidt hem, dat hij dit oordeel verzachte, of althans niet ter vernietiging, maar alleen ter kastijding verstrekken doe! Na die uitboezeming stelt hij zich, gelijk hij zelf het uitdrukt, op een wachttoren om te hooren, wat God hem antwoorden zal op dezen strijd en twijfeling zijner ziel. En ziet! daar antwoordt hem de Heer een krachtig woord, dat wel het gevreesd oordeel als onvermijdelijk en onmiddellijk ophanden zijnde aankondigt, maar tevens belooft, dat er in dien dag onderscheid zijn zal tusschen dien die gelooft en dien die niet gelooft. Van den ongeloovige wordt gezegd: Ziet, hij wiens hart

Digitized by Google

niet wel gesteld is, zal er geen acht op slaan (1), zal aan de nadering van het oordeel niet gelooven, zal het niet achten, niet vreezen, niet zoeken af te bidden of te ontgaan: evenals vroeger de ongeloovige wereld vóór den zondvloed op de prediking van HENOCH en NOACH geen acht geslagen heeft, en daardoor verloren gegaan is. Maar de rechtvaardige zal door (of uit) zijn geloof leven. Hij zal door het geloof het oordeel des Heeren te aller ure verbeiden, in de ure der bezoeking zich aan den Heer vasthouden, en alzoo, — daar God zijn geloof niet beschamen zal, — leven, behouden worden door zijn geloof: gelijk NOACH ten tijde van den zondvloed door zijn geloof behouden is. — Zietdaar de aankondiging van JEHOVA aan den Profeet; eene afkondiging in de schatting van JEHOVA zoo groot en gewichtig, dat hij den Profeet gebiedt haar op steenen tafelen te schrijven, opdat ieder die voorbijgaat het lezen moge. En waarlijk, die aankondiging is niet ter aarde gevallen! Niet alleen leest ieder Israëliet haar nog heden als een les voor alle tijden van beproeving en druk, in de rolle zijner Profeten, maar ook de gansche Christenheid leest tot op dezen dag dat hooggewichtig woord als het kortbegrip des heils op de tafelen der Apostolische Schrift: De rechtvaardige zal door het geloof leven.

Maar had die uitspraak van den ouden Profeet voor PAULUS reeds hooge waardij om haren Goddelijken oorsprong als een uitspraak der Schrift, nog gewichtiger was zij hem uit hoofde van haren inhoud, als bevattende de hoofd- en grondleer van die Schrift. Het is waar, als men dit gezegde beschouwt in het verband, waarin het voorkomt, blijkt het terstond, dat het in de eerste plaats een antwoord is van God aan den Profeet op de door hem uitgeboezemde klacht,

(1) Volgens VAN DER PALM.

Digitized by Google

en bepaaldelijk betrekking op Israël en de Chaldeërs heeft. Maar gelijk ieder woord van God, zoo draagt ook dit woord, in het omkleedsel van dit tijdelijk en plaatselijk karakter, de kern van eene algemeene en eeuwige waarheid in zich, die zich naar alle zijden, in alle betrekkingen en omstandigheden, op alle menschen en personen laat toepassen. Wat van Israël bij de komst van het naderend oordeel geëischt werd, om in dit oordeel behouden te worden: geloof, lijdzaam, volhardend geloof, dat zich vasthoudt aan God als ziende den Onzienlijke, het is een eisch, welke door alle eeuwen heen aan allen gedaan wordt die, hetzij in tijdelijke, hetzij in eeuwige oordeelen en gerichten hun behoud van God hopen. Altijd en overal en voor allen blijft de uitspraak waarachtig: De rechtvaardige zal door het geloof leven. Geloof is het uitverkoren, ja, het eenig en uitsluitend middel van behoud. Geloof toch en geloof alleen verwerft ons de gunst van Hem, die ons behouden moet: zonder geloof is het onmogelijk Gode te behagen. Lijdt nu deze regel geene uitzondering hoegenaamd, hij vindt nogtans zijn innerlijkste en diepste toepassing in de hoofdvraag der zaligheid. Vraagt gij: Wat moet ik doen om zalig te worden? Ook dan is het antwoord: De rechtvaardige zal door het geloof leven. Het leven, de zaligheid, van den rechtvaardige, den vriend en gunstgenooot van God, is geen vrucht van zijne eigene rechtvaardigheid, van zijne eigene verdienste of goede werken, neen, het is een vrij genadegeschenk van God, dat door een kinderlijk Geloof aan de begenadigende liefde van God moet worden aangenomen, en alzoo het eigendom van den geloovige, en door zijn geloof gerechtvaardigde wordt. Zoo is de geheele leer der Rechtvaardigmaking door het geloof in de uitspraak van HABAKUK als in haar kern besloten. En dit zal ons te minder verwonderen, als wij in het oog houden, dat de Profeet bij die

Digitized by Google

uitspraak kennelijk het oog heeft op het voorbeeld van ABRAHAM, waarop hij zinspeelt: ABRAHAM geloofde in den Heer, en hij rekende het hem tot gerechtigheid. Ziet, zoo heeft de geheele Schrift, waar zij den weg der zaligheid verkondigt, door alle eeuwen en jaarduizenden heen slechts één stem, ja, wat nog treffender is, slechts één woord, dat zij ons achtereenvolgens door den mond van MOZES, van de Profeten en van de Apostelen toeroept. Zoo wordt op ieder van hare heilige bladen dat slotgetuigenis van de Schrift aangaande zichzelve gestaafd: Het getuigenis van JEZUS is de Geest der Professie (1). Zegt, is het woord niet waarachtig en getrouw: JEZUS CHRISTUS is gisteren en heden dezelfde en in eeuwigheid!

En nu heb ik nog de voornaamste reden niet genoemd, waarom de Profetische uitspraak voor den Apostel zulk een hooge waardij had. Deze namelijk was gelegen in hare deugdelijkheid, als welke PAULUS bij eigene ervaring had leeren kennen. Want ziet gij; deze uitspraak, in geen gewone, in geen aardsche school was het, dat PAULUS haar had leeren begrijpen en verstaan. Geene GAMALIËLS hadden hem haar verkondigd; geene ANANIASSEN hadden hem haar gepredikt; zelfs had de Heer hem haar niet uit den hemel toegeroepen. Neen hij had haar leeren kennen in de hoogste school: de school, waarin de Voorzienigheid den mensch brengt, dien zij tot iets groots opleiden en vormen wil: hij had haar leeren kennen in de school des levens, in de school der ervaring, der diepste, der innigste, der hartdoordringendste en zielverbrijzelendste ervaring. De rechtvaardige zal door het geloof leven. Dat woord, PAULUS zelf had het eenmaal niet gekend: PAULUS zelf had het eenmaal niet geloofd. Wat zeg ik? Juist het tegendeel

(1) OPENB. XIX: 10.

Digitized by Google

had hij geloofd, en voor dit zijn ongeloof met blakende drift geijverd. Ach, het laat zich wel begrijpen. De leer der zaligheid, gelijk die van ABRAHAM af tot HABAKUK toe van Godswege aan Israël verkondigd was, was eindelijk onder de korenmate van allerlei menschelijke vonden bijna geheel verborgen geraakt. Men had den sleutel der kennis verloren: dus waren MOZES en de Profeten een gesloten boek. Of indien al hier of daar een enkele lichtstraal der waarheid door den nacht henenbrak, hij werd welhaast uitgedoofd: want alsof het niet genoeg ware, dat het gansche lichaam des volks bijna geheel blind geworden was omtrent den weg van zijn eeuwig behoud, het bezat nog daarenboven aan zijn hoofd blinde leidslieden, die het zich bepaaldelijk ten taak stelden de oogen des volks blind te houden: er was een boos en overspelig geslacht opgestaan, dat zich opzettelijk tot bewaarder en handhaver van de leugen der menschen tegenover de waarheid Gods had opgeworpen; behoef ik u te zeggen, dat ik de Farizeën bedoel? PAULUS was een Farizeër! een Farizeër, gelijk ook de anderen. Neen, niet gelijk de anderen, meer dan de anderen was hij een Farizeër, hij, de Apostel, de voorstander der Farizeesche leer. De aanleg van PAULUS bracht mede, dat hij in alles een ijveraar, een zeloot moest zijn. Zoo was hij ook een ijveraar, een zeloot voor de rechtvaardigheid uit de werken der wet. Ook hij had met den jongen Farizeër aan de voeten van JEZUS kunnen vragen: „Wat zal ik goeds doen, opdat ik het eeuwige leven hebbe?" En indien het goede, hem geboden, slechts met zijne eigene denkbeelden en begrippen van den weg der gerechtigheid niet in strijd was geweest, hij zou tot het uiterste, het hoogste, het zwaarste zijn in staat geweest en niet, als die andere jongeling, kleinmoedig en bedroefd voor den eersten eisch zijn teruggedeinsd! Doch de Voorzienigheid leidde PAULUS niet aan de voeten

Digitized by Google

van JEZUS, maar aan de voeten van GAMALIËL. Daar, in de school van dien grooten, edelen, maar echt Farizeeschen Wijze hoorde hij de leer der menschelijke eigengerechtigheid in al haren gevaarlijken, wegsleependen en den uiterlijk onbedorven mensch betooverenden schijn verkondigen. Daar werd hij gemeenzaam met de dwaling, die ten deele de dwaling der betere, nog niet door het licht des Evangelies verlichte gemoederen is: dat het mogelijk zij door de vervulling der wet, door de getrouwe betrachting harer werken, zich eene eigene gerechtigheid op te richten, die voor God geldt. Geen woord daarbij van den geestelijken aard der wet, welke iedere poging om, zonder het beginsel der wedergeboorte uit den Geest, een enkel harer geboden te vervullen bespot en tot een hopeloos proefstuk maakt. Geen woord van het doel der wet, om juist door de openbaring dezer onmacht den mensch uit zichzelven naar God en van den hollen en inzinkenden grond zijner eigene rechtvaardigheid naar den Rotssteen der gerechtigheid Gods te drijven. Geen woord van het eigenlijk karakter der wet, hetzij als tuchtmeester van onmondigen, hetzij als handwijzer voor zoekenden naar den weg des heils! Neen, maar in plaats van dit alles, de eeuwigdurende verheffing, vereering en bijna vergoding der wet, en de aanprijzing harer werken als van den open, effen en gebaanden weg der zaligheid. Was het vreemd, dat de verkondiging van zulk eene leer op den vurigen geest van eenen PAULUS de uitwerking had, om hem niet alleen met voorbeeldeloozen ijver in het spoor der wet te doen voortstreven, maar hem zelfs uit overdreven ijver buiten dat spoor te doen gaan! Immers, evenals die jeugdige Farizeër bij JEZUS, vergenoegde hij zich welhaast niet meer met de vervulling van de „gewone" geboden der wet, maar streefde er naar om iets buitengewoon goeds en groots te doen, ten einde zich daardoor boven de gewone betrachters der wet te onderscheiden. Hij wilde

Digitized by Google

niet alleen rechtvaardig, hij wilde over-rechtvaardig zijn. Maar waar nu een waardig doel voor dien brandenden werkijver gevonden?.... Ziet, daar treedt hem te kwader ure het beeld des gehaten Nazareners voor den geest. En PAULUS, alsof het hem niet genoeg ware, gelijk hij zelf het noemt, „naar de rechtvaardigheid, die in de wet is, onberispelijk" te zijn, wordt „naar den ijver een vervolger der Gemeente!" Dezelfde man, wien het te gering was, de eenvoudige geboden der wet te vervullen: „Gij zult niet doodslaan!" „Gij zult geen valsch getuigenis spreken tegen den naaste!" had een welbehagen aan STEFANUS dood, en het was aan zijne voeten dat de getuigen, die den heiligen en met Gods Geest vervulden man valschelijk hadden beschuldigd, de kleederen aflegden om den eersten steen op hem te werpen! SAULUS, de leerling van GAMALIËL, in wiens school hij ten minste had kunnen leeren: „Ziet voor u toe, wat gij doen zult aangaande deze menschen, opdat gij niet bevonden wordt ook tegen God te strijden" (1), verwoestte zonder terughouding of schroom de Gemeente, blies dreiging en moord tegen de discipelen des Heeren, en vergat zich zooverre, dat hij later, nadat zijne oogen waren opengegaan, geene woorden krachtig genoeg vond om zijn afgrijzen van zijn eigen vorig gedrag uit te drukken: die ik te voren een Godslasteraar was en een vervolger en verdrukker, die (hij, de voornaamste aller ijveraars voor de rechtvaardigheid der wet!) de voornaamste der zondaren ben!

Arme blinde man! Waar doolt gij heen? Gij meent voor God te ijveren, en het vuur van uw ijver is ontstoken in de hel! Gij meent de zwaarste eischen der wet te vervullen, en het zijn hare eerste, hare heiligste geboden, die gij vertreedt en vertrapt! Gij meent u bij God te rechtvaar-

(1) HAND. V: 35, 39.

Digitized by Google

digen en welgevallig te maken, en gij vergadert u den Goddelijken toorn als een schat in den dag des toorns!....

Maar neen! God, die groot is in barmhartigheid, ontfermt zich over den wel verblinden, maar niet verstokten Dweper, eer zijn heillooze ijver hem in het verderf heeft gestort. Onvergetelijk uur in PAULUS leven. Het was op den weg naar Damaskus. Hij spoedde zich naar een nieuwe prooi. Daar omschijnt hem plotseling een licht van den hemel. Hij stort ter aarde. Hij hoort een stem: „SAUL! SAUL! — Wie zijt gij, Heere? — Ik ben JEZUS! — Wat wilt gij? — Ga naar de stad, en het zal u gezegd worden." — PAULUS staat op, opent de oogen.... hij ziet niemand, hij is blind. Nu blind naar het lichaam, gelijk vroeger naar de ziel. Aldus komt hij te Damaskus aan. Aldaar blijft hij drie dagen zonder te zien. Hij eet niet, hij drinkt niet, hij vast, hij waakt, hij bidt. Hij worstelt in den gebede met God. Hij strijdt den grooten strijd der ziele, den grooten strijd der bekeering en des geloofs. Daar gaat hem, in dien dubbelen nacht des lichaams en der ziele, het licht der waarheid op. Gelijk hij zelf het heeft uitgedrukt: „God, die gezegd heeft, dat het licht uit de duisternis schijnen zou, scheen in zijn hart, om hem te geven verlichting der kennis der heerlijkheid Gods in het aangezicht van JEZUS CHRISTUS." Sprak God eenmaal over den duisteren afgrond: Daar zij licht, en daar was licht! als door een nieuw scheppingswoord gebood God ook licht over de duisternis in zijne ziele. En welk was nu het machtwoord, dat den geestelijken nevel, die hem omringde, scheurde en verdreef? Het was dat woord van God: De rechtvaardige zal uit het geloof leven.

Verstaat mij wèl, Geliefden! Ik beweer niet, dat dit woord, meer dan zoovele andere, in die dagen PAULUS bepaaldelijk voor den geest gebracht zij, of dat hij toen reeds den ganschen inhoud van dat woord, gelijk het later

Digitized by Google

het kortbegrip zijner prediking worden zou, hebbe verstaan. Wie durft bepalen, hoe verre de Goddelijke werkzaamheid ter verlichting van den geest van PAULUS in dat geheimzinnige tijdperk van zijn leven gegaan zij? Wat ik beweer, is alleen dit: dat althans in dit tijdperk de weg voor de volgende verlichting des Apostels op eene even krachtige als beslissende wijze is gebaand. En was het anders mogelijk? Gelijk een onverwacht natuurverschijnsel op eenmaal een hoogen berg doet instorten met den grond die hem draagt, alzoo had de Goddelijke verschijning op den weg naar Damaskus even plotseling den grond, waarop PAULUS stond, onder zijne voeten doen wegzinken. In een oogwenk is de hemelhooge berg zijns hoogmoeds geslecht. PAULUS ligt als in een afgrond verzonken. Die afgrond wordt een dal des ootmoeds voor hem. Hij leert de valschheid van zijnen Farizeeschen waan, en daarmede de nietigheid van zijn geheele stelsel kennen. Hij komt tot de overtuiging dat, daar zijn ijver voor de rechtvaardigheid, die uit de wet is, hem niet had kunnen beletten, in de grootste dwalingen en zonden te vervallen, en in plaats van een voorwerp van het Goddelijk welbehagen, een waardig voorwerp van den Goddelijken toorn te worden, er noodzakelijk een andere grond van rechtvaardigheid voor God moest bestaan. Hij wordt gedwongen naar dien grond te vragen.

En zou nu hier het beeld van den verheerlijkten Heiland, dat nog steeds als in een lichtglans voor hem zweefde, hem niet zijn verschenen? Zou hij nu niet reeds, althans van verre, vermoed hebben het noodzakelijk verband, dat hij later volkomener inzag, tusschen de ongenoegzaamheid zijner eigene verdiensten en de verdiensten van een door God geschonken en verhoogden Middelaar? Onmiddellijk na zijne bekeering predikte, ja bewees hij in de synagoge te Damaskus, dat JEZUS de CHRISTUS is (1). Zou PAULUS,

(1) HAND. IX: 22.

Digitized by Google

zou de vrome Israëliet, zou de leerling van GAMALIËL zoo onkundig geweest zijn aangaande de Hope der Vaderen, aangaande de Godspraken der Profeten, aangaande de Voorbeelden der wet, dat hij, ook na de buitengewone verlichting die hem te beurt gevallen was, zelfs geen schemerend inzicht in de roeping van den CHRISTUS Gods en van zijn Hoogepriesterlijk werk op aarde zal hebben gehad? Hoe het zij: nog weinige dagen, en ANANIAS komt tot hem om hem de handen op te leggen, en hem niet alleen het gezicht weder te geven, maar hem ook den Heiligen Geest mede te deelen. Door dien Geest gedreven, verkondigt PAULUS JEZUS als den CHRISTUS. Na de aflegging van dit getuigenis voert de Geest hem weg, en leidt hem naar Arabië. Even als MOZES, even als ELIA, even als JEZUS CHRISTUS, moet ook PAULUS in de afzondering der eenzaamheid worden toegerust tot de grootsche taak, welke hij in de wereld te vervullen heeft. Wat aldaar in die geheimzinnige en door vroegere Goddelijke openbaringen dubbel merkwaardige streken, tusschen PAULUS en de Geest van CHRISTUS, die op hem was, zij omgegaan, wie waagt het zelfs te gissen? Zeker was aldaar ook HABAKUK, de Profeet, door den Geest zijn onderwijzer. In die school nu werd PAULUS, die den persoonlijken omgang des Heeren had moeten missen, gedurende drie jaren, in een onophoudelijk geestelijk verkeer met den naar het lichaam afwezigen, maar met zijn Geest bij hem tegenwoordigen Heer, tot zijne eigenaardige werkzaamheid als leeraar en Apostel der Heidenen gevormd. In die school was het, dat aan PAULUS de bazuin in de hand werd gegeven, door wier geluid hij later de omheining, door de wet rondom Israël gemaakt, als een anderen muur van Jericho zou doen omstorten. In die school was het, dat PAULUS werd toegerust om het Evangelie, dat nog door de windselen van het Jodendom omvangen was, van die windselen te bevrijden, en het een vrijen loop door de wereld

Digitized by Google

te openen. Maar in die school was het dan ook, dat PAULUS het tijdelijk en voorbijgaand karakter der wet als zoodanig leerde inzien, en diensvolgens de rechtvaardigheid, die op haar gebouwd was verwerpen. In die school was het dat PAULUS, met voorbijgang van MOZES en Sinaï, de gerechtigheid leerde aangrijpen, welke reeds de gerechtigheid van ABRAHAM geweest was; van hem, in wien alle geslachten des aardbodems moeten gezegend worden. In die school was het, dat PAULUS.... maar dat hij zelf spreke: „Maar hetgeen mij gewin was, dat heb ik om CHRISTUS wil schade geacht. Ja, gewisselijk, ik acht ook alle dingen schade te zijn om de uitnemendheid der kennisse van JEZUS CHRISTUS mijnen Heer: om wiens wil ik al die dingen schade gerekend heb en achte die drek te zijn, opdat ik CHRISTUS moge gewinnen en in hem gevonden worden, niet hebbende mijne rechtvaardigheid die uit de wet is, maar die door het geloof in CHRISTUS is, namelijk de rechtvaardigheid, die uit God is door het geloof." — De rechtvaardigheid, die uit God is door het geloof! Dat is met andere woorden: De rechtvaardige zal door het geloof leven.

En nu, Geliefden! Verwondert het u nog, dat deze uitspraak voor PAULUS hooge waardij had? Immers was zij voor hem niet alleen het hoofdwoord der Schrift; niet alleen het hoofdwoord der zaligheid, zij was voor hem nog daarenboven het hoofdwoord van zijn eigen geschiedenis en leven. Zijn geheele geschiedenis, zijn geheele levenslot, wat waren zij, dan de levende verklaring van dat woord, van hetwelk hij in het eerste gedeelte zijns levens, zijns onwetens, de grootste tegenstander geweest was, om er in het ander gedeelte te beter de grootste voorstander en verkondiger van te zijn? Ja, dat woord was voor hem als de scheidsmuur, die SAULUS van PAULUS scheidde, gelijk het daarna ook het groote beweegrad werd, dat SAULUS tot PAULUS

Digitized by Google

maakte, en in PAULUS alle krachten van lichaam, ziel en geest te werk stelde en in beweging bracht. Met één woord: Dat woord werd de leuze van PAULUS, en indien ooit een mensch één geweest is met de leuze, welke hij zich koos, PAULUS was één met de leuze, die hij zich had aangenomen: De rechtvaardige zal door het geloof leven.

Maar nu; naarmate PAULUS zelf te meer de hooge waardij van déze uitspraak voor zichzelven had ondervonden, naar die mate drong hem zijn hart te sterker, om die uitspraak ook tot anderen te brengen. Wat meer is, hij wist het, dat zij hem daarom alleen zoo gewichtig en dierbaar gemaakt was, opdat hij er de overbrenger aan anderen van wezen zou! Heerlijke roeping voor den ijverigen, den geestdriftvollen man! — Sta nu op, o PAULUS, ga uit, en roep dat woord voor de wereld uit. Gij zijt nu geworden, wat eenmaal de Heer van u voorspelde, een uitverkoren vat: een vat, niet alleen door de hand des grooten Formeerders van een edel leem gekneed, maar nu ook in het vuur der beproeving wonderbaar doorgloeid en gehard. Wel moogt gij thans als een vat den dierbaarsten schat des Evangelies, de blijde boodschap der Rechtvaardiging door het geloof voor de wereld ten toon dragen. Draag dien schat, gij uitverkoren man, draag dien schat voor de koningen en de kinderen Israëls. Draag dien schat voor de Heidenen. Draag dien schat op den Antoniaburg te Jeruzalem. Draag dien schat op den Areopagus te Athene Draag dien schat op het Kapitool te Rome. Draag alom dat woord, dat gij niet van menschen, noch door een mensch ontvangen hebt, maar dat gij in de school der heiligste, der zaligste ervaring als een getrouw en alle aanneming waardig woord hebt leeren kennen: De rechtvaardige zal door het geloof leven.

Digitized by Google

PAULUS heeft aan die roeping voldaan. Dat woord van HABAKUK, het is zijn wachtwoord, zijn krijgsleus, zijn strijdkreet geworden. Het was de hoofdsom zijner Godgeleerdheid, de hoofdinhoud zijner prediking, het hoofddoel van zijn leven en streven. Het was voor hem het Evangelie van het Evangelie, het allerverblijdendste uit de gansche blijde boodschap der zaligheid, gelijk hij het met zekeren hoogmoed noemt, het was zijn Evangelium! Waar hij ook kwam, bij de Joodsche meesters te Jeruzalem, bij de Grieksche wijzen te Athene, bij de Roomsche landvoogden te Caesarea, nergens heeft hij zich dat Evangelium, (dat nochtans den Joden een ergernis, gelijk den Grieken en Heidenen een dwaasheid was,) geschaamd. Zoo wenschte hij het zich ook nu te Rome niet te schamen. Hoort het uit zijn eigen mond: „Alzoo hetgene dat in mij is, dat is volvaardig om u ook, die te Rome zijt, het Evangelie te verkondigen. Want ik schaam mij des Evangelies van CHRISTUS niet, want het is eene kracht Gods tot zaligheid voor een iegelijk die gelooft, eerst den Jood en ook den Griek. Want de rechtvaardigheid Gods wordt in hetzelve geopenbaard uit geloof tot geloof, gelijk geschreven is: Maar de rechtvaardige zal door het geloof leven."

En in der waarheid, indien iemand reden had, zich dit Evangelie niet te schamen, het was PAULUS. Want welke was de wondermacht, waardoor hij over de halve wereld zoovele duizenden en tienduizenden van verblinde Heidenen en verstokte Joden tot het Evangelie had bekeerd? Het was de macht van dat woord: De rechtvaardige zal door het geloof leven. Niet alleen aan hem, aan duizenden en tienduizenden had zich dat woord een kracht Gods ter zaligheid bewezen. Niet alleen voor hem, voor duizenden en tienduizenden had dat woord zich een ander scheppingswoord: Daar zij licht! betoond. Ja, dat woord was een licht voor de in duisternis omzwervende en om-

Digitized by Google

tastende menschheid geworden. Voor dat woord had de Jood de gerechtigheid der wet, de Heiden zijne afgoden verlaten. Het was op eenmaal gebleken, dat dit woord de oplossing van het raadsel was, dat sedert ADAM's uitdrijving uit het paradijs op den bodem van alle menschenharten geschreven stond, en naar welks verklaring de beteren onder ons geslacht niet hadden opgehouden te zoeken. Gelukkige PAULUS! Hij werd, zelfs boven zijn oudere broederen in het apostelschap, verwaardigd om dat woord aan Joden en Heidenen te brengen. Daardoor was hij de heraut des vredes, de weldoener der menschheid geworden. O hoe liefelijk waren alom de voeten van hem, die kwam om deze blijde boodschap uit te roepen. Neen, geen overwinnaar, die de muren van Rome zegevierende binnentrok en aldaar de mare eener nieuwe overwinning verkondigde, was voor Rome grooter heilbode, dan de eenvoudige Christin, ons alleen bij name bekend, welke dien brief van PAULUS binnen Rome bracht, waarin met onuitwischbaren inkt geschreven stond: De rechtvaardige zal door het geloof leven.

En toch! zonderlinge tegenstrijdigheid. Toch waren er te Rome die, reeds vroeger met dat Evangeliewoord bekend geworden, er zich aan ergerden en stieten, en PAULUS aanleiding gaven om plechtig te betuigen, dat hij zich dat Evangelie niet schaamde en het zich ook te Rome niet schamen zou. Ja, de Brief van PAULUS aan de Romeinen is eigenlijk nog meer een verweerschrift, dan eene prediking. Het is een verweerschrift voor de waarheid, reeds door andere voorgangers gepredikt en op hunne prediking door velen aangenomen, maar nu onder hare belijders zelve tot een oorzaak van scheiding en twist geworden, waarin het niemand beter dan PAULUS voegde als scheidsrechter op te treden. Wonderbare wegen Gods! Een nietige sektentwist tusschen de Joden- en Heiden-Christenen te Rome wordt de gezegende aanleiding tot het rijkste en vruchtbaarste onderwijs,

Digitized by Google

dat ons de Heilige Geest immer aangaande de hoofdvraag der zaligheid gegeven heeft. Wij weten dan ook uit de uitkomst, dat deze arbeid van den Apostel niet ijdel is geweest in den Heer. PAULUS Zendbrief, en later PAULUS prediking redde de waarheid, die anders te Rome licht ettelijke eeuwen vroeger ware verloren gegaan. Onder den invloed van zijne verkondiging breidde zich niet alleen de Gemeente aldaar verblijdend uit, maar werden ook de zaden uitgeworpen van dat geloof, dat later in dierenperken en op bloedschavotten de Goddelijke kracht der waarheid getuigde. En indien reeds vóór de komst van PAULUS te Rome het geloof der Romeinsche Christenen verkondigd werd in de geheele wereld (1), bij den grooten roem des geloofs, die ook in volgende tijden van Rome uitging, denken wij met dankbaarheid aan de schriftelijke en mondelinge getuigenissen van PAULUS, denken wij ook aan zijn woord: De rechtvaardige zal door het geloof leven!

Zoo ziet gij dan nu PAULUS niet alleen als prediker, maar ook als handhaver en verdediger van die uitspraak voor u staan. Hartverheffend gezicht, wanneer wij op PAULUS zien; op den man, die als een zorgvuldig landman niet alleen waakt over den akker, hem toebetrouwd, en daarin met volle handen het goede zaad des koninkrijks uitstrooit, maar die ook zich even ijverig betoont in het uitrukken van het onkruid, dat door den satan in dien akker wordt gezaaid. Smartelijk gezicht echter, als wij op dien akker zelven zien, op welken het onkruid zich wederom zoo ras met de tarwe vermengt, omdat de menschen slapen, omdat de Christenen niet beter waken om het hun overgeleverd pand te bewaren. Bijkans zouden wij willen vragen: Hoe was het mogelijk? Hoe was het mogelijk, dat eene Gemeente, die eenmaal de waarheid van de leer der Rechtvaardiging door het geloof

(1) ROM. I:8.

Digitized by Google

als een zaligmakende waarheid had erkend, zich die waarheid weder liet ontrooven? Maar neen! wie alzoo vrage, hij die de menschelijke natuur in haren waren staat kent niet. Hij weet het, hoe zich overal en altijd het schuim der dwaling met het reine goud der waarheid vermengt; hij weet het, ook uit eigen ervaring weet hij het, hoe aan den menschelijken hoogmoed, aan de menschelijke zelfzucht niets zwaarder valt, dan geheel en al van God af te hangen en, in plaats van loon voor arbeid, genade voor genade te ontvangen; hij weet het, dat er een valsche leeraar, een antichrist in den boezem schuilt, die niet ophoudt tegenover de waarheid uit God: De rechtvaardige zal leven door het geloof: de leugen uit de menschen te stellen: De rechtvaardige zal leven door de werken.

Intusschen is het niet onbelangrijk, en vooral voor ons tegenwoordig doel niet ongepast na te gaan, langs welken weg zich deze dwaling in de kerk ingedrongen, en daarin tot op dezen dag gehandhaafd heeft. Wijden wij dus aan dit onderzoek nog eenige oogenblikken toe.

De rechtvaardige zal door het geloof leven. Wat is geloof? Geloof; in den engeren zin des woords, waarin het hier voorkomt: geloof in den zin en geest van PAULUS, waar hij het als het verwervingsmiddel der zaligheid voorstelt; geloof is die gesteldheid van den inwendigen mensch, waardoor hij voor zichzelven werkzaam is met het heil, dat ons door de menschwording en den dood van JEZUS CHRISTUS is aangebracht. JEZUS CHRISTUS wordt aangegrepen door het geloof, en van dat oogenblik wordt hij alles voor den mensch en in den mensch. Hij wordt voor den mensch niet alleen het middel om in de toekomst het eeuwige leven te beërven, maar hij deelt hem ook nu dat leven reeds in beginsel mede en stort in het hart van den mensch

Digitized by Google

eene nieuwe liefde uit, die in hem de vruchtbare bron van nieuwe werken wordt: werken nochtans, die zoo onwillekeurig en als van zelve geschieden, dat zij meer het gevolg van eenen onwederstaanbaren aandrang, dan van eenige opzettelijke inspanning of strijd zijn. Zietdaar het geloof. Overal nu, waar dit geloof aanwezig is, verstaat men ook het woord: De rechtvaardige zal door het geloof leven. Immers daar verstaat men het, hoe eene werkzaamheid, gelijk die welke ik aan het geloof toeschreef, den mensch voor het eeuwige leven, dat God in CHRISTUS uit genade schenkt, vatbaar maken, bekwamen en vormen kan; eene werkzaamheid, waarbij de mensch het rustpunt zijner ziel, waarop hij in leven en sterven steunt, uit zichzelven in een ander Wezen buiten zich overbrengt; eene werkzaamheid, waardoor alzoo de geheele mensch, als met den wortel van zijn gansche bestaan, met zijn denken, willen en doen, in dat andere Wezen wordt overgeplant; eene werkzaamheid bijgevolg die den mensch, in plaats van een zelfzuchtig en zelfzoekend leven, een leven van enkel liefde, van zichzelven aan en voor dat andere Wezen overgevende liefde leven doet, en dat Wezen is Gods Zoon! en die Zoon van God is het levend Beeld der Goddelijke waarheid, liefde en heiligheid, God geopenbaard in het vleesch! En die Zoon van God is de Middelaar, door Godzelven verordend om, door zijne vereeniging met den mensch, in hem de Band der gemeenschap tusschen den mensch en God en de Gerechtigheid des menschen voor God te zijn! — Meent niet, dat ik hier de taal eener opgewondene verbeelding spreke. Ik druk mij nog oneindig minder sterk uit dan PAULUS, als hij het leven des geloofs aldus beschrijft: „Ik leef, doch niet meer ik, maar CHRISTUS leeft in mij; en wat ik nu in het vleesch leef, dat leef ik door het geloof des Zoons Gods, die mij liefgehad en zichzelven voor mij overgegeven heeft!"

Digitized by Google

Waartoe deze beschrijving? Om het u te doen gevoelen, hoe het ten eenenmale onmogelijk is, bij het rechte begrip van den aard en het wezen des geloofs het geloof van de werken te scheiden. Even onmogelijk als het is het leven van de openbaring des levens, den adem van de ademhaling, de spraak van de woorden die men spreekt te scheiden. Ook is zelfs het denkbeeld aan zulk eene scheiding eene ongerijmdheid voor hem, die zelf het waar geloof bezit. Maar bij wie treft men deze dwaling aan? Bij hen, die zelven het levend geloof, en dus ook het leven des geloofs missen. Kwamen nu deze slechts tot de gevolgtrekking: mij ontbreken de werken des geloofs, dus moet mij het geloof ontbreken, dan ware de grootste strijd, die ooit in de Christenkerk gevoerd is, onmogelijk geworden. Maar zich den eenigszins dubbelzinnigen en misleidenden klank van het woord geloof (dat de Apostelen slechts ter hulpe hebben geroepen om het onbeschrijfelijke te beschrijven) ten nutte makende, onttrekt men zich aan den nood om uit het afwezen van de werken des geloofs tot het afwezen van het geloof te besluiten. Daarentegen wordt men genoopt, aan het woord geloof eene beteekenis op te dringen, welke het in den geest van PAULUS nimmer heeft of hebben kan. Men neemt het in een armen, kouden, dooden zin, als beteekende het bloot: de kennis der Goddelijke waarheid met de bijna werktuiglijke, of althans louter verstandelijke toestemming daarvan. Alsof het den kranke iets baten kon, wanneer hij de middelen kent en goedkeurt, waardoor hij genezen kan worden, zoolang hij ze niet gebruikt! — Uit deze eerste dwaling nu moet noodzakelijk een tweede volgen. Want men gevoelt het wél, dat dit bespiegelend geloof, dat men ten onrechte met den heerlijken naam van geloof versierd heeft, den mensch niet rechtvaardigen, niet heiligen, niet zaligen kan; het gaat immers enkel in het verstand om, zonder op het hart,

Digitized by Google

op den wil te werken? Dit geloof kan men dus bezitten, en nochtans een groot booswicht zijn. Wat nu gedaan, om het ontbrekende aan te vullen? Men voegt er de werken bij, en in plaats van: De rechtvaardige zal leven door het geloof, wordt het: De rechtvaardige zal leven door het geloof, verbonden met de werken. Zietdaar de werken, die vroeger erkend werden het geloof te volgen, reeds op ééne lijn met het geloof geplaatst!

Maar het moet nog erger komen. Niet wetende, of althans niet erkennende, dat het levend en zaligmakend geloof eene gave Gods is; de vrucht van eene Goddelijke werking, door den Heiligen Geest in het hart gewrocht, waardoor de mensch, van den overheerschenden dwang der zonde verlost, in staat wordt gesteld en willig wordt gemaakt om het getuigenis van God in zijn Woord kinderlijk en eenvoudig aan te nemen; tengevolge waarvan het wederom eene zedelijke onmogelijkheid is, dat iemand, door God tot het geloof gebracht, in de grond- en hoofdwaarheden des geloofs van andere medegeloovigen verschillen zou; dit alles, zeg ik, niet wetende of erkennende, stuit men op de vele en velerlei geloofsbegrippen, die men onder de menschen ziet bestaan! Vandaar vindt men zich alras zijns ondanks gedwongen, nog een stap verder te gaan en aan te nemen, dat het niet zoo zeer het geloof is, waarop het voornamelijk aankomt: en de gedrochtelijke stelling, onder allerlei gedaanten verborgen en vermomd, is geboren: „Het is onverschillig, wat men gelooft, mits men slechts het goede doe." Zietdaar nu de werken niet alleen op dezelfde lijn met het geloof, maar zelfs vóór het geloof geplaatst, en van het geloof, in plaats van het beginsel en den grondslag des geheelen Christelijken levens, éene ijdele leuze gemaakt, die men als een bloot opschrift boven de werken ophangt! Maar zietdaar dan ook de geheele orde des heils omgekeerd! Zietdaar PAULUS tot een leugenaar gemaakt! Zietdaar het Woord Gods op zijn

Digitized by Google

dierbaarste en troostrijkste bladzijden in het aangezicht wedersproken en wederstaan! Zietdaar het offer van JEZUS CHRISTUS, indien niet geheel doelloos gemaakt, dan toch van zijn grootste waardij en kracht beroofd! Zietdaar de blijde boodschap: JEZUS CHRISTUS is gekomen om den mensch door rechtvaardiging te heiligen en te volmaken, verdrongen door de troostelooze en hopelooze leer: Volmaak uzelven, indien gij bij God rechtvaardig wilt zijn. Waarom spreekt men het niet onbewimpeld uit: JEZUS CHRISTUS is gekomen om door leer, voorbeeld, lijden, sterven, opstanding en heerlijkheid de leer te bekrachtigen: De rechtvaardige zal door de werken leven.

Door welke werken? De werken des geloofs. Maar men bezit het geloof niet, hoe zal men dan de werken des geloofs doen? Men wordt dus gedwongen voor deze werken, welke niet anders dan de vrucht des Geestes, liefde, blijdschap, vrede, goedertierenheid, zachtmoedigheid en matigheid zijn, andere werken in de plaats te stellen. In plaats van den Heiligen Geest in het hart wordt het vleesch, of ten beste genomen het onverlicht en onverbeterd verstand de wetgever die ons zegt, wat wij doen moeten om Gode welbehaaglijk te zijn. De ongeloovige en onbekeerde mensch zijn eigen wetgever! Is het vreemd, dat men uit de eene dwaling in de andere, dat men welhaast van onverschillige tot zondige, van zondige tot werken des duivels vervalt? Gij hebt het in PAULUS gezien: de man, die de rechtvaardigheid in de werken zocht, deed ten slotte zonder het te weten of te willen het werk der duisternis en werd „naar den ijver een vervolger der Gemeente," een vijand en bestrijder van dien God, voor wien hij meende te strijden!

Geliefden! Ik heb u de verbastering van de leer der rechtvaardiging, ons door PAULUS overgeleverd, willen beschrijven. Onwillekeurig heb ik een geschiedkundig tafereel

Digitized by Google

geschetst. Want die beschrijving van den weg, langs welken de verbastering der grondleer van PAULUS van de miskenning van het wezen des geloofs tot de onnatuurlijke scheiding van het geloof en de werken, en eindelijk tot de eenzijdige verheffing der werken overgaat; van welke dwaling wederom de inplaatsstelling van werken van eigenwilligen godsdienst voor de werken die uit het geloof, naar Gods Woord, en Gode ter eere geschieden, de natuurlijke en noodzakelijke vrucht is; het is werkelijk de weg, langs welke de kerk uit den bloeienden staat, waartoe haar PAULUS aanvankelijk mocht zien ontluiken, tot den doodelijken toestand verviel, waaraan vóór driehonderd en zoovele jaren de onvergetelijke één en dertigste October een einde maakte. Behoef ik u duidelijker te spreken? Ik heb u den dag der gezegende Kerkhervorming genoemd!

Ik moet er echter nog iets bijvoegen. Weet gij het, Toehoorders, welk woord het was, dat, even als het staal uit den steen, in de ziel des Hervormers het eerst het licht en het leven wekte, dat hij later, onder de besturing Gods, aan de wereld mocht mededeelen? Het was dit woord, dat voor mij ligt: De rechtvaardige zal door het geloof leven. Bij drie merkwaardige gelegenheden in LUTHERS leven was dat woord als de Engel Gods, die hem staande hield op zijnen weg, en hem bij de hand nam om hem op den weg des levens te leiden. Eerst in het klooster te Wittemberg, kort na zijne wijding tot Leeraar in die Schrift, wier kampvechter hij stond te worden, nadat zij den kamp zijner eigene ziele had beslist. Daarna in het klooster te Bologne, bij een vernieuwden zielstrijd in het gezicht des doods. Eindelijk te Rome — is het niet treffend? te Rome! — bij het beklimmen van den gewaanden trap van PILATUS; het laatste doode werk, de laatste zwakheid van den grooten en in God sterken man. Ja, dat woord van

Digitized by Google

HABAKUK, dat woord van PAULUS, is ook het woord van LUTHER. Aan geen ander woord in de gansche Schrift is de Hervorming meer verplicht, dan aan dit. En wat meer zegt: geen ander woord meer dan dit drukt in een enkelen trek de kenmerkende waarheid, den strijd, de kracht en de zegepraal der Hervorming uit: de Rechtvaardige zal door het geloof leven!

Nog een woord van toepassing, en ik eindig.

Geliefden! Hervormde Christenen! Gij, die uit de gezegende handen van LUTHER dat woord hebt ontvangen, dat dwaling en bijgeloof aan de wereld hadden ontroofd: hervormde Christenen, gij, die, wat meer zegt, het pand dier waarheid ontvangen hebt als een dierbaar erfgoed van die Vaderen, die in het graf slapen en onder wie er zijn, wier grauwe haren met bloed zijn ten grave gedaald, waarmede zij hun geloof aan die waarheid stervende hebben bezegeld: hervormde Christenen, gij die in uwe belijdenisschriften op elk blad dat woord wedervindt, en aan wie het telkens, en ook nu weder, — dank, eeuwig dank zij der trouwe Gods! — openlijk van den leerstoel verkondigd wordt: wat hebt gij met dat woord gedaan? Het is toch niet genoeg, dat woord op de banier te schrijven, waarom wij ons met al de kinderen der Hervorming hebben geschaard: de groote vraag, waarop alles aankomt, is en blijft deze: Wat is dit woord voor mij? — Welnu, wat is dit woord voor u? — Er zijn, voor wie dit woord een oorzaak van ergernis is. Zij zijn het, die dat Evangelie verwerpen, die er zich over schamen, omdat het een Evangelie van genade alleen voor schuldigen, van rijkdom alleen voor armen, van zaligheid alleen voor rampzaligen is. — Er zijn, voor wie dit woord een oorzaak van zonde is. Zij zijn het, die dat Evangelie aannemen, omdat het, naar hunne valsche opvatting, een

Digitized by Google

Evangelie van aanneming ook voor onbekeerden, van vergelding ook voor werkeloozen, van verlossing ook voor vrijwillige zondeslaven is. — Ik heb u het dubbel misbruik, dat omtrent dit woord in de kerk van CHRISTUS bestaat, genoemd. Hervormde Christenen! Hebt gij hier uw naam ook hooren noemen? O dat ik hier spreken kon met woorden die geene klanken, maar, gelijk de Prediker zegt, prikkelen en nagelen zijn, doordringende in het binnenste en innigste van uwe harten! Dan zoudt gij gevoelen, dat dit woord een tweesnijdend zwaard is, dat de dubbele dwaling van eigen gerechtigheid en ongerechtigheid afsnijdt, om alleen voor de gerechtigheid, die in CHRISTUS is door het geloof, plaats te laten. Dan zoudt gij inzien, wat het beteekent, als wij u verkondigen, dat God van den mensch niet dan geloof, maar dat geloof van den geloovige eene persoonlijke, waarachtige en krachtige bekeering eischt, niet alleen van de zonde tot de deugd, maar ook en vooral van den hoogmoed der menschelijke wijsheid tot den ootmoed der kinderlijke onderwerping aan Gods Woord, van de liefde der wereld tot de liefde Gods en, wat het zwaarste is, van het zijns zelfs eigen zijn tot het eigen worden, beide met lichaam en ziel, in leven en sterven, van JEZUS CHRISTUS, onzen eenigen Meester en Heer!

Mocht dit woord in uwe harten ingaan, en aldaar een goede behouden! Dan zult gij, Christelijke Sadduceër! niet langer plaatse vinden en daarheen gaan in een dwaas en zondig vertrouwen, dat God geen recht heeft u rekenschap te vragen van uw geloof, alsof God, eenmaal in het Evangelie den weg der zaligheid geopenbaard hebbende, het u kon toelaten, eigenwillig een anderen weg, en voor den weg des geloofs den (onmogelijken!) weg der werken te kiezen! Maar dan ook zult gij, Christelijke Farizeër! daar niet henengaan in een even dwaas, als zondig vertrouwen op hetgeen gij uw geloof noemt: op dat werkelooze en trage rusten en sluimeren op

Digitized by Google

het werk van CHRISTUS, dat in hem die er zich aan overgeeft het krachtigst bewijs is, dat CHRISTUS niet in hem, noch hij in CHRISTUS, en dat dus CHRISTUS voor hem, even als hij voor CHRISTUS niets is! — Aan den eersten roep ik als wachtwoord toe: CHRISTUS voor ons! Aan den anderen: CHRISTUS in ons! Aan den eersten: Geloof, wat gene gelooft zonder de werken! Aan den anderen: Werk, wat gene werkt zonder geloof! Of liever: want hoe zou uit twee zulke doode dingen, als een valsch geloof en eigengerechtige werkzaamheid een levend ding, gelijk het waar en zaligmakend geloof is, kunnen voortkomen? Aan beide roep ik toe: Vraagt God om dat geloof, dat leeft in CHRISTUS! Vraagt God om dat leven, welks begin het geloof in CHRISTUS is. Ja, Geliefden! Dat geloof, geloof in God door CHRISTUS, dat de bekeering onmiddellijk met zich voert als het lichaam zijn schaduw, — neen, liever als de zon haar licht! — dat geloof is uit God! Maar is dit geloof uit God, dan is het eene gave Gods: is het eene gave Gods, alle goede gaven zijn van den Vader der lichten afkomende, bij wien geen verandering is of schaduw van omkeering; en reeds vóór achttien eeuwen werd van hem verkondigd, dat hij een God is, die een iegelijk zijne begeerte mildelijk geeft en niet verwijt. Begeert dan van God alles, wat u ontbreekt. Begeert van hem vóór alles het licht van den Heiligen Geest, die overtuigt van zonde en gerechtigheid en oordeel: want indien de beide dwalingen, die ik bestrijd, slechts ééne gemeenschappelijke bron hebben, die bron is het afwezen van de Alfa der zaligheid: bevindelijke kennis der zonde. De weg der zaligheid is onveranderlijk en loopt voor ons, zoowel als voor PAULUS en LUTHER, door het dal des ootmoeds, door de diepte der vernedering naar den berg der verheerlijking, naar den berg Gods! PAULUS op den weg van Damaskus, LUTHER op den weg naar Erfurt hebben, te midden van de donderen en bliksemen des Heeren, het

Digitized by Google

heil hunner zielen gevonden. Ik zeg niet, dat zulk eene smartelijke geboorte ook voor u noodig is. God heeft duizend wegen van bekeering, en LYDIA vindt den Heer in het stille heiligdom ja, ja, TIMOTHEUS vindt hem op de knieën zijner moeder. Maar bekeering, omkeering, omzetting van verstand en hart, nog meer dan van leven en werken moet er zijn. De rechtvaardige zal door het geloof leven: hij, die eenmaal waarlijk leven zal, moet dat leven reeds hier aanvangen, en om dat leven te kunnen aanvangen, moet men geboren worden uit God! — Och of de zalige ure dier hemelsche geboorte heden, al ware het slechts voor dezen of dien in ons midden gekomen ware! Och of voor een enkelen uwer deze ure onvergetelijk wierd als de ure, waarin u voor het eerst de zaligmakende genade Gods verscheen, en de rechtvaardigheid Gods aan uw hart werd geopenbaard door het woord, dat geschreven is: De rechtvaardige zal door het geloof leven! Dat geve God!

AMEN.

Digitized by Google

DE TREURENDEN ZALIGGESPROKEN.

MATTHEUS V: 4.

ZALIG ZIJN DIE TREUREN; WANT ZIJ ZULLEN VERTROOST WORDEN.

Voorwaar! Voorwaar! Het is een liefelijk woord, dat heden van den Galileschen berg tot ons komt: Zalig zijn die treuren, want zij zullen vertroost worden. Het is een liefelijk woord, klinkende over deze vallei van tranen, waar zich met elken voetstap nieuwe treurensstof voor ons opdoet. Het is een liefelijk woord voor alle zonen en dochteren van ADAM die, door hunnen vader met de treurige erfenis der zonde en des doods bedeeld, als zoodanig met recht kinderen der treurigheid mogen heeten. Wel mocht de Leeraar, die het uitsprak, en die daarmede van stonden aan toonde menschelijk medegevoel voor het lijden zijner treurende broeders te bezitten, zich den Zoon des menschen noemen! En indien die Zoon des menschen tevens de Zone Gods was, die ons in deze zaligspreking de Goddelijke wegneming van de oorzaken onzes treurens kwam aankondigen, Zaligmaker moet zijn naam zijn! En waarlijk, Zaligmaker is zijn naam, JEZUS: want hij zal zijn volk zaligmaken van hunne zonden! Gewis!

Digitized by Google

Zulk een Hoogepriester betaamde ons die, schoon zelf oorspronkelijk in den staat zijner onbegonnen heerlijkheid boven alle lijden en lijdensnood verheven, nochtans des vleesches en bloeds deelachtig en den broederen in alles gelijk geworden, medelijden wist te hebben met onze zwakheden; die, als een man van smart en krankheid, zelf in smart en krankheid werd verzocht; wat zeg ik? die, zelf door lijden beproefd en geheiligd, uit zijn eigen hart en ervaring den eenigen, eeuwigen, hemelschen, algenoegzamen troost voor lijdenden schepte! Ja, Goddelijke Leeraar, Goddelijke Lijder en Goddelijke Trooster! Wel mag dan ook de lijdende en treurende menschheid dat Goddelijk troostwoord van uwe lippen opvangen, hetwelk als een kostbare balsem der vertroosting in de wonden onzer harten vloeit. Wel mogen wij ons telkens naar dien Berg der Zaligspreking begeven, om er den balsem te verzamelen, die aldaar duizendmalen heilzamer dan Gileads balsem vloeit. Wel mogen wij ook thans, in den geest rondom dien Berg vergaderd, het elkander als uit uwen mond toeroepen en herhalen: Zalig zijn zij die treuren, want zij zullen vertroost worden!

En toch, Broeders! ook dit woord, schoon ter onzer zaliging gesproken, heeft het lot van zoo vele Evangeliewoorden gedeeld, om door een lichtzinnige wereld tot haar verderf te worden miskend en misbruikt. Men heeft, op den klank afgaande en daardoor willens of onwillens misleid, dit woord als een algemeene zaligspreking van alle treurenden, uit allerlei oorzaak, op allerlei wijze en met allerlei gezindheid en vrucht aangenomen. De onverstandigen! Alsof eene uiterlijke lotsbeschikking, die buiten onzen inwendigen mensch omgaat, ons de poorten des hemels openen kon! Alsof wij in onze eigene tranen, en niet in het bloed des Lams moesten gewasschen worden om het witte kleed van Gods verlosten te dragen! Alsof de

Digitized by Google

hooge God zichzelven weêrspreken en, door een tegenstrijdige verklaring, op den Galileschen Berg het woord van den Arabischen Berg herroepen kon: Weest heilig, want ik ben heilig!

Ééne vrage! Indien het zoo ware, waartoe diende dan langer dit Evangelie, dat voor mij ligt opgeslagen? Waartoe zijne eischen van geloof, hoop, liefde en heiligheid? Waartoe prediking en bondzegelen, water en bloed, vuur en Geest? Wij hadden dan immers alleen ter aarde te vallen en God te bidden om lijden, langdurig, zwaar en bitter lijden als de oorzaak eener steeds voortdurende droefheid en treurigheid! Wij hadden alleen zijne roede over ons af te smeeken! Wij hadden alleen zijne slaande hand over ons uit te dagen! Wat zeg ik? Wij hadden alleen onszelven eigenwillig allerlei leed aan te doen! Wij hadden alleen, als die Dwepers van vroegere en latere tijden, ons in holen en woestijnen te begraven, ons vleesch met geesels en koorden te kastijden en onzen uitwendigen mensch te kruisigen en te dooden! Wij hadden alleen ons zelven de martelkroon op het hoofd te plaatsen, om met vrijmoedigheid voor God te kunnen verschijnen, op de litteekenen onzes lijdens te wijzen en als een recht den hemel te eischen, dien wij rechtvaardig hadden verdiend: want de Heere had gezegd: Zalig zijn die treuren!

Neen, niet alzoo, gij gevoelt het, Geliefden! niet alzoo! Reeds de mond, waaruit dat woord tot ons komt, leert het ons, dat het alzoo niet zijn kan. Waartoe anders daaldet *gij* uit den hemel neder, gij, Goddelijke, die op den Galileschen Berg deze woorden spraakt? Waartoe naamt *gij* ons vleesch en bloed aan, om in die gestalte voor ons te lijden en voor ons te sterven? Waartoe hebt *gij* in de dagen uwes vleesches tranen en roepingen geofferd, ook voor hen, die Gode nog dagelijks het plengoffer van hunne

Digitized by Google

tranen brengen? Waarom zijt gij de Zoon des menschen geworden, Zone Gods?

Maar neen! Gaan wij aldus niet voort te vragen, waar immers het antwoord voor onze oogen ligt.

Wilt gij u hiervan overtuigen? Werpen wij een blik op het gansche lichaam der rede, waartoe dit bedoelde woord behoort: Zalig zijn die treuren. Wat vinden wij? Immers dat dit woord, als een parel in haar snoer, gevat is in een verband, waaruit het eerst moedwillig moet worden gerukt om zoo schromelijk te worden misbruikt. Zien wij slechts: welk is dat verband?

Het oogenblik was nu gekomen, dat JEZUS, door de eerstelingen zijner prediking en wondermacht voor de eerstelingen zijner toekomstige Gemeente als de CHRISTUS geopenbaard, besloot de grondslagen van zijn koninkrijk te leggen. Tot dat einde vergaderde hij rondom eenen Berg in Galilea, als ware het een Sinaï des Nieuwen Verbonds, de kern zijner eerste aanhangers, de eerste vertegenwoordigers van het volk Gods, dat hij uit alle volkeren der aarde vergaderen zou! Aldaar hield hij die beroemde, maar nooit genoeg geroemde Bergrede, die de Grondwet des Christendoms verdient te heeten. Aan het hoofd er van plaatste hij, als ware het tot des te duidelijker tegenstelling met de Sinaïtische Wet, tegenover de tien geboden van Horeb een bijna gelijk getal van zaligsprekingen. Welk een verschil! Ginds tien donderslagen der wet! Hier bijna even zoovele zegenspraken des Evangelies! In het geheel vinden wij hier negen zaligsprekingen bijeen. Twee er van (de twee laatste) nochtans zijn kennelijk van de vorige onderscheiden. De zeven eerste, die met elkanderen een afzonderlijk geheel vormen, beschrijven gezamenlijk in zeven verschillende trekken het innerlijke wezen des Christens. De beide laatste bevatten een aanwijzing van de uitwendige gevolgen en bezwaren, welke het bezit van de eerstgenoemde kenmerken voor den

Digitized by Google

gelukzaligen bezitter onvermijdelijk na zich sleept. Wij vestigen thans onze aandacht voornamelijk op de zeven eerste uitspraken. Daarin, gelijk wij reeds zeiden, beschrijft JEZUS ons in zeven hoofdtrekken het zevenmaal heerlijke en gezegende beeld van den waren onderdaan zijns rijks. „Zalig de armen van geeste, de treurenden, de zachtmoedigen, de hongerenden en dorstenden naar de gerechtigheid, de barmhartigen, de reinen van harte, de vredemakers. Hunner is het koninkrijk der hemelen: hunner zijn al de goederen en zegeningen des koninkrijks!

Maar zoo gevoelt gij dan, hoe onbestaanbaar het met het doel des sprekers is, deze trekken, die te zamen één beeld vormen, van elkander te scheiden, en den eenen buiten verband met den anderen te beschouwen. Alsof niet deze afzonderlijke eigenschappen gezamenlijk den Evangelischen Christen vormden, gelijk de tien afzonderlijke geboden gezamenlijk de geheele Wet zijn! Maar zoo volgt dan hieruit, dat niemand een enkele van deze zaligsprekingen verstaat, wanneer hij haar in eene uitsluitende beteekenis opvat, welk recht eerst aan al de zaligsprekingen te zamen behoort. Zalig zijn die treuren! Zegt dit, dat de treurende ontslagen wordt van den eisch om een barmhartige, een reine van harte te zijn? Dan heeft de Heer zich in éénen adem zevenmaal weêrsproken. Dan heeft hij in elke nieuwe zaligspreking de voorwaarde uitgewischt, die hij in de vorige aan de poort van het koninkrijk der hemelen geplaatst had. Maar juist het tegendeel is waar. De onderscheidene zaligsprekingen wederspreken elkander niet; integendeel, zij verklaren en versterken elkander; zij zeggen: Om een onderdaan van JEZUS' rijk te wezen, moet men niet minder een arme van geeste, dan een reine van harte, niet minder een zachtmoedige, dan een hongerende en dorstende naar de gerechtigheid: niet minder een barmhartige vredemaker, dan een treurende zijn. Deze zeven zaligsprekingen — zij zijn als

Digitized by Google

de zeven kleuren in den zonnestraal: zij vormen te zamen het kind des lichts, dat wij een Christen noemen.

En toch, bedrieg ik mij niet, heeft het woord van den tekst: Zalig zijn die treuren! te midden van de overige eene eigene plaats en waardij. Gij vraagt, waarom? Ik antwoord: omdat het mij voorkomt het uitverkoren middel aan te wijzen, waardoor de overige heerlijke eigenschappen des Christens onder den zegen van God in hem worden geschapen en voortgebracht. Vraagt gij naar de innerlijke gesteldheid des Christens met betrekking tot hemzelven en tot God: Zalig zijn de armen van geeste, zalig zijn de reinen van harte, zalig zijn die hongeren en dorsten naar de gerechtigheid! Vraagt gij naar zijn uitwendig bestaan en gedrag met betrekking tot de menschen? Zalig zijn de zachtmoedigen, zalig zijn de barmhartigen, zalig zijn de vredemakers! Maar vraagt gij naar het uitverkoren (ik zeg niet uitsluitend) middel, waardoor die uiterlijke en innerlijke gesteldheid in den Christen geboren wordt? Met andere woorden: vraagt gij naar den weg, langs welken de Christen in den regel de hoogte van die deugd en gerechtigheid bereikt, welke hem door CHRISTUS als het doel zijner roeping wordt voorgesteld? Het antwoord is: Zalig zijn die treuren, want zij zullen vertroost worden!

Ziedaar, Geliefden, u duidelijk genoeg verklaard, in welk licht ik heden het woord van den tekst voor u wil plaatsen. Ik wil het lijden dezes tijds, als zijnde een voorname bron van treurigheid, welke JEZUS als een hoofdeigenschap van de zijnen eischt, in zijn gezegenden invloed op onze in- en uitwendige Christelijke vorming en heiliging zoeken voor te stellen. Hij, wiens eigene rede op den Berg drupte als een regen en vloeide als een dauw, geve ook over mijne rede den besproeienden dauw van zijnen onmisbaren wasdom daartoe! Amen.

Digitized by Google

JEZUS had nu zijn openbaar werk op aarde begonnen. Welk was dat werk? Dat hij zelf het ons zegge! Hooren wij wat JESAJA, de Profeet, op wien de Geest van CHRISTUS was, als voorbode en voorbeeld van den CHRISTUS ons dienaangaande verkondigt:

„De Geest des Heeren is op mij, omdat de Heere mij gezalfd heeft om een blijde boodschap te brengen den zachtmoedigen: hij heeft mij gezonden om te verbinden de gebrokenen van harte, om den gevangenen vrijheid uit te roepen en den gebondenen opening der gevangenis, om uit te roepen het jaar van het welbehagen des Heeren en den dag der wrake onzes Gods; om alle treurigen te troosten."

Alle treurigen te troosten. In deze uitspraak, waarin de Profeet ten slotte als in een slotsom den hoofdinhoud der geheele Godspraak tezamentrekt, is dus het hoofddoel van JEZUS komst op aarde uitgesproken. Maar zoo kan het ons dan ook te minder verwonderen; vooral nadat wij van elders weten, dat de aangehaalde Godspraak JEZUS bij den aanvang van zijn groot werk bij uitnemendheid voor den geest stond (1); zoo kan het ons dan te minder verwonderen, dat wij terstond als aan het hoofd der rede, waarmede JEZUS zijn openbaar predikwerk begon, een wedergalm van die Profetische uitspraak hooren. Of wie hoort dien wedergalm niet, als hij de uitspraak van den Profeet: Hij is gezonden om alle treurigen te troosten, door Hem, in wien deze uitspraak voor aller ooren vervuld wordt, aldus hoort herhaald en bevestigd: Zalig zijn die treuren; want zij zullen vertroost worden.

Waartoe deze herinnering? Tot niets minder, Toehoorders, dan om door de vergelijking der beide uitspraken met meer zekerheid, dan anders mogelijk wezen zou, te bepalen, wat

(1) LUK. IV : 16–21.

Digitized by Google

de Heer met zijne belofte van vertroosting voor de treurigen bedoelt. Immers zien wij nu terstond, dat dit woord vertroosten in geen gewonen, maar in een gansch uitnemenden en Goddelijken zin moet worden opgevat en verstaan. Het beteekent dus geenszins, als doorgaans bij ons menschen, troosten door de smart der treurenden te deelen, en zooveel mogelijk door troostvolle woorden te lenigen en te verzachten: het beteekent troosten door de smart der treurenden door Goddelijke daden op te heffen en weg te nemen. JEZUS kwam de gevangenen niet alleen in hunne gevangenis bezoeken; dat is het werk eens menschen: hij kwam om den gevangenen de gevangenis te openen; dat is het werk eens Gods! Hij kwam niet alleen om de gebondenen met eene verwijderde of onzekere belofte van verlossing en vrijheid te vleien; dat is het werk eens menschen: hij kwam om hem waarlijk vrij te maken; dat is het werk eens Gods! Vertroosten kwam hij een onder den vloek liggend geslacht in zijnen staat van vloekwaardigheid, een ellendig menschdom in zijne rampzaligheid, een onheilige wereld in hare onheiligheid, door den vloekwaardigen de goddelijke vrijspraak en liefde, den rampzaligen gelukzaligheid, den onheiligen heiligmaking — ik zeg niet alleen te verkondigen, maar dadelijk te schenken. Wel mocht hij dan de treurenden zalig noemen, indien zij door hem werden vertroost. Want dat de treurenden zouden worden vertroost, zeide in zijn mond niets minder, dan dat de treurenden zouden worden verlost van alle oorzaak des treurens, die door de zonde in de wereld gekomen is. Men zou dus zijne zaligspreking aldus kunnen omschrijven: Zalig zijn die treuren: want zij zullen van alle treurensstof voor altijd worden verlost.

Maar nu, ter vervulling van dit Goddelijk werk gezalfd, gezonden en opgetreden, liet JEZUS het oog weiden over

Digitized by Google

de menschen, in wier midden hij als Trooster, dat is, als Verlosser en Zaligmaker, verscheen. Het is zoo, gelijk hij een volkomen Trooster, een algenoegzaam Zaligmaker was, was er niet veel noodig om de menschen in zijne vertroostende, verlossende, zaligmakende liefde te doen deelen; evenwel, daartoe was toch iets noodig. En wat was daartoe noodig? Eenvoudig dit, dat degenen, die hij vertroosten, verlossen, zaligmaken zou, hunne behoefte aan dien troost, verlossing en zaligheid, met andere woorden, dat zij hunne eigene ellende, slavernij en rampzaligheid gevoelden. Maar zietdaar nu juist het bezwaar! Aan dat gevoel ontbrak het toen (gelijk nu!) den meesten, tot wie JEZUS kwam. En kon het wel anders? JEZUS vond bij zijne verschijning het Joodsche volk tusschen twee partijen, die om het meesterschap over hen streden, verdeeld: de Sadduceën, dienaars van de wereld en hare begeerlijkheid, wier leuze het was: Laat ons eten en drinken: want morgen sterven wij. De Farizeën, voorstanders eener doode rechtzinnigheid en van een ziel- en werkeloozen ceremoniedienst, die meenden door hunne doode werken het eeuwige leven te kunnen verdienen. Sadduceën en Farizeën: de tijdelijke uitdrukking van die twee altijd wederkeerende hoofdzonden des menschdoms: aardsgezindheid en eigengerechtigheid! Ik vraag het u: wat kon JEZUS voor zulke menschen of voor hen, die deze blinde leidslieden der blinden volgden, zijn? Wat konden zulke menschen voor JEZUS wezen? Hij kwam om te troosten: maar zij meenden geen troost te behoeven! Hunne vloekwaardigheid — zij geloofden er niet aan. Hunne ellende — zij hadden er geen gevoel van. Hunne onheiligheid — zij bekommerden er zich niet over. Hunne zielskrankheid had dien allerhoogsten trap bereikt, waarin de kranke alle gevoel van zijn lijden verloren heeft en in een slaap verzonken is, die een doodslaap zal worden. O het was weinig, dat JEZUS de menschen in de

Digitized by Google

diepste ellende gedompeld vond; want hij kwam om hen daaruit op te heffen, en daartoe bezat hij beide, den wil en de macht. Maar erger was het en bijkans zonder hope, dat de meesten die ellende niet eens gevoelden, niet erkenden, geene genezing er van zochten of verzochten. Niemand kan weten, hoe veel Goddelijke droefheid er lag in dat woord van halfverwijtend, van halfwaarschuwend beklag van den Goddelijken Geneesheer: De gezonden hebben immers den Medicijnmeester niet van noode, maar die ziek zijn? Aandoenlijk schouwspel! De Zaligmaker gaat het land door: maar bijna niemand let op hem. De Zaligmaker staat daar met de schatten des hemels in de geopende handen: maar bijna niemand steekt een vinger uit om ze aan te nemen!

Maar hoe nu? Zal dan de uitverkoren knecht des Heeren te vergeefs verschenen zijn? Zal hij te vergeefs met den Geest der vertroosting gezalfd wezen? En zal hij, die gekomen is om de treurigen te troosten, onverrichter zake moeten wederkeeren, vanwaar hij gekomen is, omdat er geen treurigen zijn, die door hem vertroost willen wezen? Neen! dat verhoedt de Vader, die hem gezonden heeft, en die reeds vooraf heeft beloofd, dat hij om den arbeid zijner ziele zaad, dat hij op zijn werk vrucht zal zien. Er waren onder die groote schare sommigen, op wie zijn oog met blijde verwachting rustte: sommigen, die hij kende als gegevenen van zijnen Vader: sommigen, die hij wist dat de Vader trekken zou om tot hem te komen en de vertroosting Gods te vragen. En die sommigen, wie waren zij? Zalig zijn die treuren, want zij zullen vertroost worden.

Ziet, dat woord was reeds vervuld, eer het was uitgesproken. Want wie zijn ze, die daar aan den voet van dien Berg staan en zitten? Wie zijn ze, op wie dit woord als de dauw van Hermon nederdaalt? Zijn het vele edelen, vele machtigen naar de wereld? Zijn het gunstelingen der fortuin of der faam? Neen, neen! Het zijn zelfs geen

Digitized by Google

NIKODEMUSSEN of JOZEFS van Arimathea. Armen zijn het, die van alle beden, door JEZUS hun op de lippen gelegd, zeker het meest die bede verstaan: Geef ons heden ons dagelijksch brood! Kranken en geraakten zijn het, die, steunende op den arm van anderen of door barmhartige handen gedragen, daarheen zijn gekomen, en op wier lippen de bede tot den Goddelijke Wonderdoener rijst: Zone DAVIDS, ontferm u mijner! Tollenaars en zondaars zijn het, verachten naar de wereld, op wier hoofd de vloek der onbarmhartige Grooten drukt: De schare die de wet niet weet is vervloekt. Treurenden zijn het uit allerlei oorzaak: troostbehoevenden uit allerlei grond: en boven wier hoofd nog ten overvloede, in het verschiet, de smaad en banvloek der Synagoge, om hunne belangstelling in den Nazarener, als een dreigend voorspook zweeft! — Neen, het was niet zonder hooger doel, dat JEZUS juist van armen, van hongerenden, van dorstenden, van treurenden, van vervolgden en gesmaden sprak. Wij kennen de standvastige gewoonte des Heeren om van het zinnelijke tot het onzinnelijke, van het lichamelijke tot het geestelijke, van het aardsche tot het hemelsche op te klimmen: wij kennen hem, die om het beeld eens hemelschen Verlossers te dragen, een aardsche Medicijnmeester werd! Welnu, ook hier vinden wij in de woorden des Heeren dezelfde overeenkomst tusschen de zinnelijke voorwerpen, die hem omringen en de geestelijke aanwending daarvan tot hooger oogmerken weder. Het is als zeide JEZUS: Ik ben met u ontroerd en bewogen, armen en hongerenden en treurenden naar het vleesch: zalig, driewerf zalig gij, indien gij ook armen, hongerenden en treurenden naar den geest zijt! Maar wat grond had de Heer om zulks te verwachten? Wat grond? En zaten zij dan niet reeds aan zijne voeten? Wat had hen aan zijne voeten gebracht? Hunne armoede, hun honger en dorst, hun lijden en treurigheid? Ja, Geliefden! althans in zóóverre, als

Digitized by Google

deze hen vatbaarder hadden gemaakt om naar de roepstem eens Troosters te hooren. Niet alleen de mond van den Prediker op den Berg van Galilea, ook de aanblik van den Berg van Galilea zelven, met zoo vele ellendigen naar de wereld overdekt, riep het uit: Zalig zijn die treuren; want zij zullen vertroost worden.

En meent niet, dat dit schouwspel zich tot den Berg van Galilea, dat dit tooneel zich tot den tijd van JEZUS omwandeling op aarde bepaalt. Het heeft zich overal herhaald, waar het Evangelie van den Berg en den Bergprediker verkondigd is. Overal waren en zijn de treurenden de gretigste hoorders van het woord der vertroosting en der zaligheid. Ja, indien wij nog hier in de harten lezen konden: indien wij konden zien, wie zich in den geest het dichtst rondom den leerstoel dringen: indien wij konden aanschouwen, wie met den meesten honger en dorst aan den voet van deze hoogte zitten of staan: ik aarzel geen oogenblik te bevestigen, wat de standvastige ondervinding des leeraars buiten het heiligdom en in de huizen der Gemeente hem leert: Uit u zouden de meesten uitgaan, treurenden onder ons! Zalig daarom die treuren; want zij zullen vertroost worden.

Maar het is niet genoeg, in dit verschijnsel de waarheid van des Heeren woord te hebben aangewezen en gestaafd: gewichtiger nog is voor ons de vraag: welke de redenen zijn, waaruit dit verschijnsel voortkomt? Ik heb reeds iets ter verklaring van deze vraag gedaan. Ik zocht u namelijk reeds vroeger te doen gevoelen, welk een nauw en innig, (schoon dan ook niet noodzakelijk en onafscheidelijk) verband er tusschen de uitwendige treurigheid, welke uit uitwendige oorzaken, en de geestelijke treurigheid, welke uit eene geestelijke oorzaak ontspruit, bestaat. Inderdaad! Schoon niet altijd, is nochtans de eene dikwijls de weg

Digitized by Google

tot de andere, en daardoor de weg tot die hemelsche vertroosting, die ons over beide te gelijk vertroost! Zietdaar, naar het mij voorkomt, aan den rijken zin van JEZUS uitspraak, die mij noch het eene noch het andere schijnt uit te sluiten, recht gedaan! Gij zult mij thans wel vergunnen, dat ik u dit verband tusschen de beproevingen dezer aarde en de vertroostingen des hemels nog wat nader in het licht stel en ontvouw. God gebiede over die beschouwing het licht van zijnen Geest!

Het was een schrikkelijk oordeel, Mijne Hoorders! dat eenmaal door den Profeet JESAJA aan Israël verkondigd werd: De Heere heeft over u uitgegoten eenen geest des diepen slaaps, en hij heeft uwe oogen toegesloten (1). Het was een oordeel van verblinding, dat als een gevolg, maar tevens als een straf van de zonden van Israël over Israël te komen stond. Maar is het alleen over Israël, dat dit oordeel komt? Komt het niet te allen tijde over iederen zondaar? En is niet de staat van elken zondaar ten allen tijde een staat van diepen slaap? Wie zal het ontkennen? Ja, slapen, en slapende droomen, — zietdaar den staat der meeste menschen! Zij slapen een slaap — van vleeschelijke gerustheid. Zij droomen een droom — van aardsch en zinnelijk geluk. O wanneer de mensch in zijn zondigen en onbekeerden staat slechts één oogenblik al de diepte zijner ellende peilde, al de zwaarte van zijn jammer gevoelde, al de hoogte van zijn nood en gevaar besefte, zekerlijk! hij zou geen oogenblik in dien staat kunnen, willen of durven blijven. Vol onrust en schrik zou hij tot God vluchten, en om verlossing uit dien staat bidden. Hij zou zich in de vrijstad der verzoening werpen en de hoornen van het altaar des verbonds aangrijpen. Maar helaas! Zoo groot is

(1) JESAJA XXIX: 10.

Digitized by Google

de bedwelmende kracht der sluimering, waarin hij gedompeld is, dat hij daaruit zelfs geen oogenblik ontwaakt. Hij is als een, die in den mast slaapt. Te vergeefs hem, als eenmaal den Profeet geschiedde, toegeroepen: Wat is u, gij hardslapende? Hij slaapt voort. Als door een tooverdrank, — en is hij ook geen tooverdrank, de zwijmelbeker van den aardschen lust? — als door een tooverdrank bedwelmd, ziet de mensch den afgrond niet, die aan zijn voeten gaapt, en terwijl hij in waarheid het ellendigste aller wezens is, droomt hij zich in verbeelding zalig. Elk weet wat droomen is. In den droom worden wij overgebracht in een andere wereld dan die, waarin wij ons waarlijk bevinden. Wij aanschouwen schijngestalten, die wij voor wezenlijke gedaanten aanzien: wij wanen een genot te smaken, dat alleen in onze verbeelding bestaat: wij meenen, dat hetgene wij in onzen droom zien geschieden een geruimen tijd duurt, en ziet, de droom zelf duurt slechts een nachtwaak! Zoo is de droomende de speelbal van een begoochelend zelfbedrog. Het gaat hem als in de Profetie, die ik straks aanhaalde: Een hongerige droomt, en ziet hij eet; maar als hij ontwaakt, is zijne ziele ledig: een dorstige droomt, en ziet hij drinkt: maar als hij ontwaakt, ziet, zoo is hij nog mat en zijne ziel is begeerig. Treurig ontwaken daarom uit den misleidenden droom! Welk mensch zou niet liever wenschen nooit te droomen, dan aldus uit zijn droom te ontwaken?

Welnu, zietdaar nochtans het beeld van den zondaar in zijnen zondestaat. Ook hij droomt, dat hij in een andere wereld verkeert, dan op deze gebrekkige en vergankelijke aarde, waarop de vloek haars Formeerders rust, en die met al hare werken het uur der verwoesting verwacht. Ook hij droomt, dat de zwevende schijngestalten van rijkdom, eer en genot, waaraan hij zich vergaapt, wezen en wezenlijkheid hebben. Ook hij droomt, dat het geluk dat

Digitized by Google

hij smaakt eene aardsche eeuwigheid duurt, waaraan geen einde te zien is, en het duurt slechts zoovele oogenblikken, als zijn leven jaren telt. O smartelijk spel, dat zijne eigene verbeelding met hem drijft! Is er dan niets, dat hem kan doen ontwaken? Is er geen hand, die hem uit den droom wakker schudt? Ja, er is zulk een hand: maar ach, hoe dikwijls is het de hand, de kille hand des doods! De tijd der verdraagzaamheid en lankmoedigheid is voorbij: alle roepingen, alle wekstemmen Gods zijn vruchteloos gebleven: de zondaar, schoon somtijds voor een oogenblik uit zijn sluimering opgeschrikt, is daarin telkens weder te dieper teruggezonken: het oordeel is over hem gekomen: Slaap nu voort, en rust! Eindelijk slaat het uur des ontwakens... de dood! Wee hem! welk een ontwaken! Daar ontzinkt hem de wereld! Daar verlaten hem betrekkingen en vrienden! Daar begeven hem alle middelen van bedwelming en verdooving! Daar aanschouwt hij de wereld, voor welke hij eigenlijk bestemd is: de eeuwigheid! Daar ziet hij den Oorsprong zijns levens, aan wien hij rekenschap van zijn leven verschuldigd is: God! Daar verneemt hij het onherroepelijk lot, waartoe hij verwezen is: de hel!

Maar hoe nu? Dit ontwaken bij den dood, is dit het eenige ontwaken, dat mogelijk is? Dat verhoede God! Dan waren wij allen verloren! Maar, zijner genade zij dank! er is ook een ander ontwaken mogelijk: een ontwaken in den tijd: een ontwaken bij tijds, terwijl het nog niet te laat is. En hoe grijpt dit ontwaken plaats? Op verschillende wijze, Geliefden! Wel is het altoos dezelfde stem, die ons ontwaken doet: de stem van den albarmhartigen God, die door zijnen Geest tot onzen geest spreekt: Sta op, gij die slaapt en ontwaak uit de dooden! Maar die stem, zij wordt op verschillende wijze tot ons gebracht. Nu eens komt zij tot ons in de stille inboezemingen des Geestes, onder de bepeinzing des Woords, in de binnenkamer of in het bidvertrek,

Digitized by Google

dan in den luiden galm der openlijke prediking in het algemeene heiligdom: nu eens in het zachte geruisch van de stem der godvruchtige vriendschap of der Christelijke liefde, dan weder in den ontzettenden donder der majesteit Gods, die ons uit den mond van eenen ELIA of Dooper toeklinkt: „Bekeer u! De bijl ligt aan den boom! De Heer komt met de wan in de hand! Hij zal het kaf met vuur verbranden! Bekeer u, en vlied van den toekomenden toorn!" — Maar wie zal ze optellen, al de wegen langs welke de stem van God tot het hart des zondaars komt? Ook hier is het: Onnaspeurlijk zijn zijne wegen! Hem zij de heerlijkheid!

Er is nochtans één weg; — indien ik niet vreesde daardoor wellicht sommigen te ontrusten, ik zou hem den gewonen willen noemen; — er is nochtans één weg, welken God meer dan eenigen anderen kiest om den mensch uit zijn zondeslaap te doen ontwaken. Die weg is de weg der beproeving: het lijden dezes tijds. Op het register van Gods leidingen en wegen ter bekeering der menschen staat boven aan: Zalig zijn die treuren, want zij zullen vertroost worden.

En wat is natuurlijker dan dit? Wij hebben gezien, dat het groot en beslissend middel om de oogen der menschen voor hunne ellenden te openen de dood is. Maar het lijden, is het ook zelf niet een soort van dood? Een gedeeltelijke dood, gelijk het sterven (althans voor den zondaar, die in zijn zonden sterft) het begin van een eeuwigen dood is. De dood sloopt het geheele lichaam, en werpt de leemen hut omver, waarin wij als ware het een eeuwig huis op jaren na jaren levens hadden gerekend: de krankheid sloopt het ten deele, en toont ons de vergankelijkheid van onze aardsche woonstede aan. De dood ontneemt ons alle bezittingen en goederen, en doet ons naakt uit de wereld gaan, waarin wij naakt zijn binnengekomen: rampen en verliezen ontnemen ze ons ten deele, en brengen ons tot een staat van armoede

Digitized by Google

en gebrek, die een volkomen berooving voorspelt. De dood scheidt ons van alle onze betrekkingen en vrienden, en plaatst ons alleen en eenzaam aan den oever der eeuwigheid: het sterven onzer geliefden veroorzaakt een gedeeltelijke scheiding en toont ons de dwaasheid van hem, die op een vleeschelijken arm vertrouwt. De dood ontrooft ons op eenmaal aan den roem en lof der menschen, en plaatst ons voor het oog van Hem, die oogen heeft als vuurvlammen en alle onze werken kent: vervolging en smaad hebben ten deele dezelfde vrucht, en doen ons het ijdele en nietige van allen menschenlof en gunst ervaren. Met één woord: de dood rukt ons geheel weg uit deze tegenwoordige wereld, en stoot haar voor ons in een eeuwigen nacht: het lijden dezes tijds werpt over haar een voorbijgaanden nevel, een avondschaduw, die den naderenden nacht met zijn eindelooze duisternis voorafbeeldt en voorspelt! De dood voltooit het oordeel, waarvan het lijden het voorspel is: „Hebt de wereld niet lief, noch hetgeen in de wereld is; want de wereld gaat voorbij en hare begeerlijkheid!"

Ik heb een langen uitstap gemaakt, Geliefden, om tot mijn doel te komen. Maar zietdaar mij nu ook tot dit doel geraakt. Of begint gij niet reeds de toepasselijkheid van het woord des Heeren op den door mij u voorgestelden zondaar te gevoelen: Zalig zijn die treuren? De mensch toch, dien ik u schetste, had geen grooter vijand dan die doodelijke sluimerzucht, die door niets te overwinnen scheen. Maar zietdaar hem nu door de hand der beproeving aangegrepen! Onder dien aangreep ondergaat hij een heilzamen en weldadigen schok, die hem proefondervindelijk — de hoogste en beste school voor den onleerzamen leerling — de nietigheid der aarde en de vergankelijkheid zijns aardschen bestaans ervaren doet. Ja, de kinderen des voorspoeds, zij gingen daarheen als slaapwandelaars, even weinig wetende waarheen als vanwaar... maar ziet! daar schiet eensklaps

Digitized by Google

als ware het een lichtstraal uit de lucht, en slaat voor hunne voeten neder. Hij treft hunne aardsche afgoden, hun goed, hun bloed, treft misschien henzelve in lichaam of geest. Hunne oogen gaan open... verschrikt zien zij rondom zich... waar zijn zij? hoe diep hebben zij geslapen! zij hebben zich verbeeld, dat de gezondheid, het goed, het bezit der panden, die zij nu verloren, eeuwig duren kon. Zij hebben nu beter geleerd. Zij schamen zich over hunne verblinding. Zij zijn nog wel niet van alle dwaling genezen: integendeel. Er is nog slechts een eerste hand aan hunne verbetering gelegd. Maar zij zijn toch ontwaakt uit dien diepen slaap van zorgeloosheid, die hen deed zitten als gerusten in Sion, die hen ziende blind en hoorende doof maakte, en die de stem der Evangelieprediking belette om tot hun oor, tot hun hart te komen. Zij hebben nog wel de springader des levenden waters niet gevonden: maar zij hebben het toch erkend, dat de bakken, die zij zich vroeger uithieuwen, gebroken bakken zijn die geen water houden. Een behoefte naar een hooger, beter goed is ontwaakt. Op hen is althans eenigermate dat woord des Heeren toepasselijk: „Zalig zijn die hongeren en dorsten naar de gerechtigheid; zij zullen verzadigd worden." Ja, kenden zij vroeger alleen den honger en den dorst naar het brood der weelde en den beker des genots, nu ontwaren zij een honger en dorst, dien zij vroeger nooit hebben gekend. Gaarne spreken zij tot hen, die hen verstaan, van dien honger, dien dorst. Gaarne vragen zij aan hen, aan wie zij meer Christelijke kennis, meer Christelijke ervaring toeschrijven, om hun een leidsman tot de levende fonteinen der wateren te zijn. Legt men hun Gods Woord in de hand.... Godlof! zij stooten het niet terstond weder van zich af. Neen, zij hebben nu een geopend oor voor de stem, die hun reeds van verre zoo vriendelijk als de stem eens Troosters tegemoet klinkt. Troost toch, troost zoekt

Digitized by Google

hun gewond en verbrijzeld hart. Bij de menschen hebben zij dien troost te vergeefs gezocht. Wat zouden deze voor hen vermogen? Zij kunnen hun niet alleen het verlorene niet wedergeven, zij kunnen hun daarvoor zelfs geenerlei vergoeding schenken. Is het wonder, dat zij naar een anderen Trooster omzien? Als zoodanig biedt JEZUS zich aan. Zij weten nog niet, wat zij bij hem vinden, wat zij aan hem hebben zullen: maar zij weten, hij is een Trooster genaamd; hij heeft duizend anderen getroost; hij is willig om ook hen te troosten. Zij volgen dus het voorbeeld van anderen, die vóór hen tot hem gegaan zijn .... zij komen tot JEZUS ... zij scharen zich mede rondom den Berg, waarop de hemelsche Prediker zijn blijde boodschap verkondigt: Zalig zijn die treuren, want zij zullen vertroost worden.

Eerste vrucht des lijdens: De treurenden zoeken vertroosting.

Zoo zijn dan de treurenden tot JEZUS gekomen. Maar is dit genoeg? Is het genoeg, enkel tot JEZUS gebracht te zijn, en met meer belangstelling dan vroeger zijne uitspraken te hooren? Is het genoeg, een misschien vluchtige en rasvoorbijgaande begeerte naar de goederen, die hij belooft en schenkt, bij zich te hebben ontwaard, en die begeerte niet even als vroeger te hebben wederstaan? Een eersten, allereersten stap op den weg der wederkeering te hebben gezet, zou dat genoeg zijn om al de zaligheden te verwerven, die JEZUS aan zijn getrouwe dienaars en vrienden heeft toegezegd? Gewisselijk niet. Maar de eerste stap is gedaan. De treurenden zijn nu in de school van den hemelschen Leeraar gekomen. Hunne ooren, hunne harten zijn nu geopend om hem te hooren. En ziet nu, hoe even datzelfde lijden, dat hen tot JEZUS bracht, hen tot recht geschikte en vatbare leerlingen in zijne school maakt.

Wat wordt er dan gevorderd, om een geschikt en vatbaar

Digitized by Google

leerling in de school van JEZUS te wezen? Dat de Heer zelf spreke: „Zalig zijn de armen van geeste; want hunner is het koninkrijk der hemelen. Gewichtige eisch, waardig om de eerste te zijn, dien de Koning van dit rijk aan zijnen onderdaan doet. Een arme van geeste, een geestelijk arme, ja, dat moet hij wezen, die eene leer zal gelooven, aannemen en belijden, die het hoogmoedig verstand ergert door de verkondiging van hare geheimenissen, het trotsche hart door hare verwerping van alle eigene gerechtigheid en verdienste, den onbuigzamen wil door hare vordering van de allervolkomenste onderwerping aan den wille Gods! Zoolang ik nog een zweem van het Farizeërs-gevoel in mij omdraag, dat daar spreekt: „Ik dank u, dat ik niet ben gelijk de andere menschen!" ben ik niet geschikt voor de belijdenis van een Meester, die den zich op genade aan God overgevenden tollenaar rechtvaardigt en zaligspreekt. Zoolang er nog een grein zuurdeeg in mij gist van den Laodiceërswaan, die daar spreekt: „Ik ben rijk en verrijkt en heb geens dings gebrek!" ben ik niet geschikt voor de dienst van een God, wiens woord het is: „Armen heb ik met goederen vervuld, rijken heb ik ledig weggezonden!"

Maar nu, wat is er, dat ons in eigen oog kleiner, in onzen eigen geest armer maakt, dan juist die smartelijke ervaring van onze uiterlijke kleinheid en armoede, welke in de school der beproeving gesmaakt wordt? Ja, als wij in voorspoed verkeeren en de wind des geluks onze zeilen doet zwellen, dan meenen wij licht alles door onszelven te vermogen: dan zien wij met hoogmoed neder op het Babel, dat wij gebouwd hebben en betuigen niet te weten, waarom wij, die zelven het gebouw van ons aardsch geluk hebben gesticht, ook het gebouw van onze eigene gelukzaligheid niet zouden kunnen oprichten, en de aardhoop onzes hoogmoeds stijgt tot een hoogen berg! — Maar als nu God de storm zijner beproevingen tegen ons keert, en onze hulk op de klippen verbrijzelt;

Digitized by Google

als hij ons op eenmaal de vergankelijkheid van alle onze bezittingen, de nietigheid van alle onze krachten, de afhankelijkheid van al onze ontwerpen doet ondervinden; als hij ons leert, dat ons leven een adem, onze gezondheid een schaduw, onze hechtste verbintenissen rag, onze afgoden stof en asch zijn, dan wordt de berg van onzen hoogmoed geschokt en vernederd. Dan dringen de slagen, die op ons lichaam vallen, dóór tot in het binnenste van ons hart, en het ligt verbrijzeld daar neder. Dan is de beproeving ons als een nachtgezicht van ELIFAZ, waarin een Geest voorbij ons aangezicht gaat, die schrik over onze beenderen brengt, de haren onzes vleesches te berge rijzen doet, en ons met onwederstaanbaren nadruk en kracht onze nietigheid en broosheid predikt. Dan gevoelen wij hoe dwaas en ongerijmd het is, dat wij, die in Gods hand zijn als leem in de hand des pottebakkers, zoodat hij slechts een enkelen vinger heeft uit te strekken om ons te verbrijzelen als pottebakkersvaten, dat wij tegen onzen Formeerder zouden opstaan, om ons tegenover hem te doen gelden, alsof wij voor zijn aangezicht iets meer waren dan stof en asch, waarvan hij vaten ter eere of ter oneere maakt, gelijk hij wil. Dan erkennen wij, dat het in hen, die door hunne wijsheid en deugd zelfs het geringste kwaad niet van zich hebben kunnen afwenden, een even belachelijke aanmatiging is Gode den weg te willen voorschrijven, langs welken hij ons voor eeuwig zou moeten behouden, als ons zelven in te beelden, dat wij in den door God voorgeschreven weg tredende, eenige meerdere verdienste voor zijn aangezicht zouden hebben dan de kranke heeft, die den aangeboden geneesdrank tot zich neemt. Dan beseffen wij dat wij, die als andere SAULUSSEN in de volheid onzer kracht ter aarde geworpen en tot den staat van kinderen, ja, erger dan kinderen zijn gebracht, onzinnig zouden moeten zijn, indien wij nog langer wilden meenen dat wij,

Digitized by Google

die uit onszelven niet machtig zijn het aardsche Damaskus te bereiken, ons met meer dan mannen- en helden- en engelenkracht, door al onze vleeschelijke en geestelijke vijanden heen, naar het nieuw-Jeruzalem zouden kunnen doorstrijden. Ziet, zoo wordt bij den mensch uit het gevoel van lichamelijke onmacht het besef van geestelijk onvermogen, en daaruit ontstaande afhankelijkheid geboren. Zoo wordt de aardsche tegenspoed ons een weldadige roede, die ons van het denkbeeld eener ingebeelde mondigheid tot de overtuiging eener wezenlijke onmondigheid terugbrengt. En zoo dwingt ons de hand, die ons naar den uitwendigen mensch nederwerpt, om ons ook naar den inwendigen mensch te vernederen voor Hem, die hoog en verheven is en in de eeuwigheid woont, maar die nochtans tot ons spreekt in zijn woord: „Ik woon in de hoogte en in het heilige en — bij dien die eens verbrijzelden geestes is!" God woont bij den verbrijzelde van geest. Zalig zijn die treuren, want zij zullen vertroost worden.

Er is meer! Tot nu toe beschouwden wij den eisch van de geestelijke armoede, dien JEZUS aan zijnen onderdaan doet, alleen van de zijde van het verstand: maar wij kunnen en moeten haar ook van een andere zijde, van de zijde van het hart beschouwen. Maar ziet nu, hoe ook hier wederom de beproeving medewerkt, om dien eisch te helpen vervullen. Wij verlieten den treurende als leerling in de school der vernedering en des ootmoeds. Kan het anders, of in die school verheft ook het geweten zijne stem? Wij hebben het toch duizendmalen hooren verkondigen: De Heer plaagt zijn menschenkind niet van harte, maar dien hij lief heeft, kastijdt hij. Maar dit, dat de Heer den geliefde kastijdt, zegt het bloot, dat de Heer den geliefde beproeft? Doch deze is niet de beteekenis van het woord kastijden. Kastijden is tuchtigen en straffen, schoon dan vaderlijk tuchtigen en straffen, zoodat daarvan

Digitized by Google

het denkbeeld eener rechterlijke wraakoefening der wet verre verwijderd blijft. En inderdaad! Hoe vreemd zou een kind, zelfs het zachtmoedigste en best geäarde kind opzien, indien de vader ondernam het te kastijden, zonder dat het door eenigen voorafgaanden misstap die kastijding verdiend en gewettigd had? Voorwaar, eene geheel andere leer, dan die eener willekeurige beproeving zonder een in de schuld des beproefden gevestigden grond, verkondigt ons de openbaring van Hem, die verre van Goddeloosheid en in wien geen onrecht is. Leest de Psalmen, dat goddelijk tafereel van het inwendige leven der Heiligen Gods. Daar ziet gij, hoe alle klaagpsalmen, die klagende aanvangen, welhaast in boetpsalmen overgaan, en hoe immer tegen den treurgalm: „Aanzie mijne ellende en moeite," de smeekgalm overstaat: „en neem weg mijne zonden." Leest de redevoeringen der Profeten, dat Goddelijk tafereel van de inwendige gezindheid Gods omtrent de menschen. Daar ziet gij, hoe alle straf- en wraakverkondigende godspraken tevens boetredenen en wekstemmen ter bekeering zijn, en hoe ook daar telkens tegenover de klacht: „Waarom hebt gij ons geslagen?" de belijdenis: „Wij kennen onze goddeloosheid: wij hebben tegen u gezondigd" overstaat.

En zou dit onder het Nieuw Verbond anders zijn? Maar zou dan de God des Nieuwen Verbonds een ander dan die des Ouden wezen? Zou hij niet meer zijn de Heilige, die te rein van oogen is om het kwade te zien, en die den schuldige geenszins onschuldig houdt? Maar het tegendeel leert mij JEZUS, dien ik telkens, als ik een kranke of geraakte tot hem zie brengen, eer hij tot hem het woord der genezing spreekt: „Sta op en wandel!" denzulken hoor toeroepen: „Uwe zonden zijn u vergeven!" Zoo vind ik daarin een onwraakbaar bewijs van het verband, dat JEZUS zelf, hetzij dan in ruimer of enger zin, tusschen de krankheid des lichaams en de krankheid der ziel, de zonde, ziet, terwijl hij alleen tegen de

Digitized by Google

onverstandige toepassing dier leer opkomt, waardoor de onbarmhartigheid, op grond daarvan, over anderen richten, en met uitsluiting van zichzelven van het algemeene vonnis in aangeboren blindheid of instortenden Siloams-toren het vonnis des naasten lezen wil. Neen, Geliefden! twijfelen wij niet! Onder het bestuur van dien God, die een God van regelmaat en orde is, bestaat er zekerlijk verband tusschen de kastijdingen Gods en de zonden in ons, die zij kastijden, tusschen de plagen des vleesches en de plagen van onzen geest, tusschen de rampen door ons geleden en de straffen door ons verdiend. Wel heeft geen ander het recht dit verband na te speuren, en ook ligt het dikwijls zóó diep, en gaat zóózeer door de innigste overleggingen en gedachten des harten heen, dat niemand het narekenen kan: voor onszelven nochtans is dit verband niet langer verborgen, dan wij het begeeren. Ja, zelfs daar waar, als bij eenen JOB, de beproeving dienen moet om de verdraagzaamheid JOBS van de laatste smetten van ongeduld en murmureering te zuiveren, is nochtans die beproeving in zichzelve eene rechtvaardige bezoeking over die overblijvende smetten die den Godsheld ontsieren, en komt er een oogenblik, dat ook de op de rechtvaardigheid zijner twistzaak stoutmoedige JOB zeggen moet: „Met het gehoor des oors had ik u gehoord; maar nu ziet u mijn oog: daarom verfoei ik mij en ik heb berouw in stof en asch." — Zalig dus de man, die, met den man naar Gods hart, op de roede der beproeving invalt en belijdt: „Gij zijt rechtvaardig in uw spreken en rein in uw richten."

Wat meer is, bij het licht der beproeving eenmaal tot inzien van een bepaalden misstap of zonde gekomen, gaat welhaast over het geheele leven des zondaars een heldere dag op, die al zijne overige zonden aan het licht brengt. Eenmaal den voet op dat pad gezet hebbende, gaat hij den geheelen afgeloopen weg terug, en ziet aldaar de sporen van duizend en duizend

Digitized by Google

andere zonden ingedrukt. Het gaat hem als DAVID die, tot de belijdenis van zijn schuld jegens URIA en zijn huis gekomen, der belijdenissen geen einde vond en tot aan zijne geboorte opklom: „Zie! ik ben in ongerechtigheid geboren en in zonde heeft mij mijne moeder ontvangen!" Zoo brengt dan de erkentenis der zonde, welke de vrucht der beproeving is, tot een algemeen besef van zonde en ellende, en dat gevoel van zonde en ellende doet vertroosting zoeken bij Hem, die Verlosser allereerst van de zonde is. Nu gaat men tot JEZUS niet meer als tot een Trooster, van wien men alleen een tijdelijke verzachting zijns lijdens wacht, nu gaat men tot hem als een Heiland en Zaligmaker, die alle onze smarten genezen en die ons van onzen geheelen lichaams- en zielennood, van den dubbelen dood der zonde en des bederfs verlossen moet. Men vraagt van hem niet meer om balsem voor eene enkele, de pas geslagene wonde, maar men begeert zich geheel en al te mogen baden in die fontein, die op Golgotha geopend is tegen de zonde en tegen de onreinheid van allen, die daarvan wenschen gewasschen te zijn. Het gaat ons als zoo menigeen, die tot JEZUS ging om van een lichamelijke krankheid of tijdelijken nood verlost te worden, maar die bij hem de eeuwige verlossing vond en die naar huis wederkeerde, niet alleen zijn beddeken op de schouderen, maar ook in het hart de zalige verzekering dragende, die een peluw van rust voor het ontroerd geweten is: Wees welgemoed, zoon! Wees welgemoed, dochter! uwe zonden zijn vergeven. Uwe zonden zijn vergeven! O balsem der vertroosting, die van Golgotha afvloeit in het door schuld verslagen en verbrijzelde hart! welke troost is zoet, als gij?

Ja, zalig is het alzoo vertroost te zijn: duizendmaal zaliger dan nooit vertroosting behoefd te hebben. Op de belofte des Verlossers steunende weet de Christen, dat de bron der vertroosting die in zijn hart ontsloten is eeuwig vloeit en, tot in

Digitized by Google

het eeuwige leven springende, nimmer kan uitdorren of verdrogen. Door eene onberouwelijke liefde aan den Goddelijken Trooster verbonden, vindt hij in zijn hart een onderpand, dat niets hem van zijne liefde scheiden zal. In de gerechtigheid van JEZUS CHRISTUS niet alleen een gebrekkige bedekking, maar een volkomene overkleeding zijner zonden vindende, dankt hij God voor de genadegifte, die de misdaad zoovele malen overtreft. En wie er ook in roeme, op zichzelven te staan of zichzelven toe te behooren, hem is het een stof van roem niets buiten CHRISTUS, maar alles door en in CHRISTUS te zijn, en op de vrage: Welke is uw eenige troost in leven en sterven? heeft hij te allen tijde het antwoord gereed: „Dat ik met lichaam en ziel, beide in het leven en sterven niet mijns, maar mijns getrouwen Zaligmakers JEZUS CHRISTUS eigen ben, die met zijn dierbaar bloed voor alle mijne zonden heeft betaald! — Is het wonder, dat den aldus vertroosten Christen, op die hoogte van Christelijke blijdschap, de treurigheid zelve, die hem de bron van zulk eene blijdschap werd, als een oorzaak van blijdschap, als een voorwerp van zaligprijzing voorkomt? Neen, geen roos van geluk, die ooit op zijn pad ontlook, heeft hem immer zoo schoon en liefelijk toegeschenen, als die doorn in het vleesch, die hem tot JEZUS dreef: geheel een leven van gezondheid is hem minder waardig, dan die gelukkige krankheid, die hem aan de voeten des Heilands bracht: al de levenden te zamen — schoon hij er dierbare panden onder heeft — zijn hem minder dierbaar, dan de dood van dien dierbare, die hem voor het eerst het gemis van den waren Vriend zijner ziele moest doen gevoelen: en boven al de vreugdetranen, die ooit in zijn oog hebben geblonken, zegent hij de rouw- en boetetranen, die hij aan de voeten van JEZUS heeft geweend. Zaligende tranen! Zaligende treurigheid! Maar vooral! Zalige mensch, die aldus mocht treuren, om alzoo vertroost te worden! Is het woord ook vervuld:

Digitized by Google

Zalig zijn die treuren, want zij zullen vertroost worden?

Tweede vrucht des lijdens: De treurenden vinden vertroosting.

Maar hebben nu de treurenden vertroosting gevonden, zal die vertroosting bestendig zijn? Dit hangt alleen daarvan af, of de Christen voortgaat op den weg, waarop hij begonnen is te wandelen. Hij bevindt zich nu op het pad der wederkeering, aan welks einde hem de volle aanschouwing van God verwacht. Maar zal die aanschouwing eens zijn deel zijn, dan moet ook het werk der voorbereiding daartoe, waarmede hij een begin heeft gemaakt, ijverig worden voortgezet. „Zalig," zeide JEZUS, „zijn de reinen van harte, want zij zullen God zien."

De verloste, die tot zijn Verlosser gekomen is, vindt nu bij hem wel vergeving voor al het bedrevene kwaad: geheel het verledene is gesloten en verzegeld: hij begint een nieuw leven, dat met de herstelling zijner onschuld aanvangt. Maar daarmede is alles nog niet afgedaan. Nu blijft hem nog een onrein hart over, dat wel aanvankelijk door het bloed van JEZUS gereinigd, door het geloof aan zijne verdiensten aan de heerschappij der zonde ontrukt is, maar waarin nochtans de zonde, die haar vergif door dat hart in al de aderen van den in- en uitwendigen mensch heeft uitgestort, eene groote en heillooze kracht behoudt, die niet op eenmaal kan worden vernietigd. Dat hart, dat zoolang de zonde gediend en zich met haar slijk bezoedeld heeft, hoe zou het op eenmaal zuiver en vrij van alle smetten wezen?

Maar ook hier — wonderbare bedeeling des heils! ook hier zijn het wederom de beproevingen, die tot reinigingsmiddel verstrekken. Alles gaat in ééne lijn voort, en gelijk het Dezelfde is, die het werk begint en tot op den dag van CHRISTUS voltooit, is het ook langs denzelfden weg, dat hij het tot stand brengt. Lijden is het begin, lijden is het

Digitized by Google

midden, lijden is ook het einde van den weg der opvoeding, waarin God zijne zondige menschenkinderen leidt.

Wilt gij er u van overtuigen? Gedenkt dan vooreerst, hoe de beproeving de kracht der zonde in ons verbreekt. Hoe kan het anders? Zij ontdekt ons toch niet alleen de plagen onzes harten, maar verklaart daaraan ook den oorlog. Zij strekt tot tegengif aan onzen hoogmoed, aan onze zinnelijkheid, aan onzen zondenlust, aan alle onze verkeerdheden. Zij is als een vuur der loutering, waarin meer en meer het overblijvend schuim der dwaling en onreinheid van het goud onzer deugd wordt afgescheiden, totdat zij als beproefd goud uit den smeltkroes komt. Hoort den man naar Gods hart: „Het is mij goed dat ik verdrukt ben geweest, opdat ik uwe inzettingen leerde. Eer ik verdrukt werd, dwaalde ik; maar nu onderhoud ik uw woord."

Nog meer! De beproeving leert ons deugden oefenen, waartoe wij anders niet zouden gekomen zijn. Wat natuurlijker? Is het leven een school van opvoeding voor den mensch, het lijden is — mag ik het zoo noemen — de hoogeschool der menschelijke opvoeding. In die school komen vooral zij, welke God een bijzondere zorg waardig acht, omdat zij tot iets groots voor het Rijk der hemelen zijn bestemd. Er is nog heden een innig verband tusschen de goddelijke verkiezing en den weg der beproeving, waarin God die verkiezing ten uitvoer legt: het is nog tot ons als tot PAULUS: Deze is mij een uitverkoren vat; ik zal hem toonen, hoeveel hij lijden moet om mijnen naam. Terwijl aardsche vorsten hunne gunstelingen onderscheiden, door hen met voorspoed en eere te overladen, volgt de Koning van het rijk der hemelen eenen tegengestelden weg. De litteekenen hunner beproeving zijn de eereteekenen zijner vrienden. Maar ook langs dien weg voert hij hen op tot eene hoogte van menschelijke deugd, waartoe zij anders nooit zouden zijn opgeklommen. In dien weg wordt ABRAHAM

Digitized by Google

de vriend des Allerhoogsten, JOZEF de wellust des menschelijken geslachts, MOZES de uitverkoren knecht des Heeren, DAVID de man naar Gods hart, PAULUS de mensch in CHRISTUS, die tot in den derden hemel wordt opgevoerd. Geliefden! Wat bron van opbeuring en troost onder lijden! Brengt God u in vele en velerlei verdrukking, acht het voor groote eere en vreugde! Wie zou niet wenschen in de gestrengheid der goddelijke tucht het onderpand te vinden, dat men tot Gods uitverkoren kinderen behoort, en tot een hooger, indien zelfs niet tot den hoogsten rang in het Godsrijk door hem is voorbestemd? Wie zou niet wenschen door zijne goede werken, waartoe men langs dien weg door God in CHRISTUS JEZUS geschapen wordt, gelijk JEZUS het uitdrukt, een kaars op den kandelaar, een stad op een berg liggende, ja, het zout der aarde en het licht der wereld te zijn? Wie zou niet wenschen, inwendig den alle verstand te boven gaanden vrede en zaligheid te gevoelen, welke de vrucht is van iedere stille en zachte deugd, die men door Gods kracht in ons volbracht heeft leeren oefenen, en waarin het onwraakbaar bewijs is geleverd, dat aan het eindpunt de beide wegen, de weg Gods en de weg des menschen ineenloopen, en dat de hoogste heiligheid, welke God begeert, met de hoogste zaligheid, welke de mensch verlangt, één is? Wie zou niet wenschen eenmaal in den hemel, maar ook aanvankelijk reeds op aarde, de waarheid van JEZUS uitspraken te ondervinden: „Zalig zijn de zachtmoedigen; want zij zullen het aardrijk beërven. Zalig zijn de barmhartigen; want hun zal barmhartigheid geschieden. Zalig zijn de vredemakers; want zij zullen Gods kinderen genaamd worden."

Eindelijk, de beproeving verzekert ons dagelijks meer van het bezit der Goddelijke liefde. Het is waar, het leven des Christens, gelijk ik het u schetste, blijft op deze wijze een altijddurende beproeving: maar wie zou daarover klagen die, hope hebbende op JEZUS en zijne belofte: Wij zullen

Digitized by Google

hem zien, gelijk hij is, rein begeert te worden, gelijk JEZUS rein is. Neen. Wie den Heer waarlijk lief heeft, zal zich niet beklagen over dien heiligen naijver in hem, waardoor hij het hart van zijnen vriend aan niemand gunt dan aan zichzelven, en daarin zelfs geen zweem van ontrouw of afval dulden wil. Naijver wordt in alle teedere betrekkingen als een blijk van liefde geacht, en als men lief heeft, draagt men gaarne de bezwaren, die hij veroorzaakt. Zoo heeft dan de Christen de verdrukkingen lief, die hem de bewijzen van de liefde zijns Heeren zijn. Zeker zou hij ze niet kunnen liefhebben, indien de Heer daarover niet eene eigenaardige zoetheid verspreidde. Maar hoe zoet zijn de verdrukkingen des Heeren, ondanks hare bitterheid voor het vleesch, voor allen die hem liefhebben! Hoe licht wordt zijn kruis, als het hem wordt nagedragen! En hoe heerlijk vervult hij zijn woord: Zalig zijn die treuren; want zij zullen vertroost worden! Ja, hemelsche Samaritaan! Zoo onze eigene zonden ons wonden geslagen hebben, gij giet balsem in die wonden, en verzacht en lenigt de smart, die wij onszelven hebben veroorzaakt door uwe Goddelijke barmhartigheid. Ons aangaande, wie onzer wenscht niet liever door u verbonden, geheeld en vertroost te worden, dan aan den disch der weelde aan te zitten? Één dag in uw kruisschool is beter dan duizend elders: moge elders de rand van den beker verzoet zijn, bij u ligt de zoetheid op den bodem: want het onderste van dien beker is liefde! En is dit nu reeds de kracht uwer vertroostingen op aarde, wat zal het eens zijn, wanneer gij ons den hemel uwer eeuwige vertroostingen opent? Wat zal het zijn, wanneer gij ons binnenleidt in den kring van die Godsmannen en Profeten, die mede door lijden tot heerlijkheid zijn ingegaan, en aldus uw woord vervult: „Zalig zijn, die vervolgd worden om der gerechtigheid wil, want hunner is het koninkrijk der hemelen!

Digitized by Google

Zalig zijt gij, als u de menschen smaden en vervolgen, en liegende alle kwaad tegen u spreken om mijnentwil. Verblijdt u en verheugt u, want uw loon is groot in de hemelen; want alzoo hebben zij vervolgd de Profeten, die vóór u geweest zijn!" Welk een woord! welk een belofte! Door lijden, vooral door het lijden van het kruis, dat in deze wereld van de belijdenis der godzaligheid onafscheidelijk is, verkrijgen wij deel aan de erve van Gods heiligen in het licht; deel aan de heerlijkheid der martelaars, die het bloedige spoor hebben gedrukt van Hem, die hier beneden het kruis heeft verdragen en de schande veracht. Lijdenden, gij vooral, die lijdt om des Heeren naam! Heft uwe oogen omhoog! wat aanschouwt gij? Ziet gij ze daar niet staan, die met witte kleederen bekleed zijn, en zij hebben palmtakken in de handen! En op de vrage: Wie zijn zij, en vanwaar zijn zij gekomen? is het antwoord: Deze zijn het, die uit de groote verdrukking komen; en zij hebben hunne lange kleederen gewasschen, en hebben hunne lange kleederen wit gemaakt in het bloed des Lams. Daarom zijn zij voor den troon van God, en zij dienen hem dag en nacht in zijnen tempel, en die op den troon zit zal hen overschaduwen. Zij zullen niet meer hongeren en zij zullen niet meer dorsten, en de zon zal op hen niet vallen, noch eenige hitte; want het Lam, dat in het midden des troons is, zal hen weiden, en zal hun een leidsman zijn tot levende fonteinen der wateren; en God zal alle tranen van hunne oogen afwisschen. Zalig, roepen wij, bij dat gezicht, als in vervoering uit: driewerf zalig, zijn die treuren, want zij zullen vertroost worden.

Derde vrucht des lijdens: De treurenden worden vatbaar gemaakt voor een staat, waarin de vertroosting volkomen is.

Toen JEZUS, bij de zee van Tiberias, aan PETRUS zijn aanstaanden marteldood aangezegd en hem geboden had:

Digitized by Google

„Volg mij!" zag PETRUS om naar JOHANNES, die mede den Heer volgde, en vroeg: „Heere, maar wat zal deze?"

Ik verbeelde mij, Geliefden! dat er wellicht ook heden onder u zijn, die op de verklaring, door mij van het woord des Heeren: Zalig zijn die treuren! gegeven, omzien naar zoo menigeen, die tot nog toe voor het lijden dezes tijds, dat ik als een voorname oorzaak dier treurigheid heb voorgesteld, bewaard is gebleven en aangaande hem mede de vrage doen: Maar wat zal deze?

Het antwoord op die vraag kan echter kort zijn. Of liever: het is reeds gegeven.

Immers trachtte ik het u reeds vroeger te doen gevoelen: Wat den treurende bij God aangenaam maakt, is niet het treuren zelf; het is de vrucht des treurens: het gevoel van afhankelijkheid, van behoefte, van ellende en zonde, dat daaruit geboren wordt. Aan de hardigheid onzer harten is het te wijten dat dit gevoel, dat bij alle stervelingen en zondaars zonder onderscheid behoorde te bestaan, zoo moeielijk en als met geweld door middel van harde slagen in ons moet worden gewrocht. Het is er echter verre af, dat deze regel zonder uitzondering wezen zou. Er zijn zielen, in welke de Heilige Geest, ook zonder de tusschenkomst dier uitwendige slagen, ditzelfde gevoel te weeg brengt, zielen als die van SALOMO, den gelukkigsten en voorspoedigsten van Israëls koningen, die te midden van al zijne aardsche heerlijkheid uitriep: „IJdelheid der ijdelheden: het is al ijdelheid. Van alles wat gehoord is, is het einde van de zaak: vrees God, en houd zijne geboden; want dit is des menschen alles!" (1) Wie zou een oogenblik twijfelen, zulke zielen tot de treurenden te rekenen, die JEZUS zalig spreekt? Zij zijn zonder uitwendigen druk gekomen tot datgene, waartoe de anderen niet dan langs den weg der

(1) Volgens VAN DER PALM.

Digitized by Google

verdrukking gekomen zijn; tot de erkentenis namelijk: „Wien heb ik nevens u in den hemel? Nevens u lust mij ook niets op aarde!" Te midden van den vollen overvloed der aarde, hebben zij het ongenoegzame en ledige van al het aardsche erkend. Rijk zijnde zijn zij nochtans arm, gelukkig zijnde nochtans ongelukkig, blijde zijnde nochtans treurig, alles bezittende nochtans van alles beroofd. Wat dunkt u? Zou hun wegens hunnen rijkdom, hunne bezittingen, hunne blijdschap, hun geluk, geene genade geschieden? Integendeel hun is dubbele genade geschied. Zij zijn toonbeelden van die genade die, ofschoon zijzelve verkondigd hebbe: Dat het moeielijk is, dat een rijke inga in het koninkrijk Gods, nochtans in de uitvoering bewijst, dat zij in de verheerlijking van hare liefde aan de haren aan niets gebonden is, dan aan haar eigen vrijmachtig welbehagen. Ja, de Heer hangt van geene middelen of wegen af. In het rijk der genade, even als in het rijk der natuur, heerscht hij met onbepaalde vrijheid en oppermacht. Hij rechtvaardigt den rijken JOZEF van Arimathea zoowel als den armen LAZARUS, FILEMON den meester zoowel als ONESIMUS den slaaf, NICODEMUS den raadsheer zoowel als LEVI den tollenaar. Moge het alzoo zijn, dat het lijden in den regel de kortste en zekerste weg ten hemel is, Jeruzalem heeft twaalf poorten, en dit alleen is het onveranderd opschrift aan iedere poort: „Hier zal niet inkomen iets dat ontreinigt, of gruwelijkheid doet of leugen spreekt." Of in de taal van JEZUS: „Zalig zijn de reinen van harte; want zij zullen God zien!" — Vraagt dan niet, of gij genoeg uitwendige treurensstof hebt om in de vertroostingen Gods te deelen. Verzoekt bovenal God niet, door meerder lijden te wenschen of daarom te bidden. Neen, smaakt veleer de goedertierenheden des Heeren met vreugde en dankbaarheid en heft, bij den beker des overvloeds, dagelijks den lofzang der dankzegging aan: „De Heere is het deel mijner erve en mijnes bekers: gij onderhoudt mijn lot. De snoeren zijn mij in liefelijke

Digitized by Google

plaatsen gevallen; ja, eene schoone erfenis is mij geworden. Ik zal den Heere loven!" — Slechts ééne herinnering: gedenkt bij het genot van de zegeningen des Heeren, dat gij een dubbele wacht over uw hart te houden hebt. Vooral gaat bij uzelven na, of gij dagelijks meer en meer bij u die gezindheden bespeurt, die de hemelsche trekken der gelijkheid zijn, waarin de Christen het beeld van JEZUS draagt, of gij reeds geleerd hebt en meer en meer leert zachtmoedig, barmhartig, vreedzaam en vredemakende, en bovenal rein te zijn, gelijk JEZUS rein is? Eindelijk schrijft op den bodem van uw hart het gebod der geboden: Verloochent uzelven. Verschoont JEZUS u van zijn kruis te dragen, neemt des te liever, des te ijveriger zijn juk op, en volgt Hem na, die u voorgaat op de baan der zelfverloochenende en zelfvernietigende liefde, wier loon de liefde Gods, ja, God zelf is! Zoo zal het u eenmaal blijken, dat de Heer geen aannemer des persoons, maar dat, in elken levenskring en levensstaat, elk die gerechtigheid werkt hem aangenaam is om het bloed zijns Zoons! — O God! geef ons dat allen eens te ondervinden! Leid ons naar uwen ondoorgrondelijken, vrijen en vrijmachtigen raad! Behaagt het u, ons met goedertierenheid en barmhartigheden te kronen? wij wenschen u daarvoor te danken. Gelieft het u, ons door lijden en treurigheid te beproeven? Heere! hier zijn wij! Maar hetzij gij ons zegent, hetzij gij ons beproeft, geef, dat ons zoovelen wij u liefhebben alle dingen medewerken ten goede, en zoo moge eens de lofzang, beide der gezegenden en beproefden, beide van hen, aan wie hier veel gegeven, en van wie hier veel genomen werd, zich oplossen in het algemeene koor:

De Heer heeft gegeven!
De Heer heeft genomen!
De naam des Heeren zij geloofd!

A M E N.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google